ion chiric

PRIMA ZI DUPA INTEMEIERE

junimea

Scanned with OKEN Scanner

ION CHIRIC

PRIMA ZI DUPĂ ÎNTEMEIERE

ROMAN

EDITURA JUNIMEA
IAȘI • 1983

Scanned with OKEN Scanner

Coperta : DAN HUDESCU

Redactor : ELENA CHIRIAC
Tehnoredactor : MIHAI BUJDEI

Apărut 1983. Format 54×84/16. Coli tipo 13
Bun de tipar la 1.VI.1983
Editura Junimea, str. Gheorghi Dimitrov. 1
Iași—România

Tiparul executat sub comanda nr. 5548
la Întreprinderea poligrafică Galați
B-dul George Coșbuc nr. 223 A
Republica Socialistă România

Scanned with OKEN Scanner

PARTEA ÎNTÎI

1

Intîlnirile dintre oamenii care, exact în același timp, se gîndesc unii la alții, deși n-au primit nici-un semn al întretăierii drumurilor, au stîrnit adeseori nedumeriri. Cînd s-au trezit față în față, Victor Duma și Vasile Chirac au mai avut o clipă impresia că fiecare îl vede pe cel din închipuire, partener de dialog interior și nu în carne și oase, cu picioarele pe pămînt. Dîndu-și, apoi, seama de iluzie și de curioasa potrivire, au început să-și vorbească, însă eliptic, precum în convorbirile lor de mai înainte, cu toate că acum fiecare putea să-și desfășoare în voie gîndurile, existînd continuu în realitate, nu doar din cînd în cînd în mintea celuilalt.

Trecînd pe lîngă primărie, unde era mai multă lumină, Vasile Chirac își controlă ținuta, deveni chiar sobru și important, dar reintrînd după cîteva clipe în penumbră, își reluă mersul clătinat. La un moment dat se opri și îl trase de mînecă pe mai tînărul său însoțitor.

— Ei, ce zici, am dreptate ? l-a întrebat.

— Poate, murmură Victor Duma, ridicînd din umeri.

— Bătrînul nu se înșală, continuă sentențios Vasile Chirac. Năstase ăsta e un mare pezevenchi. S-a aciuat

Scanned with OKEN Scanner

aici ca într-un cotlon și, cu nasul lui de o șchioapă, o face pe craiul. Știu eu ce știu.

Pe lîngă turlele bisericii aluneca pe cer o lună mare, galbenă și cei doi o urmăriră cîteva secunde mirați de nerăbdarea ei de a se apropia de valurile de nori ce o așteptau nu departe, într-o încremenire stranie. Vasile Chirac reîncepu povestirea întîmplării care, se dumiri Duma, îl amuza într-un chip aparte. Susținea că arată oamenii în adevărata lor înfățișare.

— Doamna lui Năstase, reluă el, țărancă de-a noastră, dar de, o dată ce nu mai dă cu sapa se cheamă că e doamnă, ce mai vorbă, a plecat la o vecină să vadă un model de pulover. Sau altceva, nu importă ce anume. Și Violeta, fată tînără, durdulie, îi hrănea copilul. Atunci a venit el. Din misiune, că așa se spune. Cum nenorocita aia ținea plodul în brațe, rochița i s-a ridicat puțin mai sus. Ochii lui Năstase, îți dai seama, s-au mărit cît cepele și mintea i s-a încețoșat. A încuiat ușa și a pornit atacul. Dar, așa-i omul fără noroc, peste o clipă s-a întors nevastă-sa.

Victor Duma se arătă satisfăcut de comentariu, ținu totuși să mai adauge și el ceva.

— Fapta ar fi un pic mai de trecut cu vederea, începu el, dacă ar fi pornit dintr-un spirit de aventură. Dar Năstase, în acele clipe, era orb. Nu mai avea cap, nu mai avea minte.

— Ei, nici așa, protestă bătrînul, dregîndu-și glasul. Matale uiți că pe un om fără cap nu poți să-l condamni ? Vrei să-i scoți basma curată ?

Ajungînd în dreptul casei sale, Vasile Chirac deschise larg poarta și-l pofti pe tînăr să intre. Acesta se codi cîteva clipe, apoi îi urmă îndemnul. În casă îi întîmpină Maria Chirac, soția bătrînului, o femeie negricioasă, pricepută în toate ale gospodăriei și la multe leacuri băbești, dar care încă nu reușise, pînă la vîrsta ce-o avea, să treacă de hotarele comunei, motiv ce-i prilejuia bărbatului dese momente de amuzament, mai ales atunci cînd încerca să-i descrie unele forme de relief de nevăzut prin partea locului.

— Ați venit toomai la timp, zise ea. Acuși e gata și mămăliga.

— Nu te așteptai matale la musafiri, dar...

— Apoi nouă, de cînd au plecat băieții, nu prea are cine să ne calce pragul, așa că musafirii sînt bine veniți oricînd.

La masă, după al doilea pahar cu vin, Vasile Chirac reluă firul.

— Să știi de la mine, declară el cu ton grav, nici spiritul de aventură, cum spui dumneata, nu scuză nimic aici și acum. Trăim vremuri de așezare, cînd apele se limpezesc. Totul trebuie măsurat, calculat, pipăit. Nu vezi că și marile puteri de pe arena internațională încep să se înțeleagă ? Ascultă-mă pe mine, că am văzut multe țări și multe mări, că am parcurs cu piciorul pămîntul ăsta de la Stalingrad la Berlin. În marea ordine, Năstase e un soldat rătăcit.

Tînărul înclină din cap în semn că acceptă teoria, deși nu-i era prea clar ce căuta în povestea aceasta chestiunea arenei internaționale. Stăpîna casei făcu însă o observație care îl derută pe bătrîn.

— Parcă mi-ai spus mie o dată, și nu numai o dată, îi aminti ea soțului, că n-ai ajuns nici la Stalingrad, nici la Berlin. Acum de ce-o întorci ?

— Ei, voi, femeile ! izbucni Vasile Chirac. Nu știți nici cum arată un munte sau un fluviu sau o peșteră și țineți socoteală vorbelor ce le spune bărbatul.

Victor Duma luă din nou paharul în mîini și zîmbi privindu-i pe cei doi soți cu interes și cu afecțiune, amintindu-și de serile de iarnă cînd ei veneau în vizită la părinții lui și stăteau pînă spre miezul nopții, Vasile Chirac și tatăl său povestindu-și întîmplări din război, femeile sporovăind despre treburi casnice, dar cu pauze lungi uneori, căci subiectele lor de discuție erau formate din fapte mărunte, obișnuite, pe cînd ei, bărbații, se lăudau cu tot felul de vitejii. „Da' nu vă mai grozăviți atît, îi întrerupea, cînd și cînd, Maria Chirac parcă înciudată că ele două nu pot sări fără pauză de la o întîmplare la alta. Dacă ați fost așa de breji, de ce v-ați întors acasă zdrențuiți și cu frica în oase ? Ai ?“ Îi răspundea numai Vasile Chirac și, de fiecare dată, răstit : „Taci, fă, că noi discutăm prebleme importante. Ce știi tu ?!...“ El, Victor Duma, pe atunci un băiețandru neastîmpărat, le

Scanned with OKEN Scanner

sorbea cu lăcomie cuvintele de pe buze. Acum nu mai simțea aceeași curiozitate și lăsa vorbele bătrînului să-i zboare în jur, fără a căuta să le pătrundă înțelesul. Cît despre Năstase, ce să spună ?!... Și-l amintea înalt și slab, puțin deșălat. Oamenii, cînd a venit în Vișani noul plutonier, își șopteau între ei, privindu-l : „Aista nu poate să sufere decît de oase", sau „Cînd merge, parcă i se aud ciolanele scîrțîind". De atunci s-o mai fi împlinit și el, că s-a însurat, are și copil, au trecut niște ani... Desigur, îl surprindea povestea lui, dar asta, îi era clar acum, fiindcă se referea și la Violeta, prietena lui din copilărie...

— Ehei, îl auzi pe Vasile Chirac, sufletul omului e mare și are multe ascunzișuri.

Tresări ascultînd ultimul cuvînt și își dădu imediat seama că bătrînul, ajuns la capătul unei noi povești, întîrzia, după obiceiul pe care i-l știa de demult, asupra tîlcului cu dibăcie ferit pe parcursul istorisirii. Socoti deci că a venit momentul să plece, să se ridice, să mulțumească gazdei pentru ospătare și...

— Musafirii mai vin da' și mai pleacă, zise el, îndepărtînd scaunul de masă. Mătușă Maria, îți mulțumesc pentru bucate și pentru toate. Nu m-am simțit demult așa de bine.

— Dar noi ce facem ? îl întrebă atunci bătrînul, privindu-l cu ochi mari. Lăsăm să treacă așa vremea ? Sau ne băgăm în șuvoi pentru a lua cîrma în mîinile noastre ? Sîntem doar tineri...

Victor Duma clipi de cîteva ori, își prinse buza de sus între dinți și porni încet spre ușă. Trebuia deja să-și precizeze poziția, atitudinea — asta așteptau oamenii de la el ? Dar cine era bătrînul, de-i cerea așa ceva ? Și de ce tocmai lui, care a lipsit atît din sat, și de ce așa, de parcă ar vrea să se folosească de el pentru a-și atinge niște planuri proprii, și de ce acum, cînd abia a venit ?

Cu glas tare își exprimă doar intenția de a o întîlni pe Violeta.

— Eu nu cred că a ajuns în asemenea stare, zise el, deschizînd poarta. O fată ca ea nu poate să ajungă o neajutorată.

Scanned with OKEN Scanner

Bătrînul simți că celălalt nu voia să se angajeze cu nimic, că schimba vorba și de aceea ținu să mai precizeze, încă o dată, la despărțire :

— Acum sînt vremuri de așezare, dar asta înseamnă că avem și datorii mai mari, de a face și noi ceva pentru limpezire, pentru a alege ceea ce e bun de ceea ce nu-i bun. Trebuie să înțelegi că...

Tînărul deveni dintr-o dată grăbit. Îl salută și plecă.

2

A doua întîmplare din ziua reîntîlnirii lui Victor Duma cu Vasile Chirac s-a înfiripat pe la ceasurile trei după-amiază, cînd în curtea lui Vîlcu Oniga, fratele mai mare al Violetei, a intrat Gavrilă Mușțiu, împreună cu Ștefa, soția lui. Au dat binețe, veseli, gălăgioși — erau doar vecini de vreo patru ani și vecini fuseseră și înainte, în sat, la casele părintești — au pătruns în bucătărie și, simțind miros de pîine caldă, le-au reproșat cu prietenie, că bine, domnilor, dați foc la cuptor și nouă nu ne spuneți, că veneam și noi cu un lighean de aluat... Vîlcu zîmbi strepezit, dar o drese imediat, promițînd că data viitoare îi va invita negreșit, acum însă s-au hotărît în pripă, le venise pofta așa, peste noapte și, cum mai era cu ce, s-a sfătuit cu femeia, că uite, te scoli dimineață și trebuie să pleci la treabă, dar nu ai ce pune în traistă. Mămăligă goală nu poți mînca, dar pîine mai merge.

Cei doi bărbați au ieșit în bătătură.

— Acum pentru noi sînt vremuri grele, continuă Oniga. Grele că nu mai știi pe unde să scoți cămașa. Ei, înainte mai era de trai, puteai să te învîrți, să mai faci o afacere. Nimeni nu-ți ținea socoteală, nu te pîndea de după colț. Dacă erai deștept, dacă erai harnic și știai să tragi sforile, apoi strîngeai bani. Acum, totul e pe dos, nimic nu mai iese. Ei, dacă ar fi libertate, dacă m-ar lăsa pe mine să fac ce vreau... Le-aș arăta eu...

— Totul, Vîlcule, e să trăiești bine, să ai ce mînca și ce bea, își dădu cu părerea Gavrilă Mușțiu, mîngîindu-și

Scanned with OKEN Scanner

mustața cu două degete, încet, cu oarecare încîntare. Azi avere nu mai poți face, așa că nu mai are rost să-ți rupi oasele muncind. Dacă ești șmecher, ai ce-ți trebuie și nici capul nu te doare.

— Cum, furînd cu sacul ? Eu nu pot să fac asta.

Mușțiu primi înțepătura puțin surprins, dar în clipa următoare jubilă în sinea sa, mulțumit că i se adeverește pe neașteptate o presupunere ce-i cam încîlcea gîndurile de cîtva timp încoace. Deci Vîlcu era umbra din noaptea aceea cînd, întorcîndu-se din lan... Și poate tot el a fost cel care a ciripit, de a venit milițianul și i-a cotrobăit prin pod. Se bucură că umbra aceea se dezvăluia prostește. Își căută cu atenție cuvintele și continuă, fără să respingă acuzația.

— Ei, tu o faci altfel, dar tot o faci. Eu aș zice să ne ajutăm. Așa am duce-o mai bine. Uite, cît muierile sporovăiesc la bucătărie, hai să ne înțelegem. Adă aici o cană cu vin și punem ceva la cale să nu ne doară capul de parale cîteva luni. Tu știi, eu sînt om de cuvînt.

Vîlcu se posomorî. Pe Mușțiu îl știa din pruncie, cîndva l-a pizmuit, într-o vreme a dorit să fie ca el. Era pe cînd acesta s-a întors, după armată, în haine de milițian și pășea țanțoș ca un cocoș, frumos în uniformă și cu ochelari de soare, încît i se părea altul, nu cel ce a plecat din sat cu o cumplită faimă de hoț. Acum devenise om al ordinii.

— Ei, ce-ai rămas așa gînditor ? Ori cumva nu ai încredere în mine ? Zău, zău, du-te și adă o cană cu vin și să discutăm serios. Și mai adă-mi o sticlă și pentru acasă, că ți-o plătesc eu altă dată.

— Nu mai am, răspunse înnegurat și răstit Vîlcu Oniga, punînd mîna pe topor și pregătindu-se să dezvelească de coajă un lemn de tei.

— Ei, nu ai. Lasă că știu eu că ai.

— Oi fi avînd, dar nu mai dau fără bani. Am dat destul. A fost ieri pe aici și primarul și i-am spus că nu mai am.

— Lui poți să-i vinzi asemenea goange, dar mie nu, că doar sîntem vecini și ne știm bine, așa că nu te mai codi și adă vinul ăla. Pe urmă punem țara la cale și să vezi ce-o să iasă.

Scanned with OKEN Scanner

— N-o să iasă nimic. Fără bani nu mai dau nici tatii din groapă. Eu muncesc, îmi fărîm oasele și să dau la puturoși pe degeaba ?! Cînd și-or vedea ceafa.

Li se întîlniră pentru o clipă privirile, dure, ascuțite, dar imediat Mușțiu și-o îndulci pe a sa, și-o ascunse.

— Bine, dacă nu vrei... văd eu că nu ai chef acum. O amînăm pe altă dată.

Gavrilă Mușțiu își strigă soția și plecă. Pășea drept, ca o luminare, zîmbitor, conducîndu-și nevasta cu o mînă pe după umeri. La poartă se întoarse și-i strigă lui Oniga, rămas încruntat pe prispă, să vină diseară pe la ei, să mai stea de vorbă, că dacă ești așa singur mereu nu e a bună. Vîlcu nu răspunse, ci porni cu pași apăsați spre curtea din dos, apucă barda și un lemn și începu să cioplească. Lovea cu sete, icnind, căutînd să-și limpezească niște presimțiri, să le scoată din nedeslușire pentru a vedea ce-l așteaptă, pentru a se feri la timp.

— Ce i-ai zis, omule, de au plecat așa repede ? îl întrebă nevastă-sa, care se apropiase pe nesimțite.

Vîlcu ridică privirea, îi veni s-o repeadă, dar se răzgîndi.

— Nimic. Au plecat că trebuiau să plece. Ce, cît voiai să stea ? Au și ei casa lor.

— Treaba ta, îi zise nevastă-sa, dar eu cred că nu-i bine să te pui rău cu alde Mușțiu. Lasă-i în plata domnului că, altfel, se bagă ei peste noi.

— Să îndrăznească numai, că le frîng șira spinării. Ce, am ajuns să mă dijmuiască toți ? Eu alerg pe toate drumurile, nu dorm nopțile, trag cîte o frică de-mi îngheață inima, iar dumnealor vin la de-a gata. Dă-mi un kil de vin, dă-mi un kil de țuică, de parcă ar fi muncit cu mine. Celorlalți le dau, că închid ochii, dar lui Mușțiu de ce să-i dau ?

— Nu e bine, omule, murmură femeia dojenitoare. Lasă-l în plata domnului.

Bărbatul continuă să lucreze pe afară, prin curte, să taie lemne, să mai repare un gard. La nici treizeci de ani, își făcuse o gospodărie mare, cum alții, la fel de harnici, nu reușesc într-o viață. Casa și-o ridicase cu vreo cinci ani în urmă, era încăpătoare, avea șase camere, un salon,

Scanned with OKEN Scanner

o bucătărie spațioasă, un chiler dedesuptul căruia se întindea un beci cimentuit. O asemenea casă văzuse el la Tecuci, la un avocat. I-a plăcut atît de mult încît și-a zis : „Ce dacă eu am numai patru clase primare ? O să-mi fac o casă la fel".

3

În Vișani liniștea începu să cucerească uliță după uliță, casă după casă. Prin curți se auzea cîte un glas mai mult șoptit, cîte o voce de femeie întrebînd dacă poarta a fost încuiată, cîte o voce de bărbat mustrătoare la adresa vreunui copil care tot amîna despărțirea de joc.

Gavrilă Mușțiu părăsi bufetul din mijlocul satului, o coti la dreapta, pe drumul care îl scotea din Vișani spre Bordu ; pășea tîrîndu-și pantofii, abandonîndu-se unui mers dezordonat care, simțea cu plăcere, îi sporea amețeala, ba, mai mult, îi ațîța și pofta de a vorbi cu sine, de a se întreba și a-și răspunde folosind mereu, cu încîntare, pronumele *eu*. Și de astă dată își constată o puternică pornire împotriva Ioviței Alexandru, femeia cu care a trăit cu ani în urmă, pe cînd el, Gavrilă, era atît de tînăr, iar ea, văduvă de 32 de ani, avînd și doi copii la școala primară, l-a primit pe el, un pușți, sub plapuma ei. După zece luni de conviețuire, s-a născut o fată, Angela i-au zis, dar nu a fost nici-o bucurie întrucît ea, văduva, a început deodată să vadă că el este prea puturos, iar el, după ce s-a întors de la un bal, și-a dat seama că ea e prea bătrînă și, pe deasupra, nici prea curată, ba deloc, în casă mirosind peste tot a purcel și a oaie. În aceeași toamnă el a fost chemat în armată. Iovița a plîns, l-a condus la gară, i-a dat tot ce trebuia și, în durerea sa, se mîngîia cu ideea că la întoarcere va fi mai matur, că o să-și vadă și el de casă și de copilul pe care îl are. El s-a întors într-adevăr peste trei ani, însă în haine de milițian, și nu a mai tras la ea, ci la casa părintească, nevoind să-și recunoască obligațiile. Iovița a plîns iarăși mult de tot, a mers prin sat și s-a declarat nenorocită fiindcă a crezut în el și a mai făcut un copil pe lîngă

Scanned with OKEN Scanner

cei doi pe care îi avea și al căror tată a murit în război. În zilele următoare, Iovița Alexandru, ca să-l aducă înapoi, a învățat-o pe Angela să-i zică tată lui Gavrilă Mușțiu și fetița, unde îl vedea, îl striga : „Tăticule !“ Își aminti că a părăsit satul mînios, jurîndu-și să nu mai calce în el. Dar omul nu face numai ce-i place, așa că, într-o bună zi, Gavrilă Mușțiu reapăru în comună, dar nu în haine de ins al ordinii publice. Se oprea și stătea de vorbă cu unul sau cu altul, își proptea o mînă în șold și cu cealaltă gesticula înflăcărat, zîmbind, bine dispus, stăpîn pe situație, că vezi, el e om și nu a putut executa un ordin absurd, care nedreptățea pe alt om, deci și-a dat demisia, socotind că nimic nu e mai scump în lumea asta decît cinstea, decît demnitatea. L-a ascultat și Vasile Chirac, dar, după ce s-a depărtat, bătrînul a rîs, zicînd către altul : „Ce poveștI îndrugă pezevenchiul ăsta ! Cu siguranță că a făcut vreo boroboață și i-au dat o cizmă în spate“. Iovița Alexandru, aflînd despre întoarcerea lui Mușțiu, îi ațînea calea cu Angela de mînă care, de cum îl vedea, îl striga : „Tăticule !“ Și mai adăuga : „Tăticule, cînd vii să mă vezi ?“ Gavrilă spumega de furie, el voind să fie luat în sat drept flăcău, și încă nu un oarecare flăcău, ci unul care a trăit și la oraș, care are ștaif. Pusese ochii pe o fată, una Ștefa lui Mîrzac, frumușică, rotundă la față, cu ochii verzui, dar cu părul cam rar. Tatăl ei, gospodar renumit în Vișani, nici nu voia să audă, ba declara peste tot că nici mort nu-și va da unica fiică după un hoț și un leneș, chiar dacă umblă mai îmbrăcat decît alții și pe deasupra poartă și ochelari de soare. Numai că Ștefa s-a lăsat furată într-o seară, de Sfînta Maria mică, pe cînd hora era pe terminate.

Mai rămăseseră trei, patru case pînă la ieșirea din Vișani și pe retina împăienjenită a lui Mușțiu apăru un chip de fată. O adolescentă cu codițe, îmbrăcată simplu, ca în zi de muncă. Mușțiu se clătină spre ea voind s-o oprească.

— Te-ai făcut frumoasă, fata mea, frumoasă. Nu vrei să stai cu tatăl tău un pic ? Să sporovăim și noi ceva, să...

— Lasă-mă în pace ! încercă fata să se apere.

Scanned with OKEN Scanner

— Păi de ce să te las cînd îmi placi ? îi zice Gavrilă, prinzînd-o de mînă. Eu sînt tatăl tău și am dreptul asupra ta. Ai stat pînă acum la maică-ta, care e o nespălată, acum vino la mine.

— Nu, nu, lasă-mă să trec, dă-mi drumul ! se rugă Angela zbătîndu-se.

Gavrilă Mușțiu o trase aproape și-i petrecu celălalt braț pe după talie, încercînd totodată să o sărute pe buze. Mirosul de carne tînără îl năuci de tot, începu să tremure. Fata, înspăimîntată, țipă scurt, apoi, printre hohote de plîns, strigă după ajutor. Se deschise o poartă de la ultima casă din sat și un bătrîn întrebă supărat :

— Ce se întîmplă acolo ? De ce tulburați liniștea, măi cameni buni ?

În semiîntunericul uliței, urcînd dinspre Bordu, mai apăru o statură de om. Era Vîlcu Oniga, care văzuse tot, iar acum se strecura pe lîngă gard pentru a nu fi recunoscut. Privea cu ochi bîntuiți de o bucurie ciudată spre fata care fugea spre mijlocul satului, împleticindu-se.

4

În seara următoare, Victor Duma se întîlni cu bătrînul Vasile Chirac pe cînd ultimul venea de la fîntîna „Cristelnița popii".

— Bună seara, nea Vasile, i se adresă tînărul.

— Și dacă-i bună ai făcut-o dumneata ? i-o întoarse Chirac, așezînd jos găleata.

Tînărul îl privi în față zîmbind, parcă ar fi vrut să spună : „Măi, nea Vasile, tot de astea te ții ?", își aminti însă de-o povestioară absurdă, peticită poate de gurile rele, dar care nu era deloc în contradicție cu felul de a fi al bătrînului. Acesta povestise unui grup de țărani că într-o primăvară, pe cînd ieșeau aburi albaștri din pămîntul înfierbîntat de soare, s-a dus să-și taie via de la Rotaru, vie mîndră, sădită fir cu fir de mîna sa în vreme ce era flăcău și hoinărea prin trei sate. Tot scurtînd el capetele fără poftă de rod, aude deodată în pomii de pe margine o gălăgie de iad, o vorbărie păsărească

Scanned with OKEN Scanner

de-ți venea să-ți astupi urechile. Cînd se uită mai bine, vede un stol de vrăbii înnegrind doi pruni, aplecîndu-le crengile mai mai să le rupă. Bătrînul Chirac s-a supărat — el nu poate suporta zgomotul, drept dovadă e că pe primul băiat al său, Nicolae, care țipa cît îl ținea gura cînd era mic, îl arunca adeseori în zăpadă de pe prispa casei, de alerga disperată săraca Maria Chirac, mama copilului, să-l caute prin noianul de omăt, plîngînd și blestemînd — da, s-a supărat, a luat pușca și a tras un foc, după ce a ochit bine, în stolul de vrăbii. Și au căzut atîtea încît au înnegrit pămîntul, iar cînd a început să le adune, se minuna și el: a umplut doi saci. Se spune că unul din țăranii care formau auditoriul ar fi întrebat puțin ironic: „Dar de unde ai avut doi saci la tine, că doar n-aveai ce face cu ei la tăiat de vie?“ Vasile Chirac s-ar fi bosumflat și-ar fi răspuns așa: „Păi unul din saci îl aveam de atunci cînd a vrut satul să te înece pe tine că prea erai papă-lapte și nu voiai să rozi nici pesmeți fiindcă nu erau muiați. Nu-ți mai amintești, măi, tîrîie-brîu, ori acum o faci pe deșteptul fiindcă frate-tu a ajuns mare și crezi că ai fi putut ajunge și tu, așa bleg cum ești de spui la bortă butonieră și veceversa?! Hai, spală putina că altfel îți spun de unde-l aveam și pe al doilea și-o să-ți convină și mai puțin.“

Pe cînd rememora această întîmplare, îl auzea pe Vasile Chirac istorisind cearta dintre Gavrilă Mușțiu și Vîlcu Oniga. Prindea numai frînturi, dar simțea că fiecare vorbă a bătrînului îi este cunoscută, așa că va putea oricînd să reconstituie întreaga întîmplare. Acum principalul era să simtă atmosfera acidă ascunsă în relatarea monotonă, aparent neinteresantă. Tresări doar spre sfîrșit cînd Chirac ridică puțin tonul și rosti o frază categorică: „Ei sînt două canalii și de aceea noi trebuie să-i ațițăm pe unul împotriva altuia pentru a se distruge reciproc“. Victor Duma medită o clipă: vasăzică în loc să-i oprim, să încercăm a-i aduce pe amîndoi pe calea cea bună, noi, semenii lor, trebuie să le dorim răul, fiindcă dispariția lor este un rău de preferat perpetuării existenței lor...

Scanned with OKEN Scanner

— Sintem egoiști, nea Vasile, continuă cu voce tare tînărul.

— Trecînd prin atîtea școli, vouă v-au intrat multe în cap, dar v-au ieșit tot atit de multe, se pronunță bătrînul. Știi, lumea e un corp mare, uriaș, și, ca orice corp, are și sînge negru, care se adună în cîte un buboi, sau neg. Ori negii, pentru a dispărea, trebuie arși cu fierul roșu. Altfel se înmulțesc, altfel sîngele rău năvălește în cel bun și-l tulbură, îl ridică în ochi de simți crima foind în jurul tău.

Tînărul rămase puțin uimit de îndîrjirea bătrînului. Sesiză cum privirea îi deveni dură, ceva puțin obișnuit la Vasile Chirac și se gîndi că nu ar fi potrivit să-l contrazică în asemenea momente, mai ales că, în bună parte, îi împărtășea părerea. Singura chestiune care nu-i convenea era aținarea spre distrugerea reciprocă...

— Milă pentru ei nu trebuie să ai, continuă bătrînul, fiindcă atunci înseamnă că ți-i teamă ca nu cumva și tu să fii la fel cu ei, înseamnă că te gîndești că peste un an sau zece ai putea să ajungi în aceeași situație. Ei, asta duce la o învălmășeală de care trebuie să ne ferească cel de sus, deoarece atunci totul e alandala în lumea noastră și nu te mai poți ridica în vîrful picioarelor să strigi că tu ești tu și așa vei rămîne.

Duma îi urmărea mișcarea buzelor, gesturile abrupte, energice și își aminti o întîmplare mai de demult, de pe cînd era el copil, iar Gavrilă Mușțiu un adolescent subțire și tare pistruiat. Vasile Chirac se întorcea, într-o seară de august, de la secere împreună cu femeia și copiii săi. În dreptul casei, cu o satisfacție molatică, greoaie, ca omul care a trudit toată ziua pe cîmp și acum se vede în sfîrșit ajuns în bătătura sa, a oprit căruța și s-a dat jos să deschidă pe dinăuntru poarta cea mare, intrînd pe cea mică. Abia a făcut un pas în curte cînd, aruncîndu-și privirea spre grădină, ceva i-a atras atenția. Cu biciul în mînă, o luă la fugă, sări un pîrleaz fără să-l atingă, cu o sprinteneală nebănuită la un om de felul lui, apoi se pierdu printre pomi. Peste cîteva clipe se întoarse ținîndu-l de guler pe Gavrilă. Îi arse un bici pe spinare, îl înjură furios, avînd însă grijă să motiveze pentru ce („nu ai luat un pepene să-l fi mîncat, ci ai

Scanned with OKEN Scanner

stricat o grămadă"), după care îi oferi o amplă explicație asupra sechestrării persoanei sale („să afle lumea că se ridică în sat un nou hoț și să se ferească, fiindcă are pas de pisică"). Din casă strigă la Simion, feciorul mai mic, să-i aducă lanțul cu care e legat cîinele. Așteptînd, se proțăpi în ușa camerei sale de locuit, își scoase o țigară, o frecă ușor între degete, cu răbdare, o bătu la capete și o aprinse încet, cu încîntare. După ce slobozi al treilea fum și-și simți fiul în spate, se răsti către prizonierul său.

— Dezbracă-te !

Adolescentul, atît de speriat încît îi jucau pistruii pe față, își scoase cămașa și se opri.

— Tot ! Și pantalonii, și izmenele !

Mușchiu îl privea pe Vasile Chirac buimac. Îl știa demult, locuia pe aceeași uliță, la celălalt capăt, iarna, cu alți puștani, rîdea de clătinările lui, dar acum, văzînd cum ochii lui albaștri devin spălăciți, începu să tremure și mai tare. Își scoase cu greu și izmenele.

Victor Duma nu reuși să-și amintească toată povestea și, luînd seama la cel din fața sa, la Vasile Chirac, înțelese că acesta vorbea despre o altă întîmplare, despre pățania Angelei Alexandru, fiica Ioviței. După cîteva încercări de a fi interesat de ceea ce auzea, renunță și i se adresă bătrînului :

— Și zi, nea Chirac, cum l-ai legat atunci pe Mușchiu de piciorul patului ?

Bătrînul se răsuci foarte mirat spre Duma.

— Ce-ți veni cu asta, așa ? Nici măcar nu o iei de la un capăt.

Tînărul îi explică domol ce știa și cum s-a împotmolit pe la mijloc. Bătrînul ridică din umeri și povesti cu glas inert. Abia spre sfîrșit se reînvioră.

— A doua zi a fost frumos, jubilă el. Era duminică. De dimineață au venit părinții lui la poartă, la mine, să mă roage să-l iert și să-i dau drumul. M-am ținut tare, deși taică-su, fie-i țărîna ușoară, a fost totdeauna om de treabă în sat. Pe la prînz, cînd la poartă s-a strîns o droaie de copii, cînd veneau femeile de la biserică, iertate de păcate, l-am scos și eu pe Gavriluță al meu gol-pușcă, i-am dezlegat lanțul de la picior și i-am

C-da. nr. 5548 coala 2

Scanned with OKEN Scanner

dat drumul. Toți huiduiau, muierile blestemau și-și făceau cruce de parcă ar fi văzut pe satana, iar eu rîdeam cu gura pînă la urechi. Și a zbughit-o Mușțiu ca ghiuleaua din tun.

Victor Duma se declară mulțumit.

— Și cum spuneam, reluă imediat bătrînul, ei trebuie aținați unul împotriva altuia. Că vezi, de ce să cheltuim noi forțe pentru a-i distruge și să nu folosim, în acest scop, forța lor? Dacă stau eu strîmb și gîndesc drept, aceasta ar fi o treabă cu cap, mai ales că rămînem fără dovlegii lor.

Vasile Chirac făcu un pas și se apropie mai mult de Duma, pentru a-l privi iscoditor în ochi. Tînărul intră într-o mică derută, observînd acest gest, dar rezistă. Aștepta cuvintele bătrînului, intuind că trebuie să i se spună ceva sentențios și important, dar buzele pe care le urmărea se mișcară după o pauză incredibil de lungă și nu cu deschiderea presupusă. Bătrînul murmură domol:

— Ai obosit, băiete. Asta e, ai obosit.

Tînărul se miră de o asemenea constatare, dar vocea bătrînului îi plăcu.

— Nu e adevărat, nea Chirac, nu am obosit, răspunse el. Am doar o stare ciudată, nu mă pot aduna, aș tot sta și aș privi la soare.

— Vezi, vezi? se îndîrji bătrînul. Ai fost înfrînt o dată și te-ai speriat. Nu poți reîncepe lupta, nu mai ești sigur de tine, de adevărul tău. Cu alte cuvinte, ai primit lecția.

Cuvintele bătrînului îl răscoleau. Dar de unde concluzia, se întrebă el, că a primit lecția?! Nu, asta nu se poate. Am fost înfrînt, dar nu învins. Adevărul meu a avut și continuă să aibă aceeași mare valabilitate. Tocmai de aceea m-am întors în Vișani. Altfel mi-ar fi fost rușine și aș fi cerut repartiție în alt colț de țară, să trăiesc neștiut de nimeni. Dar eu, uite, am revenit. Nu-i asta o dovadă?

— Eu nu mă sperii prea ușor, grăi cu voce tare către Vasile Chirac. Cît am lipsit de aici, m-am gîndit în fiecare zi la Potorac și la Ilie Manciuc. Ei m-au înfrînt, dar atunci eram mai tînăr, de aceea, pentru în-

Scanned with OKEN Scanner

frîngerea suferită, port și eu o vină. M-am repezit ca taurul, am strigat, am fost patetic, fiindcă nu-mi dădeam seama că adevărul trebuie uneori impus prin abilitate, fiindcă socoteam că aparențele se vor risipi imediat ce voi arăta eu un fir de esență. Dar pentru greșeala mea, am plătit destul.

Se întunecase de tot și aerul de peste sat deveni mai aspru, mai curat. Bătrînul ridică de jos căldarea și porni spre casă.

5

Cam pe la aceeași oră Vîlcu Oniga îi făcea o vizită plutonierului de miliție Iancu Năstase. Dădu bună seara umil, se înclină în fața doamnei, își întrebă sora ce mai face. Plutonierul îl privi pe sub sprîncene, porni un gest de mînie, dar se răzgîndi repede, pe cînd curba mîinii în aer era doar pe la jumătate și, așezîndu-se, îl invită și pe celălalt să ia loc. Se gîndea la prestigiul său, îl încercă chiar teama că, în urma celor întîmplate și strîmb interpretate de soția sa nestăpînită la gură, se va porni o avalanșă care numai rău îi va aduce. Vîlcu îl urmărea pe sub sprîncene și, văzîndu-l așa, în cămașă și pantaloni doar, ca orice om din sat, se miră că i-a fost atîta timp frică de el, în atîtea nopți. Acum îl are la mînă și el trebuie să știe asta, să se ferească a-i scormoni viața de zi cu zi. Și nu numai atît, ci să-i ia și apărarea cît poate împotriva dușmanilor, să-l prevină de primejdii, altfel el, Vîlcu Oniga, îi va aduce aminte de ce vorbește satul acum, de cuvintele spuse de propria-i soție.

— Eu mă pot preface, dom'le milițian, rupse Oniga tăcerea cu un glas blînd. Nu am aflat nimic și asta înseamnă că nu s-a întîmplat nimic. Numai doamna să nu mai vorbească.

Plutonierul se simți prins în plasa complicității, ceea ce îi spori aversiunea împotriva soției căreia avu grijă, înainte de a nu-i mai vorbi, să-i amintească : „Te-am făcut doamnă, Catinco, prin mine ai ajuns ce ești, iar

Scanned with OKEN Scanner

tu, în loc de mulțumire, strigi împotriva mea și vrei să mă lași fără pîine. Ai uitat cum te-am luat, de unde te-am săltat ? Acum cinci ani, cînd te-am cunoscut, munceai, în spatele unei batoze, la tîrîșurile de paie, erai numai praf din cap pînă-n picioare, erai zăpăcită de trudă. Dar mie mi-ai fost dragă și te-am smuls din mizerie. Oricare alta, de i-aș fi făcut semn, ar fi venit după mine. Dar eu te-am ales pe tine și nu te-am mai lăsat să muncești pe cîmp, ba ți-am adus și fată în casă, să nu-ți strici mîinile. Te-am făcut doamnă, Catinco, să nu uiți asta !“

Catinca, soția lui Năstase, stătea într-un colț și croșeta. De la prînz nu a mai vorbit cu nimeni, nici cu copilul ei care se afla acum în brațele Violetei, în celălalt colț al camerei. Ar fi vrut să-i răspundă bărbatului ei : „Nu e adevărat, eu am fost proastă. Umblai ca nebunul să te însori, dar nu se uita nici-o muiere la tine, cu toate galoanele tale. Că ești urît, ai un nas de-o șchioapă și ochi de viezure, inimă neagră. Pe deasupra, mai ești și deșălat și necinstit, că umbli și rîvnești și la ce nu-i al tău. Iar acum m-ai făcut de rîs în fața satului. Ce fel de doamnă sînt eu, cum mai pot sta cu tine ?“ Dar atunci nu a zis nimic. A cuprins-o un leșin neobservat în afară, un fel de scîrbă care-ți face gura pungă, încît nu a mai putut zămisli nici-un cuvînt. Acum i se adresă lui Vîlcu Oniga cu glas stins :

— Ar trebui s-o iei pe Violeta de aici. Eu nu-i fac nici-o vină, că așa-i ea, bătută de Dumnezeu, neajutorată. Dar nu o mai pot suferi în casa mea.

Vîlcu Oniga nu se arătă deloc surprins. Îl privi cu zîmbet indulgent pe Năstase, se ridică de pe scaun și vorbi cu importanță :

— Vezi, doamnă, eu sînt țăran, dar știu ce știu, de aceea nu-mi mănîncă nici-un cîine din traistă. Dacă o iau pe Violeta, atunci trebuie să plecați și dumneavoastră din sat. De ce să vă fac acest rău ? De ce să nu ne înțelegem ?

Iancu Năstase se îndreptă spre ușă și o deschise larg. Îi făcu semn lui Oniga să iasă. Dar vorbele nu-i erau dure.

Scanned with OKEN Scanner

— Vom vedea noi. Dar să nu-mi mai calci pragul.

Ajungînd în șosea, Vîlcu Oniga rînji cu satisfacție. Își frecă mîinile bucuros și porni fluierînd spre Bordu.

6

Ieși din Vișani, fără să întîlnească vreun om și-și continuă drumul la pas, simțind că răcoarea îi face bine, parcă îi intra în cap și-i risipea senzația de năclăiere. Gîndurile se legau iarăși unul de altul, se chemau. Cu Mușțiu va vedea el ce e de făcut. De pace nu poate fi vorba nicidecum. Îl va pîndi și îl va lovi unde nu se așteaptă. Se pune cu el, cu Vîlcu Oniga? Ce dacă are faimă mare? Azi nu mai contează faima, numele, ci puterea și dibăcia.

Pe cînd mai avea puțin pînă acasă, se întîlni cu Victor Duma. Se opri primul, barîndu-i calea, ca nu cumva celălalt să treacă pe lîngă el răspunzîndu-i doar la salut, — și i se adresă cam de sus, ros totuși și de o anumită curiozitate.

— N-ai somn, dom'le Duma, n-ai somn și umbli prin sat ca un strigoi, de parcă ai căuta sufletul cuiva. De cînd te-ai întors aici, tot umbli.

— Caut, răspunse morocănos Duma. Dar de cînd mă tot domnești tu?! Parcă îmi ziceai pe nume cîndva, ba încă pe un nume scornit, rușinos, dar care ție îți făcea mare plăcere...

— Ei, pe atunci eram copii, grăi Oniga, dîndu-se mai aproape, și glumeam și noi, ce era să facem?! Dar cu fratele tău, cu Dinache, am fost prieten bun. Și sînt și acum. Ne-am făcut casă unul lîngă altul, ne-am însurat odată, numai că el, de cînd cu moartea mamei voastre, s-a posomorît, și-a adus aminte că în armată a învățat șoferia, așa că a lăsat totul baltă și gonește acum ca un bezmetic cu rabla ce i s-a dat. E un cărăuș de piatră, ciment și scîndură. Mare scofală...

— Tu n-ai făcut nici armată, constată neutru Duma, aprinzîndu-și o țigară.

— Ce, eram prost? Am împins ceva și am scăpat.

Scanned with OKEN Scanner

— A trebuit să împingi cam mult. În atîția ani...

— Ei, fiecare cum știe să se învîrtă. Nu mergi pe la mine? Hai să bem o oală cu vin. Am chef în seara asta.

Duma îl simți vulnerabil și primi. Începu să i se lumineze ceva în minte. De cîteva zile își spunea mereu că ar trebui să plece și să lase totul baltă, dar nu se putea hotărî. Un gînd începea să se limpezească, să prindă viață din întunecimi: el trebuie să dovedească nu numai că a avut dreptate atunci, dar că și acum este valabil tot ceea ce a încercat să susțină. Poate Vîlcu Oniga să-i ofere un fir?

Mergeau alături, așa cum mai merseseră de multe ori, pe cînd erau copii. Duma încercă să-i deosebească mai bine trăsăturile feței, dar, nereușind, renunță. Cînd ajunseră, Vîlcu îl invită în camera dinspre șosea. Duma luă loc pe un scaun și, în timp ce gazda umbla după vin și pahare, își roti ochii prin încăpere. „Mofturi de țăran bleg, murmură pentru sine. Imită pe orășenii de periferie, totul e țipător".

— Îți place cum m-am aranjat? întrebă Vîlcu, în timp ce turna în pahare. Am șase camere și un salon, uite-l, ăsta de alături, poți să-l vezi, o bucătărie încăpătoare și pivniță. Îmi ajunge, dar cîte aș mai face eu! Să-mi dea mie mînă liberă că atunci aș arăta eu ce pot. De ce nu mă lasă să fac ce știu, să trăiesc cum îmi place?! Asta-i libertate?

Duma sorbi din pahar și strîmbă din nas. Începu să-i pară rău că a acceptat invitația de a veni aici.

— Tu, Vîlcule, îi spuse deodată cu răutate, vrei libertate pentru a beli de piele pe alții. Pune-ți pofta-n cui!

— De ce să mi-o pun? sări Oniga. Și cum îi belesc?! Muncesc cinstit, ei vînd, eu cumpăr sau invers, asta-i tot. Fiecare după cum îl duce capul. Nu forțez pe nimeni. Spune și tu, că ai școală mai multă, am auzit că ai terminat acum și veterinara, nu-i drept așa? Au avut ce-au avut cu pămîntul. L-am dat pe tot la ceape. Și via am dat-o, via pe care am pus-o eu fir cu fir, via nobilă în care am trudit de mi-am rupt oasele. Spune, e drept asta? E drept să nu țină seama de munca mea,

Scanned with OKEN Scanner

a tatălui meu, a întregului neam? Vor egalitate. Dar cum să fiu eu egal cu cel ce a stat toată vara pe prispă și s-a prăjit la soare? Că așa a stat neam de neamul lui de s-au trezit acum, cînd a venit regimul ăsta, fără un petec de pămînt. Să fiu egal cu puturoșii, cu leneșii? Asta nu. Să mă lase în pace. Ce vor, să muncesc în colectiv? Alături de niște puturoși care lucrau la mine cu ziua? Eu?! Cînd și-or vedea ei ceafa!

— Care ei? întrebă Duma plictisit, sorbind din vinul prost, prefabricat.

— Ei, cei care au orînduit așa lucrurile, zise mînios Vîlcu Oniga.

— Mergi cam departe...

— Și ce, crezi că mi-i teamă? se oțărî la el. O spun în gura mare, dacă vrei.

— Norocc că nu vreau, zîmbi Duma, ridicîndu-se și pornind spre ușă. Dar vezi, fii mai atent, să nu audă unul ca Mușțiu că te-ai ars. Te are la mînă după aceea toată viața.

Rostind ultimele cuvinte, Duma își aminti brusc de Vasile Chirac și de pledoaria lui pentru autodistrugerea răului și nu păru încîntat că, fără să vrea, dintr-un impuls obscur, procedă întocmai cum l-ar fi sfătuit bătrînul.

— Mușțiu?! apăsă pe nume Vîlcu Oniga. Cu ăsta am eu socotelile mele. Am să-i arăt eu cine sînt.

Duma apăsă pe clanță. I se făcu silă de vin și de o asemenea tovărășie. Îl privi cu milă pe Vîlcu Oniga, ca pe o gînganie neputincioasă și urîtă, și ieși.

7

Cînd ajunge în camera sa, Victor Duma aprinde lumina, se dezbracă repede și se vîră sub pătură, apoi dă foc unei țigări și începe să lanseze rotocoale de fum spre tavan. Închizînd ochii, simte cum e cuprins de o moleșeală plăcută, care se cere parcă savurată cu multă încetineală. Nu mai gîndește nimic, intră într-o pace totală. Este mulțumit că a reușit să-și prelungească repau-

Scanned with OKEN Scanner

sul cu încă o zi. Această stare nu durează însă, își amintește de Potorac și, ca luată de vînt, împăcarea de-o clipă face loc neliniștii. Trebuie să fie foarte precaut, să nu fie înfrînt a doua oară, rosturile întoarcerii lui trebuie înfăptuite pas cu pas. Altfel, totul se duce de rîpă și pătimirea continuă.

Duma se întoarce spre perete, murmurînd plictisit: „Gînduri vechi, aș putea să-mi fac un tron din ele și să privesc lumea de sus: lumea ar fi cu totul alta, deși nu s-ar clătina nici-o lege a ei". Se suspectează apoi de dramatizare. În fond, tot ce este nu poate fi altfel. Să zicem că alde Mușțiu ar fi altfel, dar atunci ar fi alții ca ei. Sau negația ar apărea în altă parte, ba s-ar putea ca el să fie cel negat, deci postura Mușțiu ar avea un corespondent în postura Duma. Alternativele sînt posibile. În acest caz, e mai bine să iei lucrurile așa cum sînt, cu laturi, cu unghiuri, cu volum și mai rar cu rădăcini și deveniri.

Duma stinge țigara pe cutia de chibrituri și revine la întîmplări pline de sevă, dar multe și înlănțuite, cu părți invizibile. Își apasă pleoapele pentru a isca în el, acolo, pe retină, niște peisaje din culori și cercuri, albastre, violete sau roze, așa cum făcea în copilărie, slăbind și încordînd succesiv pleoapele, jucîndu-se cu nuanțele, căutînd nașterea unor contururi. Își dă seama că nu a mai folosit acest procedeu de patru ani. Era atunci după o ședință zbuciumată din cadrul procesului său în care primarul Potorac și președintele Ilie Manciuc reușiseră să aducă dovezi că el, chipurile, ar fi calomniat conducerea comunei și a cooperativei agricole de producție, că le surpase autoritatea în sat, de parcă aceasta ar fi ceva care se sprijină pe vorbe și nu pe fapte. Văzuse, în ziua aceea, mulți oameni care înainte de proces îi acceptaseră adevărurile, dar care acolo, în instanță, începură să se clatine, să spună că ei sînt oameni simpli și nu știu prea multe, iar dacă tovarășul președinte susține că așa este, înseamnă că nu poate fi altfel, că doar știe el ce zice. În acele clipe, Victor Duma își simțise adevărurile neputincioase, dar cînd Vasile Chirac, singurul care n-a dat imediat înapoi fluturînd flamura omului simplu, a afirmat răspicat că da, într-adevăr... „tovarășul Duma

Scanned with OKEN Scanner

are dreptate şi cinste lui că are, că a văzut şi el nişte căruţe cu scîndură şi ciment intrînd la Potorac, că ştie că se ospătează din avutul obştei şi ospătează şi pe alţii", a început din nou să creadă că aparenţa nu poate fi luată drept esenţă şi invers. Însă acuzarea l-a descalificat imediat pe Vasile Chirac demonstrînd că acesta a venit în faţa onoratei instanţe în stare de ebrietate, deci vorbele lui nu aveau preţ, cu atît mai mult cu cît în viaţa de zi cu zi a martorului incriminat asemenea stare se repeta des, foarte des şi de aceea vedea şi lucruri care nu erau în realitate. Din acel moment, nu l-a mai interesat procesul, deşi el era eroul principal. Drept dovadă, a început să se gîndească la altceva, la un ţăran care a apărut înaintea sa în postura de pîrît, în două procese. În primul fiindcă vînduse acelaşi car de porumb la doi inşi, încasînd preţul cuvenit de două ori. În al doilea caz folosise acelaşi procedeu, dar acum negociase un loc de casă, care de fapt nu era al lui, ci al unui frate plecat în armată. „Onorată instanţă, începea el patetic, sînt acuzat că am vîndut acelaşi loc de casă cetăţenilor Ion Perju şi Culai Fărîmă, ţărani din acelaşi sat cu mine. Foarte bine. Eu nu mă tem, eu am experenţă. Experenţa se compune din peripeţii. Cu ce sînt eu vinovat că ţăranii nu cunosc matematică ?! Cînd le-am vîndut acelaşi loc de casă şi le-am luat banii, m-am gîndit că în matematică există o teorie a asociaţiei prin întovărăşire, care permite să dai un întreg la doi oameni, chiar dacă aceştia cred că fiecare devine stăpînul întregului. Dar în matematică această teorie presupune şi operaţia împărţirii. Aceasta pe mine nu mă interesează". „Bine, măi omule, intervenea judecătorul, dar ai vîndut acelaşi lucru de două ori, ai luat un preţ dublu, ai escrocat". „Nu, onorată instanţă, nu-i adevărat. Eu nu m-am abătut de la litera cărţii. Dacă ţăranii nu ştiu matematică, dacă n-au învăţat decît patru clase, şi acelea primare, ce vină am eu ?!" Cînd urmă al doilea proces, acuzatul se înveseli brusc : unul dintre cumpărătorii carului de porumb era chiar directorul şcolii din sat, profesor de matematică...

Întinzînd mîna după ţigări şi chibrit, Duma se întrebă : „Cum o fi arătînd acum Ilie Manciuc ? Am au-

Scanned with OKEN Scanner

zit că a îmbătrînit mult... şchioapătă mai tare... părul i s-a albit, nu numai la tîmple... Probabil din cauza Ioanei. Cînd am văzut-o ultima oară pe Ioana ? Hm... Terminase liceul şi s-a întors aici, în sat, la taică-su, să înveţe pentru examenul de intrare la facultate. Mă aşteptam să nu se uite la mine, să nu-mi mai răspundă la salut, să nu mă mai vadă, deşi fusesem colegi la şcoală, la ciclul doi. Dar ea s-a oprit prima, atunci, în seara aceea, cînd eu mă întorceam din cîmp frînt de oboseală, prăfuit, iar ea, frumos îmbrăcată, se îndrepta spre căminul cultural, spre bibliotecă, cu două cărţi în mînă. „Ce mai faci, Victore, se interesă ea, cum o mai duci ?“ „Bine, i-am răspuns. Dar tu ? La ce facultate vrei să dai ?“ „La filologie“, a zis ea, privindu-mă zîmbind, cu ochi catifelaţi. Am vrut să întreb ce înseamnă filologie, dar mi-a fost ruşine că nu ştiu. Tot ea a rupt tăcerea : şi-a amintit de anii de şcoală pe care i-am făcut împreună, de profesori, m-a întrebat ce film „am vizionat“ mai de curînd, dacă am fost vreodată la teatru. Ei, cît a urmat liceul, nu i-a scăpat nici-o piesă, a văzut nişte spectacole minunate... O ascultam ca vrăjit, aţîţat, bucurîndu-mă că pentru prima oară îmi veneau şi mie pe buze, fără nici un efort deosebit, cuvintele pe care le doream. Acum îmi dau seama că ea a cochetat cu mine, poate din plictiseală. Dar i-am rămas îndatorat, căci m-a învăţat să fac conversaţie... Ioana... A terminat facultatea, dar în aceeaşi vară i s-a blocat un rinichi şi spre toamnă s-a dus... În floarea vîrstei... Atunci l-am iertat pe Manciuc pentru înscenarea aceea urîtă. A suferit şi el destul...“

Sub pleoapele lui Victor Duma se aşterne liniştea. Somnul îl cuprinde încet, parcă în silă.

8

Întoarcerea lui Duma n-a trecut neobservată. Nu că ar fi fost un fapt cu totul deosebit. Ba, dacă ne gîndim că aici s-a născut şi a copilărit, că aici are casă şi rude, faptul părea cu totul firesc. Însă în urma acelui proces,

Scanned with OKEN Scanner

primarul Tache Potorac și președintele Ilie Manciuc au avut grijă, în diverse ocazii, să facă unele precizări. „Vedeți ce s-a întîmplat cu Victor Duma dacă nu s-a astîmpărat?“ întreba Tache Potorac subțiindu-și privirea și împingîndu-și buza de jos înainte. Și apoi continua: „Fiecare să-și vadă de treburile sale, de sarcinile și răspunderile sale. Sîntem puși să muncim, nu să umblăm cu vorbe. Și să nu ne pretindem mai învățați decît sîntem. Fiindcă în societatea noastră fiecare își are locușorul său, iar dacă nu sare dincolo de el, fiecare își primește piinișoara sa“. După asemenea alocuțiuni ușor moralizatoare, Tache Potorac bătea pe cel din dreapta sau din stînga sa pe umăr și-l întreba familiar de copii, de soție, de „cum îi mai merge“ sau dacă „a rezolvat chestia aceea“. Ilie Manciuc era mai reținut. El folosea „exemplul negativ al lui Victor Duma“ numai atunci cînd era neapărat nevoie. Dacă, de pildă, un țăran îi reproșa că a primit mai puține cereale la ziua muncă sau că i s-a tăiat vreo normă fără motivare și avea și lipsa de inspirație să conchidă că „voi vă credeți mari și de aceea faceți totul după capul vostru“, Ilie Manciuc se apropia de el și-i șoptea: „Vezi, cam tot așa vorbea și Victor Duma. Nu-i călca pe urme, că tu ai copii, ai familie, nu ești ca el, un terchea-berchea“. Din cînd în cînd, în ocazii alese cu grijă, Potorac rostea cîteva fraze mereu cam aceleași pentru a fi bine memorate. „După cele întîmplate, zicea el, Victor Duma n-o să mai aibă curajul să se întoarcă în Vișani. Ar păți o mare rușine. Nouă ne pare rău: era un băiat bun, dar gura i-o lua pe dinainte.“ Mulți credeau că chiar așa se va întîmpla, altora le era pur și simplu indiferent. Doar Vasile Chirac s-a pronunțat cu voce tare: „S-o credeți voi“. Însă numai față de soția sa, care asculta cu resemnare tot ce vorbea bătrînul.

Vestea întoarcerii lui Victor Duma a ajuns la urechile lui Potorac pe cînd acesta era într-o discuție aprinsă cu directorul școlii căruia îi reproșa că astăzi cadrele didactice de la sate nu mai sînt adevărați apostoli, că nu pot fi nici pe departe comparate cu acel învățător dintr-un roman citit de el de curînd, învățător legat prin mii de fire de sat, care cunoștea durerile și bucuriile tuturor. Directorul, om încă tînăr, venit aici de vreo zece

Scanned with OKEN Scanner

ani, ascultă în tăcere, apoi replică scurt, dar domol, aproape tărăgănat, ceea ce dovedea că era prea obișnuit cu asemenea „chemări la ordine", da, preciză, romanul citit de primar este slab și se referă la o realitate de mult apusă, așa încît orice apropiere este neavenită, iar îndemnul de a cunoaște durerile oamenilor e ca o bătaie de aripă în gol, deoarece astăzi oamenii nu mai au dureri, ci sînt fericiți pînă peste poate. Tache Potorac se ridică brusc pe picioarele sale scurte, butucănoase și, verde de mînie, îi strigă celui din fața sa :

— Faci bășcălie de mine ? Mă crezi prost ? Uiți că eu am propus să fii director, deși atunci aveai caș la gură, dar mi-am arătat încrederea deoarece ești crescut printre noi ? Ți s-a urcat la cap ? Păi, dacă ți s-a urcat, cunoaștem noi remediu. A mai fost unul, a lui Duma, care se arăta căpos și știi ce a pățit. Îi calci pe urme ?

Fiind de față, nu m-a răbdat inima să tac, deși puteam prevedea că pentru o simplă propoziție pe care aveam s-o rostesc — „Duma s-a întors" — Tache Potorac n-o să mă ierte. Poate am însoțit spunerea mea cu un zîmbet ironic, nu-mi dau seama, fapt e însă că, după o clipă de tăcere în care ochii primarului s-au înroșit, neputîndu-se fixa într-o poziție anume, m-am trezit cu o avalanșă de cuvinte asupra mea încît am pornit împleticindu-mă spre ieșire. Urechile îmi vuiau de vorbele lui Potorac : „Și tu ce cauți aici ? Dacă ești cu U.T.C.-ul, te crezi și tu mare ? Du-te la hîrțoagele tale și dă-mi pace. Ori s-a umflat orzul în tine ?"

După plecarea mea, am aflat mai tîrziu, Potorac s-a potolit, ba încă atît de mult încît l-a bătut pe director pe umăr, remarcînd că, în general, el e mulțumit de cum merg lucrurile la școală și să nu se supere dacă îi mai atrage așa, din cînd în cînd, atenția asupra unor mici neajunsuri. E de datoria lui, e o obligație de serviciu și așa trebuie să o ia. El a fost totdeauna înțelegător cu oamenii, dar datoria e datorie. E ceva sfînt. Ea înainte de toate.

Peste un ceas a apărut și Victor Duma la primărie. Pășea drept, liniștit. Parcă mai fusese și ieri pe acolo, iar acum revenea să rezolve o chestiune nu prea urgentă, să i se elibereze o adeverință oarecare, cum că el

Scanned with OKEN Scanner

era ceea ce era și nimic altceva. În ochi nu i se putea citi nimic, deoarece, adeseori, ochii lui devin opaci, de nu-ți dai seama cînd e mînios sau numai trist. A bătut în ușa primarului și, după ce a intrat, a închis-o cu grijă. Surprins, Tache Potorac a dat să se ridice de pe scaun.

— Bună ziua, tovarășe primar ! salută Duma cu toată bună-cuviința, privindu-l în față.

— Ce dorești ?! se răsti Potorac.

— Mai nimic, continuă Duma calm. Am venit să vă spun că m-am întors.

— Văd. Altceva ?

— Am mai venit, precizează Duma, privindu-și încruntat interlocutorul, să vă felicit pentru supraviețuire.

Potorac își umflă pieptul și se concentră totodată pentru a înțelege ce voia să spună celălalt. Pînă la urmă ceru lămuriri : „Cum adică ?“ Tînărul se apropie și neluîndu-i în seamă întrebarea, îl informă cu un ton confidențial că în urma acelui proces de calomnie el a plătit amenda, iar acum s-a întors în sat, deoarece, între timp, cît a lipsit, a urmat o școală și, la capătul ei, conform unei diplome, a fost repartizat aici ca tehnician. La auzul acelor cuvinte, fostul geambaș a rămas ca trăsnit. La multe se aștepta din partea lui Duma, dar la un asemenea curaj, de a se întoarce aici ca subaltern, nu. Se gîndise de cîteva ori în acești ani că s-ar putea să-l sîcîie cu reclamații pe la județ și tocmai de aceea își luase toate măsurile de prevedere. Între altele și-l făcuse prieten și pe Anton Lupu, cel din corpul de control al primvicepreședintelui, cunoscut ca un inspector neiertător. Dar iată, toate aceste manevre își dovedesc acum zădărnicia. Îndărătnicul de Duma s-a întors și nu oricum, ci cu o funcție care îl va ajuta să fie la curent cu tot ce se întîmplă în obște. Sub privirea lui fixă, își simți obrajii arzînd. „Da, bine, bine, a murmurat, ridicîndu-se de pe scaun. Dacă îți vei face datoria, eu nu am nimic cu dumneata. Asta să știi“.

Rămînînd singur, Potorac a pus imediat mîna pe telefon.

— Alo, a strigat el în receptor, dă-mi Ceape-ul ! Așteptînd legătura, lovea cu pumnul în birou, nu prea tare,

Scanned with OKEN Scanner

dar încordat, dintr-o dată foarte nervos. „Alo, Ceape-ul ?... Da, eu... Să trăiești și tu, Ilie. Măi, ce voiam să-ți spun ?... Vezi că s-a întors zurbagiul lui Duma. Spune că e repartizat aici... Ceee ?!... Ai declarat liber un post de șef de fermă ?!... Rău, rău de tot. O să-ți primești dușmanul în propria casă... Da, mă, da, dar acum are studii, înțelegi tu, are studii, fir-ar să fie."

Duma, cel cu studiile, asista în acest timp la o întîmplare care îi răscolea sufletul.

9

Ieșind de la primărie, o văzu înaintea sa, la vreo sută de metri, pe Violeta Oniga. Se întorcea de la fîntînă cu o găleată plină de apă. Arăta parcă altfel, îi sesiză imediat ceva dezordonat în mișcări, parcă o nepotrivire între intenție și gest : scutura mereu din cap, mergea ținînd un deget în nas, șovăia la fiecare pas. Cîțiva copii se luară după ea și îi strigau cuvinte deocheate, o trăgeau de îmbrăcăminte, voiau să-i arunce pietre în căldare. Ea a mărit pasul, dar văzînd că nu poate scăpa de ei, a lăsat găleata jos și s-a repezit după puștiul care fusese mai îndrăzneț și acum, fugind, îi striga, întorcînd mereu capul : „Violeta nebuna / Violeta nebuna / aleargă prin pădure / cînd răsare luna" Însă alt puști a venit din cealaltă parte și i-a vărsat căldarea cu apă. Atunci pe Victor Duma l-a năpădit o milă atît de puternică, încît ochii i s-au umezit.

Prin pînza lacrimilor, o revăzu pe Violeta în alt timp, pe cînd el avea treisprezece ani, iar ea paisprezece și era ca o căpriță, iute la picior de fugea mai repede decît toți băieții de pe uliță, harnică și subțirică, cu ochi mari și rotunzi, mereu cu cîntecul pe buze încît mulți oameni se opreau și-i priveau în urmă și se mirau cum a apărut o asemenea făptură în ograda lui Oniga.

Au mers și în vara aceea cu vitele la păscut, de dimineața și pînă seara împreună, dar numai de cîteva ori, deoarece Violeta se pregătea pentru examen la liceu. Ea își lua și o carte și, cînd ajungea în Valea lupului, prin

Scanned with OKEN Scanner

pădurea rară, plină de tufișuri și gropi, începea să citească și nu-i mai acorda nici-o atenție. Într-o zi însă Victor, supărat, i-a spus că nu mai are grijă decît de vitele lui. Violeta a ridicat capul din carte și a întrebat mirată : „Cum adică ?“ „Uite așa !“ a răspuns el. „Aha, a continuat Violeta peste cîteva clipe, vrei ceva“. „Ba nu vreau nimic, a ridicat glasul Victor. Dar de mîine am să-mi caut alt tovarăș de mers cu vitele, să am cu cine vorbi, cu cine să mă joc și eu, că tu stai cu nasul în carte tot timpul“. Violeta a clipit des, de mai multe ori, parcă voia să-l vadă mai clar, să-și dea seama dacă nu-i o simplă bănuială ceea ce întrezărea în sufletul lui. „Victoraș, a zis ea, du-te de adă vitele mai aproape și am să-ți dau ceva“. „Ce ?“ a întrebat Victor dintr-o dată foarte curios, apropiindu-se. „Fă ce ți-am cerut și am să-ți dau“. „Vreau acum, nu după. Ce-mi dai ?“ Și se apropie și mai mult, parcă atras de ochii ei mari, catifelați, de ființa ei fremătînd tainic, abia perceptibil. „Apleacă-te ! îi șopti ea cu voce tremurătoare. Am să te să...“ Nu mai termină cuvîntul, îi prinse obrajii între palme și își apropie buzele de ale lui. Îi zări ochii mari, dilatați, i se părură, instantaneu, ciudați, îi prinse umerii între palme și, mînat de o forță obscură, începu s-o sărute repede pe gură, pe gît, însetat și înfrigurat, lămurindu-se abia acum de ce se gîndea atît de des la ea, de ce i se ținea mereu prin preajmă. Nu-și mai amintește cum a întins-o pe iarbă, de fapt nici atunci nu și-a dat seama cum s-a întîmplat totul.

— Violeta nebuna, Violeta nebuna...

Violeta trecu pe lîngă el, îl privi, dar nimic nu tresări în adîncurile ochilor ei. Se opri doar lîngă găleata răsturnată și o ridică din praf. Nu o mai recunoștea deloc pe prietena din copilărie, pe mîndra lui prietenă din copilărie.

Porni la pas, dar pieptul i se săltă și coborî de mai multe ori la rînd, parcă chinuindu-se și nereușind să sloboadă un hohot, un geamăt imens, adunat din toate fibrele ființei sale. „N-a rezistat, își spunea, s-a prăbușit, era o făptură fragilă, deși țopăia mereu și părea o băiețoaică atletică, foc de isteață, pregătită pentru orice. Dar la

prima încercare s-a frînt, i s-a dislocat ceva în minte și acum nu-și mai amintește nici ea ce-a fost".

Căderea s-a petrecut la începutul unei veri năucitoare, cu puțin timp înaintea procesului său. Cît au durat iarna și primăvara, Violeta Oniga a urcat treptele unei posibile fericiri. Se întorsese de un an în Vișani, după absolvirea liceului. Devenise casieriță la cooperația de consum. Lucra singură într-o încăpere împărțită în două de un gărduț din șipci, stătea toată ziua pe scaun, la un birou și tot completa borderouri, chitanțe, făcea socoteli. Seara, cei patru gestionari din comună, de la cooperative și de la bufet, îi aduceau banii, ea îi număra, încheia procese verbale, semna și îi așeza apoi pe categorii în casa de bani. Era funcționară, se îmbrăca elegant deoarece avea cum și cu ce, mergea săptămînal la Tecuci, la raion, să predea încasările și, pînă la rată, mai dădea cîte o fugă prin magazine, să vadă ce a apărut nou. Victor Duma încercase de cîteva ori să se apropie iarăși de ea, i-a reamintit așa, pe departe, ceea ce s-a întîmplat cîndva între ei, dar ea a rîs, „eram niște copii, a zis, n-are rost să ne mai facem visuri".

În iarna aceea cu nămeți de doi metri a apărut însă la sfatul popular un nou contabil șef, un ins brunet, cu sprîncene stufoase, negre, cu ochi ca smoala, încît țăranii, văzîndu-l stînd la o masă și calculînd mereu pe hîrtie, l-au poreclit de îndată Țiganul socotitor. De fapt, el se numea Voicu Avram și părea un om de treabă, nu repezea pe nimeni, nu striga la nimeni, atîta doar că pe timp de ger sau cînd bătea crivățul de-ți băga zăpadă și în ochi și în gură el mergea pe șosea, fără să se grăbească cîtuși de puțin, cu capul descoperit. Țăranii, îndesîndu-și căciulile pe urechi, parcă scuturați ei de friguri, clătinau din cap a compătimire, femeile erau însă mai drastice : „Ptiu, bătu-l-ar norocul, aista nu-i în toate mințile !"

Violeta a ieșit cu el de braț, plimbîndu-se prin centrul satului, în ziua de Bobotează. Mergea țanțoșă pe lîngă el, să vadă Vișanii pe cine a pus mîna, pe un străin, nu pe un oarecare, dar oamenii se uitau nu la fețele sau călcătura lor, ci la țeasta lui teșită pe care se adunau fulgi de zăpadă. Apoi au fost văzuți mereu împreună,

Scanned with OKEN Scanner

se vorbea chiar că el e mort după ea, că a fost și la mama ei, la Steriana Oniga și i-a spus să se pregătească de nuntă pentru la vară, cel tîrziu la toamnă. Plecau deseori la oraș, duminicile și le petreceau prin cinematografe, prin cofetării și restaurante, uneori o ducea pe străzile din jurul centrului, unde erau multe vile înconjurate de verdeață și o ruga să aleagă o casă pe care s-o cumpere în toamnă, una dintre cele mai frumoase, că el avea bani și voia să facă totul pentru fericirea ei și dragostea lui. Ea îl asculta vrăjită, binecuvînta destinul care i l-a scos în cale, îl invita mereu acasă, să-i cunoască și familia, deși Vîlcu nu se arăta deloc încîntat și îi atrăgea insistent atenția să deschidă ochii mari, să nu se încreadă într-un șmecher de oraș, dintr-o mahala a Galațiului. „Dacă era ceva de capul lui, spunea el, nu ajungea aici. Se vede cît de colo că-i un neisprăvit, un vîntură lume." Ea îl privea însă de sus, zîmbind cu îngăduință : „Ce știi tu ?! îi zicea. Pentru tine singurii oameni de ispravă de pe pămîntul acesta sînt cei care trag sapa de coadă, mănîncă mămăligă și poartă iarna căciulă și vara pălărie de paie".

În fiecare seară, tîrziu, venea și o lua de la birou. Era singurul care, în afară de ea, trecea dincolo de gărduțul de șipci. Uneori apărea mai devreme, își aprindea o țigară și asista la primirea banilor de la gestionari și la încheierea proceselor verbale. Apoi, o conducea spre casă, înaintau încet, la braț, printre grupurile de flăcăi de pe uliți, se opreau puțin în poartă șușotind, sărutîndu-se.

Drama s-a declanșat la începutul acelei veri năucitoare, într-o sîmbătă dimineață, cînd a apărut în sat o echipă de revizori care a sigilat imediat magazinele, bufetul și casa ei de bani. Cîteva ceasuri mai tîrziu, la numărătoare, din încasările strînse de la gestionari ei îi ieșeau lipsă treizeci de mii de lei. „Nu se poate !" a exclamat stupefiată. Revizorul a controlat iarăși hîrtiile și a numărat din nou banii după care, privind-o în ochi cu amărăciune, i-a spus : „Domnișoară, îmi pare rău, dar vei face pușcărie. Păcat de tinerețile dumitale".

Revizorul, un bătrînel blînd, meticulos, obișnuit cu asemenea întîmplări, se aștepta să audă bocete, implorări, blesteme. Dar ea a rămas mută, fără pic de lacrimă

Scanned with OKEN Scanner

în ochi, cu privirile fixe. Ceva se prăbușise în ea. „Dacă aduci banii pînă deseară, a mai spus el, te iert. Îi ai ?“. Violeta a dat din cap în semn că nu. A doua zi, la arest, a încercat să se sinucidă, dar fără să-și dea seama prea bine ce vrea și ce face cu adevărat, de față cu celelalte arestate. Probabil, din clipa de dinaintea prăbușirii, un gînd, ultimul fruct al creierului sănătos, a reușit să treacă dincoace prăpastia și se voia acum realizat.

După arestarea ei, în sat, oamenii se uitau chiorîș la Voicu Avram, îl considerau pe el principalul vinovat, îl bănuiau de hoție. Dar n-a depus nimeni nici-o plîngere și nici organele de miliție, din proprie inițiativă, nu l-au cercetat. Peste o săptămînă a plecat și el din Vișani.

Victor Duma mai privi în urmă, o dată, spre Violeta Oniga, cea escortată acum de cîțiva copii nevinovați și răi, care se hlizeau la ea aruncîndu-i vorbe urîte, de batjocură, stătu un moment în cumpănă, să se întoarcă și să-i ia la goană, dar își spuse că nu are nici-un rost, că oricum scena se va repeta deseori, zilnic, el neputînd fi mereu în preajma ei. N-a rezistat, gîndi iarăși, s-a prăbușit fiindcă prea a crezut cu tot sufletul în dragostea și norocul ei. Într-un fel sau altul, cugetă mai departe, orice om trece cel puțin o dată în viața lui pe o muche de prăpastie. Și eu am trecut atunci, la proces, dar cînd am simțit damful neantului, n-am mai privit în jos, n-am vrut nici să mai aud de ceea ce se întîmpla în jur, ci m-am interesat doar de ce poate să fie mai departe, într-un alt timp, sub un alt soare. Și abia acum mă întorc la locul primejdiei. Un lucru mi-i clar : sufletul meu se poate apăra acum singur.

Cu aceste gînduri intră în sediul ceape-ului „Drumul belșugului“ din Vișani. Era o clădire nouă, construită în centrul satului, necunoscută lui pe dinăuntru, deși mulți i-o descriseseră cu lux de amănunte. Se opri, surprins, în fața unei uși pe care scria, cu majuscule, SECRETARIAT. „Asta-i culmea ! exclamă surd, în sine. Ilie Manciuc și-a luat secretară“. Altă dată ar fi rîs homeric, să se audă în tot satul. Acum, își înăbuși impulsul, bătu în ușă și apăsă pe clanță doar cînd o voce feminină, de dincolo, îl pofti. Trecu pragul și o văzu pe scaun, la un birou mic, pe Gherghina lui Codău, o fată care, cîndva,

Scanned with OKEN Scanner

îi făcea ochi dulci, deşi lui nu-i plăcea şi se ferea cît putea din calea ei.

— Bună ziua ! salută el zîmbind.

— Bună, Victore, răspunse ea, cercetîndu-l cu priviri fierbinţi.

— Ai ajuns secretară ?!

— Eu ?! Nuuuu... Sînt tot contabilă, dar m-a trecut tovarăşul preşedinte aici, s-o fac şi pe secretara.

— Asta înseamnă că are încredere în tine, că te preţuieşte...

— Pe dracu preţuire, Victore. Ce, mă crezi chiar aşa naivă să mă amăgesc cu fleacuri de astea ?!

— Dumnealui e înăuntru ? Pot să-l deranjez ?

— Ştiu eu ? Încearcă !

Îl găsi pe Ilie Manciuc concentrat asupra unor hîrtii de pe birou. Nu-i răspunse la salut, dar îi arătă cu mîna un scaun din faţa sa, să ia loc, adică, să aştepte, că el acum este foarte ocupat şi nu trebuie să fie întrerupt. Abia după ce şi-a pus semnătura pe foile citite cu atenţie prin sticla ochelarilor, îşi ridică privirea, încruntîndu-se uşor. „Poartă ochelari ! se miră Victor Duma, cercetîndu-i fugitiv chipul ars de soare şi îmbătrînit, nasul mare şi cu neg în vîrf, acum parcă mai mic din cauza ramelor late, grosolane. Oare vede mai bine ?“

— Ei, care-i baiul ? o dădu pe ardeleneşte Manciuc.

Victor Duma, în loc de răspuns, îi întinse un plic.

În clipa aceea uşa se deschise şi intră un tînăr blond, subţirel, cu o talie de fată, ţinîndu-şi pălăria de pai în mîna dreaptă. Se apropie de Manciuc şi, fără nici-un cuvînt de salut, se uită şi el pe hîrtia adusă de Duma.

— Oho, exclamă noul venit, ni se întăresc forţele. Deci dumneavoastră sînteţi Victor Duma.

— Da, eu sînt.

— Mă bucur, continuă tînărul blond, întinzîndu-i mîna. Sînt inginerul Marin Gavrilă.

— Inginer şef, ţinu să precizeze Manciuc. Apoi, tuşi, îşi drese glasul şi i se adresă lui Duma, apăsînd tare pe cuvinte : Deci, v-aţi prezentat la post.

— Întocmai, admise tehnicianul veterinar.

— Şi cînd vreţi să începeţi treaba ?

Scanned with OKEN Scanner

Tonul excesiv de politicos nu-l surprindea pe Duma. Își imaginase îndelung și în diferite feluri această scenă. În ultima săptămînă s-a gîndit adeseori la acest moment. Chipul lui Manciuc îi stăruia mereu pe retină, îl vedea cînd izbucnind nestăvilit, negînd că ar fi declarat liber postul respectiv, cînd surîzînd ironic, trimițîndu-l înapoi, la direcția agricolă, susținînd că el a cerut un cadru cu pregătire superioară și nu pe unul care nu știe mai mult decît un țăran oarecare. Își pregătise răspunsuri pentru orice situație, hotărît să rămînă în sat. „Nu pentru a mă răzbuna, își zicea, ci pentru a dovedi că aici îmi este locul și pentru a schimba ceea ce alții nu îndrăznesc". Una din variante se potrivea de minune.

— De mîine.

— Veți lua în primire ferma zootehnică. Vă urez numai succese.

Spunînd aceste cuvinte, nu-i tremură nici negul de pe vîrful nasului. Deși oricine îl cunoștea pe Manciuc și-ar fi dat seama în ce stare de încordare era. Duma îi sesiză însă convulsiile interioare, zîmbi pentru sine și se întoarse spre ușă.

— Sper să ne înțelegem bine, auzi în spate glasul tînărului inginer Gavrilă. Și eu sînt nou aici, abia am venit de o lună, adăugă el întinzîndu-i iarăși mîna. La revedere.

— Vă salut.

Ieși, dar după doi pași se opri în fața contabilei-secretare.

— Gherghina, o rugă cu voce scăzută, spune-mi și mie ce fel de tip este acest inginer Gavrilă ?

Fata ridică din umeri. Nu-l cunoștea decît foarte puțin. E frumușel, politicos, se vede de departe că e un om citit, se zice că a fost șef de promoție, că ar fi putut rămîne asistent la facultate dar...

— Dar cu Manciuc cum se împacă ?

— Așa și așa. Îl ascultă ca un copil, dar face ce știe el. Din prima săptămînă i-a cerut să-și împartă sectoarele, el să răspundă de cultura mare și de legumicultură, președintele de viticultură și zootehnie. La început tovarășul Manciuc n-a vrut să accepte, dar...

Scanned with OKEN Scanner

Ajungînd în șosea, Duma nu porni spre casă, ci o luă la stînga, pe o uliță ce cobora spre marginea satului. Se opri cam în locul unde, cu o seară înainte, Mușstiu și-a prins fiica în brațe, pe Angela, voind s-o sărute nu ca un părinte, ci ca un bărbat. Șovăi o clipă, apoi bătu în poarta care, atunci cînd Angela a țipat, s-a deschis salvator.

— Hei, e cineva acasă ? întrebă el, ridicîndu-se pe vîrful picioarelor, să privească dincolo de gard.

— Este, este ! se auzi o voce cam piținăiată. Dar cine e, bre, așa grăbit ? Că doar nu intră zilele în sac...

— Dă-te mai aproape, moș Ioane.

— A, tu ești, nepoate ?! Hai, intră ! Că eu, uite, pe lîngă casă. Azi n-am fost de jurnă și mi-am făcut de lucru prin bătătură. Tu cum o mai duci ?

— Bine, nea Ioane.

— D-apoi ce să-i faci, fiecare cu ale lui.

În timpul conversației obișnuite, cînd cei ce se întîlnesc se întreabă de sănătate, despre rude, despre ce li s-a mai întîmplat de cînd nu s-au văzut, despre toate și despre nimic, Duma își aminti de vremea cînd tatăl său îl trimitea aici, la unchiul Bordeanu, după caș de oaie. Unchiul Ion, hîtru, mirosind mereu a brînză, nu spunea niciodată că nu are, dar niciodată nu-i dădea cît cerea. „Uite, ai jumătate de chil, zicea el cu vocea piținăiată. Vă ajunge și atît.“

— Ai cam rămas singur, nepoate, vorbi el deschizînd ușa spre alte întîmplări. Săraca Ileana s-a dus, sînt trei ani acu în primăvară, nu ? — în vară s-a curățat și tatăl vostru. Ați rămas numai voi doi, feciorii. Ai găsit casa pustie.

„Săraca Ileana“ era mama sa. De cînd a murit, toți îi zic așa, „săraca Ileana“. S-a petrecut din lumea asta primăvara, pe cînd înfloreau merii. Încă din iarnă, Dinache, fratele său, împreună cu Vîlcu Oniga se apucaseră de lucruri necurate. Și-au procurat o rețetă de făcut vin artificial, aduceau de la oraș saci cu zahăr, lăzi cu marmeladă și alte mărfuri, trebăluiau în fiecare noapte, feriți de ochii lumii, ca hoții. Ileana Duma, chinuită o viață întreagă de muncă și de necazuri, uscată precum scoarța unui copac bătrîn și fără zile, a început să aibă

o nouă grijă. Îi spunea lui Dinache cu voce înceată, „astîmpără-te, cataroiule, că nu-mi place să stau cu frica în sîn, apucă-te de o muncă cinstită, că ești flăcău și trebuie să-ți faci un rost. Dacă înfunzi pușcăria, mă bagi și pe mine în mormînt". Dinache se hlizea : „Ce știi matale ?" Dar într-o seară, pe cînd întunericul devenise de nepătruns, au apărut în ușa casei doi milițieni. Bătrînul Duma nu era acasă. Înfricoșată de ceea ce presupunea că avea să se întîmple, Ileana Duma a înlemnit. Cei doi au răscolit toate încăperile, au găsit trei saci plini cu zahăr și un butoi cu vin artificial și au început hăituirea. Din seara aceea, mama sa nu și-a mai revenit însă din spaimă. Mergea prin ogradă și striga de dimineață pînă seara : „Dinache, fugi, Dinache, fugi !" Peste trei luni s-a stins.

— Și ce vînt te aduce pe la mine, nepoate ?

Era glasul lui moș Ion. Victor Duma îl privi o clipă parcă venind de pe altă lume. Aprinzîndu-și o țigară, își spuse că unchiul său a îmbătrînit mult de cînd nu l-a mai văzut. Dar se pare că a rămas la fel de îndîrjit, gîndi el. Are patru copii, dar nici de unul nu e mulțumit, fiindcă fiecare s-a căsătorit altfel de cum a vrut el, bătrînul. Fiecăruia i s-a opus cîte un an, doi, apoi, văzînd că nu are încotro, s-a împăcat cu soarta și i-a ajutat, așa cum numai el știe, să-și întemeieze cîte o gospodărie trainică. Dacă îi va spune acum adevărul, nu i se va opune și lui ? Își drese vocea.

— Ți-am devenit șef, nea Ioane. De mîine iau în primire ferma zootehnică.

— Asta nu-i rău deloc, nepoate, plescăi ciobanul din buze.

— Da, da, dar să-ți scoți oile din stîna ceape-ului. Știu că ai multe. Nu vreau să ne certăm.

— Și ce să fac cu ele, nepoate ?!

— Nu știu. Te privește. Dar eu vreau să lucrăm cinstit.

— Dacă spui tu, nepoate, le-oi scoate. Numai să-mi arăți și mie unde scrie la d o c o m e n t că așa trebuie.

Victor Duma nu tresări. Încă o îndărătnicie de-a bătrînului, își spuse, sorbind din țigară, slobozind fumul în rotocoale, gînditor. Cînd îi prinse privirea, tresări

Scanned with OKEN Scanner

dintr-o dată, și-o înteți pe a sa, se încruntă încît celălalt, stînjenit, întoarse capul.

— Umbli cu cioara vopsită, nea Ioane, mai vorbi tînărul din ușă, gata de plecare. Dacă te prind cu mai mult de cinci oi în tîrlă, cît îmi ești de unchi, tot te pun la plată.

— Stai, nepoate, stai, sări bătrînul spre ușă. Măi, că iute mai e tineretul de azi, hohoti, cînd ajunse în prag, stăpîn pe situație. Iute și la spusă, și la faptă. Ia-mă mai așa, pe ocolite, nu hop, deodată. Mă cunoști doar, nu sînt de-alde traistă în băț. Așteaptă să aduc o cană cu vin și mai discutăm. Că am și eu multe să-ți spun, nepoate...

— Vrei să ajungi cioban șef ? glumi tînărul.

— Eu ?!? Păcatele mele... Am păzit o viață întreagă oile și am să le păzesc și de acum înainte, cît o mai fi acolo, un an, doi. Tu însă, din cîte văd, nu-ți dai seama încotro te împinge mai vechiul tău prieten Manciuc. Spre înec, nepoate, spre înec. Ferma asta e o bulboană mare, cu multe vîrtejuri. Iar tu nu știi să înoți.

— Poate am învățat...

După cîteva pahare cu vin, Victor Duma află multe întîmplări bine ascunse de ochii satului. Unchiul povestea, povestea mereu, așteptînd ca nepotul să-i mulțumească. Acesta, la urmă, nu numai că nu-i mulțumi, ci îl și certă amarnic, îl bește li furios la culme.

— De ce-mi spui mie toate astea ?! strigă Duma. De ce ai tăcut pînă acum ? Te crezi cinstit, umbli cu nasul sus, dar ar trebui să urli, să-ți muști degetele de vinovăție. Sînt sătul de oameni ca dumneata.

Plecă trîntind ușa.

— Eu îți doresc noroc, deschise iar gura Bordeanu, urmîndu-l.

Duma nu întoarse nici capul, nici nu răspunse. Pufni doar dincolo de poartă, pentru sine : „Auzi, și ăsta îmi urează noroc ! De ce ? Și la procesul cu Manciuc și Potorac mi-a urat succes, dar a tăcut atunci cînd trebuia să vorbească".

Scanned with OKEN Scanner

10

Vasile Chirac găsi spre seară interlocutorul care-i plăcea. Adică unul care îl incita, care nu accepta totul dintr-o dată. Era Zamfir Chirvase, iarna cojocar și în celelalte anotimpuri țăran get-beget.

— Vine o înnoire a vremurilor, începu Vasile Chirac cu emfază de mare cunoscător. Regimul nu mai poate suporta pe cei ce se bălăcesc în apa vechilor victorii, pe cei înrăiți la vorbe colorate. Regimul comuniștilor, credeau unii, este așa, un fel de vînt ce suflă continuu și dacă prinzi momentul și intri în calea lui, te împinge mereu înainte, fără ca tu să mai faci ceva, ci doar să dai din gură că adică, haideți fraților spre comunism, nu mai stați pe gînduri, nu mai dați apă la moară imperialiștilor. Îți amintești de Guță Mănăilă de dinainte și de după ? Prea multe nu-i de capul lui, că doar îl știi, ne-a fost coleg de școală la primară, deși el a ajuns învățător că a avut taică-su cu ce să-l țină la normală. În timpul războiului striga împotriva comuniștilor, că ăia n-au credință, că bagă femeile la comun. În '46, după alegeri, a început deodată să strige : „Trăiască Stalin ! Trăiască clasa noastră muncitoare !“ Care clasa lui muncitoare ?!

— Ei, avea și el o clasă muncitoare, ce, nu-i dai tu voie ?! o întoarse pe întrebare Zamfir Chirvase. Și taică-su a avut o clasă muncitoare : îl lua pe tatăl tău, pe al meu, îi lua pe alții să-i sape grădina, via, să-i muncească pămîntul. Guță a moștenit-o de la taică-su...

— Și imediat și-a făcut cerere de intrare în partid.

— Da tu ?

— Eu sînt cooperator.

— Zamfire, se zburli Vasile Chirac, să nu-mi umbli mie cu clenciuri din astea că eu am trecut prin multe. Nu vezi că ai rămas în urmă, că nu mai pricepi vremurile de azi ?

— Fii pe pace. Totul se învîrte la fel, fiecare cu ale sale...

— Cu oameni ca tine...

Scanned with OKEN Scanner

— Da și ca tine... Ia amintește-ți ce spuneai cînd l-au pus pe Manciuc președinte. Nu mai aveai astîmpăr, nu-ți mai încăpeai în piele.

— Și ce, mă, n-a fost bun ? se burzului Chirac.

— Aha, acum ai întors-o, dar atunci... Și lui Potorac i-ai luat apărarea. Mă, ziceai, ăsta știe politică, nu vedeți ce cap de ambasador are ?

— De unde era să știu eu că-i plin cu tărîțe ?! se supără de-a binelea Vasile Chirac.

Clipind des din ochi, Zamfir Chirvase își scoase tutun și o foiță și își răsuci o țigară.

— Trebuie să le vină cineva de hac, reluă el pe alt ton, mai hotărît. Ei, de-aș fi eu mai tînăr...

— Să avem răbdare, murmură Vasile Chirac pășind încet spre bufet, așteptîndu-l pe celălalt să-și aprindă țigara. Tot ce putem noi să facem e să punem gaz pe foc. Unde arde, hop și noi !

Zamfir Chirvase zîmbi, sesizînd din nou ambiția prietenului său de o viață de a fi oricum în frunte, de a arăta drumul și pentru alții.

— Mă Vasile, îi zise el, tu trebuia să rămîi în armată. Ai fi ajuns majur.

— Eu ? !... Ehei !...

11

A doua zi, Victor Duma porni de cu noapte spre ferma zootehnică. A ieșit din sat pe la rîpa cea mare, apoi a luat-o pe drumeagul dintre vii. Deși era încă întuneric, cunoscînd fiecare groapă, fiecare ridicătură, mergea sigur de el. De o parte și de alta, în gardurile de cătină, se auzeau foșnete mici, de gîze care își cîntau viața, de frunze supuse adierilor. Jos, la piciorul pantei, se vedea singurul șir de lumini al satului Bordu. Era așezat în întregime pe firul șoselei. Dincolo de vale, pe dealurile din depărtare, în față, în stînga și în dreapta, se vedeau luminile altor trei sate, vechi ca și Vișanii, cu începuturile pierdute mult dincolo de amintirile bătrînilor. Bordu era, însă, un sat tînăr, înfiripat după răz-

boi. La început au fost doar cîteva case, vreo patru-cinci, construite în dreapta și în stînga dispensarului. După foamea cea mare din Moldova, în anul imediat următor, s-au mai întemeiat acolo alte patru-cinci gospodării. „Mă mut la Bordu, zicea unul sau altul, că acolo am mai multă lărgime. Aici — și arăta cu mîna spre curtea strîmtă din jurul casei — nici păsările n-au pe unde ciuguli.“ E adevărat însă că pe lîngă oameni cinstiți, dar care nu prea aveau unde să întoarcă în propria bătătură, și-au mutat gospodăriile din Vișani în Bordu și unii puși pe căpătuială, pricepuți să culeagă și ce nu-i a lor, care aveau de lucru mai mult noaptea decît ziua. Victor Duma, coborînd spre Bordu, își lăsă gîndurile slobode și nu se miră deloc cînd acestea i-au adus parcă foarte de departe, dintr-o zi călduroasă de vară, imagini pe care le uitase de mult. Era pe atunci cu vitele la păscut, împreună cu un coleg de școală, unul Petrache a lui Cămară, și el zdrențuit și mereu nesătul, și i-a venit dintr-o dată pofta să se bălăcească în rîu. S-au dezbrăcat în pielea goală. Le ajungea apa doar pînă la genunchi.

— Să mergem mai sus, la bulboană, a zis Petrache. Să înotăm acolo că aici nu avem unde.

A pornit pe urmele lui. După cîțiva pași a dat să întrebe dacă el, Petrache, știe să înoate, dar și-a oprit cuvintele pe buze de teamă că, întrebat la fel, să nu știe ce să răspundă. Dacă ar fi spus nu și celălalt da, s-ar fi simțit mai prejos și nu dorea deloc, mai ales față de Petrache care era un băiat tare prostănac la carte, „complet aiurit“, cum a zis profesorul de istorie în ziua cînd i-a cerut să-i spună „ce este Bobîlna“ și el a răspuns cu voce sfîrșită : „Este o vulpe, tovarășe profesor“.

Ajungînd la bulboană, Petrache a făcut de pe mal un salt de broască, a plescăit apa sub burta lui și a început să înoate, trecînd dincolo.

— Hai și tu, l-a îndemnat Petrache.

— Nu... Vreau mai întîi să văd cît de adîncă e.

Înainta încet, cu atenție, spre centrul bulboanei. Pipăind fundul albiei cu fiecare nou pas, se gîndea că, în caz „de îl fură apa“, să încerce să meargă prin adînc, pe nisip, în patru labe, căci trebuie să iasă undeva la suprafață. Pe cînd își imagina clar șansa de salvare și-a

Scanned with OKEN Scanner

dat seama, într-o clipă, că apa i-a ajuns pînă la bărbie. A dat să se întoarcă, însă n-a mai simțit nisipul cu toată talpa, ci numai cu vîrful picioarelor. Teama de înec l-a cuprins năvalnică. Disperat, a vrut să strige, dar din gîtlej i-a ieșit un sunet nearticulat și slab, încît Petrache nu a auzit, el înota în legea lui mai departe. A lovit cu mîinile apa inconștient și-n acea fracțiune de secundă n-a mai simțit nisipul nici sub vîrful degetelor de la picioare. L-a cuprins un frig ciudat. În clipa următoare a simțit însă din nou fundul albiei sub tălpi. Înghițise cîteva guri de apă. Tușind, a ieșit la mal. Era congestionat, ametit.

— Nu vrei să mai înotăm ? l-a întrebat Petrache din mijlocul bulboanei.

— Nu, a răspuns încet, parcă din ceață. Mă duc după vaci, că nu se mai văd și mi-i frică să nu intre în păpușoi.

„Acum mă îndrept spre altă bulboană," gîndi Victor Duma, ajungînd în marginea satului Bordu. Privi o clipă spre casa lui Mușțiu, construită cu acoperișul într-o singură pantă, prima din sat cu asemenea înfățișare, apoi spre casa lui Oniga. Era liniște peste tot.

Ferma zootehnică se înfățișa la o aruncătură de băț. Se opri la poartă, lîngă cabina paznicului și privi spre cele cinci grajduri care se profilau în întuneric, la clăile de coceni, paie și fîn din dreapta, pe coastă, la stînile de oi din stînga, mai de departe. Nu se schimbase nimic în această împrejmuire în ultimii ani și, zîmbind, Victor Duma a deschis ușa de la cabină. Paznicul dormea cu capul pe masă.

— Hei, scoală că a intrat lupul în grajduri ! a strigat Duma.

— Cine, care lup ?... sări în sus, buimăcit, paznicul.

— A, mata ești, nea Andone ?! Cum o duci în timpul serviciului ? Dormi buștean, așa-i ?

Paznicul, încă nelimpezit, îl privi mirat. Cînd se lămuri cine e, își recăpătă glasul.

— Mă iei în balon, mă, a lui Duma ?! Vezi că sînt om bătrîn și nu se cade.

Scanned with OKEN Scanner

— Mi se pare că aseară, cînd ai intrat în post, ai băut o tidvă cu vin. Așa-i ? N-ai vrut să mai lași măcar un strop și pentru azi.

— Ce cauți tu aici, mă, de mă iei la treișpe-paișpe ?! Ia ieși afară și întinde-o !

— Ușurel, nea Andone. De aseară sînt șeful acestei ferme. Și te poftesc să nu mai dormi de-acum înainte în post. M-ai înțeles ?

— Am înțeles, să trăiți, am înțeles ! Și vă rog să mă iertați. N-o să se mai întîmple.

„Înțelege repede, cînd vrea, murmură pentru sine Victor Duma, pornind spre grajduri. O să-l întreb dacă își mai aduce aminte cum a aruncat cu tidvele după mine, pe cînd eram copil. Te pomenești că n-o să vrea să-și amintească".

Tînărul șef de fermă își simțea sufletul rîzînd. Această poznă din copilărie stăruia în ființa lui ca un luminiș. Avea pe atunci cam doisprezece ani și se ducea la vie, să-și ajute părinții la prășit. Apropiindu-se de casa lui bădia Andone, unul din cei mai săraci oameni din sat în acea vreme, avînd gospodăria chiar pe malul rîpii încît noaptea îi era teamă să umble prin curte, l-a văzut întorcîndu-se de la fîntînă cu vestitele lui tidve pline cu apă. Își făcuse o cobiliță dintr-un arac și pășea cu atenție, balansîndu-și numai cît trebuia ciudatele lui căldări cu apă. Privindu-l, s-a oprit brusc, în timp ce mintea lui, pornită pe năzbîtii, lucra cu repeziciune. Luă o piatră din colbul uliței și ochi îndelung tidva din spate. Slobozi brațul și piatra porni. Pleosc, se auzi. O gaură chiar în centrul tidvei — și apa începu să curgă șuvoi. Îl mai văzu pe Andone Tidvaru întorcîndu-se iute și pornind spre el. După asta începu să gonească la deal. Auzea, în spatele lui, pașii celuilalt. Pe cînd simțea că-l lasă puterile și căuta cu privirea, în fugă, un gard mai jos, peste care să se arunce, din nou *pleosc !* — în spatele lui. A întors capul și s-a oprit. Andone Tidvaru zăcea în praf, cu tidvele alături. Se împiedicase în izmenele de tort, mari și rupte. Imediat însă cel căzut se ridică, luă o tidvă, apoi și pe cealaltă și, înjurînd de mama focului, le aruncă după copilul încordat și pregătit iarăși de fugă. Seara se înființă la poarta lor.

Scanned with OKEN Scanner

— Mă, Ghiță, ești acasă ? a strigat Tidvaru.

— Că n-oi fi după casă, a răspuns tatăl său din ușa bucătăriei.

— Dă-te mai încoa, să-ți zic una.

Și, mînios, jelindu-se totodată, i-a povestit tatălui său toată pățania.

— Bine, măi Andone, i-a spus la urmă bătrînul Duma, cu glas potolit. Bine că mi-ai adus la cunoștință. Acum eu o să-ți dau nu două, ci patru tidve, că am de unde și, în plus, și o cobiliță adevărată și două căldări. Cît despre băiat, las-pe mine, că-și primește el chelfăneala care i se cuvine.

De la poartă, bătrînul Duma s-a dus direct în bucătărie. Acolo l-a chemat pe copil. Acesta a venit spășit, cu frica în oase. „Așa, va să zică, așa, mă alifie, te ții de năzbîtii, înveți să ochești țintind tidvele lui Tidvaru". Și deodată se porni pe rîs. Și au rîs amîndoi ca doi bezmetici, mai bine de jumătate de ceas.

Deschizînd ușa de la primul grajd, Victor Duma intră încet, parcă surprins de căldura dinăuntru. Vacile simțind miros de om, începură să se ridice, dar erau slabe, se clătinau pe picioare, arătau ca niște grămezi de oase ambalate în piei acoperite cu smocuri de păr roșcat. Cînd porniră mugetele, șeful fermei zootehnice își acoperi urechile. Nu se aștepta la așa ceva, spera totuși într-o situație bună. În grajdul al doilea și-n următoarele căută să descopere vreun îngrijitor, se uită de mai multe ori la ceas, nervos, apoi renunță să mai scormonească încăperile cu privirea și să strige. Porni spre îngrăditurile de la stînă, sări peste un pîrîiaș, călcă apăsat prin iarba îmbibată cu apă. Ajungînd din nou pe pămîntul tare, căută un băț cu care să se apere de un eventual atac al dulăilor. Dar și acolo ordinea era alta : oile erau treze și păzeau somnul cîinilor și pe al ciobanilor.

— Hai, sculați-vă o dată ! strigă Victor Duma mînios.

De lîngă colibe s-au ivit dulăii, din colibe ciobanii. Somnoroși și năuci, cîinii și-au arătat colții, ciobanii au ridicat ciomegile.

Scanned with OKEN Scanner

— Trageți cu soiul, asta-i tot ce știți să faceți, strigă Duma la ei.

După acest reproș, lucrurile au început să se limpezească. De Duma s-a apropiat unchiul său, Ion Bordeanu, care, jovial ca și în alte dăți, se îndulci la vorbă:

— Apoi e adevărat, nepoate, ne-am cam scăpat la somn. Dacă n-avem și noi aici un cocoș care să ne cînte și să ne trezească... Eu i-am zis tovarășului președinte să ne aducă un cocoș, dar el mi-a răspuns că, adică, să mă las de glume. Da' ce, de glume îmi arde mie, om bătrîn! Acum văd că în loc de cocoș, ne-a trimis un șef de fermă. Ei, și asta e bine...

Victor Duma nu ripostă imediat. Îi privi tăcut porii de pe vîrful nasului, adevărate găuri în piele, fruntea foarte lată, îi zîmbi ironic, apoi, cînd încetară chicotelile celorlalți, îi luă ghioaga din mînă și i-o studie cu atenție.

— Fluier mai ai? îl întrebă într-un tîrziu.

— Nu mai am, răspunse unchiul.

— Asta înseamnă că ți s-a făcut lehamite de ciobănie, bade Ioane, ridică vocea Duma. De ce nu te astîmperi pe lîngă casă, dacă nu-ți mai place? Lasă pe alții, că mai sînt oameni care știu să se sprijine în bîtă.

— Bine, Victore, dar...

— Și asta e valabil și pentru ceilalți, pentru toți! strigă Duma cu glas tremurînd de mînie, întorcîndu-se brusc spre chipurile care se apropiară la cîțiva pași, într-o parte. Pentru toți, s-a înțeles? Să se termine o dată cu puturoșii, cu cei care își fură singuri căciula și se cred deștepți!

Ridică mîna dreaptă și trînti cu putere de pămînt bățul pe care îl luase pentru a se apăra de cîini. Cu sîngele clocotind în vine și fața congestionată se îndreptă din nou spre grajduri.

Aici însă căută în zadar urmă de îngrijitor pentru a-și vărsa focul. Încet, încet se calmă. Și pe măsură ce se calmă, în sufletul lui își făcea loc regretul. „Ar fi trebuit să mă abțin, medită el. Cu asemenea greșeli, mai bine poposeam în altă parte, nu aici". Așa se și explică zîmbetele cu care i-a întîmpinat, un ceas mai tîrziu, pe îngrijitori, cînd aceștia au ajuns la datorie.

Scanned with OKEN Scanner

— Bună dimineața, domnule Sevastre, bine ați venit la treabă! l-a luat în primire cu multă bunăvoință pe unul care s-a numărat cîndva printre chiaburii satului. Mai încet, mai încet, nu te grăbi, nea Cotane! zise celui de al doilea, plin de voie bună. Iată-l și pe Iosub cel Fălos! se veseli el cînd apăru puștanul ce avea în primire un lot de vaci de la care scotea cît de la un lot de capre. Ce-ai pățit, omule, s-a culcat nevasta pe cămașa ta? De asta nu ai putut să te scoli mai dimineață?

— Îhî!... se hlizi Iosub.

— Uite că am trăit să-l văd și pe Mărdare bărbierit, își schimbă Duma atenția spre un lungan cu care fusese coleg de școală. Te pomenești că și vacile lui sînt la fel de frumoase.

Și tot așa îi mirui și pe ceilalți. Bineînțeles, toți fuseseră înștiințați de la poartă, de către Andone Tidvaru, despre noua calitate a lui Victor Duma. Cînd toți ajunseră la locurile lor, Duma se apropie de Iosub.

— Măi Iosub, i-a zis, de ce îngrijești tu și mortăciuni. Uite, vaca de acolo e atît de slabă și de bătrînă că abia se mai ține pe picioare.

— Dacă mi-a adus-o tovarășul președinte, trebuie s-o îngrijesc.

— Aha! Credeam că așa ești tu milos. Și ți-a adus-o de mult?

— De vreo două săptămîni. Da' mi-a zis să nu spun la nimeni, că mă ia mama gaia.

— Asta înseamnă că ți-a schimbat-o pe una tînără și frumoasă.

— De unde știți?!

— Ei, îi dau și eu cu presupusul, că doar mă pricep la asta. Dar ia zi, cui i-a dus-o pe cea tînără și frumoasă?

— Asta nu-i treaba mea.

— Înțeleg, înțeleg. Treaba ta e să te îngrijești de mortăciuni. De asemenea considerație te bucuri tu din partea președintelui.

— Vreți să mă ametiți cu vorbe istețe, remarcă Iosub cel Fălos, hlizîndu-se. Dar nu ține, că nici eu nu-s prost.

— Am zis eu că ești prost? Vai de mine! Tu ești deștept nevoie mare. Mîine, poimîine ai să ajungi să în-

Scanned with OKEN Scanner

grijești un lot întreg de mortăciuni. Iar eu am să te plătesc drept cioclu de animale, nu ca îngrijitor. Am să-ți caut și niște haine de cioclu.

Iosub cel Fălos se agață de coada unei vaci și slobozea, cu intermitențe, hohote de rîs ciudate, convulsive, încît Duma îl privi cu totul nedumerit. Îi veni de la stomac un val de greață, apoi simți urcîndu-i-se spre cap un alt val, de mînie. Și-l reprimă și pe acesta, după care, în sfîrșit, zîmbi din nou.

— Și zi așa, ești hotărît să-ți ții pliscul ?

— Ihî !

— Măi, ce băiat de cuvînt ești ! Dar să știi că eu nici nu vreau mai mult, nu vreau decît să-mi scrii pe hîrtie ceea ce mi-ai spus. Că președintele Manciuc ți-a adus în locul unei vaci tinere, sănătoase, mortăciunea asta. Mai știi să scrii ?

— D'apoi cum nu ? !

— Ei, ia să vedem dacă n-ai uitat.

Și îl împinse pe Iosub cel Fălos în încăperea rezervată la capătul primului grajd, pentru șeful de fermă, îl așeză pe un scaun și-i întinse în față o foaie albă de hîrtie. Dură cam mult pînă ce pușlanul cu urechile clăpăuge potrivi literele una după alta și închegă o poveste. La urmă, Duma îl bătu pe umăr, îl lăudă și-l rugă să nu vorbească nimănui despre discuția lor.

— Dacă nu ciripești cîteva zile, vom fi prieteni. Vrei să fim prieteni ?

— D-apoi cum nu ? ! îl asigură, în felul său, Iosub cel Fălos, hlizîndu-se.

Rămînînd singur, Duma se miră de cuvintele care i-au venit pe buze. Nu le mai folosise niciodată, le auzise însă adeseori în convorbirile tinerilor ce au trăit cîțiva ani la oraș. I se păreau de prost gust și de aceea le ocolea. Acum însă... Își scoase pixul din buzunar și se așeză la masă. Întocmi o descriere exactă, deși sumară, a stării în care se găsea ferma, aminti pe undeva și de povestea auzită de la Iosub cel Fălos și făcu și o trimitere deloc clară la declarația acestuia. Luă apoi cîte o hîrtie pentru fiecare om din fermă și pe fiecare a scris sus *referat*. N-a trecut-o cu vederea nici pe Tinca Plosculeanu, economista, căci și ea a întîrziat nu mai puțin

Scanned with OKEN Scanner

de două ceasuri. Cînd își puse semnătura pe ultima foaie, o întrebare se ivi pe neașteptate în cugetul său. Cum stătea încordat, cu pixul în mînă, repetă de cîteva ori : „Dar la ce bun ? Are dreptate nea Chirac : fără tactică și strategie nu cîștigi nici-o bătălie". Se ridică, privi pe gemuleț în curte, la cei cîțiva îngrijitori care duceau coceni spre tocătoare, primi razele soarelui în față, ale unui soare arămiu, prietenos, parcă îmbătrînit și silabisi din nou : „Da, da... nea Chirac are dreptate. Trebuie și ceva tactică. Voința mea a fost subjugată pînă acum impulsurilor, a izvorît din ele uneori semeață, alteori tulbure și năprasnică. Dar la ce bun ? Dacă am fost numit să conduc o mînă de oameni, înseamnă că am ajuns un ins care, înainte de a trece la acțiune, știe să-și cumpănească mișcările. Deci, la ce bun ? Ca să mi-i ridic în cap pe toți ? !" Se apropie de masă, luă referatele, îl puse la o parte pe cel al Tincăi Ploscuțeanu, iar pe celelalte începu să le rupă încet, gînditor, murmurînd : „Cu Tinca e altceva..."

Căută prin dulapul din încăpere și dădu peste registre vechi, prăfuite. Își notă într-un carnet, cu înfrigurare, multe cifre. Din loc în loc caligrafie și semne de întrebare sau de mirare. Trecuse binișor de amiază, cînd a deschis ușa și a ieșit în lumina soarelui.

12

La sectorul ovinelor îl întîmpină Grigore Hulea.

— Io sînt ciobanul de serviciu, se prezentă el.

— Văd, recunoscu Duma.

— M-au lăsat să am grijă de toate. Ceilalți îs cu turmele. Dacă vrei să mergi la ei, îți înham un cal la căruță și ajungi mai ușor.

Duma nu primi. Îi plăceau, în acea zi, căldura și lumina de vis aduse de razele soarelui. Mîinile, picioarele, ochii, fiecare os, fiecare încheietură din el voiau să se sustragă unei prezențe active, să se abandoneze toropirii. Se prăvăli pe un maldăr de coceni cu fața spre soare.

Scanned with OKEN Scanner

— Te-ai însurat, nea Grigore? îl întrebă alene pe cioban.

— D-apoi nu, răspunse acesta.

— N-ai găsit nici-o fată care să te iubească?

Celălalt chicoti prostește.

— Îți trebuie una vînjoasă, continuă, după lungi momente de tăcere, Victor Duma.

Grigore Hulea se așeză pe pămînt alături de el și începu să scormonească la rădăcina unui smoc de iarbă cu un băț. Duma îl privea printre gene. Ciobanul era mare, aproape un uriaș. Și, pe cît de mare, pe atît de fără vlagă. De aceea, cît a fost tînăr, fetele au rîs de el și, atunci cînd se supărau una pe alta, se blestemau reciproc: „Să dea dumnezeu să ajungi nevasta lui Hulea, să împarți patul cu el!“ „Ba tu!“ „Ba tu!“ Apoi Hulea avea talpa picioarelor atît de lungă, încît nu-și găsea niciodată pantofi sau bocanci pe măsură în orașele din împrejurimi. Așa că purta opinci, opinci făcute de el și umplute cu paie, opinci cînd nimeni din sat nu mai purta. Și locuia într-o căsuță de la margini, singur cuc, și cînd ieșea în lume nu știa să se poarte, se hlizea cînd nu trebuia, călca de se cutremura pămîntul și avea o față asimetrică, cu o bărbie crescută aiurea. Duma își aminti că, într-o vreme, Vasile Chirac, din milă, a vrut să-l însoare cu Biția lui Gojgare. Aceasta, șuie și planturoasă, cu ochii mereu bulbucați și gura strîmbă, ajunsese la vreo patruzeci de ani fără să fi primit de bună voie în așternutul ei vreun bărbat. Dar, la muncit pămîntul, asemenea lui Hulea, era harnică și pricepută. O iarnă întreagă i-a trebuit bătrînului Chirac s-o convingă pe Biția să-l ia pe Hulea de bărbat. În ziua în care Biția a spus *da* — de fapt nu a spus *da*, ci *îhî* — la întrebarea disperată: „Vrei să-l iei de bărbat, sau nu vrei?“ ea, holbîndu-se, obosită de atîta insistență, a răspuns: „îhî“ — Chirac a fost foarte fericit. Prin toate casele pe unde intra se grozăvea cu isprava lui.

La Hulea s-a dus în săptămîna în care au înflorit merii. Se gîndea că totul e ca și aranjat. După postul mare vor face și nunta. Iar el îi va cununa. Hulea însă a început s-o dea din colț în colț. Ba și-a amintit și de o întîmplare petrecută cu doi ani în urmă, într-o iarnă

Scanned with OKEN Scanner

geroasă. Atunci unul Iancu Dudău, beţiv şi văduv, îi murise soţia de un an, a prins-o pe Biţa şi a ademenit-o în casă. A ţinut-o acolo două zile şi două nopţi. Cînd i-a dat drumul, Biţa era numai muşcături.

Întîmplarea, nu se ştie cum, a ajuns şi la urechile lui Hulea. Vasile Chirac a zîmbit şi a încercat să tragă în partea lui. „Ei, asta înseamnă că Biţa e o fată căutată, cu care mulţi flăcăi ar vrea să se însoare. Şi e voinică, mă, ca şi tine, vă potriviţi de minune şi-o să faceţi amîndoi o gospodărie de mai mare dragul, că sînteţi vrednici şi la vîrsta asta, tu ai, nu-i aşa, peste patruzeci de ani, v-a venit şi mintea la cap. Hai, spune da şi eu mă prind să vă cunun". Hulea se rezemă de uşă — discuţia avea loc în casa lui formată dintr-o singură odaie — şi murmură nişte cuvinte de neînţeles. Chirac strigă la el: „Zi, mă, tare, te pomeneşti că te-ai ruşinat. Vrei sau nu vrei?" Hulea îşi prinse în palmă bărbia mare cît o gutuie şi-l privi tîmp. Într-un tîrziu, se pronunţă cu destulă greutate: „D-apoi nene, eu vreau să-mi iau o soaţă, dar, vezi şi matale, Biţa a trăit cu Iancu lui Dudău".

Ascultînd aceste cuvinte, pe Vasile Chirac parcă l-a lovit cineva în moalele capului. „Dar bine, măi omule, dar tu, aşa cum eşti, bătut de dumnezeu, şi încă la patruzeci şi cinci de ani, vrei să te însori cu o fată mare?!" Hulea şi-a slobozit bărbia din palmă, i-a dat drumul să se reazime în piept iar ochii şi i-a aţintit la vîrful opincilor care semănau cu nişte corăbii. „D-apoi nene, murmură el tărăgănat, dacă eu îs curat, ea de ce să nu fie curată?" Cînd a auzit şi aceste vorbe, Vasile Chirac a deschis repede uşa şi a ieşit. O săptămînă de zile după aceea a băut întruna, fără să se trezească şi strigînd pe unde se nimerea: „Auzi, domnule, blegul are demnitate! Auzi, domnule, blegul are onoare!"

Stînd cu ochii închişi, într-o toropeală plăcută, Victor Duma simţea razele de soare pe faţă asemenea picioarelor fine ale unui uriaş păianjen. Se uita printre gene la Hulea, care continua să scormonească pămîntul cu încîntarea unui copil.

— Cîte oi ai în grijă acum, nea Grigore? îl întrebă încet.

Scanned with OKEN Scanner

— D-apoi acum mai puține, răspunse celălalt. Numai vreo optzeci și nouă. Mi-a luat multe, cu țîrîita, președintele.

— Cîte ? a devenit atent Duma.

— D-apoi vreo șapte.

— Nu spui minciuni, nea Grigore ?

— D-apoi văd eu că mă crezi acolo un păcătos. Da eu am grijă de sufletul meu. Io n-am spus niciodată minciuni și nici la nevasta altuia n-am fost.

— Te cred, nea Grigore, te cred. Ce zici de soarele ăsta ? Îți place ?

— D-apoi soarele își face datoria, aprecie într-o doară Hulea, continuînd să scormonească pămîntul.

13

Ciobanii s-au privit între ei mirați. Tot Ion Bordeanu a încercat o explicație :

— Dacă oile sînt lipsă, se întrebă el, noi de unde să știm unde sînt ?

Victor Duma își reprimă un val de mînie. Auzi dom'le cum vor să o răstălmăcească ?! Aștia au îmbătrînit în rele și acum fac circ cu mine. Întîlni o clipă privirile bulbucate ale lui Hulea și era cît pe ce să izbucnească în rîs. Se controlă din nou.

— Dacă nu vreți să spuneți, să ne lămurim între noi, atunci o să anunț miliția, declară rece și ferm, pornind spre ușă.

— Întrebați-l pe Manciuc, auzi în spatele său un glas. El știe unde sînt. Că mereu a trimis ba pe unul, ba pe altul să-i dăm fie o mioară, fie un cîrlan. Avea și el musafiri de la județ...

— Și v-a dat vreun bon la mînă sau vreo chitanță, ceva din care să reiasă că s-a făcut așa și așa ? întrebă Duma întorcîndu-se brusc spre cel ce vorbea.

Ciobanii ridicară din umeri. Abia după aceea Tică a lui Digă, care avea două fete mute și oacheșe, veni cu o lămurire :

Scanned with OKEN Scanner

— Nu, nici pomeneală de bon sau de vreo chitanță. Dacă el n-a trimis, nici noi nu am cerut. Șefu-i șef, nu-i bine să te pui rău cu el. Și-apoi știe el ce face, că de aceea e președinte.

Duma îi privi descumpănit, întrebîndu-se dacă naivitatea lor este autentică sau simulată.

— Bine, măi oamenilor, grăi către ei cu voce tulburată, dar el poate acum să nu mai recunoască nimic. Și dacă nu recunoaște, cine răspunde? Nu sînteți convinși că voi veți da socoteală? În grija voastră au fost oile. Nu vă dați seama?!

Nici unul dintre ciobani nu se arătă însă îngrijorat. Ba începură să vorbească toți deodată, zîmbind:

— De ce să dăm noi socoteală?

— Ce, e ferma noastră?!

— Uite, să spună și tovarășa Tinca. Avem noi vreo vină?

Într-adevăr, Tinca Ploscuțeanu, responsabila economică a fermei, sau economista, cum îi ziceau oamenii, se ivise în cadrul ușii de cîteva minute și asistase la discuție, fără să scoată un cuvînt. Era o fată scundă, plinuță, cu sprîncene groase, cu ochii ca tăciunele, cu mustață de adolescent, o fată care, atunci cînd își auzea numele pronunțat, se posomora brusc, probabil fiindcă se vedea nevoită să ia o atitudine, să vorbească, ceea ce nu îi era în fire. Și acum se burzului spre cei ce o luară în seamă.

— Pe mine, le ceru ea, să nu mă băgați în chestiile voastre. Eu îmi văd de treburile mele, n-am timp de gărgăunii voștri.

Duma, ascultîndu-i glasul bărbătesc, ursuz, surîse abia perceptibil și-și imagină, într-o secundă, sufletul ei de fată bătrînă, urîtă, ca pe o vietate mică, cu țepi, mereu în apărare.

— Cu tovarășa Tinca o să discut eu mai pe îndelete, se adresă el din nou ciobanilor. Acum puteți pleca...

Îi petrecu pînă în prag apoi se întoarse spre Tinca Ploscuțeanu și-i arătă un scaun, invitînd-o să ia loc. Responsabila economică a fermei, deși îl știa bine pe Victor Duma, doar era mai mare decît el cu vreo trei ani și învățaseră cam în aceleași bănci de școală, atît în Vișani

cît și la profesională, păși în încăpere cu teamă, parcă ferindu-se de privirile lui și se așeză cu multe precauțiuni.

— În primul rînd, domnișoară Tinca, începu Duma tușind ușor, să-și dreagă glasul, sper să nu se mai repete situația de azi, să nu mai întîrzii la program. Eu am scris aici un referat în care cer sancționarea ta, dar n-am să-l dau mai departe, am să-l țin în sertar două săptămîni. După aceea poate am să-l rup, poate... Totul depinde de tine. În ce mă privește, aș vrea să colaborăm, să punem amîndoi umărul la...

— Da... da... murmură Tinca Ploscuțeanu, smiorcăindu-se abia auzit, frămîntîndu-și mîinile.

Victor Duma îi surprinse o clipă privirea înlăcrimată și i se făcu dintr-o dată milă de ființa obidită din fața lui, de sufletul ei chinuit între vise și deziluzii, ca al oricărei femei urîte și simțitoare, pentru care chipul slut e o infirmitate. Deveni deci mai îngăduitor, își înmuie glasul, o întrebă, familiar, de fratele mai mic, de Paraschiv, care i-a fost coleg la școala generală.

— E adevărat că Paraschiv s-a reangajat în armată ?, se interesă el.

— Da, e plutonier major la Mangalia...

— Oho, bravo lui ! Bun băiat. Știi că la școală, din clasa noastră, el era cel mai bun la matematică ?

— Îi plăcea mult să socotească. Învăța cu mine.

— Așa, va să zică !... Da' ia spune, de ce întîrzii dimineața. Ții teamă să vii singură din Vișani, pe întuneric ?

— Da, mi-i cam frică...

Duma zîmbi auzind acest răspuns, apoi rîse cu poftă și în ochii ei ca tăciunii apăru o scînteiere.

— Cum de nu m-am gîndit la asta din prima clipă ?! jubilă în continuare Duma bucuros și mirat de parcă ar fi descoperit un mare secret. E la mintea cocoșului ! exclamă el. Unei fete i-i totdeauna frică să meargă singură pe cîmp. I se pot întîmpla atîtea... Ia să căutăm noi o soluție. Ce zici de Iosub ?

Tinca Ploscuțeanu îl urmărea uluită, neînțelegînd unde vrea să ajungă. Buzele-i mari, groase, de culoare maron, crăpate de vînt, îi erau cuprinse de un tremur nervos.

Scanned with OKEN Scanner

Duma își stăpîni repulsia stîrnită de chipul ei și continuă cu aceeași voie bună :

— Dacă-i trasez eu sarcină de serviciu să vină în fiecare dimineață cu tine la fermă, să te însoțească ? E bine ?... Cu ăsta nu trebuie să-ți fie teamă. E cam papă-lapte. Nu se dă el la femei. Ei, ce zici ? Accepți ?

— Știu eu ?! se alintă dizgrațios Tinca. Dacă-i spui tu...

— Da, bineînțeles. Ce, mai încape vorbă ?...

Se despărțiră tîrziu, după ce Duma află cam tot ce-l interesa despre starea fermei și ce se întîmplase pe acolo în anii în care el a lipsit.

14

Ilie Manciuc l-a privit scurt, nu i-a răspuns însă la salut, ci și-a continuat răbdător convorbirea cu Zamfir Chirvase.

— Nu se poate, Zamfire, zicea el apăsînd pe fiece cuvînt. Ce, crezi că eu nu aș vrea să te servesc ? Ce, crezi că pe mine nu mă doare inima cînd sînt nevoit să nu țin seama de cerințele oamenilor noștri ? Dar nu se poate și gata. Avem nevoie de toate mijloacele de transport. Eu sînt de acord, ai și tu dreptate, dar trebuie să ne înțelegi și pe noi. Eu sînt pus aici să apăr interesele tuturor. Dacă tu ceri un atelaj și mai vine și altul, și altul, că de, e toamnă și toți avem nevoie, recolta ceape-ului, care e a noastră, nu-i așa, a tuturor, rămîne pe cîmp. Și atunci ce ne facem, cine răspunde ?

— Înțeleg și eu, bre, măcar atîta lucru, că nu-s prost și nici la ușa altuia n-am cerșit, se avîntă Zamfir Chirvase semețindu-se, dar vorba e : ce fac cu popușoii de pe bucata aceea de folosință ? Îi las acolo, în cîmp, să putrezească ? Sau mă duc la un conducător de atelaj, cum fac alții, și-i pun un pol în mînă să mi-i care acasă? Ei, cum e mai drept, să dau ciubuc unui țăran ca mine, care să mi-i aducă din cîmp cu căruța ceape-ului, sau să repartizezi dumneata pe unul ca să mi-i transporte legal, așa cum scrie la statut ?

— Măi, omule, se mînie Manciuc, dar greu mai ești de cap! Nu înțelegi că eu, oficial, nu pot da aprobare ca un atelaj să fie folosit pentru tine acum? Dacă află tovarășii de la partid că nu folosesc toate forțele la transportul recoltei — și aici clipi complice, dintr-un ochi, către Duma — mă belesc de piele. Descurcă-te cum știi și lasă-mă în pace.

Țăranul își așeză cu grijă căciula în cap, calm, parcă iluminat de ultimele vorbe ale președintelui și porni spre ușă.

— Dacă oficial nu se poate...

Rămași singuri, Manciuc începu să se vaite: toți trag de el, de dimineață și pînă seara, fiecare își vede de interesele lui și numai el trebuie să se gîndească la cele ale colectivității, el aleargă toată ziua de n-are timp nici să mănînce, dar nimeni nu-l crede, fiindcă așa e lumea noastră, lasă totul pe umerii unui om și nu ține seama că și omul acesta are casă, are masă, are nevoile și durerile lui.

— Dar ducă-se încolo de probleme personale! se pronunță deodată, categoric, Manciuc, rezemîndu-se de birou și arătînd prin privire, prin destinderea mușchilor feței că, după o clipă de slăbiciune, e din nou al obștei, al tuturor. Cum e cu ferma?

— Hm, așa și-așa. Tocmai de asta...

— Te rog să mă ierți, dar nu am avut vreme să vin pe acolo. Știu, ar fi trebuit să merg de dimineață să te prezint oamenilor, așa se cuvenea, poate, dar dumneata înțelegi... Ocupat pînă peste cap... Dar la fermă se pot aranja mai ușor lucrurile. E adevărat, cît n-a fost acolo un șef, unii și-au făcut mendrele, a lipsit disciplina, dar nu e nimic grav, se poate rezolva ușor. Sper să nu dai înapoi în fața greutăților. Să intronezi disciplina, să fie respectat programul. Eu am să te ajut. Dacă ai nevoie de ceva, vii la mine. Da?

După ultima întrebare, Manciuc se așeză pe scaun și își deschise în față, pe birou, un dosar. Arăta în felul acesta că întrevederea acordată lui Duma s-a încheiat. Tînărul dădu să plece, se întoarse spre ușă, dar cînd făcu primul pas, avu impresia că toate cuvintele rostite de Manciuc i se roteau deasupra capului ca un

Scanned with OKEN Scanner

roi de viespi tulburate din scorbura lor. „Ei, fir-ar să fie, își zise Duma, întorcîndu-se spre președinte. Ăștia te fac să nu mai știi ce vrei".

— Ce s-a întîmplat ? se holbă Manciuc spre el.

— Am uitat să vă spun, murmură umil Duma, eu n-am semnat nici-un act de luare în primire. Și nici nu pot semna, deoarece efectivul fermei nu este complet.

— Nu este complet ? Nu zău ! Cum se poate ? ! Eu știu că totul e în regulă.

— M-am uitat prin registrele vechi, am vorbit cu ciobanii. E o lipsă destul de mare.

— Ei, tinerețe, tinerețe ! se înveseli președintele. Mă uit la dumneata și-mi aduc aminte de mine, de pe cînd aveam aceeași vîrstă. La fel mă avîntam și eu. Ia vino incoace și privește aici. Uite, scrie aici, la rubrica ovine, 1 720 de capete ? Sînt 1 720 de capete ?

— Sînt, răspunse Duma încruntîndu-se spre tabelul scos dintr-un sertar de Manciuc.

— Atunci ce mai tura-vura ? Ce, crezi că eu nu am o evidență clară ? Păi dacă n-aș avea o evidență clară, aș mai fi eu bun de președinte ? Mama ordinei este evidența. Și te invit să procedezi și dumneata la fel de acum încolo. Pentru fiecare animal scos din efectiv am certificat de deces, de vînzare sau avizul de sacrificare. Să nu ne luăm după ce spune unul sau altul, ci după ce scrie în acte. Actele sînt baza.

Duma simți nevoia să-i răspundă, să-i zică orice, numai să nu tacă. Deschise gura, dar... renunță. Porni spre ușă clătinîndu-se ușor. Afară, în curtea ceape-ului, trecu pe lîngă oameni fără să-și dea seama pe lîngă cine anume, de parcă ar fi înaintat într-un nor de ceață. În șosea, la marginea norului, se ivi Zamfir Chirvase.

— Așa am pățit și eu, îl întîmpină cel ce vara era țăran și iarna cojocar. E dat dracului Manciuc ăsta. Turuie din gură de te amețește. Nu vrei să intrăm puțin la bufet ? Hai, că folosește...

După întîiul pahar, băut pe nerăsuflate, tînărul șef de fermă se limpezi un pic, remarcă fumul și căldura din încăpere, apoi prezența unor fețe cunoscute : Gavrilă Mușțiu la o masă cu Iancu Dudău, amîndoi roșii, cu pălăriile pe cap, Sevastre, Cotan, ba încă și Iosub cel

Fălos, toți cu mîinile pe pahare, destinși, calmi, Vîlcu Oniga și plutonierul de miliție Năstase și mulți alții printre care și Vasile Chirac, acesta fără un loc fix, ci rătăcind de la o masă la alta.

— Ce caută oamenii ăștia la crîșmă, acum ? ! se miră Duma. De ce se adună aici ?

— Apoi dacă s-au mărit nopțile... Aici mai poți schimba o vorbă. Hai noroc !

— Noroc ! zise și Duma și duseră amîndoi paharele la gură.

— Acum să-ți spun de băiatul meu, de Stănică, reluă Chirvase. Că doar ați copilărit împreună, ați fost colegi și prieteni. Să știi că a avansat și el. Nu mai lucrează la strung, acolo, la fabrică.

— Mă bucur.

— Nu că a ținut el, dar așa a fost să fie. L-a chemat într-o zi partidul acolo, la partid, în sediul lor și i-a zis : Mă, băiete, de mîine treci controlor de calitate. Dumneata ești băiat bun, cu experiență, avem nevoie de dumneata pentru alt post, pentru muncă de răspundere. Și a trecut. El spune că se simte bine. Dacă-ți vezi de treburi, acolo te bucuri de apreciere. Nu ca aici. Hai noroc !

— Noroc.

Plutonierul de miliție Iancu Năstase își puse chipiul pe cap și ieși, lăsîndu-l singur la masă pe Vîlcu Oniga. Duma îl urmări și se gîndi că la mijloc trebuie să fie ceva.

— Măi, măi, îl auzi pe Zamfir Chirvase, nu-mi iese din cap Manciuc ăsta. Cînd îl asculți, spui că-i curat ca lacrima, că-l doare sufletul pentru alții, pentru sat. Și poate chiar îl doare. Dar vezi, e o bubă...

— Ce bubă, nea Zamfire ?

— Umblă cu învîrteli. Asta-i ! Și mie nu-mi place. Acum, mai în vară, socrului unui șef de la județ i-a schimbat o vacă bătrînă și slăbănoagă cu una de la ceapeu. Nu spun că a băgat el ceva în buzunar. Șeful acela de la județ e cu îngrășămintele și așa a putut obține Manciuc mai multe chimicale pentru gospodărie de avem acum o recoltă mai bună. Da' nu-i bine. Nu-i bine și pace.

Scanned with OKEN Scanner

Duma nu arătă un interes deosebit pentru ceea ce îi dezvăluia Chirvase, dar își propuse în gînd să nu uite nimic.

Gavrilă Mușțiu se apropie de bufet. Întinse o bancnotă de o sută și își băgă mîna pîn-la cot în borcanul cu lozuri.

— Ei, ia să-mi mai încerc norocul, strigă el să se audă în toată încăperea. Că eu îmi încerc norocul cinstit, nu ca alții, care, pe deasupra, mai sînt și zgîrciți și cîrcotași, se hlizi el provocator spre Vîlcu Oniga.

Cîteva clipe se lăsă o liniște grea. Toți priveau spre Vîlcu Oniga, acesta strîngea însă paharul în mîini, fără să scoată un cuvînt.

— La cine te referi, la cine te referi ? curmă tăcerea, precipitat, Vasile Chirac.

Nici după această atîțare Vîlcu Oniga nu schiță vreun gest. Mușțiu, rînjind, își desfăcu biletele. Nu era nici unul cîștigător.

— Ptiu ! exclamă el. S-a dus suta.

Abia acum replică Oniga.

— S-a dus, strigă el, că tot era cîștigată fără muncă, la jocuri de noroc.

Orice zgomot din încăpere se stinse. Mușțiu își așeză mai bine pălăria pe cap. Cu o mînă în buzunar și cu alta la reverul hainei, scoțîndu-și pieptul în afară, se apropie de masa lui Oniga.

— Ai să-ți mănînci vorbele ! țipă el. Văd că nu-ți dai seama cu cine ai de-a face. Cu mine te pui tu, mă, Bîțîilă ?!

Ochii lui Mușțiu scînteiau amenințători, fața i se lungi și parcă deveni de piatră. Dar, spre mirarea tuturor, Vîlcu Oniga era în continuare foarte calm. Nici nu se ridică de pe scaun, nici nu privi în sus, spre cel ce îl provoca.

— Dacă vrei, putem merge împreună acasă, spre Bordu, îi zise el, fără tremur în glas, lui Mușțiu. Și pe drum, coborînd spre sat, discutăm fără martori.

Toți așteptau încăierarea. Sorbeau din țigări cu sete, nervoși, în febră. Propunerea lui Oniga, gîndeau ei, e tot o provocare. Vasile Chirac se agita păstrînd distanța. Își freca mîinile cu nerăbdare. Dar tocmai atunci

ușa se deschise pentru a intra Alexandru Bucureanu, instructor al comitetului județean de partid, primarul Potorac și Simion Atanasiu, secretarul comitetului comunal de partid. Alexandru Bucureanu, om înalt și voinic, cu fața roșie și sprîncenele unite, îmbrăcat în haină scurtă de piele și cu o pălărie cu boruri mici, tot din piele, pe cap, tuși în pumni și rosti un „bună seara" guttural. La apariția celor trei, reprezentația se amînă. Cu păreri de rău, parcă suferind o cruntă dezamăgire, Vasile Chirac se aciuă și el la o masă.

Victor Duma simți că ceea ce se putea întîmpla în continuare în bufetul din Vișani nu-l mai interesa. De aceea își goli paharul, mulțumi lui Zamfir Chirvase pentru cinste și o porni spre ușă. Cînd să iasă, glasul lui Alexandru Bucureanu îl opri în loc.

— Hei, tinere, pleci așa, fără să mai vezi lumea ? Ia vino încoace !

Duma se întoarse. Desigur, îl cunoștea pe Bucureanu de pe cînd acesta era secretar al comitetului județean U.T.C. Odată, acolo, la școală, într-o adunare de-a lor, după ce l-a făcut cu ou și cu oțet fiindcă nu-și îndeplinise o sarcină, a încheiat așa : „Și totuși, tovarăși, Victor Duma a muncit cu pasiune și de aceea noi sîntem de acord să fie trecut pe lista de candidați. Dar să țină minte toată viața : o sarcină de partid nerealizată înseamnă o bucurie mai puțin". Atunci Victor Duma a zis în sine și pentru sine : „Iată, a apărut și un autor de maxime. Clipa e memorabilă. O fi și ăsta vreun Seneca".

Acum era din nou măsurat din cap pînă în picioare de Alexandru Bucureanu.

— Ce cauți, Duma, pe aici ? Ești din Vișani ?

— Da, sînt de aici. M-am întors la oile mele.

— Nu prea ai tu figură de cioban.

— Îmi place păstoritul.

— Aha, umbli cu subtilități. Dar cu mine nu ține. Și, răsucindu-se spre cel din dreapta sa, spre Atanasiu, continuă : Ziceai că nu ai alt băiat mai bun pentru a-l pune secretar al comitetului comunal U.T.C. Dar uite, Duma e foarte bun. Eu îl cunosc. Am lucrat cu el cîțiva ani, pe cînd era el la școală și totul a mers strună.

Scanned with OKEN Scanner

— Abia s-a întors în sat, tovarăşe instructor, sări imediat cu gura primarul Potorac. Să mai stea un an şi pe urmă om mai vedea noi.

— Tu ce spui, Atanasiule ? îl întrebă în şoaptă Bucureanu. Nu-i păcat să-l lăsăm să trîndăvească un an ? Ai ?

— Propunerea îmi surîde, tovarăşe instructor, răspunse tot în şoaptă Atanasiu. O vom examina mîine, pe lumină.

Întinzîndu-i mîna, Bucureanu îl rugă pe Duma să-l caute a doua zi pe la sediu. Neapărat.

15

Mergea spre casă. Cerul plin de stele parcă îngheţase sus, netulburat de nici-o suflare de vînt. Îşi strînse mai bine haina pe corp. Îi veni poftă de căldură şi se gîndi o clipă să se întoarcă la bufet. Dar acolo ar fi întîmpinat de priviri curioase. Mai bine să ajungă în camera în care s-a născut, în odaia sfinţită cu durerea mamei sale, să facă focul cu cîteva scînduri rupte din gardul ce desparte grădina de ogradă, să scuture praful, să măture. Poate astfel va reînvia puţin din intimitatea de demult, intimitatea cu lucrurile între care s-a ridicat, intimitate risipită o dată cu moartea părinţilor. Înviorat de o asemenea perspectivă, aruncă ţigara stinsă din gură şi mări pasul. „Viaţa ţi-o faci singur aşa cum un paianjen îşi ţese pînza, îşi spuse în momentul în care imaginea fratelui său Dinache îi răsări pentru un moment pe retină. Nu am văzut niciodată doi paianjeni certîndu-se. Îşi împart colţurile fără prea multă vorbă, după care încep salturile, aruncările în gol".

— Bună seara, domnule Duma !

O voce de femeie venind din semiîntuneric, de la o umbră pe lîngă care a trecut aproape fără să o observe. Are o căldare în mînă, vine de la fîntînă şi merge spre casă.

— Bună seara ! Dar cine eşti dumneata ?

Scanned with OKEN Scanner

— Ei, nu mă cunoşti !... chicoti femeia uşor. Ne-am văzut ultima oară acum doi ani, la oraş. Sînt Roza lui Duflea.

— Aha !... Pe aici e cam întuneric. Dă-mi căldarea că-i grea. Femeia aşează căldarea jos şi tînărul o ridică. Atunci erai cu soţul dumitale. Ce mai face, tot pe şantier ?

— Apoi... s-a pierdut. E un an şi jumătate de atunci. A fost un accident, a dat o maşină peste el. Aşa mi-a fost scris, să rămîn singură.

— Hm !... Îmi pare rău.

Păşind alături, pe trotuarul îngust, umerii li se atingeau. Şi-o amintea acum bine. Avea vreo trei ani mai mult decît el. Pe cînd era fată mare, mulţi flăcăi din sat tînjeau după ea, dar puţini îndrăzneau să se apropie. Roza nu muncea la cîmp, precum celelalte fete din sat, nu era arsă de soare şi bătută de vînturi. Ea avea maşină de cusut şi trecea drept cea mai bună croitoreasă din sat. Toată vara stătea în casă şi lucra cîntînd. Pe fereastra deschisă spre şosea cîntecele ei zburau ca păsările în stol.

Fiind pe atunci la începutul adolescenţei, Duma s-a surprins adeseori privind-o din umbră, căci îi plăceau ochii ei mari şi negri, părul revărsat în bucle, buzele cărnoase. Era cu adevărat o fiinţă frumoasă şi, în visurile lui de atunci, zbuciumate, ea se ivea adeseori, fie şi numai pentru o fracţiune de secundă.

— De ce nu te recăsătoreşti ? o întrebă Duma, aşezînd găleata cu apă jos, lîngă poartă.

— Am un copil, şopti ea, ferindu-se de mîna lui.

— O să te roadă singurătatea, murmură el.

— Cînd nu voi mai putea rezista, o să-mi găsesc eu un bărbat, zise ea rîzînd şi retrăgîndu-se dincolo de poartă, cu căldarea în mînă.

— Noapte bună ! îi ură Duma. Ce vei visa, să strîngi în braţe.

— Mulţumesc ! se auzi de dincolo de gard glasul femeii. Dar fii sigur că n-am să te visez pe tine. Noapte bună !

Scanned with OKEN Scanner

16

Ultimii au plecat din bufet Gavrilă Mușțiu și Vîlcu Oniga. Un timp s-au supravegheat unul pe altul, apoi, tot răsturnînd pahare pe gît, au uitat de teama ca, atunci cînd au rămas singuri, să nu-și mai aducă aminte nici de ceartă. După repetatele insistențe ale vînzătorului, Mușțiu a dat semnalul plecării.

— Mergem, vecine ? l-a întrebat pe Oniga.

Celălalt, clătinîndu-se pe scaun, a răspuns afirmativ din cap, s-a ridicat și a pornit spre ieșire. S-au întîlnit la ușă, n-a vrut nici unul să treacă primul pragul dincolo, pînă la urmă l-au păsit amîndoi deodată, față în față. Mușțiu mergea înainte, cînd prea repede, cînd prea încet.

— Una e viața și trebuie s-o trăim, striga el.

— Adevărat ! răspundea celălalt.

— Noi am rămas la fel, nu depindem de nimeni.

— Adevărat !

— Vecine, noi trebuie să ne iubim.

— Adevărat !

Cînd au ieșit din Vișani, arătînd spre luminile ce pîlpîiau la poalele dealului, în Bordu, Mușțiu a strigat iarăși :

— Uite satul pe care l-am întemeiat noi, noi doi. Ceilalți sînt niște venetici.

— Adevărat !

— Vecine, i-a zis Mușțiu pe la mijlocul drumului, tu nu ții la mine. Nu-ți iubești aproapele.

— Adevărat ! i-a răspuns Oniga printre sughițuri.

— Hai, hai la mine, hai să ne mai cinstim ! l-a îndemnat Mușțiu cînd au ajuns în dreptul porții sale. Noi sîntem noi și nu depindem de nimeni.

— Adevărat !

Bîjbîind, au intrat amîndoi în casă, după ce Ștefa a tras zăvorul. Vîlcu se încruntă cînd o văzu pe Ștefa numai în combinezon aprinzînd lampa. În clipa următoare femeia s-a vîrît sub plapumă, strigîndu-le de acolo, supărată și somnoroasă :

— Da' pe unde umblați, măi oamenilor ?! Nu vă mai hodiniți și voi odată ?

Scanned with OKEN Scanner

— Ssst, femeie, ssst! se clătină spre ea Mușțiu ducînd un deget la gură. Totul e bine. Uite, am venit cu vecinul, cu dragul nostru vecin, să mai bem un pahar cu vin. Tu, i se adresă lui Vîlcu, stai jos!

L-a împins spre patul unde era culcată Ștefa. Vîlcu se așeză pe margine.

— Eu n-am vrut, dar dacă vecinu vrea... se dezvinovăți el.

Mușțiu luă o cană de pe masă și ieși după vin. Vîlcu, invadat de aburii beției, se încruntă din nou spre Ștefa.

— Ți-i frig, vecino, ți-i frig? Sub plapumă cred că e cald.

În clipa aceea își aminti cîteva gînduri răzlețite în timp și în locuri diferite. Prin primăvară a văzut-o călcînd lutul cu care voia să-și facă o bucătărioară, lipită de casă, în partea dinspre deal. Își ridicase fusta sus, să nu se murdărească, de i se vedeau pulpele pline și rotunde, cu piele fină, lucioasă. Un gînd l-a înfiorat ciudat și a privit-o năuc. Nevasta lui, deși mai tînără, era slabă și, după două nașteri, se sfrijise, îmbătrînise. Altă dată, venind cu treburi la ei, a găsit-o pe scară, în gura podului. N-a îndrăznit să ridice ochii a doua oară. Acum... Tremurînd, mîna i se strecură sub plapumă.

Ștefa nu se așteptă la un asemenea gest. Îi simți palma pe pulpă, tresări și se retrase imediat spre perete, zicînd în șoaptă, dar apăsat, cu reproș:

— Ce faci, omule, nu ți-i bine?! Vrei să-l strig pe bărbatu-miu?

Vîlcu, fără să înțeleagă ceva, strînse mai tare pulpa fierbinte, bîjbîi apoi spre pîntece. Ochii parcă îi ieșiseră din orbite, buzele îi fremătau arzînd. Femeia îi împingea cu palmele mîna, dar fără să reușească...

— Stai cuminte, vine Gavrilă! țipă șoptit Ștefa.

Vîlcu tresări și-și retrase mîna. Peste o clipă, vesel, intră în cameră Mușțiu, improvizînd o melodie pe cuvintele: „Ca la noi, la nimenea".

17

A doua zi, cînd se trezi dimineață, Vîlcu Oniga se strădui mult să-și aducă aminte prin ce a trecut de cînd

Scanned with OKEN Scanner

a părăsit bufetul pînă a ajuns în bătătura sa. Întîmplarea cu Ştefa îl făcu să transpire. Un val de ruşine i se ridică un moment spre obraji dar, simţind încă în palmă fierbinţeala femeii, un gînd i se ţesu imediat în minte şi murmură pentru sine: „Las-că-i bine!“ Apoi se îmbrăcă şi ieşi în ogradă. Era o dimineaţă senină, deşi cam friguroasă. Nevasta lui veni de la bucătărie lîngă el.

— Te mai duci azi la moară? îl întrebă.

— Mai sînt zile, răspunse el apucînd barda şi începînd să cioplească un lemn. Tu vezi de treburile tale, că de-ale mele am eu grijă.

Femeia ridică din umeri şi plecă. Învîrtindu-se de colo colo prin faţa casei, Vîlcu îşi tot îndrepta privirile spre poarta lu Muştiu. „Hm! exclamă în sinea lui. Crede că ne-am împăcat. Da-i coc eu una să mă ţină minte“.

Cînd soarele se ridică binişor pe cer, Ştefa Muştiu ieşi pe poartă cu o traistă în mînă şi cu secera pe umăr şi porni spre lanurile de popuşoi. Oniga privi în dreapta şi în stînga, după care o luă pe urmele ei. Nu se grăbea. Ştia unde se duce. Popuşoii erau înalţi, încă neculeşi şi el păşea cu grijă, să nu facă zgomot. O găsi la bucata ei de folosinţă, aproape de rîu.

— Bună ziua! salută el. Să te ajut?

Ştefa îl privi bănuitoare şi dădu din cap în semn că nu.

— I-ai spus lui Gavrilă? o întrebă el.

— Ce să-i spun?!

— Cum ce să-i spui?! se miră Oniga, simţind în clipa aceea o febră ciudată în tot corpul.

Ştefa îl măsură cu o privire gravă, aspră, din creştetul capului pînă în glezne. Era doar cu două, trei degete mai înalt decît ea, nu avea supleţea şi agilitatea lui Muştiu. Se cutremură, observîndu-i în ochi o lumină crudă, de animal lacom, gata de atac.

— Aseară, îi zise, erai beat. Credeam că astăzi îţi va fi ruşine. Eşti doar om în toată firea şi ştii ce se cuvine să faci şi ce nu.

Vîlcu se apropie mai mult, parcă adulmecînd-o.

— Eu?! se miră el dînd la o parte coceanul care-i despărţea, prinzînd-o de mînă. Adică de ce să-mi fie ruşine? Că sînt bărbat?...

Scanned with OKEN Scanner

Îi prinse și cealaltă mînă și o trase spre el, aplecîndu-și brusc capul spre sînii care se întrevedeau mari și albicioși prin decolteul rochiei. Atingîndu-i cu buzele pieptul dezgolit pe jumătate, îl năuci mirosul de pară coaptă, primăvăratică, pe care îl descoperea prima dată la o femeie. Auzise și el că unele muieri au o piele înmiresmată, aparte, dar nu crezuse în așa ceva, era convins că toate sînt ca Anuța, soția sa, mirosind a sudoare.

— Stai cuminte, că țip, amenință femeia ferindu-se pe cît se putea.

— Țipă ! consimți el.

Cîteva clipe se luptară gîfîind. Ștefa, ca să scape, l-a împins, el s-a împiedecat de mușunoiul unui popușoi și a căzut pe spate, dar nu i-a dat drumul, așa că a venit și ea după el. Jos o răsturnă dedesupt și-i prinse gura cu gura lui, îi simți buzele strînse, crispate, dar nu renunță, ci încercă să i le soarbă, să i le muște ușor, să înțeleagă că nu o vrea fără voie, nu-i el atît de sălbatic, ci e unul dintre cei ce n-a îndrăznit să se apropie de ea la timpul potrivit, că tare se ținea mîndră prin sat, pînă a apărut golanul de Gavrilă Mușțiu care i-a zis „Fetițo, ești cam coaptă de acum“ și a luat-o pe sus. Cînd își dădu seama că buzele i se destind și încep să sărute, îi slobozi mîinile. Descoperi o bucurie nebănuită stăpînind trupul ei care nu născuse încă și care i-a fost atît de străin, deși de atîția ani se întîlneau în fiecare zi.

A rămas încă vreun ceas s-o ajute la cules. Lumina soarelui curgea parcă prin raze și se așeza la piciorarele lor, clipocind.

— Ești supărată pe mine ? o întrebă cu voce înceată, blîndă, continuînd să rupă știuleții de pe coceni.

Neprimind nici-un răspuns, el repetă întrebarea.

— Nu, murmură ea, privindu-l printre genele umezite de lacrimi, fără repros, cu un ciudat sentiment de mulțumire că nu a plecat imediat după, așa cum se aștepta.

— Dar ce ai atunci ? întrebă el iar, oprindu-se din cules. Să mă duc ?

— Mai stai, acceptă ea. Dar nu prea mult, căci trebuie să vină și el. L-am lăsat dormind.

Scanned with OKEN Scanner

Vîlcu sesiză că în fața lui nu-i mai spunea pe nume. Asta poate să însemne ceva, gîndi el, reluîndu-și lucrul. Femeile sînt niște ființe tare ciudate.

— Ții la Gavrilă ? o întrebă el tulburat.

— Am ținut, mărturisi ea. La început, tare mult am ținut. Mi se părea altfel decît voi, decît tata, decît tine, care nu vă zbuciumați decît pentru chiverniseală, pentru a aduna în ogradă cît mai mult.

— Și ce-i rău în asta ?

— Nimic, spuse în șoaptă Ștefa. Lui nu-i păsa de ziua de mîine. Era liber și îndrăzneț, nu ca voi, mereu adușI de spate, cărora vă tot ninge și vă tot plouă și nu știți să vă bucurați de nimic. Mi-a plăcut... Dar acum nu mai are importanță. Totul s-a rostuit altfel de cum am crezut eu, de cum ar fi fost bine...

Vîlcu o privi mirat, neînțelegînd ce vrea să spună, de ce are atîta amărăciune în glas.

A pornit după ea cu gîndul să se răzbune pe bărbatul său, dar de cum a atins-o, s-a schimbat ceva în el, parcă a uitat că ea-i Ștefa lui Mușțiu și a avut cîteva clipe impresia că ea-i fata cea mîndră, cu ochi albaștri și frunte bombată, care nu se uita la nici unul din flăcăii ce-i dădeau tîrcoale.

— Apoi de-acum eu mă duc...

— Du-te...

Pășind spre casă, printre rîndurile de popușoi, ferindu-se de frunzele uscate și tăioase, Vîlcu Oniga se simțea năclăit în lumină, nemulțumit, totuși, de cele întîmplate. Cînd mai avea vreo sută de pași pînă la șosea, se întîlni pe cărare cu Gavrilă.

— Noroc, vecine ! îl întîmpină acesta vesel, întinzîndu-i mîna. Am făcut-o lată aseară.

— Da, am scăpat caii prin popușoi, îi răspunse Vîlcu, privindu-l piezîș, cu un vag sentiment de curiozitate și de mulțumire răutăcioasă. Mă doare capul și acum.

— D-apoi pe mine !... Aș lua-o de la capăt, da m-așteaptă nevastă-mea la cules. Că m-am sculat adineaori și am găsit locul gol lîngă mine. Mi-a lăsat un bilet.

— Și eu trebuie să mă duc la moară.

— Atunci, pe altă dată. Noroc !

— Noroc !

Scanned with OKEN Scanner

Traversa șoseaua spre poarta casei sale, cînd se auzi strigat.

— Hei, Vîlcule, ce mai faci ? Ți-ai terminat treaba, gata ? Totul a mers bine ?

Era Vasile Chirac. Stătea pe marginea șanțului și fuma la umbră. Îl privi cu un ochi bănuitor. Moșul, cu o pălărie veche pe cap, găurită, cu barbă albicioasă, nerasă de vreo zece zile, trăgea din țigară și părea că așteaptă pe cineva.

— Ce treabă, moșule ?!... Am fost și eu puțin în luncă să-mi văd lotul. Da mata ce-ai căzut acolo ? Nu te mai țin picioarele ?

— Bă, șmecherie, chicoti moșul ridicîndu-se, nu schimba vorba că eu știu cărarea să ajung la adevăr.

— Vorbești în dodii, moșule, mai zise Vîlcu, deschizînd poarta și intrînd.

Auzi din nou, în spate, chicotitul celuilalt și în aceeași clipă îi se păru că lumina zilei a devenit dintr-o dată opacă, cețoasă.

18

De pe scaunul lui de lîngă șofer, Ilie Manciuc privea pînă-n zare : oameni depănușînd știuleți pe Șendrea, femei și copii pe cîmp culegînd, camioane și atelaje adunînd grămezile galbene, strălucitoare în razele domoale ale soarelui. Porni apoi spre Sgherea. De pe creasta unui deal îi cuprindea cu privirea pe cooperatorii ce munceau pe pantele celuilalt deal. Numai așa îi putea vedea la lucru. Hlujanii erau înalți, ca niciodată, pe aceste locuri. „Cîndva, își aminti el, ajungeau doar pînă la brîul omului și nu puteai vorbi de știuleți, ci doar de cocolete. La prășit îți sărea sapa în cap. Numai pietriș spălat de ploile repezi. Eu am adus chimicale și am pus tractoare să are adînc, deși băieților le era teamă să nu se răstoarne pe coastele astea ; țineau un picior pe frînă și altul pe margine, gata oricînd să sară, dacă cumva se răsturna tractorul".

Scanned with OKEN Scanner

După ce luă legătura cu șefii de echipă și-i ascultă în liniște, sfătuindu-i la urmă ce și cum să facă, se urcă iar lîngă șofer.

— La vii, Marine, la Rediu, îndemnă el.

Șoferul, ambalînd, se uită cu coada ochiului la președinte.

— Ce aveți, vă este rău? întrebă el îngrijorat.

— Nu, Marine, n-am nimic. M-a încălzit soarele ăsta. Parcă îi simt razele direct pe inimă. Dar o să-mi treacă, o să-mi treacă...

La vii, chiar la fermă, îl aștepta Dumitru Ploscuțeanu, șeful stațiunii de mașini agricole. Voia niște struguri. De asta a venit cu mașina. El a ajutat mereu ceape-ul. Și de acum încolo se vor înțelege bine. Niște struguri de masă voia, gustoși. Manciuc se rezemă de un stîlp și își aminti de reproșurile nevestei: „Toți se întorc cu ceva acasă de pe cîmp, numai tu vii cu mîinile în buzunare. Cinstea o să te mănînce!“ Ce voce amară! Va trebui să discute cu nevastă-sa pe îndelete. Uneori femeile, după o viață de tăcere și indiferente acceptări, o iau razna așa, deodată. Îi făcu un semn șefului fermei viticole, se întoarse și porni spre mașină, fără să mai răspundă la salutul îndatorat al lui Dumitru Ploscuțeanu.

Drumul cobora printre vii. Înțepenit în scaun, cu mîinile în buzunare, se lăsă în voia razelor de soare ce pătrundeau prin parbriz. Cînd șoferul opri la ferma zootehnică, nu-i venea să se dea jos. Ar fi rămas așa pe scaun, în moleșeala aceea plăcută, ar fi rămas cîteva zile. În ultimele săptămîni a fost multă alergătură și el, neputîndu-i împăca pe toți, s-a cam săturat de priviri nemulțumite. Printre gene îl zări pe Victor Duma apropiindu-se. „Hm, și băiatul ăsta! murmură pentru sine. Crede că lumea începe și se sfîrșește cu el“.

Mergînd spre grajduri, ascultă un fel de raport al lui Duma, cum că programul a început să se respecte, îngrijitorii au venit la ora cinci și acum totul decurge normal, dar hrana pentru animale nu este cea mai bună, nu s-au asigurat furaje destule pentru iarnă, nu s-au făcut reparațiile necesare în fermă. „Băiatul ăsta, își continuă el dialogul interior, vrea să mă calce pe bătătură.

Scanned with OKEN Scanner

El pe mine! Hm! Dar eu am suferit pentru comuna asta, pentru tot ce s-a schimbat în bine pe aceste locuri. Eu am dus muncă de lămurire cu taică-su, că nu voia să se treacă în colectivă, eu am luat bătaie de la chiaburi, eu am sîngerat pentru fiecare nou răsărit de soare. Și acum, băiețandrul ăsta își închipuie că poate face horă cu mine".

Duma îi observă sprîncenele încordate, cam bănuia ce-i în sufletul președintelui, însă trebuia să folosească ocazia ivită. Cînd ajunse lîngă Iosub cel Fălos, ținu să constate așa, într-o doară :

— Am auzit că Iosub a avut o vacă tare frumoasă, dar i-a fost schimbată cu năpîrlita asta. Eu nu cred. Nu poți pune bază pe ce se vorbește în sat. Oricum, pe năpîrlita asta trebuie s-o dăm la tăiere, că de fătat nu fată nici la paștele cailor.

Manciuc zîmbi ironic. De fapt, era puțin îngrijorat.

— Cum scriptele sînt în regulă, continuă Duma cu voce gravă, orice investigații ar fi de prisos. Și ciobanii vorbesc de o diminuare a efectivului. Oile, susțin ei, au fătat mai mulți miei, dar unii au fost sacrificați pentru niște mese tovărășești, alții pentru mese particulare. De bună seamă, vorbesc și ei în dodii. Dacă s-ar fi întîmplat așa, totul ar fi apărut în scripte. Eu am însă o propunere, tovarășe președinte : ca să nu mai trăncănească vrute și nevrute, să interzicem ciobanilor să-și mai țină oile personale printre cele colective. Sînteți de acord ?

Manciuc întîlni privirea de sîrmă a lui Duma, mirosi capcana întinsă și înțelese că nu mai are de a face cu un țînc. Se așeză pe singurul scaun din biroul șefului de fermă. Își simțea trupul fără vlagă, dar nu-și pierduse încrederea, ci aștepta momentul cînd în sînge avea să i se nască vîrtejuri. Aștepta să redevină omul energic. Clipa însă întîrzia. Parcă în vene îi curgea ceva uleios, brațele și picioarele îi erau leneșe, gura nu se descleștа. Mai trecuse prin asemenea stări, dar niciodată nu i se întîmplase în zilele cînd trebuia să lupte. Totdeauna în asemenea cazuri era ager, sprinten, se simțea ca un spadasin tînăr, cu lovituri neștiute de adversar. Maleabil și ager. „Ceea ce nu-mi convine este că acest

Scanned with OKEN Scanner

tînăr mă crede hoț, cugetă Manciuc. Sigur, poate nu am fost uneori cinstit. Dar asta e altceva. Cu cinstea nu prea reușești. Dar n-am dus la mine acasă nici-un capăt de ață din ceea ce nu mi se cuvenea. Va avea o frumoasă surpriză băiețașul ăsta cînd va afla cum sînt eu cu adevărat. E ușor să acuzi. Mai ales cînd ai caș la gură".

Simțea undeva, în ființa sa, născîndu-se o mînie. O susținu. „O viață de om am trudit, zi și noapte m-am zbuciumat, iar acum am ajuns să mă judece unul al lui Duma. Fratele celui care ani de zile s-a ținut de potlogării încît a băgat-o pe mamă-sa în pămînt. Al lui Duma !"

Se ridică brusc. Se simțea iar stăpîn pe situație. Sub privirile sale, trupul lui Duma parcă se împuțina.

— Măi băiete, îi zise, sîntem între noi și eu îți atrag atenția : dacă vrei să lucrăm împreună, apoi nu-ți băga nasul unde nu trebuie. Atîta timp cît eu sînt președinte, eu răspund. Mai bine ca mine nu știe nimeni interesele gospodăriei. Dacă eu cedez într-o parte, fii sigur că obțin dublu sau triplu în altă parte.

— De asta nici nu mă îndoiesc...

— Cel de pe margine nu vede și nu înțelege. Și dacă e așa, nici nu-i permit să se amestece, să mă judece. Ci să muncească acolo, pe parcela care i-am repartizat-o. E clar ?

Ochii îi scăpărau, venele de la gît i se zbăteau nervos. A pornit apoi spre ieșire cu pași apăsați, convins că nu mai trebuie să adauge vreun cuvînt. A ieșit trîntind ușa. Duma s-a strecurat însă după el, l-a ajuns lîngă mașină și n-a șovăit să i se adreseze cu totul firesc :

— Ce facem acum ? Scoatem sau nu oile ciobanilor din stînă ?

Un nor acoperise soarele, aruncîndu-și umbra pe pămînt. Manciuc simți din nou capcana. „Aista o să spună că eu am dat dispoziție și mocanii atît așteaptă : să vorbească și ce nu trebuie. Nu, n-o să-i dau nici-o aprobare băiatului ăsta." Cu glas tare însă...

— Scoate-le ! a rostit el, împotriva gîndurilor sale. Și s-a oprit o clipă mirat. Apoi, cu o îndîrjire ciudată, a adăugat : Să le ducă la stîna de oi particulare sau la rînd, cum fac și ceilalți din sat.

Scanned with OKEN Scanner

După care s-a urcat pe scaunul de lîngă șofer și a tras repede și cu putere ușa după el încît era să-l lovească pe Duma. Mînia începuse să-l roadă în interior. Nu înțelegea cum putuse să gîndească într-un fel și să vorbească în alt fel.

— Pornește o dată ! i-a strigat șoferului, cînd prin parbriz a zărit iarăși chipul lui Duma, privirea lui de sîrmă, bascul turtit într-o parte, ca la vînătorii de munte.

19

Simion Atanasiu s-a sculat ca de obicei, cînd mai erau două ceasuri pînă la răsăritul soarelui. Își păstrase nealterate vechile deprinderi de țăran, deși, între timp, muncise pe șantiere, o vreme și într-o fabrică de conserve, pînă a fost recrutat ca activist și trimis aici, în satul natal. Adăugase, însă, la acele vechi deprinderi altele noi, precum bărbieritul în fiecare dimineață. Nevasta lui, femeie scundă, dar voinică, harnică și aprigă la vorbă, nu putea să-i sufere noile obișnuințe. Îl lua în primire de cum vedea că pune mîna pe mașina de ras : „Iar te proțăpești în fața oglinzii ? ! striga ea. Iar vrei să arăți cît de frumos ești ? Poate crezi că te place una mai tînără, mai zurlie...“ Prima dată i-a explicat cu răbdare : „Măi femeie, eu am aici, în sat, o muncă de răspundere. Nu pot să apar în fața oamenilor oricum“. Dar nevasta lui n-a vrut să înțeleagă și în diminețile următoare a luat-o de la capăt. A trecut un an de atunci și așa o ține mereu. Simion Atanasiu n-o mai ia însă deloc în seamă. Își săpunește barba minute în șir, apoi o taie cu lama, brazdă după brazdă, în timp ce gîndurile îi zboară la ceea ce-i de făcut în ziua respectivă. Acum, îl frămîntă cazul lui Victor Duma. În ce ape s-o fi scăldînd băiatul ăsta ?, își pune el întrebarea principală, privindu-se în oglindă și întinzîndu-și bine pielea de sub bărbie. Într-un fel, și eu am plecat din sat izgonit, ca și el. Mă băgaseră în brigada condusă de Ion Costan, chiaburul la care fusesem argat o viață întreagă. Nu mi-a convenit și m-am dus pe șantier. Cînd tovarășii de

Scanned with OKEN Scanner

la raionul de partid m-au întrebat de ce am plecat din sat și eu le-am zis adevărul, ei au zîmbit. Credeau pesemne că am luat-o razna teleleu. Despre Duma se zice însă că ar fi calomniat. I-au făcut și proces. Și acum Bucureanu vine cu ideea de a-l pune secretar la tineret. Nu-i rău, băiatul e dezgheţat și parcă are în el ceva, o patimă ascunsă..." O dîră de sînge i se scurgea sub buza de jos. Își lipi o fărîmă de hîrtie umezită peste tăietură. Gîndurile i se abătură spre campania de toamnă. „La struguri mai avem de lucru încă o săptămînă. Chiar dacă ne dăm noi peste cap, nu reușim mai repede. Manciuc aleargă toată ziua de colo-colo, ca un bezmetic, tovarășul Bucureanu a dat sarcină ca toți funcționarii să fie scoși din birouri la vie, să muncească și ei, dar mai degrabă tot nu se poate".

Își pregăti o ceașcă de ceai și se așeză la masă. Asta era încă o deprindere nouă pe care soția lui nu i-o putea suferi. Auzi, să bea în fiecare dimineață ceai! „Tatăl meu, spunea ea, răsturna dimineața pe gît o cană cu vin, dumica o bucată de mămăligă cu ceapă și pleca la treabă. Dar tu te-ai boierit". Fire domoală, el îi răspundea: „Nu m-am boierit. Înainte, cînd munceam la Costan, eu nu aveam nici cît tatăl tău, n-aveam o bucată de mămăligă și o cană de vin în fiecare dimineață. Nu mîncam decît la prînz și seara. Acum, fiindcă am de unde, înțeleg să mănînc civilizat. Eu sînt secretar de partid". Dar și această explicație i-a dat-o o singură dată, cu un an în urmă.

Îmbrăcă haina și porni spre ușă. În prag se opri. Își controlă încet, încet buzunarele.

— Batista, zise el, n-am batistă!

Femeia își trase cu o mînă basmaua de pe creștetul capului și se aplecă să scotocească într-o ladă de sub pat.

— Uf, obiceiurile astea ale tale! oftă ea. Parcă fără batistă nu se poate...

Îl căută pe Bucureanu la camera oficială. De cînd s-a declanșat campania, așa începea fiecare nouă zi a secretarului comitetului comunal de partid din Vișani. De data aceasta găsi ușa închisă. Se uită la ceas puțin nedumerit. Nu, nu întîrziase. Nu cumva s-a întîmplat

Scanned with OKEN Scanner

ceva? Grăbi pasul spre primărie. Dar acolo era doar omul de serviciu.

— Parcă l-am văzut intrînd la ceape, îi zise acesta.

Într-adevăr, îl găsi acolo. Împreună cu Manciuc.

— Bine că ai venit, îl întîmpină instructorul, strîngîndu-i mîna. Uite cum se pune problema, măi frate, că eu am vorbit și cu tovarășul Manciuc. Aseară, după ce ne-am despărțit, a sunat județul. Întîi m-a mustruluit bine că sîntem în urmă, că nu-i dăm bătaie, apoi mi s-a cerut cu hotărîre ca mîine să raportăm încheierea strugurilor. Mîine, auziți, mîine!

— Noi nu terminăm nici într-o săptămînă, constată, parcă pentru sine, secretarul comitetului comunal de partid.

— Știu și eu asta! ridică tonul Bucureanu. Dar mîine trebuie să raportăm.

Atanasiu căută privirea lui Manciuc, acesta însă, stînd în picioare la biroul său, se uita la ferestrele care se luminau. „Ce cutră îmi ești!" își zise în gînd Atanasiu, cercetînd fața președintelui, neputîndu-se însă opri la nici-o cută, deoarece toate erau destinse, înseninate. Se depărtă cîțiva pași de Bucureanu, parcă pentru a ieși din cîmpul lui de influență.

— Mda... murmură el. Apoi cu glas ceva mai tare: Nu înțeleg de ce trebuie neapărat mîine. Cînd recolta e mai bogată decît în toți ceilalți ani, de ce să nu ne bucurăm că avem mai mult de cules? Și așa am început recoltatul prea devreme. Via are și ea rosturile ei. Eu sînt țăran și mă pricep. O zi cu soare mai mult aduce un plus de zaharină în struguri și deci o recoltă mai frumoasă. Dar am început crezînd că după aceea vom fi lăsați să culegem cum credem noi. Acum...

— Uite ce, măi tovarășe, se enervă Bucureanu, mia să nu-mi umbli cu sofisticării de astea, că eu le știu. Du-te în altă parte și le spune, nu mia. Eu sînt un soldat disciplinat. Și, apoi, văd că dumneata înțelegi mai greu decît tovarășul Manciuc...

— Ei, dacă tovarășul Manciuc a înțeles, zîmbi Atanasiu, înseamnă că totul e bine. De fapt, el raportează la județ cu campania, nu eu. Și, apoi, n-ar fi prima oară...

Scanned with OKEN Scanner

— Să lăsăm asta, l-a întrerupt Bucureanu cu o altă voce, mai caldă. În concluzie, tovarăşe preşedinte, se adresă el în continuare lui Manciuc, azi îi tragem tare şi strîngem cît mai mult, băgăm la vie şi brigăzile din celelalte sectoare şi mîine sunăm judeţul. Ce rămîne, culegem după aceea, în linişte şi pace. Am priceput?

— Da, a răspuns sec Manciuc, privind mai departe, cu încăpăţînare, ferestrele ce se luminară de-a binelea.

„Ia uită-te la ei!“ jubilă în sinea sa, în acele clipe, Simion Atanasiu. Ei se înţeleg, iar eu vreau să fiu mai cu moţ, mai al dracului. Da' de ce, să mă critice iar ca în vară, la instruire, la judeţ, că am rămas ultimul?! Să fie lăudaţi cei din jur care sînt în urma mea?! Nu, frate. Tot mi-a zis Bucureanu că n-am personalitate, că nu mă impun în faţa oamenilor. Dar cînd am personalitate, nu-i convine. El vrea să fiu aşa, şi cu, şi fără“.

Simţi palma instructorului pe umăr, pricepu îndemnul lui de a porni spre ieşire. Au păşit unul lîngă altul, în tăcere. Mergînd pe trotuarul din stînga şoselei, se întîlneau cu mulţi ţărani care, acum, la răsăritul soarelui, se grăbeau spre cîmp. La saluturile lor — „să trăiţi!“ sau „bună dimineaţa!“ — Bucureanu răspundea cu toată gura, bine dispus: „Să trăieşti şi matale, taică!“ sau „bună, maică!“, sau, cînd erau mai mulţi „'mneaţa, tovarăşi! hai, grăbiţi-vă, că soarele e sus!“ Simion Atanasiu parcă nu vedea şi nu auzea nimic.

— Ia ascultă, tovule, îl opri Bucureanu, la un moment dat. Ce-ţi veni aşa, deodată?

Secretarul comitetului comunal de partid ridică din umeri şi tăcu.

— Ei, asta-i! continuă tot Bucureanu. Nu ai încă experienţă. Nu eşti uns cu toate alifiile, nea Atanasiule. La început, pe cînd eram la tineret, aşa eram şi eu. Puneam totul la inimă. Pînă într-o bună zi, cînd m-am săturat să tot mănînc critică...

Simion Atanasiu clipi des, parcă în faţa a ceva nemaivăzut. Într-adevăr, descoperea ceva care îl mira nespus de mult: pe Alexandru Bucureanu putea să-l asculte la fel cum o asculta în fiecare dimineaţă pe nevastă-sa. Fără să-şi tulbure deloc sufletul. Un zîmbet, ca o dîră de lumină, îi apăru în colţul buzelor. Porni

mai departe apărînd acest zîmbet, ținîndu-l numai pentru sine, ca pe un lucru de preț dobîndit cu multă trudă și foarte necesar inimii sale în menținerea unui anumit ritm, a unui anumit echilibru.

20

A treia zi, cooperatorii care trebuiau să pornească spre viile mai depărtate se adunară iar în curtea ceapeului pentru a se urca în mașini. Printre ei era și Vasile Chirac, bine încotoșmănat și frecîndu-și de zor mîinile.

— Da' unde mergem noi acum de ne-am strîns aici cu mic, cu mare? întrebă Vasile Chirac, împingîndu-și căciula pe ceafă și lăsînd să i se vadă năuceala ce-l stăpînea.

— Cum unde?! se miră și Zamfir Chirvase. Să culegem via. Nu-i așa, tovarășe președinte?

Manciuc, de pe prispa clădirii, nu dădu nici-un semn că urechile lui ar fi auzit o asemenea întrebare.

— Dar bine, măi fraților, se avîntă atunci Vasile Chirac, voi nu știți că în județul nostru s-a încheiat culesul viilor? Voi nu citiți ziarele? Sau cumva satul nostru a fost mutat între timp în alt județ? Ce spui, tovarășe președinte?

— Eu zic să-ți vezi de treburile dumitale, catadicsi să răspundă Manciuc făcînd stînga împrejur, spre biroul său.

Cîteva femei chicotiră. „A dracului e Chirac ăsta!" se auzi o voce pițigăiată. Bătrînul nu acordă nici-o importanță femeilor și își ațintì ochii de un albastru spălăcit spre vechiul lui interlocutor.

— Ce zici, Zamfire, sîntem noi în toate mințile, dacă ne ducem să culegem o vie care-i deja culeasă? Ai? Ce zici?

Victor Duma și inginerul Marin Gavrilă, martori ai acestei scene, nu mai deosebiră vreun glas deoarece șoferii celor două autocamioane apăsară pe pedalele de accelerație provocînd un zgomot asurzitor. Curînd curtea

Scanned with OKEN Scanner

a rămas goală. Dar încă multă vreme după aceea, tînărul șef de fermă și inginerul șef și-au simțit sufletele rîzînd, de parcă participaseră la o spumoasă comedie interpretată cu vervă de actori renumiți. Cei doi s-au despărțit, stabilindu-și o nouă întîlnire.

Cînd intră în biroul președintelui, Manciuc îl privi pe Duma pe sub sprîncene și îi întinse imediat niște hîrtii.

— Te-am chemat să terminăm cu o formalitate. Semnează !

Duma simți însă, în clipa aceea, o poftă nebună de a fi meticulos. Veselia veninoasă a bătrînului Chirac încă i se mai decanta prin straturile inimii. Citi o dată hîrtiile întinse, apoi încă o dată. Le așeză pe masă, le netezi cu palmele, luă pixul pus la îndemînă de Manciuc și îl culcă deasupra lor. După care, cu glas cald, umil, grăi :

— Nu semnez.

— Cum nu semnezi ? izbucni Manciuc. Doar totul e în ordine. Sau te-ai răzgîndit și nu mai vrei să fii șef de fermă ? De ce nu spui așa, omule ? Crezi că nu găsim pe altul ?

— Nu semnez și nu m-am răzgîndit, reluă pe același ton afectuos Duma. Vedeți, lucrurile s-au complicat un pic acum, tovarășe președinte. Deoarece, conform dispoziției dumneavoastră, le-am interzis ciobanilor să își mai aducă oile particulare în stînă, toți au venit la mine cu niște declarații care dezvăluie matrapazlîcurile destul de mari. Vechea poveste cu neînregistrarea tuturor mieilor fătați și apoi sacrificarea lor. Cum nu-i asta treaba mea și nici nu vreau să mă bag, am dus declarațiile chiar adineaori tovarășului plutonier. Să cerceteze el.

— Ha ! rînji Manciuc. Ha, ha, ha ! Și crezi că gata, m-ai înfundat. Așa-i ? Măi băiete, de ce nu ești tu liniștit, de ce nu-ți vezi tu de treburile tale ?

Victor Duma se strădui să nu-și facă din nou iluzii. Îl cunoștea acum mai bine pe Manciuc, mult mai bine decît în urmă cu patru ani. Poate n-ar fi fost atunci învins dacă s-ar fi străduit să știe ce-i în sufletul lui. L-a tratat ca pe un simplu hoț. Aceasta a fost greșeala. Manciuc nu era un hoț oarecare, el nu ducea acasă decît ceea ce i se cuvenea. În afară de asta, toate mașinațiile lui aduceau avantaje vizibile gospodăriei : ba sămînță

mai de soi, ba îngrăşăminte mai multe, ba maşini agricole mai bune. Dacă proteja din cînd în cînd cîte o rudă, rar, ce e drept şi nu prea mult, ei, asta era de înţeles. Sătenii nu-i purtau vină. Cine în locul lui n-ar fi procedat la fel? Bine că se străduie, bine că se bate pentru gospodărie...

— Aşa că, domnule Duma, auzi glasul ironic al preşedintelui, te invit încă o dată să semnezi şi să nu mai tulburi apele. Eu nu-mi amintesc să fi dat vreo dispoziţie ca oile ciobanilor să fie scoase din stînă. Unde merge suta, merge şi mia. Şi apoi n-ar fi omenesc ca ei, ciobani fiind, să plătească altora să le pască oile. Nu-i aşa? Ce zici? Cît despre declaraţii, o să vorbesc eu cu plutonierul Năstase. Dar cred că şi cei ce le-au dat le vor nega. Şi cu asta, gata. Hai, semnează!

„E uluitor omul ăsta, gîndea Victor Duma. Tu crezi că se scufundă, dar el, fîl, fîl din aripi şi iar se înalţă. Numai că de data asta îmi păstrez muniţie de rezervă. Vaca lui Iosub cel Fălos să trăiască!“

— Nu pot semna, tovarăşe preşedinte, nu vă supăraţi, dar nu pot, grăi cu aceeaşi voce blîndă, aproape umilă. E răspundere mare. Trebuie să mă înţelegeţi. Întîi să-şi retragă ciobanii declaraţiile şi apoi...

Privirea lui Manciuc era grea, încreţoşată. A citit în ea şi uimire, şi ură, şi frică. S-a întors şi a ieşit din birou, dar fără să mai aibă în suflet bucuria aceea provocată de bătrînul Chirac.

21

Duma îl asculta zîmbind. Totdeauna l-a ascultat zîmbind. Şi în cei patru ani de şcoală l-a ascultat la fel. Bucureanu l-a remarcat într-o adunare din anul I, cînd s-a ridicat şi a criticat furios pe secretarul organizaţiei că e un elev mediocru. „Aşa, băieţaş, trage-i tare!“, l-a îndemnat atunci Bucureanu de la masa prezidiului. Dar băieţaşul era cu patru ani mai mare decît colegii lui. Şi în vîrtejul care s-a iscat, provocat de el, la sfîrşitul adunării, s-a trezit secretar al organizaţiei. Parcă atît

Scanned with OKEN Scanner

a aşteptat Bucureanu. În următorii trei ani nu l-a mai slăbit cu sarcini şi cu funcţii. Şi-i zicea mereu : „Tu, băieţaş, ai stofă de activist, ai stofă, băieţaş. Dar trebuie să te înveţi cu critica, să o primeşti cu sufletul deschis, nu să te burzuluieşti la cea mai mică atingere". Într-un fel, îi plăcea de Bucureanu. Vorbea cam mult şi la suprafaţă, dar cînd promitea ceva, se ţinea de cuvînt, nu ca alţii. Şi nu stătea o clipă locului, alerga dintr-o organizaţie în alta, dintr-o întreprindere în alta, dintr-o comună în alta. La serile de dans stătea cu ei, elevii, dansa şi cînta, deşi nu avea voce, cînta ca să-i facă şi pe ceilalţi să cînte.

— Secretar ai să devii.

— Poftim ? !

— Secretar al comitetului comunal de U.T.C. E clar, băieţaş ?

— Nu.

— Cum ? ! Ia ascultă, tovule, nu crezi că ţi-ai luat-o în cap de cînd eşti şef de fermă ?

— Nu sînt încă şef de fermă. Nu am semnat, nu am luat în primire.

— Şi de ce, mă rog ?

Nu uită să amintească şi de declaraţiile predate plutonierului Năstase, de vaca lui Iosub cel Fălos. Simion Atanasiu scoase şi el dintr-un sertar trei scrisori anonime.

— Ale cui or fi ? întrebă el.

Duma recunoscu pe una scrisul lui Vasile Chirac. Zîmbi şi tăcu.

— Trebuie să aşteptăm încheierea campaniei, îşi exprimă părerea Atanasiu. Pe urmă vom lămuri noi şi problema asta.

— Ba să nu aşteptăm deloc, se încinse Bucureanu. Avem alegeri în organizaţii şi e bine să clarificăm totul înainte. Cheamă-l pe Năstase !

Atanasiu ridică imediat receptorul.

22

În clipa în care îl zări pe Manciuc apropiindu-se cu paşi mari, apăsaţi, Potorac tresări imperceptibil. Aşa

Scanned with OKEN Scanner

călca Manciuc numai cînd era pus pe ceartă. Primarul rechemă în minte cuvintele și gesturile din ultimele zile, hîrtiile semnate și nesemnate, cele cîteva întîmplări mai deosebite și nu găsi nici-un motiv. Tocmai de aceea îl întîmpină zîmbind acolo, lîngă singura clădire cu etaj din comună.

— Te pomenești că vrei din nou hardughia asta ?! Chiar de-ai găsit taurul cu cea mai bună sămînță din lume, tot n-o mai capeți. Facem aici o brutărie pentru tot satul. Așa sînt indicațiile. Taurii pot trăi și în grajduri, nu numai în palate.

Smuls din ale lui, Manciuc îl privi cîteva clipe buimăcit. Parcă voia să-i spună : „Ia uită-te la ăsta !“ Cu ani în urmă, cînd se căutau căile pentru o dezvoltare nouă, li s-a comunicat de la centru celor din Vișani că o să li se trimită un taur de rasă. „Să dați la tăiere buhaii voștri nenorociți, li s-a spus. Și să luați măsuri ca taurul pe care vi-l trimitem să fie găzduit în condiții foarte bune“. Și autoritățile de atunci ale satului, printre care se număra și Manciuc, nu și Potorac, au luat măsuri. Au construit lîngă primărie, în centrul comunei, prima clădire cu etaj de pe aceste meleaguri. Cu fundație de beton, cu pereți solizi în care au intrat multe căruțe de ciment și pietriș. La parter erau două încăperi, una pentru taur, cealaltă pentru nutrețul necesar taurului. La etaj tot două încăperi : una pentru îngrijitori, cealaltă pentru sculele necesare îngrijitorului. Cînd a fost adus taurul, s-a adunat aproape tot satul. Era într-adevăr mare, greoi, roșcat, fără coarne, cum nu se mai văzuse prin partea locului. A fost încercat în aceeași zi, spre seară. Sorții au căzut pe o vacă nu prea voinică, abia la a doua facere. Manciuc o ținea de funie. Taurul a mirosit-o întîi și, văzînd-o speriată și cam mică, a strîmbat din nas și a dat să plece. Însă oamenii lui Manciuc i-au ațînut calea. Abia la a treia încercare monta a reușit, însă în aceeași clipă vaca a slobozit un răget înspăimîntător, căzînd în genunchi, cu botul peste picioarele lui Manciuc. Stăpîna celei jertfite s-a apropiat atunci de Manciuc, plîngînd și strigînd : „Mi-ați deșălat vaca, păgînilor !“ Manciuc, șchiopătînd, o repezi : „Du-te încolo, că nu ți-am deșălat-o eu“.

Scanned with OKEN Scanner

Aceasta a fost singura ispravă a taurului în Vișani deoarece sătenii n-au mai îndrăznit să-și lase bietele văcuțe pe seama lui. În schimb, el a locuit în acel frumos palat încă un an, bine hrănit, cu pază și slugi la ușă, adeseori vizitat de copiii satului, pînă cînd a fost redistribuit. Locatarul „palatului“ din centrul comunei a devenit calul de la șareta lui Manciuc.

— Construim o brutărie frumoasă aici, cum nu e în nici-un sat împrejur, îi dădu înainte Potorac, căutînd în același timp să ghicească de ce-i așa de cătrănit vechiul și bunul său prieten.

— Nu de asta îmi arde mie-acum, se pronunță Manciuc, înfundîndu-și mîinile în buzunare. Să faci bine și să-l chemi pe Năstase la ordin, că e slujitorul tău și de tine trebuie să asculte.

— Nu ascultă el numai de mine. Dar ce s-a întîmplat ? se interesă Potorac.

Celălalt i-a descris situația pe scurt dar exact, i-a zis și de declarații, de cum i-a forțat mîna Victor Duma ca să-i stîrnească pe ciobani, de alte temeri ale sale.

— Fii liniștit !, îl potoli primarul. Am trecut noi și peste hopuri mai mari. Pe băiețandrul ăsta o să-l cuminții cît ai zice pește. Lasă-l un pic să creadă că am slăbit hățurile și să-și dea în petec. Ai uitat cum l-am lucrat rîndul trecut ? !

— Așa a fost drept... Mă neliniștește și Atanasiu, mocnește mereu și se uită strîmb la mine. N-am nici-un chef să-mi pună bețe în roate, să mă încurce din treabă. Și Bucureanu ăsta e cu ei, îl cunoaște pe Duma nu știu de unde... Cheamă-l pe Năstase, hai, nu mai sta. Dacă intră pe fir, Atanasiu, îmi încurcă lucrurile, trebuie să-mi pierd timpul dînd explicații...

— Mda, cred că ai dreptate. Mă duc să văd ce-i de făcut.

Potorac porni spre postul de miliție, dar cînd ieși în șosea îl zări pe plutonierul Năstase intrînd la comitetul comunal de partid. Avea un dosar sub braț. L-a strigat, dar celălalt n-a auzit sau s-a făcut că nu aude. Atunci a grăbit pasul, pe urmele plutonierului. Cînd a intrat, Bucureanu a ridicat o sprînceană, dar nu a zis nimic. Năstase stătea cu hîrtiile în mînă neștiind ce să

Scanned with OKEN Scanner

facă. Atanasiu a intuit clipa de derută, a întins mîna după dosar, l-a luat și, fără să-l deschidă, l-a așezat pe birou.

— Lasă-l la noi, i-a zis plutonierului. Vrem să ne dăm seama despre ce e vorba, după aceea ți-l înapoiem ca să poți să-ți continui și dumneata treaba începută.

— Veneam oricum la dumneavoastră, găsi dintr-o dată Năstase portița căutată. Cum cel reclamat e un comunist cu funcții de răspundere, ca să fac dosarul de anchetă îmi trebuie aprobarea partidului.

Plutonierul își roti cascheta în mîini, întîrzie cu privirea pe nasul borcănat al primarului, apoi pe fața zîmbitoare a lui Bucureanu, după care și-o opri asupra lui Atanasiu. „Hm, gîndi el, dacă te clatini, nimeni nu te sprijină, nimeni nu-ți ține partea. De-acum am să am eu grijă...“

În aceeași seară, cum se încheie ședința de planificare de repartizare a forțelor umane și mecanice pentru a doua zi, inginerul Marin Gavrilă se apropie, în curtea Ceape-ului, de Victor Duma.

— Aș vrea să mergi pe la mine, îi spuse acestuia. Te invit la un coniac și la o cafea. Primești ?

Duma dădu afirmativ din cap și porni alături de făptura delicată a inginerului șef care pășea parcă fără să atingă pămîntul, fără pic de zgomot. Ce-o fi vrînd această trestie gînditoare ? se întrebă el, bucuros că i-a găsit o asemănare. Știe ăsta ce e viața ? Pare crescut într-o eprubetă. De atîta delicatețe la un bărbat, uneori ți se face scîrbă...

— Ia loc, dragă Duma, îl îndemnă inginerul după ce intrară în camera în care locuia cu chirie, la Catrina Cucereanu, una din cele mai bătrîne femei din sat. Ia loc, că pun imediat de-o cafea. Cum îți place, mai amară, mai dulce ?

— Cum o fi, răspunse Duma, așezîndu-se pe un scaun, lîngă masa plină cu cărți.

Celălalt ieși o clipă, apoi se întoarse cu o cană umplută cu apă și cu un termoplonjon. Duma se uită la cărți, citi cîteva titluri și constată, puțin surprins, că majoritatea era formată din volume de poezii.

Scanned with OKEN Scanner

— Îmi place cum l-ai încolțit pe președinte, îi spuse inginerul apropiindu-se cu un păhărel în care turnase coniac. Dar nu mă așteptam să ataci așa repede. Am auzit de dumneata de cum am venit aici și mă bucur că arăți exact așa cum mi te-am închipuit.

— Adică cum?

— Un om dintr-o bucată, cu idei, cu principii, care iubește viața simplă și se simte bine cînd toate lucrurile din jurul său sînt clare.

— Oho, ce de vorbe frumoase! exclamă Duma. Mă faceți să roșesc.

— Nu, nu, preciză inginerul, eu vorbeam foarte serios. Nu-ți fac nici-un compliment, nu vreau să te măgulesc, ci exprim exact ceea ce gîndesc. Desigur, am și eu motivele mele. Dumneata ai pornit o acțiune sănătoasă, necesară și aș dori să te susțin în ducerea ei pînă la capăt. Dar să bem. Noroc!

— Noroc!

După ce puse și cafeaua, se așeză pe un scaun, în fața lui Duma. Sorbi cu atenție de cîteva ori din ceașcă, îl cercetă cu o privire fugară.

— Cînd am optat pentru Vișani, reluă inginerul, m-am gîndit că voi ajunge într-o unitate cu toate mecanismele conducerii puse la punct. Judecînd după volumul producției globale, așa ar fi trebuit să fie...

— E adevărat că ați fost șef de promoție? îl întrerupse Duma cu o întrebare pe care o formulase de mai multe ori în gînd, dar pe care abia acum i-o punea.

— Am fost. La început, în primul an, am luptat pentru o bursă de merit, deoarece nu primeam de la nimeni nici-un ban, apoi am învățat ca să n-o pierd, iar la urmă m-am trezit șef de promoție. Cu alte cuvinte, am fost nevoit să fiu în frunte.

— Asta mai înseamnă că ați și putut, nu numai că ați fost nevoit, ținu Duma să clarifice, ca pentru sine, situația. Sînteți fiu de țăran?

— De fost țăran. Tata este acum dulgher pe un șantier de construcții.

— Deci avea cu ce să vă ajute în anii facultății...

— Avea, dar n-a vrut și nici eu nu i-am cerut.

— De ce?

Scanned with OKEN Scanner

— Părinții s-au despărțit pe cînd eu eram într-a șaptea, mama s-a recăsătorit imediat și n-a mai dat nici-un semn de viață, iar cu tata am avut un conflict. El voia să mă dea la o școală profesională de industrie alimentară, să devin adică chelner sau măcelar, iar eu m-am înscris la liceu. Parcă atît a așteptat, să-i ies din cuvînt. Mi-a spus că-s inconștient, că el nu vrea să mai audă de mine. De altfel, curînd, s-a recăsătorit și el și mi-a declarat categoric că în noua familie n-are loc și pentru mine. Te rog însă să nu spui și altora această povestioară absurdă, pe care eu însumi mă chinui s-o uit. Ți-am spus-o dumitale fiindcă presimt că vom lucra mult timp împreună și trebuie deci să ne cunoaștem cu adevărat pentru a ne putea ajuta.

— Și în vacanțele studențești, continuă să-l chestioneze Duma, unde trăiați, cu ce vă ocupați ?

— Munceam pe la iaseuri, dormeam prin barăci mucegăite și citeam poezie.

Duma își simți privirile umezindu-i-se. Povestea inginerului îl emoționă. Pentru a nu i se observa licărul din ochi, întinse mîna după păhărelul de coniac și bău din nou, cu sorbituri mici, lăsînd capul pe spate.

— De cînd am venit aici, reînnodă un fir al discuției tînărul inginer, m-am străduit să-l înțeleg pe Manciuc fără a întreba prea mult în dreapta și-n stînga, fiindcă unii oameni sînt suspicioși, iar alții duc vorbele de ici-colo, doar, doar s-o întîmpla ceva ieșit din cale afară. Trebuie să-ți spun că aproape toți sătenii, deși uneori nu sînt de acord cu ceea ce face el, cu felul lui prea autoritar de a fi, cu jocul lui, îl consideră totuși un bun președinte. Sper să nu te surprindă faptul că și eu sînt de aceeași părere.

— Nu, nu mă surprinde, declară Duma rar, cu voce joasă. Știu asta, e firesc să fie așa. Manciuc a pus bazele colectivei aici, el e întemeietorul. Fără el, fără spiritul lui gospodăresc, fără dîrzenia lui, probabil multe nu ar fi fost cum sînt.

— Aha, exclamă satisfăcut tînărul inginer. Deci ai cumpănit bine, nu te mînă în acțiune doar dorința de răzbunare...

Scanned with OKEN Scanner

Duma repetă în gînd ultimele cuvinte ale inginerului : „doar dorința de răzbunare". Îi întinde o capcană ? Îi aruncă o nadă, în așa fel încît el să nu-i acorde prea multă importanță, ca mai tîrziu să-i demonstreze că a acceptat printre motive și răzbunarea ? Unde vrea să ajungă această trestie gînditoare ?

— ...ci și încrederea în posibilitatea și necesitatea ca idealurile nobile, continuă celălalt, să fie atinse prin mijloace care onorează cauza. Așa-i ?

— Discuția a devenit cam abstractă, se eschivă Duma un moment. Cum însă privirea lui Marin Gavrilă stăruia asupra sa întrebătoare, continuă : Răzbunarea, tovarășe inginer, trebuie exclusă deoarece eu duc mai departe o treabă începută cu ani în urmă. Asta ca să fie limpede pînă aici. Apoi, în ceea ce fac, eu nu pornesc de la teorie, ci de la ce mă împiedică sau îi împiedică pe cei din jurul meu să pășească înainte.

Inginerul se ridică și turnă iarăși în pahare. Fața lui drăgălașă, feminină, era ușor încordată, prin încrețiturile ușoare ale frunții îi treceau parcă gînduri care îl nelinișteau. Rămase în picioare. Cînd rupse din nou tăcerea, glasul lui deveni mai profund, chiar puțin îndurerat.

— Te preocupă mai mult petele din soare, decît lumina lui.

Duma nu se grăbi să răspundă, să respingă categoric această observație. Ar fi putut, gîndi el, să mai spună că, fără pete, soarele nu ar fi soare. Umbrele din cugetul și sufletul oamenilor sînt și ele niște pete, dar...

— Tovarășe inginer, grăi Duma, problema, cred eu, trebuie privită altfel. Aici e vorba, în fond, despre un om cu merite mari, un întemeietor, cum am zis, dar care de ani de zile mai și greșește, uneori foarte grav — și de aici necesitatea de a-l înfrîna, fiindcă defectele sau greșelile unuia de sus au urmări nu numai pentru el, ci și pentru cei din jurul său. Dacă nu poate fi înfrînat, atunci trebuie dat la o parte chiar cu riscul de a urma în viața colectivității respective o perioadă mai puțin rodnică. Asta e părerea mea.

Inginerul se întoarse spre el destins dintr-o dată și-i zîmbi cu toată fața.

— Am vrut, îi mărturisi el, să-ți cunosc gîndurile, felul în care judeci această chestiune, dacă te lași purtat de instincte sau de rațiune. Mă bucur că...

— Deci m-ați pus la încercare ? ! îl întrerupse Duma supărat, ridicîndu-se și pornind spre ușă. Nu mă așteptam la așa ceva.

— Nu te grăbi cu concluziile, îl opri afectuos inginerul. Deocamdată eu doar așa te pot ajuta : obligîndu-te la reexaminarea, din mai multe puncte de vedere, a poziției pe care te situezi. Dacă ești de acord, vom relua dialogul altă dată.

Duma îl cîntări cu privirea, apoi ieși fără să răspundă dacă acceptă sau nu. La poartă însă se întoarse și ridică mîna, salutînd.

Scanned with OKEN Scanner

PARTEA A DOUA

23

In miez de noapte, în fața porții lui Vîlcu Oniga a oprit un camion. Coborînd din cabină, de la volan, Dinache Duma a privit atent în jur, a ascultat cîteva clipe, apoi a desfăcut un oblon, lăsîndu-l cu multă precauție jos. Din casă, pîș, pîș, ssst, ssst, a venit Vîlcu Oniga. Și-au început amîndoi să descarce saci cu zahăr, cu ciment, cu alte mărfuri. Într-o deplină armonie a gesturilor, a mișcărilor, cei doi au cărat marfa în curtea dosnică, după casă și, tot în liniște, au început să încarce damigene și alt fel de saci, dar tot plini. Pe cînd ridicau la loc oblonul, cei doi au tresărit : parcă din partea stîngă s-a auzit un zgomot, ceva ca o tuse înăbușită. Urechile s-au alungit, privirile lor scotociră repede împrejurimile după o umbră mișcată. Dar gardurile, copacii au rămas în nemișcare și semiîntuneric, în contururile știute. Și liniștea a rămas la fel, masivă, netulburată. O închipuire, și-a zis Dinache. Se mai întîmplă. Au prins oblonul cu cîrlige și, fără nici-un cuvînt de salut, șoferul a trecut la volan și și-a reluat cursa.

Scanned with OKEN Scanner

A doua zi, după-amiază, în curtea lui Oniga a intrat un locotenent de miliție condus de plutonierul Năstase. Au scotocit peste tot, dar n-au găsit nimic.

— Ce căutați, tovarăși, ce căutați ? ! întreba întruna, foarte mirat, Vîlcu Oniga.

Cînd locotenentul descoperi beciul în care se intra printr-o trapă tăiată în pardoseala din antreu, trapă acoperită mereu cu un covor, Oniga sări iar :

— Stați un pic ! strigă el. Stați să așez scara, că altfel vă rupeți gîtul și tot pe mine cade măgăreața. Și să știți că scara are o treaptă ruptă și că în beci nu am lumină electrică.

— Adă o lumînare și mai tacă-ți fleanca ! îi porunci plutonierul.

Năstase vru să coboare singur, dar locotenentul nu acceptă.

— Ce căutați, tovarăși, ce căutați ? ! îi întreba Oniga, rînjind și conducîndu-i pe cei doi. Și, apoi, mai încet, cînd a prins momentul, către plutonier : Ați primit vreo reclamație ?

— Eu nu, n-am primit nimic, răspunse Năstase, îndreptîndu-se spre ieșire.

În amurg, stînd pe prispa casei, Oniga o văzu pe Ștefa trecînd spre fîntînă. Se ridică imediat, apucă găleata care era aproape plină și o vărsă în grădină.

— Ce-i cu tine, omule ? îi strigă nevastă-sa din pragul bucătăriei. Cînd trebuie să te duci la fîntînă nu te duci, iar acum...

— Vreau să beau apă proaspătă. Ce, nu-mi dai voie ? se răsti el.

La fîntînă, Ștefa îl lăsă să o ajute. Ciutura era mare, grea, luciul apei, oglindind cerul și trupurile aplecate deasupra, strălucea destul de departe în adînc. Mirosurile de iarbă și rouă se roteau aici, în preajma izvoarelor, lumina soarelui, coborînd dincolo de orizont, aluneca în cristale pentru a rămîne. Vîlcu privi trupul femeii și se simți împătimit, deși în minte îl dureau și acum cuvintele greu de înțeles, pe care i le spusese ultima oară. S-a gîndit la ele de multe ori în zilele din urmă uneori cu ciudă, căci parcă îl împiedecau în treburile lui obișnuite, dar cum încerca să le dea uitării, îi veneau iar la

Scanned with OKEN Scanner

ureche și îi șopteau. Se pare că îl atrăgea spre ea tocmai ceea ce nu înțelegea.

— De ce nu-l trimiți pe Gavrilă după apă? i se adresă acum. Sau cumva vrei să-l păstrezi pentru nopțile voastre de dragoste?

Era crud și nedrept, își dădea seama, dar nu putea fi altfel. Om serios, cu copii și nevastă, suferea că i s-a năzărit să se năpustească spre muierea altuia.

— Ești gelos? zîmbi femeia.

— Da, recunoscu Vîlcu. Nici înainte nu prea puteam eu să-l sufăr, dar acum...

— Hm!... E de mirare ce se întîmplă cu tine. Credeam că ești unul dintre cei ce vin și pleacă.

— Cînd pot veni la tine?

— Puteai să vii dimineață. Gavrilă a plecat de cu noapte la oraș. Doar nu te latră cîinele. Se vede treaba însă că nu reușești să te desprinzi de nevastă-ta...

Îi jucau ochii sub frunte Ștefei. Dacă nu s-ar fi temut c-ar fi fost văzută, ar fi sărit în jurul lui într-un picior, l-ar fi tras de mînecă, l-ar fi împins, să nu mai fie ursuz, s-o ajute să redevină fata de altă dată. A zăcut ani de zile lîngă Gavrilă. La început i-a plăcut, da, nu are de gînd să nege, era așa nepăsător față de viață, nu înrobit, ca alții, lacomi să adune, el ciupea de ici, de colo, iar cînd nu-i mai mergeau învîrtelile, se ducea două-trei luni pe șantier sau la ceape și îi era de-ajuns. Copii n-aveau, nu că n-ar fi vrut, dar n-a putut și el n-a învinuit-o pentru asta, ba parcă s-a bucurat. Totuși, după un timp, l-ar fi dorit altfel, poate și fiindcă oamenii din sat continuau să-l socotească tot un neisprăvit, în ciuda brumei ce i se ivise la tîmple. Cînd pășea pe lîngă el, în zi de sărbătoare, prin centrul Vișanilor, prin fața primăriei, pe unde se plimba lumea, surprindea adeseori privirile batjocoritoare ale femeilor, țărance mai prost îmbrăcate decît ea, urmărind-o. Nici tatăl ei, în primii trei ani după căsnicie, n-a vrut s-o primească în casa părintească. Pe el nici acum nu vrea să-l vadă. Pe cînd despre Vîlcu părerile erau împărțite. El rămăsese de mic orfan și a muncit pe brînci de la paisprezece la douăzeci și cinci de ani să-și întemeieze o gospodărie puternică, pe fîșiile de pămînt moștenite a plan-

Scanned with OKEN Scanner

tat vie nobilă, a cultivat pepeni, s-a zbătut în fel și chip să scape de sărăcie. Apoi a venit cooperativizarea. De atunci s-a schimbat el. A început să se poarte ca o fiară rănită. Dezvăluindu-i-se dintr-o dată altfel, sufletul său o atrăgea, parcă voia să intre în trăirile lui, în zbuciumările lui.

În clipele acelea, Vîlcu se gîndea însă la cu totul altceva. „A plecat de cu noapte la oraș" își repeta în gînd cuvintele Ștefei. De asta i s-a făcut percheziție ?! Îl urăște, vrea să-l distrugă. Nu fiindcă știe de legătura lui cu Ștefa. N-avea de unde să afle. Din invidie. Dar nu și-a găsit omul. O să-l lovească o singură dată, cînd s-o aștepta mai puțin...

24

Pe la prînz, în aceeași zi, Potorac a pornit ofensiva. Simțea cum frazele i se înlănțuiau în minte, adevărate lanțuri de aruncat în gîtul oamenilor. Ha, exclamă el, am să le vin de hac, am să le arăt încă o dată cine e Potorac. Țăran neșcolit prea mult, așa cum e el, dar nu-l întrece nici dracul.

Se așeză la birou, scoase o coală de hîrtie și începu să aștearnă cuvinte. Încet, cu mare trudă. „Tovarășul Duma provine dintr-o familie putredă moral, care nu vede cu ochi buni construcția socialismului, ba din contra, se sustrage și nu contribuie. Fratele lui a fost un afacerist și de aceea mama lui a înnebunit iar acum se ține tot de potlogării. El, tovarășul Victor Duma, e un cîrcotaș, un reclamagiu, se ține numai de rele. Dar unii tovarăși de la noi se fac că nu văd, îl țin în brațe și vor să-i dea o funcție politică aici, în comună. Noi, tinerii comunei, scumpe tovarășe prim-secretar, vă rugăm din suflet să interveniți pentru că tovarășii Bucureanu și Atanasiu nu sînt principiali..."

Șterse cuvîntul *principiali*. Nu, tinerii nu pot folosi un asemenea cuvînt, trebuie căutat altceva. De pildă... Năduși îndelung, nu găsi cuvîntul înlocuitor și atunci renunță : „Lasă că merge și așa. În atîtea ședințe le-o fi

Scanned with OKEN Scanner

intrat și lor în cap cuvîntul principiali. Las-că merge..." După ce a ajuns la capăt, a luat altă coală de hîrtie și încercă transcrierea epistolei pe curat cu mîna stîngă. Se poticni la fiece literă, ieși o mîzgăleală și atunci se gîndi la altă soluție. O s-o transcrie nevasta lui. N-o să bănuiască nimeni. Dar înainte de asta să treacă și pe la Manciuc. E tocmai ora cînd vine el la masă. S-a cam boierit și Manciuc ăsta. Umblă toată ziua în mașină. Uite „Gazul" în fața porții sale. Intră în curte și strigă. Pînă să iasă cineva din casă, privește în zare, pînă pe celălalt deal, unde e așezat satul Curteni. Cu un binoclu ar vedea totul, ca-n palmă : casele, ulițele, fîntînile, chiar și oamenii învîrtindu-se după treburile lor. E o amiază senină, netulburată, cu aer cald și strălucitor. Pe prispă a apărut nevasta lui Manciuc. Îl invită înăuntru. Stăpînul casei servește masa de prînz. A ajuns la felul doi. Trage cu dinții dintr-un copan de găină și-i face semn și lui să ia. Dar Potorac refuză, el a mîncat și nu mai simte nevoia... Atunci un pahar cu vin ? Asta se poate, sigur că da, este loc totdeauna pentru încă unul. Ce facem însă cu Victor Duma și tovarășii, întreabă el, nu luăm inițiativa ? Eu m-am gîndit că e timpul, bineînțeles, nu încă pe față, ci așa, cu altfel de mijloace, că anonimele se cercetează numai uneori dar totdeauna aruncă umbre...

Manciuc a curățit bine osul, mai soarbe un pahar cu vin, hm, bun e, deși nu e încă așezat, — în cealaltă privință, ce să spună el decît că fiecare pasăre pe limba ei piere. Eu îmi văd de treburile mele, continuă Manciuc, și acum nu am timp pentru altceva. S-a ridicat de la masă, își ia haina de pe spătarul scaunului și și-o pune pe umeri. Potorac îi prinde o privire înnegurată, chiar mînioasă și se scutură ca de frig. Mă grăbesc, adăugă celălalt, nu stăm bine cu furajele grosiere și trebuie să strîngem totul repede, repede. A ieșit și el se vede nevoit să-l urmeze. Deschide ușa de la „gaz", se aruncă în scaun și pleacă fără măcar să-i mai zică o vorbă.

Potorac rămîne încurcat în gînduri. Nu i se leagă nimic pînă la capăt. Manciuc ăsta s-a cam sucit sau își dă arama pe față sau e un fricos. Și eu care... Va să zică așa, fiecare cu ale lui. Bine, bine, vom mai vedea noi. Tot trebuie să mă duc mîine pe la județ, după ceva materiale

Scanned with OKEN Scanner

pentru brutărie. Am și eu faliții mei. Își aduc ei aminte. Chiar dacă nu vor, cînd deschid eu gura...

— Ce-ai pățit, primare, de vorbești singur pe uliță? Te-a bătut soarele în cap? S-a încins deșteptăciunea în tine?

Vocea lui Vasile Chirac. Sigur, cine altcineva ar fi îndrăznit să-i adreseze asemenea cuvinte. El întrece orice măsură. Crede că dacă au fost colegi de școală și au păscut vacile împreună, i se permite orice. Potorac e foarte supărat și îl repede brutal:

— Du-te dracului!

Și încearcă să scape de el. Dar Chirac e cu gura pînă la urechi, se întoarce și-i pornește pe urme.

— Ce-s prost să mă duc! N-ai decît să te duci tu acolo... unde-i frate-tu.

Potorac se face verde-pămîntiu la față. Brusc, totul s-a răvășit în el. Chirac îi cunoaște rana ascunsă și acolo a lovit, fără milă, cu ură. Nu se mai poate stăpîni.

— Imbecilule! Am să-ți arăt eu ție!

— Arăți pe mă-ta! ripostează Chirac, rînjind, înfruntîndu-l deschis. Ce, crezi că-ți poți face mendrele cu mine?

Potorac s-a depărtat. Încet, încet se liniștește. Și începe să judece mai limpede. A greșit, își spune, da, a greșit. Nu trebuia să-i răspundă, nu trebuia să se oprească. Ca altă dată, nu trebuia să ia în seamă provocarea. A fost un prost. Of, și dobitocul de frate-su, Marin, să-i încurce lui treburile, să tragă el ponoasele de pe urma lui. Nemernicul! Acum unsprezece ani, fiind flăcău, a ucis pe unul într-o încăierare. La un bal. Mai are de stat la pușcărie încă doisprezece ani. Ce spaime a tras, cît a trebuit să alerge... Ba a fost nevoit să declare că nu-i este frate bun, că tatăl lui l-a înfiat, deși în sat se știa că e altfel... Și acum Chirac ăsta, imbecilul, bețivul... Cum să-i astupe gura? Ah, de-ar fi alți ani, începu să regrete Potorac, de-ar fi ca pe atunci cînd puteai să înhați pe unul pentru o vorbă, așa, c-ar fi zis că sarea e prea scumpă... Dar ăsta nu, deși-i rău de clanță, a strigat mereu că regimul e bun, că partidul e foarte bun, numai că Potorac e prost. Fir-ar să fie, că-l duce capul...

Scanned with OKEN Scanner

Se trezește deodată în fața casei sale. Plecase în altă parte, dar iată, picioarele l-au adus singure aici, în propria-i bătătură. Acum ce să mai facă? Nevastă-sa, Sofia Potorac, se ridică de la mașina de cusut și-l întîmpină cu priviri mirate, întrebătoare.

— Ce-i cu tine, omule, ce-ai pățit? Potorac se așează pe marginea patului, se uită spre ea ca prin ceață și murmură:

— Nimic, nimic. Așa... m-a apucat o durere aici, la frunte și... am amețeli.

Ea îi aduce repede o pernă, îi deschide cămașa, i-o scoate și-l ajută să se întindă. El se lasă în voia mîinilor calde, moi, de femeie care n-a mai dat cu sapa din adolescență, de cînd a învățat croitorie și a început să lucreze la umbră. Dacă n-avea meseria asta, poate nici nu se căsătorea cu ea. Îi simte palmele pe frunte.

— Așa, durdulia mea dragă, așa... murmură el încercînd să nu se mai gîndească la nimic.

Nevastă-sa, într-adevăr, e cam durdulie. Cînd a luat-o era ca o vergea, slăbuță. Îi plăceau ochii ei de culoarea cafelei și felul de a fi înceată, de a se da pe după lucruri, mîngîindu-le. Acum s-a schimbat mult, a crescut în șolduri, în sîni, chiar s-a îngrășat un pic prea mult. Nu-l mai frecționează. Îi scoate pantofii, apoi îi descheie cureaua de la pantaloni.

— Să-i scoatem, zice ea, să nu se boțească.

A rămas numai în chiloți și în maieu. Parcă încep să-l scuture frigurile.

— Vino lîngă mine, o roagă.

Ascultătoare, se întinde lîngă el și-i descrețește cu degetele fruntea. Rău l-au mai răscolit vorbele lui Chirac, dar nu... nu trebuie să se mai gîndească, orice, dar acum nu, nu...

25

Președintele Manciuc s-a întors de pe cîmp cînd a început să se însereze. Alergînd de pe o tarla pe alta, organizînd, luînd măsuri pentru a se recolta mai mult,

Scanned with OKEN Scanner

pentru a se duce totul în hambare, a reușit și azi să nu-și mai asculte sufletul, temerile din jur. Ca orice om de acțiune, a intuit drept sursă de dezechilibru orice autoexaminare a poziției sale de acum. Cu disprețul întreținut ani de zile, conștient, față de oamenii șovăielnici, și-a înăbușit pornirea spre reflecție. Mai rămînea totuși jumătatea de ceas pînă la obișnuita ședință de planificare de la capătul fiecărei zile de lucru. Sigur, vor veni șefii de fermă, șefii de brigăzi, se vor înfățișa împreună, ca de obicei, Bucureanu și Atanasiu. De-ar avea un inginer șef cu experiență, cu autoritate, i-ar fi mai ușor. Cu ăsta, cu Marin, e greu. În loc să se înhame serios la treabă, el crîcnește mereu, că asta nu-i bine, că ailaltă e pe dos, că la carte scrie altfel, fir-ar ea de carte...

În încăpere a început să se întunece. Aude de afară vocea lui Vasile Chirac. Cam năbădăios omul ăsta, își zice, dar încolo... Se ridică de la birou și se apropie de fereastră. Chirac îi povestește ceva, gesticulînd agitat, lui Iancu Dudău. Brusc își amintește o întîmplare cu cei doi și pe fața lui, de cîteva zile impenetrabilă, ca o mască, apare primul zîmbet. Eram pe atunci săraci, își zice el, doi lei la zi muncă și ne gîndeam ca la un vis mare să ajungem la șase lei. Hm, acum am trecut de 48 lei zi muncă și tot nu sîntem mulțumiți. Dar, atunci...

Începuse să teraseze dealurile din Slobozenie, fusese ideea lui și s-a bătut cu jumătate din sat s-o impună. Adusese pluguri adînci, să răscolească pămîntul, să-i modifice forma milenară. Mulți îl priveau chiorîș, dar el știa una și bună, că pe acolo, cu veacuri în urmă, a fost o pădure. Deci pămîntul nu-i sterp. A fost pădure mîndră, frumoasă. A aflat el de la bătrîni, de la bunicul său, că pe vremea turcilor țăranii din satul lor își ascundeau acolo, din calea invaziilor, fetele și nevestele tinere... Într-o zi lucrau pe dealurile acelea, în urma plugurilor, mai multe sute de oameni, poate peste o mie. Cu sape, cu hîrlețe, cu topoare, cu lopeți. Vasile Chirac, trăgînd din țigară, îl văzu deodată pe Iancu Dudău așezînd precipitat o coșarcă peste ceva sclipitor. Se apropie de el și-l întrebă batjocoritor :

— Ce-ai prins, mă, acolo, vreun iepure ?

Scanned with OKEN Scanner

— Nimic, nea Vasile, nimic, zise celălalt schimbîndu-se la față. Că doar iepurii nu ies din pămînt. Am așezat coșarca peste sticla cu apă, să stea la umbră, să nu se încălzească.

— Fugi, mă, de aici, rînji Chirac. Pe cine vrei să duci tu ?! adăugă și izbi cu piciorul în coșarcă, încît celălalt se aplecă fulgerător și o apăsă cu amîndouă mîinile.

— Nea Vasile, șopti Iancu Dudău, văzînd că n-are încotro, am găsit o comoară. Dar ssst, să nu afle ceilalți. O împărțim amîndoi.

— Bine, mă, rînji iar Chirac, dacă zici tu o împărțim. Da' ia să văd și eu.

Chirac se aplecă și se uită sub coșarcă. Apoi se ridică, își mușcă mustața și-l privi lung și gînditor pe Iancu Dudău, care transpira într-o stare de febră ciudată.

— O împărțim între noi, îl asigură Iancu Dudău. Juma la juma. Stăm pînă pleacă toți, apoi o luăm, o ducem acasă și o dăm pe din două. Dar să nu afle nimeni, nea Vasile, nimeni, că altfel...

— Bine, mă, dacă zici tu...

În clipa următoare însă, Vasile Chirac își duse palmele la gură, le făcu pîlnie și strigă din toate puterile :

— Hei, oameni buni ! Hei, oameni buni ! Veniți încoace. Am descoperit o comoară. Hei, oameni buni !...

Glasul lui se rostogoli în vale ca un tunet din înaltul cerului. Oameni — femei, bărbați și copii — și-au lăsat uneltele și au început să alerge spre cei doi. Iancu Dudău, văzînd o asemenea avalanșă din susul și din josul pantei, i-a mai zis lui Chirac doar „Ești nebun, ești nebun" după care s-a întors și a plecat spre sat cu sufletul zdrobit, cu visele lui de bogăție spulberate. În urma lui, Vasile Chirac a izbit iar cu piciorul în coșarcă, de au ieșit la iveală brățări, pieptare, monede de aur, un coif de argint și alte minunății scumpe și vechi. Femeile, cu ochi dilatați, fermecate, au întins mîinile să ia.

— Nu se atinge nimeni de nimic ! țipă atunci Chirac, apucînd o sapă de coadă și învîrtind-o amenințător. Priviți ! Asta vă ajunge. Că doar nu sînteți prințese.

Așa l-a găsit el, Manciuc, acolo, în mijlocul cercului, surescitat, hotărît să izbească pe oricine ar fi încercat

să-și însușească ceva din comoară. Ceea ce se vedea era doar o parte. Pînă a venit șeful postului de miliție, au scos din pămînt de au umplut coșarca. Cînd au ajuns în sat, l-au găsit pe Iancu Dudău în fața primăriei, beat-mort, cu o sticlă de vin în mînă și strigînd : „Chirac e un nebun, Chirac e un nebun !“ Mulți ani n-a mai vrut apoi să-i vorbească, dar nici Chirac nu-l slăbea. Oriunde îl întîlnea, chiar dacă celălalt nu-l lua în seamă, îi adresa mereu aceeași întrebare : „Ei, ce mai face căutătorul de comori ?“ Hm, comori... Președintele își amintește că în toamna trecută a primit un telefon de la directorul muzeului județean care l-a întrebat dacă n-a mai descoperit vreo comoară pe dealurile acelea. Da, i-a zis el, Manciuc, am mai descoperit una în toamna aceasta. Valorează cîteva milioane. „Zău ?!“, a sărit directorul la capătul celălalt al firului. „Și din ce-i formată ?“ „Din producția de struguri pe care am obținut-o“, i-a răspuns Manciuc, bucuros că a găsit o formulare în nota specifică zeloșilor ziariști agricoli. „Te ții de glume, tovarășe președinte,“ i-o întoarse celălalt, supărat. „Ba nu, nu-i nici-o glumă“. Și-i trînti telefonul.

În încăpere a intrat Atanasiu. Sînt cam de aceeași vîrstă. S-au întîlnit, mai ales în ultima vreme, de două, trei ori pe zi, s-au cercetat mereu cu privirea, dar nici-unul nu a făcut un pas spre celălalt. Între ei apăruse parcă un teren de gheață pe care se fereau să se avînte din teama comiterii unui gest inoportun. Întîmplări vechi încă mai vorbeau, în sufletul lui Atanasiu, deși el se străduia să nu le asculte, să fie drept, să judece calm, nepătimaș. Poate de aceea, își zicea sieși uneori, ar fi fost mai bine ca în postul lui să fi venit aici cineva din afară, un străin. Dar acel străin, gîndea în continuare, nu cunoștea oamenii și locurile și, presupunînd că ar fi fost un ins capabil și bine intenționat, pînă ar fi învățat satul, ar fi trecut timp, ar fi greșit deseori, ar fi întîrziat unele hotărîri de mare importanță pentru truditorii de aici. Pe de altă parte, își zicea, a te strădui să te comporți în așa fel încît lumea să nu te poată judeca pentru nimic, nu înseamnă neapărat a fi drept. Își amintea că, pe cînd era muncitor, unul din colegii lui, singurul prieten pe care îl dobîndise sufletul său în ultimii zece ani, a fost promovat maistru. Din clipa aceea,

Scanned with OKEN Scanner

Atanasiu a fost pus la muncile cele mai grele și n-a mai primit nici-o primă. Ion Tudose, maistrul, se dezvinovățea adeseori, cînd rămîneau între patru ochi : „Tu trebuie să mă înțelegi. Ești prietenul meu. Nu vreau să spună lumea că așa și pe dincolo". Pînă cînd, într-o zi, Atanasiu a izbucnit și l-a trimis frumușel la dracul. Deși îl înțelegea perfect.

— Vă ascult, tovarășe secretar.

Glasul lui Manciuc răsună limpede, oarecum indiferent față de ceea ce ar fi putut declanșa. Atanasiu îl privi scurt, nu sesiză vreo încordare și cuvintele pe care și le pregătise în minte îi dispărură cu totul. Își întinse mîinile spre dosarul așezat pe masă și se lansă într-un ocol strategic, cerînd amănunte despre desfășurarea lucrărilor de recoltare, despre operativa care trebuia transmisă telefonic, despre folosirea utilajelor și a brațelor de muncă.

— De mîine, comunică Atanasiu, îi scoatem și pe elevi la cîmp. Am primit indicație în acest sens. Trebuie să mărim ritmul.

— Dacă e sarcină, îi scoatem, acceptă Manciuc. Deși, după mine, ar fi mai bine să-i lăsăm să-și vadă de cartea lor.

Atanasiu ridică din umeri, adică, vezi dumneata, îți împărtășesc părerea, dar n-am încotro. Bucureanu de asta e aici, să asigure îndeplinirea întocmai a oricărei indicații venite de sus. El nu admite nici-o abatere.

— Ar mai fi ceva, atacă în sfîrșit Atanasiu, arătînd spre dosar. Mi-au venit niște reclamații. Ciobanii...

— Știu, știu... îl întrerupse Manciuc, ridicîndu-se și apropiindu-se de fereastră.

Afară, în curte, Vasile Chirac încă se mai întreținea cu Iancu Dudău. „Niște suciți, gîndi Manciuc despre cei doi. Probabil își povestesc aventuri din tinerețe". Cînd se întoarse, Atanasiu îi observă în colțul buzelor un zîmbet ironic, puțin flegmatic. „Fir-ai să fii ! se enervă ușor acesta. Eu vin să discut cu el omenește iar dumnealui, poftim, face zîmbre, mă ia peste picior." Dar continuă altfel, cu glas tare :

— Eu, unul, nu pot crede că-s întemeiate. Totuși am datoria să verific.

Scanned with OKEN Scanner

— Verificați, tovarășe secretar, verificați, se declară de acord președintele Manciuc, păstrîndu-și zîmbetul flegmatic. Dacă asta vi-i datoria, verificați. În ce mă privește, eu nu aș zice că-s chiar lipsite de temei. Depinde cum le privești. La mijloc e o chestiune de conjunctură.

— Cum adică, conjunctură ?!... se miră Atanasiu, ridicîndu-se în picioare, indignat.

Celălalt se gîndi o clipă că secretarul nu știe ce-i aia conjunctură, altfel n-ar sări așa, ca ars. El însă n-o să-i explice. N-are decît să mai citească, să se cultive, că și el, de cînd e președinte, multe nopți a trebuit să buchisească. Altfel n-ar fi putut conduce, altfel flăcăul acela pus în post cu ani în urmă ar fi rămas de căruță, ar fi dus totul de rîpă. Dar el a citit, a mers și la școală, a învățat de la unul, de la altul, a învățat de la partid și așa... dar poftim, acum, cînd are părul alb și pereții biroului său sînt plini de diplome datorită lui, că a umblat și s-a zbătut, vine ăsta și-l judecă...

— Da, e o chestie de conjunctură, reluă calm, păstrîndu-și zîmbetul care-l enerva pe Atanasiu. Sînt gata să răspund pentru orice faptă de-a mea. N-am furat nimic, n-am diminuat în nici-un fel averea obștei, ba din contra.

— Bine, bine, se porni Atanasiu, deschizînd dosarul, dar uite ce scrie aici...

Și începu să-i citească declarațiile una după alta, sărind peste rîndurile de început și peste paragrafele unde era vorba despre matrapazlîcurile lui Potorac, după ce specificase „cu tovarășul Primar o să ne socotim noi". Manciuc ascultă, fără să schițeze un gest, parcă nu el ar fi fost învinovățit, ci un altul. Cînd termină, Atanasiu îl ațintì cu priviri întrebătoare, dure. Gîfîia ușor, un tremur îi puse stăpînire pe tot corpul.

— Mai ai ceva de spus ? Poți să negi ceva ?

Manciuc zîmbea acum cu toată fața, ironic. Dar vocea îi deveni gravă.

— Nu. Este adevărat. Aparent, totul este adevărat. N-am să neg, nici nu mi-a trecut vreodată prin minte, că am dat dispoziție să fie sacrificați niște miei, că am impins niște damigene cu vin unor inși de care aveam

Scanned with OKEN Scanner

tare multă nevoie. N-am să neg deoarece am făcut totul pentru interesele obștei.

— Dar ai procedat ilegal, ilegal! izbucni Atanasiu în fața recunoașterii precipitate a președintelui.

— Legal sau nelegal, asta-i altă problemă, se burzului, părăsit brusc de zîmbetu-i ironic, Manciuc. Ca să judeci cu dreptate, continuă el parcă adunîndu-și cuvintele din străfundurile ființei, trebuie să ții seama de chestiunea pe care ți-am spus-o, de conjunctură. Tu, îl tutui dintr-o dată, te-ai supărat că nu ți-a convenit ceva, ne-ai întors spatele și ai plecat. Dar eu trebuia să rămîn aici, să rămîn și să reușesc, să smulg satul din sărăcie, din mizerie, din neîncredere, să arăt că în colectivă e bine, că pămîntul se poate munci altfel, că nu-s vorbe de clacă ceea ce am spus și eu și tu, și alții trimiși de partid în timpul lămuririi. Tu ai plecat, te-ai supărat că te-au jignit niște proști, ți-ai pus coada între picioare și ai plecat, te-ai făcut orășan, te întorceai duminica și priveai cu dispreț la noi, ăștia, care ne munceam cu pămîntul și cu prostia individualistă. Dar eu...

Atanasiu își aminti de ziua cînd a lăsat totul baltă, cînd batjocura lui Costan, colcăind de veninul răzbunării, i-a răscolit sufletul și i l-a întors din lumina trandafirie a speranței în întunericul umilinței. „Mișcă mai repede, îi striga fostul bogătaș devenit șef de brigadă, plimbîndu-se cu mîinile în buzunare printre colectiviștii ce munceau pe arie, transpirați, prăfuiți din cap pînă-n picioare. Grăbește-te, mototolule! îl apostrofa, ca pe timpul cînd îi era argat, exact cu aceleași cuvinte. Ce, îți închipuiai că la colectivă vor munci alții pentru tine? Dă-i bătaie, mototolule, dă-i bătaie! Colectivă ai vrut, colectivă ai. Ți-ai văzut fericirea cu ochii. Mai repede, mototolule, mai repede!“

Mîna boii înjugați la tîrîșul de paie din spatele batozei. Valuri de praf îl înconjurau din toate părțile și la marginea lor îl vedea pe Costan cu capul ca o buturugă, rînjind, strigînd la oameni, urmărindu-l mai ales pe el, cel care, pe timpul cotelor și a politicii de îngrădire a înstăriților din sate, i-a intrat într-o zi în curte, cu o echipă condusă de achizitorul șef și i-a scos toate vitele din grajduri. „Vom mai vorbi noi, Atanasiule, l-a

Scanned with OKEN Scanner

amenințat la poartă Costan. Vă credeți acum puternici, dar tot niște amăriți sînteți". L-a ascultat și a zîmbit. „Vorbește de-a surda, își spunea în sinea sa. I-am luat toată vlaga". Îi era chiar puțin milă de el. Avusese și fabrică de ulei, și moară, și batoză, și tractor, și... Îi mai rămînea doar casa mare, frumoasă, cu nouă camere, la cîțiva pași de sfatul popular. Dar tocmai casa se pare că l-a salvat de la căderea totală.

În toamnă, a fost adus ca președinte al sfatului popular comunal un marinar de la Galați, unul Cristea Strîmbeanu, un lungan mustăcios care, de cum s-a văzut instalat în post, și-a rotit ochii asupra locuințelor din centrul satului și apoi s-a îndreptat spre cea mai arătoasă, a lui Costan. De atunci, de cînd a devenit gazda președintelui, Costan și cele două fete ale lui, nemăritate și cam trecute, fără căutare acum, au început să privească iarăși lumea de sus. La puțin timp, cînd s-a înființat gospodăria colectivă „Drumul belșugului", deși Manciuc s-a opus, Strîmbeanu, molfăindu-și mustața și duhnind a băutură ca într-un port al visurilor sale, l-a impus pe Costan ca șef de brigadă, prețuind în el, după cum a declarat, „spiritul de bun gospodar, în care trebuie să vedem o garanție de viitor".

În ziua aceea, pe arie, Atanasiu a suportat pînă cînd Costan i-a zis: „Mișcă, mototolule, mai repede, fiți-ar neamul de puturoși al dracului!" În clipa aceea și-a simțit tot sîngele în cap. A strîns biciul în mînă și a făcut cîțiva pași spre Costan care și începuse, înspăimîntat, să se retragă. S-a oprit însă la timp. A stat o clipă locului, încremenit, apoi a trîntit biciul și a plecat fără să se mai uite în urmă. S-a oprit la gară, unde s-a urcat în primul tren...

— Dar eu trebuia să reușesc, că de asta am fost pus în frunte, auzi din nou glasul lui Manciuc. Și cum puteam să reușesc? Fiind mereu cinstit, cinstit pînă în pînzele albe? Cînd urlam după un tractor și nu puteam să-l obțin deoarece un tîmpit se făcea că nu pricepe, crezi că era mai bine să-l reclam sau să-i fac educație? Dacă îl reclamam, își găsea o mie de scuze, dacă mă apucam să-i fac educație, trecea toamna și nu mai aram. Așa că-i promiteam cîte ceva și, uneori, chiar îi dădeam. Dar

Scanned with OKEN Scanner

pentru fiecare miel, eu am adus un bou în colectivă. Sau o vacă, sau un tractor, sau o tonă de îngrășăminte. Dar asta se pare că s-a uitat.

Atanasiu deveni mai atent, îi plăcea dezgolirea celuilalt, izbucnire aluvionară a unui suflet hărțuit de mulți, îmbătrînit în orgolii de întemeietor și acum, ajuns la o abia disimulată nemulțumire de sine. Cînd s-a trezit în brigada lui Costan, s-a dus la el ca la un prieten, căci mîncase și el din pîinea argăției și spera să-l înțeleagă, cel puțin să-l mute în altă brigadă, dar dumnealui nici n-a vrut să-l asculte pînă la capăt. „Ce crezi, mă, că mie îmi convine situația asta? l-a întrebat. Dar ce-ai vrea tu, să mă iau de piept cu Strîmbeanu?! Păi ce, crezi tu că l-au pus președinte la sfat ca să se împiedice de unul ca mine sau ca tine? El e element muncitoresc, omule, el e puterea în vremurile noastre. Dar lasă, că n-o să țină o veșnicie, o să treacă un an, doi și o să se întoarcă pe vaporul lui, că unul ca ăsta nu prinde rădăcini aici. Rabdă și tu cum rabd și eu și, pe urmă, om mai vedea".

Dar el n-a putut să rabde. De asta îi face vină. Poate dacă n-ar fi fost ziua aceea pe arie...

— Cei care au stat pe margine, continuă Manciuc, sau care s-au retras din șuvoi, sau cîrcotașii, precum Vasile Chirac, cărora le plesnesc capetele de atîta deșteptăciune, dar nu-s în stare să ducă o treabă la bun sfîrșit, vin acum și strigă: N-ai folosit metode cinstite, nu te-ai purtat totdeauna cinstit. De parcă eu aș fi acționat într-o lume absolut cinstită, perfectă. Eu știu o treabă de la bătrînul meu: ca să reușești, trebuie să ții seama de cum e lumea alcătuită. Asta-i!

Se așternură cîteva clipe de tăcere. Atanasiu își privi încruntat mîinile, își mușcă buzele. Căută să se smulgă din năuceala în care l-au aruncat vorbele președintelui. Într-un tîrziu rosti încet, dar limpede, hotărît:

— Te înțeleg, dar nu te aprob.

Pe fața celuilalt se ivi din nou zîmbetul ironic. Pornind spre ușă, declară din mers că el, Atanasiu, n-are decît să dea curs anchetei. Fiecare să-și facă datoria. În ce-l privește, este pregătit să răspundă pentru orice faptă a sa.

Scanned with OKEN Scanner

Dincolo de prag, în hol, secretarul comitetului de partid s-a oprit. Din moment în moment trebuia să apară și instructorul Bucureanu. Era de datoria lui să-l aștepte, mai ales că trebuia să intre împreună în sala de ședințe. Nu mai avea nici-un chef de vorbe, de discuții, s-ar fi retras într-un loc liniștit, ar fi ieșit din nou în cîmp, în răcoarea serii. Îi spusese lui Manciuc că îl înțelege dar nu-l aprobă, acum un glas ritma în adîncul său o întrebare mereu repetată : „E bine sau nu e bine ?“ Poate ar fi găsit un răspuns, dar cugetul său parcă se moleșise, sau, pur și simplu, nu voia să ajungă la o dezlegare. Și întrebarea se repeta mecanic, fără a deschide o cale, fără a-l face să vibreze. Îi simțea doar ritmul, îi vedea palpitînd un sens, dar mai departe, de jur împrejur, spațiul era închis. L-a urmat pe Bucureanu la masa prezidiului, a ascultat, fără să audă și fără să înțeleagă, ce s-a discutat. Privirea lui era atrasă numai de chipul lui Manciuc : parcă nu i se întîmplase nimic, era la fel de categoric, de lucid, de dinamic ca și în alte dăți. Ba, mai și glumea. „Măi, Faraoane, i-a zis unui șef de brigadă, stați dom'le mai încet, să vă ajungă și ceilalți. Nu vezi că brigada lui Rîpă nu se mai poate ține de dumneata ?“ Cînd Rîpă a ripostat, zicînd că el nu are oamenii pe care îi are Faraon, Manciuc, cu gura pînă la urechi, a hohotit : „Te pomenești că vrei să i-l dai pe Vasile Chirac ca să-i țină de vorbă și să ajungă și ei codași ! Propunerea nu-i rea, nu-i rea deloc. Dar să vedem dacă Faraon acceptă“. „Nu, a țipat acesta sărind în picioare. Mai bine dați-l la bufet, ca ajutor de vînzător, că la asta se pricepe, are papagal și ar ține oamenii în crîșmă de s-ar face planul și acolo“. În mijlocul hohotelor de rîs, Atanasiu a rămas fără zîmbet, învîrtindu-se în continuare în jurul acelei întrebări sau poate întrebarea în jurul lui : E bine sau nu e bine ?

Cînd a ajuns acasă, în fața porții, s-a oprit. La ferestre nu se zărea lumină. Nevastă-sa se culcase. Dar el nu avea nici-un chef de somn. S-a întors și a pornit agale, fără o țintă precisă, străduindu-se să nu se mai gîndească, să se bucure de liniștea nopții. Se surprinse căutînd luna pe cer, o găsi în partea dinspre apus, mare și roșie, deasupra orizontului. Sorbi cu gura larg des-

Scanned with OKEN Scanner

chisă aer în plămîni și își plimbă privirea pe cerul înstelat încercînd să deslușească carul mare și carul mic, să-și obișnuiască din nou sufletul cu contemplarea. Poate nu sînt eu cel mai potrivit pentru asemenea treburi, cugetă el, menținîndu-și privirea spre cer, poate ar trebui unul fără scrupule, cu mișcări neprevăzute... După atîția ani, credeam că a sosit timpul... care timp? O umbră se ivi la cîțiva metri în fața sa și asta a fost de-ajuns ca firul gîndurilor sale să se întrerupă. Căută repede înapoi, puțin enervat, să reia ideea nefixată în vorbe... A, da, timpul, timpul curățat de mașinații, de reușitele celor necinstiți, de relații dubioase, în care să se afle la locul cuvenit, în plină lumină, convingerile ferme, idealurile pentru care au luptat și au murit... Ah, iar cuvinte mari!... O adevărată boală... Mai bine să mă bucur de această liniște, de această noapte... Uf, ce gropi pe aici!... Va trebui să inițiez o acțiune vastă pentru înfrumusețarea comunei, să curățim șanțurile de scurgere, să amenajăm trotuare, să plantăm pomi pe margine, să facem și un părculeț. Da, da, neaparat, după încheierea campaniei, cu școlarii, cu tineretul...

O fereastră era luminată. Atanasiu privi în susul și în josul uliței și își dădu seama că se află în fața casei lui Victor Duma. Ezită o clipă, apoi intră.

— Nu te-ai culcat? întrebă el, după ce păși peste prag.

— Nu încă. Mai citeam ceva, răspunse tînărul.

Victor Duma era în pijama. Citise întins în pat. Atanasiu examină dintr-o privire încăperea. Sobă din cărămidă, nevăruită de mult, veche, țărănească, patul de lîngă fereastră nedesfăcut probabil de la moartea bătrînului Duma.. Pe spetezele celor două scaune atîrnau hainele lui Victor Duma. Tînărul, după ce și-a tras repede pantalonii, așeză pe masa încărcată cu cărți în neorînduială o sticlă cu vin și două pahare.

— Dacă tot ați venit pe la mine, putem bea și un pahar cu vin, spuse, fără a-și privi musafirul nepoftit. La mine nu-i prea curat, mereu zic să mă ocup și de gospodărie, dar dacă am timp n-am chef și invers.

— Da, da, așa-i viața de burlac. Hai noroc! Dar să știi, îți trebuie aici o femeie.

Scanned with OKEN Scanner

— Știu, știu și nu numai pentru asta.

— Ce zici de Manciuc?

Întrebarea, pusă așa, fără nici-o pregătire, îl lua prin surprindere. Ridică din umeri și în aceeași clipă îi căută privirea. Întîlni doi ochi mari, negri, ficși care, dincolo de licărul lor, nu spuneau nimic. Numai pentru a-i cunoaște părerea i-a bătut acest om în poartă? Dar oare contează părerea lui? Să spună adevărul? Și dacă adevărul, odată spus, i se va întoarce, precum altă dată, împotrivă? Sau cumva Atanasiu are nevoie de aliați într-o luptă grea, pe care se pregătește s-o declanșeze?

La capătul acestui șir de întrebări, într-o fracțiune de secundă, Victor Duma realiză dintr-o dată un nou stadiu al ființei sale: nu se mai avînta brusc, nu mai spunea ce gîndea dintr-o răsuflare, ca înainte, ci devenise precaut, suspicios pînă și cu oamenii în care avea totuși încredere. Asta o fi însemnînd maturizare, își spuse el, total nemulțumit de cum se prezentau lucrurile cu sine.

— Hm, ce să zic, murmură în sfîrșit tînărul. Cred că a venit și pentru el timpul să-și facă autocritica.

— Manciuc?! se miră Atanasiu.

— Mă întreb dacă o fi știind, continuă Duma. Poate ar trebui învățat. Ei, ce spuneți, tovarășe secretar?

— Dragul meu, chestiunea mi se pare ceva mai complicată, se pronunță Atanasiu sorbind din al treilea pahar cu vin. Sînt oameni pe care nu trebuie să-i judeci prin ceea ce gîndesc, ci prin ceea ce fac. Manciuc e din ăștia. Și taică-su, eu l-am cunoscut, a fost la fel. În timpul războiului, cînd se apropia de sat vălătucul de foc, toți fruntașii obștei, și primarul, și notarul, și jandarmul, și popa, și învățătorii au început să se văicărească și să dea din mîini bezmetici, năuciți de primejdie, să se foiască de colo colo fără nici-un folos. Atunci bătrînul Manciuc și-a încărcat, împreună cu muierea și copiii, strictul necesar într-o căruță și a strigat celorlalți: „După mine!“ Și ne-a dus în rîpa din Valea lupului, am coborît într-un cotlon ferit de salcîmi, pe o cărare pe care am lărgit-o repede cu hîrlețele. Și am stat acolo, tot satul, două zile și două nopți, pînă au trecut și urmăriții și urmăritorii. Fecior-su, președintele, e la fel și nu e

Scanned with OKEN Scanner

puțin lucru ce a făcut el, într-o vreme cînd oamenii s-au înstrăinat brusc, cu durere și unii cu mînie, de pămînturile lor. El a mers mereu în frunte, pe o cărare îngustă, deși a călcat și prin gropi și nici acum nu vede limpede prea departe.

— Deci îl apreciați?

— Într-un fel, da. Ba mai mult, chiar îl admir, în unele privințe. A fost omul necesar. Un asemenea ins are în sînge sămînța reușitei, a izbîndei. În vechime, unii ca el salvau satele din calea năvălitorilor sau a potopului. Prindeau de veste mai devreme și știau ce să facă, miroseau drumul salvării spre păduri și spre dealuri. În timpurile moderne, aceștia pun în aplicare cîte-o idee cărora multora li se pare irealizabilă și chiar împotriva cursului firesc al vieții.

— Acum mai este necesar?

— Nu știu. Poate că da, poate că nu. Îmi mai torni un pahar?

— Da, da... Iertați-mă! se scuză Duma. Mă gîndeam la faptul că aveți o gîndire foarte limpede.

— Pe dracu, limpede... Încerc să văd și cu ochii altora. Asta-i tot.

După ce mai bău un pahar cu vin, Atanasiu amuți, probabil din teamă de a nu deveni prea slobod la gură, mulțumindu-se să participe la conversație în continuare doar cu da sau nu, sau cu întrebări. În schimb, Victor Duma se înveseli, se entuziasmă, dar cu măsură, totuși. Povesti întîmplări hazlii, apoi parcurse biografiile lui Potorac și Manciuc, îi imită pe amîndoi în diferite situații, nu-l uită nici pe Chirac cu îndîrjirea lui, nici pe hîtrul Zamfir Chirvase, înscenă dialogul cu Iosub cel Fălos încît Atanasiu, printre hohote de rîs, slobozea mereu aceeași exclamație: „Măi, a dracului!", „Măi, a dracului!"

26

Oniga a întins masă mare. Anuța, nevastă-sa, a scos din cuptor plăcinte calde, el a adus vin roșu și a

Scanned with OKEN Scanner

turnat în pahare. Ștefa, așezată lîngă bărbatul ei, privea pe sub sprîncene, tulbure, la Vîlcu Oniga și doar cu Anuța căuta vorbă.

— Da' mai vino lîngă mine, i-a zis într-un rînd, nu te mai învîrti de colo colo, stai aici să mai vorbim și noi. Că bărbații numai de-ale lor știu...

— Hai noroc! a îndemnat Vîlcu, punînd mîna pe pahar. Și cînd ne-o fi rău, așa să ne fie!

— Noroc! vorbi și Gavrilă și, după prima înghițitură, se opri, depărtă paharul de gură și plescăi din buze zicînd: Bun! E bun. Ca apoi să adauge, după ce a golit tot paharul: Chiar îmi era sete.

— Și zi, începu Oniga, servind al doilea rînd, ai fost la oraș?

— Da, am fost, consimți Mușțiu. Aveai și tu cumva treburi pe acolo? Dacă știam, cu cea mai mare plăcere...

— Nu, nu, se apără Oniga de bunăvoința vecinului său, n-aveam nimic de dat nici de luat, ci... aș fi avut de căpătat o lămurire de la miliție, că trebuie să-mi schimb și eu buletinul. L-am întrebat și pe plutonierul Năstase, că și azi mi-a călcat pragul, dar am impresia că nici el nu prea știe ce trebuie.

Vorbind, Vîlcu surîdea mulțumit de ticluirea ce i-a venit pe limbă, așa, fără o pregătire dinainte.

— Dacă știam, regretă Mușțiu, aș fi trecut pe la miliție și aș fi întrebat. Nu mi-ar fi fost greu, că eu am avut treabă la comisariat, care e în aceeași curte cu miliția. M-am dus să-mi pun o viză pe brevet. Eu fac parte din corpul subofițerilor și așa-i la noi, din cînd în cînd trebuie să te mai vadă, să-și dea seama dacă ești bun în continuare sau nu. Dacă știam...

— Hai să trăim! îndemnă din nou Oniga mulțumit că vecinul are meteahna lăudăroșeniei.

— Da' serviți și plăcinte, că de asta le-am făcut, se oțărî deodată Anuța, care nu luase deloc seama la vorba bărbaților.

Gavrilă n-a mai așteptat al doilea îndemn, a întins mîna, avînd însă grijă să apuce plăcinta numai cu două degete. Gestul nu i-a scăpat nici de data aceasta lui Oniga. Pretinde că e om subțire, își zise în sine acesta. Lasă că...

— Și ce-ai mai văzut la oraș, continuă cu voce tare. Cum e piața ? Bună ?

Mușțiu întîrzie cu răspunsul. Nu înțelegea de ce se interesa de piață vecinul său. Ce-o fi avînd el de vînzare ? Grîu, porumb ? Da' de unde ?! O fi așa, o obișnuință de-a lui. Spuse deci că nu a fost la piață, deși trecuse pe acolo, pe la bufetul din colț unde a băut, stînd în picioare, o bere. Veni însă acum rîndul lui să pună o întrebare.

— Și zici că a fost azi pe la tine Năstase ?.

— Da, a fost.

— Și ce voia ?... Că doar nu și-o fi pus în gînd să treacă pe la toți oamenii din sat.

— Știu eu, poate...

— Dacă-i așa, auzi, femeie, trebuie să ne pregătim. Acuși o să ne vină rîndul și nouă și n-o să avem cu ce-l primi.

— Pe cine ?

— Pe Năstase, femeie, pe Năstase, milițianul.

— Ia mai dă-l încolo că acum îi zic una de dulce.

— Da' tu stai bine cu Năstase. Soră-ta lucrează la el.

— Da, lucrează. E o nenorocită, o ființă exploatată.

Vîlcu simți nevoia să schimbe vorba. Turnînd din nou în pahare, îi mărturisi lui Mușțiu hotărîrea de a merge la oraș și de a-și căuta de lucru pe șantier.

— O să găsesc eu ceva, că aici nu mai e de stat. Nu iese nimic. Și la colectiva lor nu mă duc cît oi fi și oi trăi. Nu mergi și tu ?

Mușțiu începu să rîdă în felul lui, cu gura larg deschisă, dar fără hohote sonore.

— Eu pe un șantier ?! Da' ce, am băut cucută ?

Vîlcu își drese iarăși glasul.

— Aș pleca, zise el strîngîndu-și pumnul așezat pe masă, lîngă pahar, aș pleca numai să nu mai văd niște mutre de aici, niște mutre care te pîndesc pe după gard și apoi aleargă să te toarne. Că mi s-a urît de lepre, de turnători, de cei ce mor de ciudă că ei sînt neputincioși și nici pe alții nu vor să-i lase să trăiască. De asta aș pleca mai mult.

Scanned with OKEN Scanner

Ascultîndu-l, Mușțiu simți că-l cuprind căldurile. Făcu eforturi să înțeleagă sensul spuselor celuilalt pînă la capăt, dar nu reuși. Băuse prea mult, era și obosit de pe drum, căci se sculase dimineață și avusese o zi grea ; pleoapele i se închideau, moleșeala puse stăpînire pe el.

— Nevastă, strigă spre Ștefa, hai acasă, hai acasă că-s obosit.

Dar Ștefa se distra de minune cu fata mai mare a lui Oniga, cu Sorina, care, la vîrsta de nouă ani, vorbea puțin, greoi și total anapoda.

— Cîte picioare ai ? o întreba Ștefa.

— Trei, răspundea Sorina alintîndu-se.

— Cîte mîini ai tu ?

— Șapte, răspundea fetița cu mintea întunecată.

Femeia lui Mușțiu se mira și se amuza grozav. Anuța însă, mama fetei, ofta.

— Nici la școală n-au vrut să mi-o primească, zicea ea. Mi-au spus că e oligofrenă. Ce-o fi însemnînd asta, dumnezeu știe. M-au trimis cu ea la spital, la județ, da' ce, eu am timp de bătut drumurile ? Și acolo trebuie să dai bani, fă, să cari, nu glumă, că altfel nimeni nu se uită la tine.

— De ce nu-l trimiți pe Vîlcu cu ea ? Că el e descurcăreț...

— Bărbatu-miu nici nu vrea să audă. Aleargă să facă banul, n-are timp de pierdut pe la doctori.

— Mă, voi ați făcut-o la beție, se înveseli iarăși Ștefa, privind tulbure spre Oniga.

— Hai, fă, acasă ! ordonă din prag Mușțiu, clătinîndu-se.

Ștefa se ridică. În urma lor păși Oniga, conducîndu-i pînă la poartă.

27

Pentru Tache Potorac ziua care se ivea prin valurile nopții tot mai subțiri, mai transparente, se anunța dificilă, întortocheată. Trezindu-se devreme, a mai stat în pat, lîngă nevastă-sa care sforăia ușor și, simțindu-se

Scanned with OKEN Scanner

odihnit și limpezit, parcurse cu gîndul mai multe căi, își căută cu multă grijă și răbdare cuvintele și atitudinile cu care se va înfățișa diferitelor cunoștințe și prieteni de la județ. Acum, cînd el e la ananghie, socotea primarul, trebuie să-l ajute, iar dacă se vor face că nu pricep, le va aminti că-i sînt datori, că el n-a zis niciodată că nu are sau nu poate. La el și la Manciuc au găsit totdeauna un vin bun, un miel de paști sau o găină pentru o masă înjghebată în pripă, de obicei seara, la ore tîrzii. Cînd nevastă-sa a deschis ochii, era deja îmbrăcat, cu hainele bune, cele maron cu dungulițe negre, din stofă.

— Te-au chemat la instruire ? întrebă Sofia Potorac.

— Nu, răspunse bărbatul, nu chiar la instruire. Am niște treburi urgente. Nu avem material pentru noua brutărie, completă el precipitat. Și mai trebuie să lămuresc și problema investiției de la școală... Plec cu cursa de opt și mă întorc deseară.

Pînă la cursa de opt mai erau două ceasuri. Timp destul să treacă pe la primărie, să lase o vorbă... De departe îl vede însă în ușă pe Vasile Chirac, cu pălăria lui pleoștită pe ceafă, cu mîinile în buzunare, de parcă ar fi stat în ușa bucătăriei sale, pe propria prispă, nu în fața unei instituții publice. Tresare, șovăie o clipă, după cele întîmplate ieri n-ar fi vrut să mai dea ochii cu acest om, dar n-are încotro, trece pe lîngă el și salută.

— Bună dimineața ! Pe mine mă aștepți ?

Cînd rosti întrebarea, se gîndi, în acea clipă, că poate a venit să-i ceară iertare. Speranță care îl însenină brusc. Răspunsul veni în timp ce descuia ușa pe care scria : *Președinte*.

— Nu, nu pe dumneata, zise Chirac, rămînînd în aceeași poziție, cu fața spre stradă și cu spatele spre primărie, spre el.

— Măi Vasile, încercă primarul deschizînd larg ușa de la biroul său, măi omule, ia vino încoace, să vorbim noi așa, ca între gospodari. Hai, vino, intră !

Invitația era făcută pe un ton cald, prietenesc, dar Chirac nici măcar nu întoarse capul.

— Bine, omule, bine, dacă vrei tu așa... Dar ține minte de la mine : ai să te căiești !

Scanned with OKEN Scanner

Potorac intră în birou și închise ușa. Clocotea de mînie. Umbla între masă și fereastră și bolborosea : „Trebuie să găsesc ceva, trebuie să-i descopăr o bubă, ceva, să-l pun cu botul pe labe, să-i închid gura. Dar pe cine o fi așteptînd, cui vrea să mă vîndă ? Lui Atanasiu ? Lui Bucureanu ? Da, cred că lui. Ar fi în stare...“ Se precipită spre telefon :

— Alo, dă-mi ceape-ul ! Ceape-ul, am spus. Ce, ești surdă ? Alo, alo, ceape-ul ? Bună dimineața, Manciuc, bună dimineața, frate ! Ce faci ? Aha... da... bun... bun... Bucureanu a venit ? Nu ?... Bine, bine, o fi la camera de oaspeți. Am să trec eu pe acolo. Salut !

Așează receptorul în furcă și se îndreptă spre ușă. O idee îl fulgeră dintr-o dată. Se miră că nu i-a venit mai devreme, încă de aseară. Nu s-ar mai fi temut de Chirac, l-ar fi înfruntat deschis, zîmbitor, stăpîn pe situație. Legătura era atît de simplă. Și ce dacă locul de casă, pe care îl avea Chirac ca folosință, nu era chiar în centrul satului ? Tovarășii de la județ, de la miliție, trebuie să accepte. Acolo se va construi postul de miliție. Și la urma urmelor, nici nu trebuie să accepte. Cu asta îl va speria pe Chirac de n-o să mai îndrăznească neam de neamul lui să mai deschidă gura. Aha !... Își freca mîinile bucuros. A găsit, a găsit ! Se plesni cu palma peste frunte. Știa el că trebuie să fie o portiță. Totdeauna este. Numai să fii deștept și să cauți. Din sertarul biroului scoase adresa de la județ. O apucă de un colț cu două degete și o flutură în aer. Asta era salvarea lui. Îi venea să joace de bucurie.

— Măi Vasile, strigă din prag către Chirac, uite ce voiam să-ți spun. Tovarășii de la miliție, de la județ, ne-au trimis o hîrtie prin care ne solicită să le repartizăm un loc unde să construiască ei un post de miliție, să nu mai stea ca acum, cu gazdă, pe la oameni, prin sat. Înțelegi ?

Chirac, la doi metri de el, pe pragul de la intrarea în clădirea primăriei, nu dădu nici un semn c-ar fi auzit. Primarul, după ce-și drese glasul de vreo două ori, continuă :

— Există propunerea, și să nu crezi că a venit de la mine, ca acest post de miliție să fie amplasat pe locul

tău, acolo unde ai via de folosință. N-avem alt teren liber mai aproape de centrul satului. Așa că tu vei primi alt lot de folosință, ceva mai departe, ce-i drept, undeva pe deal, o să găsim noi...

Chirac se întoarse brusc, parcă pentru a para lovitura unui dușman. Privirea îi era tulbure, uimită. Potorac sesiză schimbarea, zîmbi și reluă cu o voce caldă, prietenească :

— Asta-i problema ! Tu îmi vrei răul, dar uite, eu mă zbat pentru tine, n-am acceptat încă propunerea și nici nu am de gînd s-o accept. Dar trebuie să mă înțelegi și tu. Eu îl ajut pe omul care merită...

Chirac se apropie un pas.

— Să văd hîrtia ! ceru el, neîncrezător.

— Poftim ! i-o întinse Potorac. Citește-o în liniște !

Primarul se simțea din nou stăpîn pe situație. Sufletul i se potolise. A scăpat de-o amenințare, de cea mai gravă... O să le înlăture el și pe celelalte. Încet, cu calm, fiecare lacăt își are cheia sa. Va pleca la județ, n-a renunțat la acest gînd, și acolo...

— Să trăiți, bună dimineața ! îl salută pe Bucureanu care trecea pe șosea, prin fața primăriei.

— 'mneața ! îi răspunse instructorul, fără să se oprească. Vii la ceape ? Te aștept.

Privind în urma lui, Potorac se gîndi din nou că pe el îl așteptase Chirac. De nu i-ar fi venit la timp ideea cu... Se apropie și întinse mîna după adresă.

— Acum vezi și tu cum stau lucrurile, îi spuse lui Chirac. Dacă ai să fii om de treabă, am să caut și eu să te ajut. Poate găsim un alt teren pe aici, pe aproape...

Se întoarse și plecă imediat. Trebuia să se grăbească, să afle ce vrea Bucureanu și apoi să prindă mașina. În urma lui, Vasile Chirac își adună cu greu gîndurile. Se simțea dintr-o dată bătrîn și neajutorat. Mai avea un an pînă la pensie și totdeauna, în socotelile lui, intrase via aceea din sat, moștenită de la părinți. Ani de zile visase să construiască, în capătul de la drum, o casă unuia dintre feciori. Dar feciorii au rămas la oraș și acum o să-i ia terenul și o să-i dea altul, departe și prost, pînă la care el să se tîrască abia-abia cu sapa pe umăr, batjocorit în mîndria sa de un golan ca Potorac. Poate dacă o

Scanned with OKEN Scanner

să se roage... El să se roage ?! El să se umilească ?! Și în fața cui ?! A lui Potorac, a lichelei de Potorac ?! Niciodată !

O forță nouă, nebănuită, simțea că îi pătrunde în brațe, în toată ființa. Hm, Potorac crede că l-a înge-nuncheat, că i-a astupat gura. Va vedea el pe dracul... îi va arăta el... O clipă îl înfioră gîndul că a avut un moment de slăbiciune, că a putut să se teamă, că s-a năucit cînd a pus mîna pe hîrtia aceea și a citit-o. Chicoti singur : „Hm ! Lovitură de maestru ! Șarlatanul ! Îl duce capul ! Știe să lovească unde doare".

Potorac, venind de la ceape, trecu pe lîngă Chirac fără să-l ia în seamă. Nici bătrînul nu-i ațînu calea, ci rămase de-o parte, trăgîndu-și repede masca îngrijorării pe față. În capul lui se ivi un plan : să-l lase pe Potorac să creadă că dinspre partea lui nu mai e nici o primejdie...

Pe poarta primăriei intră val-vîrtej Ștefa lui Mușțiu. Era îmbrăcată cu o rochie cam veche, boțită, se vedea de departe că a fost trasă peste cap în pripă. În picioare încălțase niște sandale bărbătești, părul îi atîrna nepieptănat.

— Hei, ce-i cu tine, fă, arde undeva ? își recăpătă glasul Vasile Chirac.

— Mai rău, moș Vasile, mai rău. Cineva a vrut să-mi omoare bărbatul.

Cum bătrînul se arătă uluit și se adunară repede alte cinci-șase persoane în jur, femeia continuă :

— L-am găsit azi-dimineață pe prispă, la colțul casei, cu capul spart. A fost lovit cu securea. L-a pîndit cineva și cînd a ieșit, de, ca omul cu nevoile lui, l-a pocnit. Tocmai se crăpa de ziuă, cînd m-am trezit și am văzut că nu-i lîngă mine. Prea dimineață nu se scula el niciodată, așa că stăteam și mă întrebam unde o fi și de ce întîrzie așa de mult. Mi-am zis că l-o fi apucat hărnicia și o fi prin ogradă, dar cînd colo, el zăcea pe colțul prispei, leșinat.

— Ca să vezi ! se miră Vasile Chirac. Dușmanul te pîndește în ograda ta. Da' cîinele ce făcea, fă, că aveți și voi o javră...

Scanned with OKEN Scanner

— L-o fi otrăvit, își dădu unul cu părerea.

— Cîinele dormea, zise oftînd Ștefa lui Mușțiu, dormea lighioana, că nu-i bun de nimic.

— Și unde ți-i bărbatul acum? întrebă un altul.

— L-am dus la dispensar. L-am chemat repede pe Vîlcu Oniga și l-am cărat amîndoi, că nu-i prea departe. Doctorul Săndilă i-a bandajat tot capul. Zice că o să-i treacă, dar o să-l trimită la spital să-l vadă și alți doctori. Eu l-am căutat pe tovarășul plutonier să-i spun, dar nu l-am găsit, așa că am venit aici, la tovarășul Potorac, să facă ce-o ști și să-l descopere pe bandit.

Potorac apăruse de cîteva clipe în ușa primăriei și auzise tot. Acum, trecînd printre cei din grupul care se despărți în două, declară autoritar :

— O să-l descopere milițianul, că-i treaba lui, nu a mea. Uite-l că vine !

Toate capetele s-au întors spre omul în uniformă care se apropia pășind agale prin colbul șoselei. Potorac, la capătul aleii, a făcut-o la dreapta. Oamenii l-au văzut cum s-a oprit ceva mai încolo, cum a discutat cu plutonierul Năstase arătînd spre grupul lor, cum s-a întors și a plecat grăbit, în haine de sărbătoare și cu servieta în mînă.

28

Se înserа. Plutonierul Năstase venea a treia oară în acea zi la dispensar. Toată ziua a alergat, a umblat de colo colo, nu și-a găsit astîmpăr. Nici la masă n-a fost. Prima dată, dimineața, a intrat în dispensar, urmat de Ștefa. A vrut să se apropie de patul lui Mușțiu, dar doctorul Săndilă i-a tăiat calea. „Peste două ceasuri, i-a spus scurt. Acum abia a adormit". Glasul doctorului era, ca de obicei, dogit, alterat de tutun prea mult și beții îndelungate. Totuși Năstase, ascultător, s-a retras. De cînd se afla în sat, s-a gîndit de multe ori să facă într-un fel sau altul și să-l scoată pe acest doctor Săndilă de aici. Un bețiv, își repeta el în gînd, un om care ar trebui să fie fruntea satului dar pe care îl culegi de prin

Scanned with OKEN Scanner

șanțuri. Ceea ce era adevărat. Doctorul Săndilă bea crunt, uneori cîte două-trei zile la rînd, cînd își ia liber și nu pleacă din sat. A venit aici prin anii '50, era singurul medic prin părțile acestea stabilit la țară, care, nerugat de nimeni, și-a făcut din banii săi casă peste drum de dispensar. Se zice că unii dintre colegii lui l-au socotit cam țicnit, iar ceilalți i-au motivat gestul susținînd cu înfocare că el, Săndilă, e un împătimit care nu poate bea decît vin de butuc. Dar pe atunci, plutonierul Năstase nu era încă plutonier și nu călcase încă prin Vișani. El a venit mult mai tîrziu. Curînd, după ce și-a luat postul în primire, într-o seară, trecînd pe o uliță, a văzut un om în gravă stare de ebrietate, ținîndu-se de gard, neîndrăznind să mai meargă. Avînd spirit practic, a oprit un flăcău și i-a zis, necunoscînd nici pe unul, nici pe altul : „Ia-l pe bețivul ăla și du-l acasă, la nevastă-sa, să se bucure." Medicul a auzit, l-a privit tulbure și i-a strigat, clătinîndu-se : „Dragul meu, auzi... dragul meu... să vii la mine, la dispensar, să-ți scurtez nasul... Că ai o carboavă... ha, ha, ha !... Să vii să-ți fac operație es-es-estetică". Flăcăul, unul a lui Iordache Hodorogea, a izbucnit în hohote și în aceeași seară tot satul a aflat „ce i-a zis domnu' doctor noului milițian".

Revenind, Năstase se gîndea să stea mai pe îndelete de vorbă cu Mușțiu. A doua oară, dimineață, n-a putut scoate de la el decît cîteva propoziții. „Nu-mi amintesc prea bine, spunea Mușțiu, parcă am ieșit pe prispă și deodată m-a pocnit ceva în tîmplă și am căzut. N-am văzut și n-am auzit nimic înainte de asta. Da, am băut aseară, eram încă mahmur și somnoros, năuc..." Asta-i cu totul insuficient, își repetă sieși, pentru a suta oară, Năstase. Trebuie să-l descos, să prind un fir. Toată ziua se ocupase de acest caz. A fost cu Ștefa acasă, i-a pus zeci de întrebări, s-a învîrtit prin ogradă, prin grădină, a măsurat distanța de la locul incidentului la gard, apoi pînă la poartă, a notat într-un carnețel, la urmă a făcut și o schiță desenînd fiecare lucru la locul său. Era atîta înverșunare, atîta febrilitate în ființa sa, încît el însuși nu se mai putea înțelege pe deplin, cu atît mai mult cu cît chipul făptașului îi apăruse de cîteva ori pe un ecran interior al ființei sale. Ar fi trebuit să se liniștească,

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

își spunea, ar fi trebuit să se îndrepte spre altceva, dar el nu numai că nu putea să se mai înțeleagă pe deplin dar nici să se mai stăpînească și să-și strunească ființa nu mai reușea.

Intră în holul dispensarului. În pragul ușii de la cabinetul medical, apăru imediat Silvia Cernat.

— A, tovarășul plutonier ! exclamă asistenta încă tînără și destul de durdulie. Poftiți, poftiți, dar să știți că domnul doctor nu este.

— Nici nu am nevoie de el, îi tăie avîntul Năstase. Vreau să stau de vorbă cu Mușțiu. Atîta vreau.

Asistenta, zîmbind în continuare, l-a condus spre salonul bolnavilor, a deschis ușa și i-a făcut loc să treacă. Zîmbetul tinerei femei nu slăbi nici-o clipă din intensitate, deși oaspetele ei din fapt de seară era tare acru și de-o urîțenie care indispunea. În salon mai apăruse un pacient, unul Sandu a lui Gavrilă Lupu, flăcău tomnatic, cu casă mare în sat, singur la părinți. („Cu ăsta ce-i ?“ s-a întors mirat și plin de reproș plutonierul Năstase spre asistentă. „Nimic deosebit, a răspuns imediat, surîzînd, femeia. A fost ieri la oraș și a mîncat cu poftă un kilogram de salam. Acum a ajuns la noi. E intoxicat“. „Și eu unde stau de vorbă cu omul meu ?“ întrebă iarăși, răstit, omul din sat al ordinii publice. Asistenta, zîmbind nu numai cu buzele, ci și cu ochii, cu pometii obrajilor, cu bărbia și cu pielea strălucitoare a gîtului, zise : „Aici !“ Și s-a retras).

În salon s-a lăsat liniște. În patul său de lîngă fereastră, avînd capul bandajat de i se vedeau numai ochii, nasul și gura, Mușțiu părea că doarme. Celălalt îl privea pe Năstase cam speriat. Plutonierul s-a învîrtit de colo, colo, a dat să iasă pe ușă, apoi s-a apropiat supărat și nervos, de patul în care zăcea Mușțiu.

— Hei, dormi ?!

— Nu, i-a răspuns, cu întîrziere, bolnavul.

— Ia spune, bănuiești pe cineva ?

Întrebările erau răstite, însă Mușțiu, care a avut de multe ori de-a face cu oamenii legii, nu prea se tulbura. Știa el că bandajul și patul de spital îl apărau chiar dacă ar fi comis o infracțiune. D-apoi acum, cînd el era

victima. Se gîndi cîteva clipe că ar simți o plăcere deosebită dacă l-ar lua puțin peste picior. Avea să-i plătească destule polițe. Ultima era de dată recentă. În casa pustie a lui Iordan (bătrînul murise, iar feciorii erau toți plecați la oraș) a încins o partidă de barbut cu niște navetiști și, pe cînd se termina jocul, căci reușise să le golească buzunarele, hop și plutonierul Năstase în ușă. I-a amendat, lui i-a luat pe loc o mie de lei. O mie de lei, auzi ?! Ce-ar fi s-o facă acum pe nebunul ?!

— Nu, nu bănuiesc pe nimeni.

Glasul era parcă a altcuiva. Simțea o durere surdă în tîmplă, creierul parcă îi era îmbîcsit de ceață și-ar fi dorit mult să fie lăsat în pace, să zacă în liniște.

— Cu cine ai băut aseară ? a întrebat din nou răstit milițianul. Ai fost la Vîlcu Oniga ?

— Da, am fost.

— Și acolo, cînd goleați paharele, a adus vorba despre plecarea ta la oraș de ieri dimineață ?

— Da, a adus.

— Aha, e limpede...

Întrebările poate ar mai fi continuat, dar în clipa aceea a intrat în salon medicul Săndilă. Era binișor ametit. Se vedea de departe, avea ochii tulburi, străbătuți de firișoare roșii. Năstase îl judecă încă o dată, în sinea lui, examinîndu-l fugar : îmbrăcat ca un țăran scuturat, spătos și burtos, cu maxilare puternice, cu ochi mari și frunte teșită, cu mîini butucănoase, de măcelar. Își schimba greutatea de pe un picior pe altul cu oarecare încetineală. Din cauza aceasta sau poate fiindcă umbla cu halatul său alb nu numai în dispensar, ci și prin împrejurimi, copiii îl porecliseră „Ursul alb". Acum era bine dispus :

— O, tovarășul plutonier !... Ce cinste pe noi !... Vă doare cumva capul ? Sau nu aveți scaun regulat ?

Sandu a lui Gavrilă Lupu, intoxicatul, începu să rîdă cu sughițuri. Medicul s-a întors privindu-l cu reproș, în timp ce Năstase porni spre ușă cu pași mari, hotărîți.

Scanned with OKEN Scanner

29

La căminul cultural, adunarea generală de dare de seamă și pentru alegerea unui nou comitet comunal a început, ca toate adunările de acest fel, cu oarecare întîrziere. Eu am luat cuvenitele măsuri ca lucrările să se desfășoare ca la carte. Era ultima mea misiune pe linie de tineret, căci, datorită vîrstei, urma să fiu schimbat cu Victor Duma. Eu aveam să rămîn mai departe secretar, dar numai la consiliul popular, funcționar îndrăgostit de propriul său scris, așternut cu aceeași încîntare pe certificatele de naștere ca și pe cele de deces. La 36 de ani încheiam, așadar, cu tinerețea. Nu eram nici vesel, nici trist, nici obosit, nici odihnit. Dar, în acele clipe, s-ar putea să nu fi fost atent la ce se întîmpla în sufletul meu.

La masa prezidiului au luat loc Bucureanu, Atanasiu și Victor Duma. Adunarea, bineînțeles, a fost condusă de instructorul Istode, de la comitetul județean U.T.C. Cu glasul lui pițigăiat, atrăgea mereu atenția: „Tovarăși, să nu uităm autocritica! Ea este principala noastră armă de îndreptare. S-o folosim, tovarăși!“ Dar Victor Duma n-a vrut deloc să se autocritice. Și, după exemplul lui, nici alții. În zadar Istode îndemna „să revenim la problemele noastre, ale activității organizației U.T.C.“, că ei o țineau una și bună cu metodele necinstite, cu comportarea negativă a unor tovarăși cu funcții de conducere în comună. Cum Bucureanu și Atanasiu nu au intervenit să-i oprească, ba din contra, le puneau și întrebări pentru a se lămuri mai bine asupra celor sesizate, m-am făcut și eu că plouă. De fapt, adunarea îmi plăcea teribil. Mă jena însă prezența președintelui Manciuc. Îl priveam cum s-a închis în sine, neauzind parcă nimic în jur. Îl priveam și-mi aminteam ce mi-a povestit tata, cîndva, că prin 1945—46 în sat la noi în fruntea organizației de tineret era Manciuc, un copilandru pe atunci, că la alegerile din 1946 el a făcut multă agitație prin comună în favoarea comuniștilor și de aceea, într-o noapte, pe cînd se întorcea spre casă de la o întrunire, doi feciori de chiaburi, foști legionari, l-au

Scanned with OKEN Scanner

pîndit și au tăbărît cu bîtele pe el. A stat multe luni în spital, dar cu piciorul drept șchiopătează și acum. Mulți dintre cei din sală nu știau această întîmplare, deoarece Manciuc ani de zile a reacționat violent la orice încercare a celor din jur de a o povesti. Și pe mine m-a refuzat categoric atunci cînd i-am propus să se întîlnească într-o seară cu tinerii și să le vorbească despre lupta uteciștilor din generația sa, despre faptele lui de eroism. „Lasă-mă în pace ! m-a repezit. Ce tot îi tragi cu eroismul ? Eu sînt țăran amărît, care m-am zbătut totdeauna să trăiesc așa cum cred eu că e bine. Asta-i tot.“ Acum s-a închis în sine, dar eu eram tulburat : aveam noi dreptul să-l judecăm pe acest om ? Noi, niște țîști-bîști, niște pișă-prispă, niște tot ce zboară se mănîncă, și aici mă includeam și eu între cei de vîrsta lui Victor Duma, fiindcă și eu simțeam ca ei, și eu eram indignat de cele ce s-au petrecut prin sat, dar eram totodată conștient că noi nu am fost încă încolțiți de viață, hăituiți, că eram puri, nu datorită unor merite, a unei rezistențe deosebite la rău, ci fiindcă eram tineri. Ei, aici e problema ! Cînd ești tînăr, ți-i mai la îndemînă să fii tu însuți, să-ți manifești personalitatea. Și asta fiindcă toate consecințele actelor tale le suferi tu însuți. Dar cînd ai familie, cînd ai copii, cînd ai o poziție deja cîștigată și obișnuințe formate cu un anumit fel de viață, devii mai atent și, uneori, de teama consecințelor, zici „lasă, treacă de la mine“, sau mai găsești zicale precum „fiecare pasăre pe limba ei piere“, sau „ulciorul nu merge de multe ori la apă“ și te gîndești și speri în adîncul tău că se va găsi un altul care să dea riposta cuvenită, în locul tău. Cu înaintarea în vîrstă, prețul greșelii crește și aici mi se pare mia cheia temperării sau a lașității. De aceea nu prea îmi plac oamenii inteligenți, care tac și rabdă și, de cele mai multe ori, mor așteptînd clipa potrivită pentru a spune răspicat ceea ce cred într-o chestiune sau alta. De aceea îmi place Victor Duma, deși el, evident, a devenit mai inteligent după procesul de calomnie cu Potorac și Manciuc, adică mai șiret, mai prevăzător. Da, da, cred că a fi inteligent înseamnă a fi șiret, prevăzător, răbdător și, din cînd în cînd, laș. De altfel, lui Victor Duma i-am și spus părerea mea.

Scanned with OKEN Scanner

După ședință am rămas să-i dau în primire, apoi l-am invitat la mine, la un pahar cu vin. Am intrat în bucătărie, să nu deranjăm nevasta și copiii și ne-am pus pe băut. Uite ce, Victore, i-am zis, mie îmi placi și vei avea în mine totdeauna un aliat și tare mă voi bucura dacă tu vei reuși să faci mai mult decît mine în acest post. La început și eu am pornit cu mare avînt, dar Potorac m-a pus repede cu botul pe labe. Țipa la mine : Tu să vezi de cei morți, că de vii mă ocup eu. Dar eu sînt o fire slabă, păcătoasă. Dacă n-am reușit prima dată la facultate, n-am mai încercat. M-am întors aici, m-am băgat funcționar, m-am căsătorit prea repede și, încet-încet, mi s-au topit ambițiile. Mi-am dat drumul la gură și i-am povestit totul, pe îndelete, despre mine, despre Manciuc, despre Potorac, despre simțămintele și convingerile mele.

Duma sorbea din cînd în cînd din pahar și de cîte ori ni se întîlneau privirile, întîmplător, el și-o muta pe a sa cu repeziciune, parcă neliniștit. Îl simțeam trist, fremătînd, într-o stare ciudată, stingherit. Nu îndrăzneam să-i cer să-și deschidă sufletul. Eu sînt un om cu oarecare delicatețe și-mi place să stau și să-i ascult pe alții, așa cum în copilărie îmi plăcea să stau întins pe iarbă, în apropierea izvoarelor și a pîraielor și să ascult clipocitul apei. În oameni eu aud tot un fel de clipociri.

Pe la miezul nopții și-a dezlegat limba, însă nu așa cum mă așteptam. A început să-mi spună că o fac pe tipul complicat, că mă învîrt fără nici un rost în jurul propriei cozi. Vorbea cam răstit, de parcă l-aș fi enervat cu ceva, ochii îi sclipeau, iar privirea nu-i mai fugea în părți. Eu, zicea foarte hotărît, nu-i voi ierta niciodată lui Manciuc degradarea morală, faptul că folosește metode murdare pentru atingerea unor idealuri curate. Asta înseamnă că în sufletul său nu arde lumina acelor idealuri. Știu, știu ce a făcut în '46 și după, îi cunosc meritele și i le prețuiesc, chiar dacă mă gîndesc că în orice luptă apar și eroi inconștienți, întîmplători.

Curios băiat și Duma ăsta. Crezi că rumegă aceleași gînduri cu tine, dar el duelează mereu cu adversarii, le caută punctele sensibile, urmărindu-și neîncetat țelul.

Scanned with OKEN Scanner

— Eu, zicea el, am un jurămînt. Un jurămînt față de mine și față de tata. Înțelegi ?

— Nu prea, i-am răspuns.

— Atunci să-ți explic pe îndelete. Pe bătrînul meu, acum doisprezece ani, eu l-am convins să se treacă la colectivă. El nu voia cu nici un chip. Și fratele meu era împotrivă. „Bă, striga el la mine, tu ai caș la gură și crezi în tot ce trăncănesc ăștia". Că venea și la noi în ogradă cîte o droaie să-l lămurească pe tata să intre. Erau de la raion sau de pe aici, profesori, funcționari, veneau și seara și dimineața, da' bătrînul îi asculta atent și, cînd ei își epuizau argumentele, transpirați și puțin nervoși, el, în loc să spună „Semnez", rostea de fiecare dată aceleași propoziții : „Să mai vedem. Să mai chibzuim". Apoi se așeza pe prispă și aștepta să plece lămuritorii.

— Și tu cum l-ai convins ? l-am întrebat eu.

— Simplu. I-am spus într-o seară, cînd eram numai noi doi : „Tată, matale vrei să ajungi ca unchiul ?!"

— Ca Tudose Avram, cel care s-a ascuns în pădure ca să scape de echipele de lămurire ? Îl știu. E singurul individual din sat. Da' acum lucrează pe șantiere, vrea să aibă pensie la bătrînețe. Și-a lăsat pămîntul în grija muierii și a feciorului.

— Tata nu-l putea suferi. După război, prin '46, se bătuseră pentru o pîrloagă care i se cuvenea mamei ca moștenire după bunicu. Unchiul a tras cu pușca în tata și pentru asta nu-l mai suporta. Cum auzea de el, îl apuca turbarea. Scrîșnea din măsele, îi năvălea sîngele în față, se înroșea ca un rac. Văzîndu-l în asemenea stare, am mai adăugat : „Dacă te treci și matale și alții și se încheagă acum colectiva, unchiul va rămîne pe afară. Și să vezi ce-o să-i ia atunci urma..." Tata a surîs, dar de vorbit a vorbit mai tîrziu. „Bine, mă băiete, a zis, asta e una la mînă da' a doua : cine îmi garantează mie că n-o să fie rău, că n-o să murim de foame, că pămîntul nostru, pentru care eu am suferit atîta, n-o să rămînă de izbeliște ? Poți să mi-o garantezi ? Ai". „Da", i-am răspuns, cutremurîndu-mă de ce-mi putea ieși pe gură. El m-a privit dintr-o dată cu alți ochi. Ce s-o fi întîmplat atunci în mintea lui nu-mi dau seama. Eram încă un copil, intrasem în toamna aceea în U.T.M., mă văzuse cu cîteva

Scanned with OKEN Scanner

săptămîni înainte lipind niște afișe pe garduri și probabil, deși nu spunea nimic, după asemenea încercări de cîștigare a independenței, în cugetul său mă judeca destul de aspru. Prinsesem însă felul de a fi al tatei : lui nu-i plăcea să semene cu cei din jur. Dacă vecinii interziceau orice cuvînt copiilor sau muierilor în treburile mai importante, el nu, el te asculta în tăcere și uneori îți dădea și dreptate. Cînd ceilalți erau veseli, la vreo nuntă sau la vreun botez, el era trist, privea în pahar și rareori scotea o vorbă. „Nu mai întîrzia, tată, l-am rugat atunci. Îți garantez eu că va fi bine". El a zîmbit sceptic sau poate ironic și m-a întrebat : „Îmi dai cuvîntul tău de onoare că va fi bine ? Dacă da, cu tine merg, mă băiatule..." Am crezut că glumește, că își bate joc de mine și am vrut să-i spun că eu i-am vorbit din suflet. Dar cînd să deschid gura am observat că el nu mă mai putea asculta : zîmbea în sine, gîndindu-se probabil la ce-o să pățească unchiul. A doua zi a scris cererea și a semnat-o. Înțelegi acum care-i rostul meu aici, în sat ? Tot timpul, cît a trăit după aceea, m-a încercat sentimentul că tata avea să-mi reproșeze ceva.

— De ce ? Aducea oricum mai mult acasă decît înainte și, apoi, scăpase și de hărțuirea cotelor.

— Da, dar nu era cu inima împăcată. El, care a fost răzeș din moși strămoși, de pe timpul lui Ștefan cel Mare, avea impresia că acum slugărește, fiindcă un Costan sau un Potorac, sau alții ca ei, care n-au dat niciodată cu sapa, își puneau mîinile în șolduri și îl comandau. De aceea cred că îl și lăsa pe Dinache să facă ce voia și nu-l lua cu el la cîmp. Cu vreo două zile înainte de a muri i-am zis, ca să-i dau curaj : „Lasă, tată, că o să te faci bine și-o să trăiești încă mult de aici înainte, încă vreo douăzeci, treizeci de ani..." El a zîmbit și m-a întrebat : „Îmi dai cuvîntul tău de onoare ? Dacă da, atunci cu tine merg, mă băiatule..." Îți dai seama că a repetat exact cuvintele pe care mi le-a spus cu doisprezece ani în urmă ? Deci el nu uitase scena aceea. Nu-mi reproșase încă nimic, probabil fiindcă nu considera că a venit timpul socotelilor. Avea el o largă înțelegere a vieții și, apoi, văzuse că m-am zbătut și eu cît am putut, în loc să mă duc la un liceu teoretic, m-am înscris la o școală

Scanned with OKEN Scanner

profesională de agricultură și m-am întors în sat ca brigadier, unde n-am înghițit orice, ci m-am ridicat împotriva lui Manciuc și a lui Potorac. Atunci, în timpul procesului, l-am surprins privindu-mă de cîteva ori cu nedumerire, cu admirație.

Îmi plăcea destăinuirea lui. Am dat să mă duc iarăși după vin, dar m-a oprit. „Nu mai merge, mi-a zis. Sînt plin ca o butie și mîine am multă treabă. Pe altă dată..."

S-a ridicat și a plecat, fără să-mi întindă mîna.

30

A doua zi, cînd abia începea să se lumineze, Duma porni spre ferma zootehnică de la Bordu, simțindu-și gîndurile limpezite, puternice, bucurîndu-se pentru această înviorare a spiritului său. Știa acum clar ce urma să facă, care erau etapele, riscurile, greutățile. Va cere chiar de astăzi, hotărî el, scoaterea vacilor din grajduri. „Să nu mai vorbim de stabulație liberă, fără să trecem la aplicarea ei, își spuse sieși, să provocăm pe neașteptate o ruptură, altfel nu se poate". Va impune apoi mărirea suprafeței pentru furaje și amplasarea acestora pe terenuri bune, nu pe toate spălăturile, va merge la județ, dacă va fi nevoie... Poate ar fi trebuit să se consulte și cu inginerul șef Gavrilă, poate ar fi trebuit să-l informeze și pe Manciuc. Dar lasă, de ce să mai întîrzie, nu-i el șef de fermă, nu intră, o asemenea acțiune, în atribuțiile sale ?

Cînd ajunse pe Mălărie, la jumătatea pantei, zări în depărtare lunca Zeletinului și se opri. De pe sole întregi porumbul era deja recoltat. Pentru a vedea mai bine, se abătu de la drum, trecu dincolo de gardul de cătină. Privi cu satisfacție tarlalele de pe care se recoltaseră cocenii și își aminti de toamnele copilăriei sale, cînd mergea cu vitele în luncă. Se adunau acolo sute de copii, făceau focuri înalte, se jucau, uneori se mai și băteau, în timp ce vacile lor păsteau în liniște mohorul încă neîmbătrînit. Fete și băieți între opt și șaptesprezece ani formau o comunitate împărțită pe grupuri, după cum

Scanned with OKEN Scanner

aderau la un joc sau altul, după cum locuiau în sat, pe ulițe, sau învățau la școală, în clase. Între dealurile ruginii, ca într-o uriașă albie de pămînt, se simțeau la adăpost de furtuni, în intimitate cu ceilalți, cu o poftă de joc mereu nesățioasă. Ehei, ce zile frumoase...

Auzi pași și voci în spatele său, dincolo de gardul de cătină, pe drum. Glasul de femeie, gros, gutural, chicotea ușor, zdruncinînd ciudat vocalele din cuvintele pronunțate : „Hî, hî-î, hi... tu... tu te-ai sărutat cu vreo fată ?... Hî ?... Nu spui ?... Ți-i rușine..." Duma se întoarse și privi surprins de după tufe, abia abținîndu-se să nu izbucnească într-un rîs zgomotos. Cei doi erau Tinca Ploscuțeanu și Iosub cel Fălos, cel căruia el, Victor Duma, îi ceruse s-o însoțească în fiecare dimineață pe economistă din sat pînă la fermă, pentru a nu mai întîrzia la program. „Ce idee aiurită am avut ! își zîmbi sieși Duma. S-ar putea să devin și naș..."

Ceva mai încolo, aproape de un cot al drumului, cei doi se opriră. Duma, intrigat, deveni și mai atent. „Te pomenești că acum se sărută" își spuse el. Dar presupunerea nu i se împlini. Tinca luă mîna dreaptă a lui Iosub, o strînse între palmele sale, i-o ridică spre piept și i-o apăsă pe sîni. O asemenea deschidere spre relații erotice Duma nu mai văzuse și se mira acum de dibăcia Tincăi, pe care el nu și-o putuse niciodată imagina în brațele unui bărbat. Privind-o, i se păru și acum, o clipă, ridicolă, dar, apoi, se bucură pentru amîndoi.

Peste două ceasuri, după terminarea mulsului, cînd laptele încă aburea în canistre, Duma le ceru categoric îngrijitorilor să scoată vacile din grajduri și să le ducă la păscut în luncă, pe tarlalele de unde se recoltase porumbul.

— Ne-am învățat să le ținem în grajd și să le cărăm totul sub nas, le strigă el. Am uitat ce făceau părinții și bunicii noștri și nu mai vrem să știm nici cum păș-team noi vacile în copilărie. Și ne mai mirăm de ce o vacă dă lapte cît o capră. Hai, nu mai stați pe gînduri, porniți !

— Ce, noi sîntem văcari ? protestă Sevastre.

— Cum să alergăm după haramurile astea, cînd s-or vedea slobode după atîta vreme ? se întrebă Cotan.

— Măi, oameni buni, se înflăcără Duma, vita are nevoie și de puțină plimbare, și de aer curat. Cum vreți voi să facă lapte mai mult?

— Asta știm și noi și sîntem de acord, acceptă Mărdare. Dar vorba e alta: cum să ne ținem toată ziua de coada lor? Ce, noi avem încălțări de rupt după hămesitele astea?

Numai Iosub cel Fălos se bucură ca un înțelept:

— Mai ieșim și noi din putoarea asta, zise el și porni primul cu vitele la păscut.

Tinca alergă după el pînă la poartă și-i dădu și pachetul ei cu mîncare. Cînd se întoarse, Duma îi întîlni privirea și zîmbi. Fata însă nu se fîstîci, ci trecu pe lîngă el cu pas sigur, încîntată parcă de gestul ei și de faptul că nu a trecut neobservat.

Cînd grajdurile au rămas goale, Duma plecă precipitat spre sat, spre Vișani. Pe la ora opt intră în primărie, îl căută pe Potorac și, negăsindu-l, veni la mine și îmi întinse o hîrtiuță.

— Ce-i cu asta? îl întrebai eu.

— Am scris acolo numele a zece domnișori și domnișoare care au terminat liceul și care acum, fiindcă n-au reușit la facultate, stau tot timpul la discuții filozofice și așteaptă păpică de la tăticu și de la mămica. Trebuie să-i punem la treabă.

— Bine, dar eu...

— Nu începe cu mofturile, mă repezi el. Am nevoie de ei la moara de furaje, pentru a face curățenie în grajduri și unele lucrări de reparații.

— Dar n-ai îngrijitori?

— Ba da, dar i-am trimis cu vitele la păscut.

— Manciuc știe de asta?

— Nu știe, dar va afla. Mergi cu mine?

— Unde?

— Pe la porțile lor. Ca reprezentant al primăriei. Și apoi îi cunoști mai bine, doar tu i-ai primit în U.T.C. Tu i-ai educat așa...

— Bine, dar eu...

— Hai, nu te mai codi.

Nu a fost deloc ușor să-i scoatem din casă, de la umbră, pe cei zece tineri cu patalama de absolvire a liceului la mînă. Eu singur, mai mult ca sigur, n-aș fi

Scanned with OKEN Scanner

reușit. Duma însă găsea totdeauna punctul sensibil. Cînd Radu a lui Țeposu, un găligan de aproape doi metri, că a fost și în echipa de volei a școlii, a zis că „nici nu se gîndește să pună el mîna pe lopată, că nu de asta și-a ros coatele pe bănci doisprezece ani de zile", Duma l-a luat tare.

— Ia ascultă, băiete, i-a zis el, la ce ai dat anul ăsta și ai căzut cu succes ?

— La juridică.

— Și cine ți-a dat recomandarea că ești așa și pe dincolo ?

— Păi mi-a semnat tovarășu... și arătă spre mine.

— Ei, să știi că la anul voi semna *eu* recomandările. Și ia aminte că nu voi semna hîrtia aceea dacă nu vii să muncești. Și am să înființez și o gazetă în centrul satului, unde să pun pozele puturoșilor, a trîntorilor... Hai, îmbracă-te !

Peste un ceas a plecat cu ei spre Bordu, la fermă. Se zice că Bucureanu i-a întîlnit în marginea satului.

— Unde-i duci, Victore ? l-a întrebat instructorul pe cel din frunte, deschizînd portiera mașinii. Nu ni-i dai nouă la cules de porumb ?

— Nu, tovarășe Bucureanu, nu se poate, ar fi răspuns Duma. Eu le-am promis că-i țin pe la umbră, prin grajduri, pe la moara de furaje, să nu-i bată soarele în cap, să nu facă insolație.

— Bine, bine, spor la treabă ! le-a urat instructorul.

Duma însă nu se depărtă imediat, ci le făcu semn celor zece să meargă înainte și se apropie de mașină.

— Tovarășe Bucureanu, se adresă el activistului, ajutați-mă într-o problemă...

— Ce-i Victore, ai greutăți ? se interesă celălalt, cu fața radiind de bucurie, de parcă atît ar fi așteptat, să i se ceară sprijinul.

— Așa și așa... Dar trebuie să punem ferma asta la punct, că altfel...

— Ai vreo propunere ?

— Mi-a vorbit cineva despre o instalație de evacuare a dejecțiilor care stă aruncată într-o magazie de un an. S-o montăm.

— Cu ce forțe, dragă ? Manciuc mi-a povestit toată tărășenia. A fost la trustul de construcție și a încercat

Scanned with OKEN Scanner

să contracteze lucrarea, dar ăia de acolo i-au rîs în nas, că n-au oameni pentru așa ceva. A încercat și la cooperativa „Constructorul", dar tot degeaba. Trebuie meseriași, Victore, nu din ăștia care n-au pus niciodată mîna pe mistrie sau pe lopată.

— Aducem noi....

— Care voi, mă ? !

— Noi, U.T.C.-ul. Cu ajutorul comitetului județean, putem detașa opt, nouă muncitori pentru trei săptămîni și facem lucrarea. Sînt atîtea întreprinderi... Dacă ne sprijiniți și dumneavoastră...

— E o idee, acceptă Bucureanu, netezindu-și o sprînceană cu trei degete. S-ar putea să fie o idee bună. Mai discutăm noi...

Manciuc apăru la fermă pe la orele trei ale amiezii. Intră direct în primul grajd și privi lung la tinerii care făceau curățenie sau umpleau ieslele cu lucernă.

— Ce-i cu voi aici ? îi întrebă răstit.

— Tovarășul Duma ne-a promovat grăjdari, rînji Radu a lui Țeposu. Pentru a rîni bălegarul are nevoie de bacalaureați.

Pe Duma îl găsi în al doilea grajd. Era cu Tinca Ploscuțeanu. Ea măsura cu un metru metalic, el trecea cifrele pe care i le spunea ea pe hîrtie, pe marginea unui desen ce reprezenta un jgheab. Duma îl văzu apropiindu-se. Va începe să-i facă morală sau va avea cuvinte de apreciere ? se întrebă el. Omul ăsta, își continuă gîndul, a devenit un tip ascuns, parcă de ani de zile luptă împotriva propriei firi. Dar poate sînt răutăcios, se îndoi pentru o secundă Duma de sine. Cel mai mult și mai mult ar fi vrut să-i vorbească o dată deschis... Să-l întrebe de ce i-a făcut atunci proces, de ce s-a coalizat cu Potorac și de ce apoi l-a primit ca șef de fermă, cînd putea foarte bine să nege că ar fi cerut un asemenea cadru. Oare dacă i-ar mărturisi că, în urmă cu vreo zece ani, el, Victor Duma, pe atunci un copilandru, îl admira, era idolul lui, modelul pe care și-l alesese, l-ar determina să fie sincer ?

Întrebarea președintelui, plată, rece, îl dezamorsă brusc.

— Cine ți-a dat voie să scoți vitele la păscut ? a tunat Manciuc.

Scanned with OKEN Scanner

— Nimeni, răspunse Duma, încercînd să rămînă calm și politicos. Am considerat că e de datoria mea... că intră în atribuțiile mele...

— Cum, dom'le, așa, de capul dumitale ? strigă Manciuc. Unde te trezești ?

Deruta dură numai o clipă, după care Duma zîmbi abia perceptibil și se apropie de președinte, întinzîndu-i în față, de parcă n-ar fi auzit întrebările, foaia pe care el desenase un jgheab pentru adăparea cu apă a vitelor direct în grajduri.

— Acesta e un jgheab, îi spuse. Trebuie să le amenajăm cît mai repede, altfel ne prinde iarna. Le pot face eu, cu băieții pe care i-ați văzut. Ne dați scîndură ?

Manciuc luă hîrtia în mîini și se concentră asupra ei. Nu, n-avea nevoie de explicații. Știe și el măcar atîta lucru : să citească un desen. Ce, îl crede chiar așa de încuiat ? A mai învățat și el, a văzut și la alții, a fost în atîtea schimburi de experiență. Dar de unde scîndură ? El nu are scîndură. Și de ce nu întreabă înainte de a se apuca de așa ceva ? Unde-i disciplina ? E frumos ca el, președintele, să afle de la alții că vitele ceape-ului au fost scoase la păscut ?

— Dar dumneavoastră, se auzi atunci glasul Tincăi Ploscuțeanu, de undeva, din spate, aveți atîtea lucruri pe cap, tovarășe președinte. De ce să vă încurcăm cu aceste chestiuni pe care le putem hotărî și noi ? Doar de asta ne-ați pus aici, ca să ne facem datoria.

Manciuc se răsuci nervos spre ea :

— De unde ai mai răsărit și tu, fă Tinco ?

Economista, mică, negricioasă, buzată, îl înfruntă fără să-și plece privirea.

— Eram pe aici, vorbi ea din nou. Dar dumneavoastră...

— Eu nu te-am văzut. Ești de vreo zece ani pe aici, dar ai stat numai între hîrțoage. Nici glasul nu ți l-am auzit. Credeam că mănînci pîinea ceape-ului de pomană.

Tinca Ploscuțeanu porni, smiorcăindu-se, spre ieșire.

— Ați jignit-o, îi șopti Duma președintelui. Nu trebuia. E o fată cumsecade.

— Las-că îi trece, se pronunță celălalt cu glas mai potolit. Dacă ai reușit s-o pui la treabă, tot e bine. Că încolo...

Scanned with OKEN Scanner

— Voiam să vă mai spun și de instalația de evacuare a dejecțiilor.

— Am aflat de la Bucureanu. De o bucată de vreme eu aflu ultimul ceea ce trebuie să știu primul.

Victor Duma sesiză ușoara tînguire din vocea președintelui și înțelese teama lui de a nu scăpa hățurile din mînă. Poate tocmai ásta e și cauza adevărată a excelui lui de autoritate, gîndi șeful de fermă. Voind să stăpînească mereu situația, face orice, se abate și de la propria fire. A mai văzut el oameni din ăștia: blînzi acasă, chiar mototoli, dar zbiri la serviciu, față de subalterni. Sau invers. De la aceștia nu trebuie să te aștepți la sprijin, cînd ai nevoie. Te lasă, cînd îți crapă măseaua. Sînt capricioși, schimbători, imprevizibili.

Pe la asfințitul soarelui, Duma urca încet panta spre Vișani. Era obosit, epuizat, dar tot la fermă se gîndea. Trebuie un program serios de redresare, își spunea. Efectivul e îmbătrînit și nu de prea bună calitate. Dar înnoirea lui nu se poate face decît în timp, cu răbdare, pornind de la un nucleu de selecție. Dacă pînă la sfîrșitul anului îmi vor făta optzeci de vaci, voi alege vițelele de la cele douzeci cu valoarea zootehnică mai mare și le voi da unui om, cred că lui Cotan, să le dădăcească zi și noapte, să le hrănească mai bine decît scrie la carte...

— Bună seara! Nu vă supărați, mai e mult pînă la Vișani?

Victor Duma se opri brusc, scuturînd din cap și închizînd o clipă ochii, pentru a se dezlega de gînduri. Cînd privi din nou, văzu lîngă el o fată de nouăsprezece, douăzeci de ani, stînd pe un geamantan mare, lung și înalt, galben, așezat pe marginea șoselei, în praf. Era o apariție cu totul neașteptată. Avea un chip de păpușă, bujori în obraji, întredeschidere suavă a buzelor, buclișoare pe frunte, sprîncene subțiri și gene lungi, pînă și îmbrăcămintea îi era de păpușă — o rochie cu buline roșii pe fond alb.

— Puțin, domnișoară, îi răspunse. După dîmbul acela apar primele case. Și îi arătă cocoașa de la capătul de sus al pantei. Dar ce-i cu dumneata, vii la vreo rudă?

— Eu?! se miră fata cu cap de păpușă. Nu, nici vorbă. Sînt învățătoare și mă prezint la post. Am fost repartizată aici.

Scanned with OKEN Scanner

— Da școala a început cam de multișor. Ai întîrziat.

— Două săptămîni, zîmbi fata ridicîndu-se de pe geamantan. Am tot sperat să obțin schimbarea repartiției. Dar n-a mers. Iar de gura tatei nu poți scăpa decît făcîndu-ți datoria.

— Ce-i tatăl dumitale ?

— Muncitor. Dar el se crede mult mai mult. Se crede un întemeietor. Așa că m-a alungat pe coclaurile astea. Ca să dau piept cu viața.

— Ehei, exclamă Duma, tatăl dumitale trebuie să fie un om teribil. Mi-ar place să am un asemenea socru.

— Tot ce e posibil, continuă fata dialogul. Mai am o soră...

— În ce clasă este ? se interesă Duma intuind cursa întinsă.

— A șaptea.

Izbucniră amîndoi în rîs, în aceeași clipă.

— Să mergem, o îndemnă el.

Fata se aplecă să-și ridice geamantanul, dar Duma se oferi imediat să i-l ducă. Porniră la pas.

— Dumneata cu ce te ocupi în satul ăsta ? îl întrebă învățătoarea.

— Sînt fermier.

— Aha, un fel de Faulkner.

— Nu chiar.

— Cum e școala din Vișani ?

— Mare, din cărămidă, cu privată în curte, cu lumină electrică. Am învățat și eu în ea, și tata, și bunicu, toți cei din Vișani, numai personalități. Ai să vezi dumneata. De-atîția căpoși, n-ai pe unde să întorci.

— Ești nostim, exclamă fata. Dar pe mine mă interesează mai mult colectivul de cadre didactice. Cum e ?

— Excelent. Încă n-a ieșit la pensie domn' Mănăilă. El e învățătorul numărul unu, emerit, a fost cîndva și director, cînd l-a dat la o parte pe domn' Cernăuțu. Am făcut și eu cu domn' Mănăilă botanica, un obiect nou, de care atunci, prin a cincea sau a șasea, auzeam prima dată. Lecțiile nu mă atrăgeau deloc, deși, ca fiu de țăran, crescusem printre flori, buruieni și copaci, urmărisem cum încolțesc grîul, fasolea, cum dă în mătase păpușoiul. Domn' Mănăilă avea un mod de a ne preda foarte sec: ne spunea numai ceea ce scria în carte. La cea mai mică

Scanned with OKEN Scanner

neatenție dovedită de vreun elev, izbucnea : „Inconștientule ! Imbecilule ! Taică-tu îți dă mămăligă să mănînci și te trimite la școală să înveți, nu să belești ochii pe pereți".

— Dar domnul Cernăuțu ?...

— Ei, domn' Cernăuțu, în asemenea situații, proceda cu totul altfel : „Ce-i, Gicuță, întreba el blînd, ai văzut vreo păsărică pe fereastră ? Unde-i ? Hai să ne uităm cu toții". Și dacă cel în cauză arăta, într-adevăr, vreo păsărică în vreun copac din curtea școlii, domn' Cernăuțu ne îndemna pe toți să ne ridicăm și să o privim, în timpul acesta el explicîndu-ne ce fel de pasăre e și ce obiceiuri are. După un minut, două, ne spunea : „Hai, gata, treceți la locurile voastre. Sau încă sînteți amorțiți ? Atunci în picioare, lîngă bănci ! Frecați-vă bine mîinile, fața, așa, brațele întinse înainte, îndoiți-vă din șale și atingeți vîrfurile picioarelor ! Și acum respirați adînc, adîîînc ! Ei, în bănci". Și lecția continua cu un spor deosebit. Domn' Cernăuțu știa să ne aerisească creierii.

— Înseamnă că e un tip grozav.

— Da, dar a ieșit la pensie anul trecut. Așa că o să ai parte numai de domn' Mănăilă. O să te dădăcească teribil. Dar ia să mai stăm, că dumneata ai încărcat cam tare geamantanul ăsta. Nu credeam că-s așa de grele fleacurile femeiești.

Se opriră pe cocoașa dealului. Duma vorbea cu o dezinvoltură de care el singur se mira. De obicei, în fața femeilor, era un timid. I se părea stupid să discute cu ele banalități și atunci căuta cu înfrigurare ceva aparte și cum nu-i venea pe moment, se înhiba, se enerva și rata orice conversație. Își aminti o clipă de lecția Ioanei Manciuc, cea dusă... Fata asta era la fel : te privea drept în ochi, cu pupilele dilatate, cu fața strălucind de încredere, ca o prietenă intimă care te știe și te prețuiește așa cum ești.

— Ce rîu e acolo, în vale ? întrebă ea.

— Zeletinul. Vara e cît un pîrîu. Dar odată era să mă înec în el.

— Eu am crescut pe malul Bistriței.

— Unde ?

— La Bacău.

Scanned with OKEN Scanner

— Aha, deci ai venit cu rata de Bacău. Trebuia să-mi închipui. Dar ia spune, unde vei sta în Vișani ?

— Nu știu. Primarul trebuie să mă ajute să-mi găsesc o gazdă.

— Mai bine te duc eu la o femeie de treabă, care locuiește chiar lîngă școală. A mai avut în gazdă domnișoare ca dumneata. Și fosta mea profesoară de limba română a stat la ea.

— Era frumoasă ?

— Da. Dar eu eram un țînc.

— A fost prima dumitale dragoste ?

— Nu prea. O priveam însă totdeauna cu o mare bucurie. Sînt ființe din astea care, nu știu cum, parcă sînt destinate să aducă încîntare și fericire pe pămînt, prin simpla lor prezență, prin faptul că trăiesc.

— Înseamnă că într-adevăr era frumoasă.

— Da. Semăna cu dumneata.

Se priviră din nou, ochi în ochi, oarecum surprinși, cercetîndu-se și, brusc, amîndoi, probabil pentru a se smulge dintr-o asemenea situație, izbucniră în rîs. Apoi Duma se aplecă și ridică geamantanul.

— Cum te cheamă ? o întrebă după cîțiva pași.

— Cecilia Mărgărint. Poți să-mi spui Lia. Pe dumneata ?

— Victor Duma. Poți să-mi spui doar Victor.

Se despărțiră abia peste un ceas, după ce o instală la gazda promisă. Și-n tot acest timp au vorbit continuu, ca doi vechi prieteni care găsesc mereu ceva să-și spună, care, adesea, unul în fața celuilalt, își comentează propriile gînduri, pentru a le încerca tăria, pentru a le descifra sensurile ascunse.

31

Pe la unsprezece noaptea, cu ultima rată, care îi aducea pe navetiști la casele lor, a venit și primarul Potorac. Hainele nu mai stăteau pe el la fel de bățoase ca la plecare. Se vedea de departe că a avut o zi grea, obositoare. Cînd mașina opri în fața primăriei, el coborî primul. Peste cîteva clipe se trezi mergînd spre birou. Își reveni însă repede.

Scanned with OKEN Scanner

— Noapte bună, don' primar !

— Să trăiești, primare !

Oamenii îl salutau grăbiți, unii cu mai puțin respect, ba chiar cu ironie, căci ei, ca navetiști, se socoteau la adăpost de puterea lui.

La postul de miliție ferestrele erau luminate slab, probabil de o lampă de birou. Plutonierul Năstase lucra. „Ce-o fi lucrînd la ora asta ? ! Depune și ăsta o muncă intelectuală, o face pe scriptologul. Dar trebuie să-i fac o vizită. Uneori cu cei mici te înțelegi mai bine".

Intră fără să bată în ușă. Năstase se ridică brusc de pe scaun. Lumina de la lampă îi proiecta pe peretele din stînga, sus, spre tavan, un nas de jumătate de metru. Potorac urmări umbra, dar nici un zîmbet nu se născu în sufletul său.

— Lucrăm, lucrăm, se adresă plutonierului.

— Mde, ce să facem și noi, dacă nu dovedim cît e ziua de mare ? ! Mai confruntăm declarații, analizăm... așa putem prinde un fir. Dar să știți, e încîlcită rău povestea...

— Care poveste ? ! se miră primarul, absorbit de cîteva zile de propriile-i treburi.

— Cum care ? ! întrebă și se miră, la rîndul său, Năstase. Cea cu Gavrilă Mușțiu. Știți doar că dimineață a venit muierea lui la noi și a reclamat.

— Aha, se lumină Potorac. Eu credeam că zici despre povestea mea. Cred că știi...

— Cea cu declarațiile ciobanilor ? Nici-o grijă. Eu sînt prea mic, dar nu trebuie să vă fie teamă. Din cîte îmi dau eu seama, nu aveți nici-un motiv. Și apoi... știți dumneavoastră cum să le întoarceți.

Potorac se lumină. De fapt, de la cei la care a fost în cursul zilei a auzit cam aceleași îndemnuri și asigurări. Era însă cealaltă chestiune, mult mai delicată, cu fratele care... Dacă Chirac sau altcineva pus de el scrie o reclamație și dezvăluie faptul ? !...

— Ce facem cu sediul vostru, unde îl amplasăm ?

Întrebarea o rosti fără o intenție anume. Abia după aceea își zise că nu-i rău să-i cunoască părerile, gîndurile ; poate și el, Năstase, mocnește pe undeva, poate... Acum s-ar putea să depindă și de el cu ceva. Mai poți ști ? !

Scanned with OKEN Scanner

— Din partea mea, fie unde o fi, dar tovarășul colonel a zis că nu acceptă vreun loc departe de primărie sau care să nu fie la artera principală. Eu ce să fac? Mă conformez.

— Bine, dom'le, înțeleg, dar dumneata știi acum satul, așa că fă o propunere. Unde? Că pe aici, pe aproape, n-avem nici un loc liber.

— Da, asta-i cam așa... M-am uitat și eu, că tovarășul colonel mi-a zis să studiez propunerea cu atenție. Sînt cîteva locuri: a lui Bounegru, a lui Catran, a lui Chirac, dar toate sînt cam departe...

— Da, da... trebuie să analizăm... Dacă am lua puțin din curtea lui Mihăilă și puțin din a lui Paraschiv, ei, ce zici? Am putea să-l amplasăm chiar aici, în fața primăriei... Da, da, spuneți-i tovarășului colonel că o să ne străduim să găsim o soluție bună, că primarul din Vișani o să facă tot ce se poate pentru... Da? Atunci ne-am înțeles. Noapte bună!

Mergînd spre casă, mai înseninat, Potorac zări la o poartă două umbre. În primele clipe, pe cînd se apropia, nu le acordă nici-o atenție. Ajungînd în dreptul lor, tresări însă și se abținu cu greu să nu întoarcă vizibil capul spre cei doi. Sigur, în poartă era Roza lui Duflea, văduva: pe ea o recunoscu, de altfel era și ușor căci se afla în dreptul casei sale. Bărbatul stătea însă cu spatele. L-a auzit rostind cîteva cuvinte, parcă o întrebare — „Și cum a fost filmul?" sau cam așa ceva — și vocea i s-a părut cunoscută. „Cine o fi, domnule?!", își repetă el, de mai multe ori, întrebarea. După vreo cincizeci de metri, într-un loc unde era mai întuneric, se hotărî brusc: se abătu de la calea sa și se lipi de gard, sub un copac, cu intenția de a rămîne mai mult ascuns în beznă pentru a-i urmări pe cei doi, pentru a vedea cine e bărbatul și dacă Roza îl primește în casă. Dar, cum se lipi de gard, un ham-ham gros, gutural, de cîine puternic și rău, venind din spate, îl făcu să ajungă, cît ai clipi, în mijlocul drumului. Porni nervos și rușinat spre casă.

Cei doi îi priviră umbra și chicotiră. Roza îl recunoscuse după mers. Cîndva îi spusese unei alte femei, tot tînără, ca și ea: „Să știi că Potorac e opărit între picioare, ca băieții cei mici și grași. Uite-l cum merge!"

Scanned with OKEN Scanner

Acum, privindu-și cavalerul pe sub sprîncene, zise despre cel speriat de cîine :

— Mare lepră ! Voia să vadă ce facem noi și mîine să împînzească tot satul.

— Ei, parcă noi ce facem ? murmură tulburat tînărul, atingîndu-i, ca din întîmplare, cu mîna dreaptă sînul stîng.

— Stai cuminte ! îi porunci Roza.

— Ce film ai văzut la televizor, la vecina ? De dragoste ?

— Nu.

— Mă primești în casă ?

— Nu.

Peste cîteva clipe, cei doi intrau, totuși, în casă.

32

Cercetările plutonierului Năstase se apropiau de sfîrșit. Vinovatul, pentru el, era stabilit. Motivul, de asemenea, cît se poate de limpede. Dar probele ? Nici una. Îl simțea însă pe Vîlcu Oniga dîndu-i tîrcoale. Și tîrcoalele acelea parcă se potriveau ca un lat în jurul lui. De-i va închide gura încă o dată, înseamnă că s-a dus cu el. Nu, se revoltă plutonierul, asta nu trebuie să se întîmple. Nu trebuie să depindă el de unul ca Oniga. Dar, revoltîndu-se, simțea cum se pierde, cum îi fuge terenul de sub picioare. Un gînd ascuns îi șoptea că supraviețuirea sa înseamnă lașitate, cîrdășenie cu o otreapă. Și-l îndemna să n-o facă pe viteazul.

Asta chiar îl enerva. Să-i arăți omului mocirla și să-l îndemni totodată să intre în mocirlă. Să-i tai orice acces spre demnitate. Hm ! Dacă i-ar fi reușit planul... A trimis-o ieri pe Violeta la fratele său, i-a dat liber o zi, să se ducă la el și la cumnată-sa. Azi a descusut-o, dar nu a aflat cine știe ce. Fata e așa năucă încît parcă vorbește prin somn. Cu un singur fapt i-a reținut atenția. Violeta i-a zis că atunci cînd a intrat ea în ogradă, Vîlcu tocmai ieșea dintr-o groapă din vie. Ce-o fi însemnînd asta ? Cumva Oniga are un al doilea beci, în vie ? Asta ar explica multe. Dar cum de nu s-a auzit pînă acum ? Dacă e doar o halucinație a fetei ? Mai

Scanned with OKEN Scanner

mult ca sigur că așa este. Și dacă nu-i ? Trebuie cercetat. El a fost învățat să nu excludă nici-o posibilitate.

Auzi un ciocănit la ușă. „Să știi că a venit Oniga" își zise. Se ridică de la birou și se apropie de fereastră, privind pieziș spre partea de afară a ușii. Nu, nu era Oniga. Era Vasile Chirac.

— Intră ! strigă către cel de afară, îndreptîndu-se spre birou.

— Bună ziua la dumneavoastră ! salută Chirac păsind pragul, ținîndu-și căciula în mînă.

— Bună să fie, moșule. Care-i jalba ?

— Apoi, apoi... lungi vorba bătrînul, ca să-și dea seama în ce toane se afla plutonierul, ce să fie, că doar nu vin de bine la dumneavoastră. La miliție și la doctori nimeni nu se duce de bine, de bucurie, fiecare are un of pe suflet. Așa și eu.

— Mă iei pe departe, moșule, zîmbi Năstase. Mare cotoi mai ești !

— Eu ? ! Păcatele mele ! Sînt om năcăjit și cu frica lui dumnezeu.

— Hai, lasă, lasă, nu mai juca teatru, că în dumnezeu nu crezi, se zice că nu ai călcat în biserică de cînd te-ai întors din război. Așa-i ?

— Da, da, sînt un păcătos, un mare păcătos. Dar să știți, n-am făcut rău nimănui. Sînt și eu om la casa mea, îmi văd de bătrînețile mele și nu sufăr să mă calce altul pe bombeu. Asta-i ! Că și cu tovarășul Potorac eu m-am purtat respectos, deși în școală era mai bleg ca mine, dar vezi, acum i s-a urcat la cap. Parcă eu nu știu cine-i frate-su și cîți bani face el. Și ca să-mi închidă gura, acum mă amenință că îmi ia locul de casă. Da, așa zice el, că dumneavoastră, miliția, aveți nevoie pentru sediu și n-ați găsit unde decît pe locul meu. Și mai zice că nu-i propunerea lui.

Năstase se înveseli. Se apropie de Chirac și-l bătu pe umăr

— Lasă, moșule, îi spuse el, n-avea grijă, nu venim noi pe locul matale. E prea departe. Dar mai ține-ți gura că, uite, îți face necazuri.

— Apoi, de, așa-i ea, păcătoasa ! Dar ce să-i fac ? Dacă nu vorbește, cere de mîncare și tot rău este. Închisă nu pot s-o țin.

Scanned with OKEN Scanner

După ce plecă Chirac, în Năstase parcă se lumină de ziuă. Stătu mai mult de jumătate de ceas în picioare, la fereastră, privind nu afară, ci undeva în gol, fără să încerce să se concentreze, să-și adune gîndurile. Razele strecurate prin geam îi încălzeau obrajii, îi sclipeau în ochi de trebuia să clipească des ; de mult nu-și mai simțise corpul atît de ușor, gata parcă de zbor. Nu dădea nici-o importanță rarelor fulgurații de cuvinte care-i treceau prin cap, respira încet, nezgomotos, fiindu-i teamă să nu-și trezească propriile-i gînduri. Senzația de lumină și căldură era numai la nivelul pielii, dar era atît de plăcută încît, în acele clipe, nu-și mai dorea celelalte simțuri.

Închizînd ochii, văzu difuz, un adolescent înalt și subțire, îmbrăcat în niște salopete murdare, de cazangiu. Of, ce milă îi era de figura aceea ! Aparițiile ei, rare, ce-i drept, nu-i produceau nici-o bucurie. Îi aduceau mereu aminte de o explozie, de straturi groase de aburi fierbinți prin care el nu a reușit să-și găsească imediat prietenul de atunci, pentru a-l salva.

Mintea și memoria parcă i se blocară pentru cîteva clipe — și Năstase deschise ochii ca un înotător revenind la suprafață.

De s-ar fi grăbit un pic, Vîlcu Oniga l-ar fi surprins în starea de dinainte și, fără îndoială, ar fi știut să profite. Așa însă, Năstase l-a putut primi după cum își făcuse planul.

— Te rog să iei loc, tovarășe Oniga, îl îndemnă cu glas rece, oficial. Te rog să-mi spui cu ce-ți pot fi de folos.

— Am auzit, domnule plutonier, începu tînărul țăran afacerist pe un ton impertinent, da, am auzit că îmi întinzi iarăși capcane.

— Eu ? ! se miră Năstase.

— De aceea am venit aici, reluă Oniga. Nu vreau să te ostenești dumneata căutîndu-mă, pierzîndu-ți timpul cu mine, un biet om fără importanță și fără apărare, un nimic, acolo, pe care poți să-l calci în picioare, după cum poftești.

Năstase tăcea și asculta, zîmbind ironic, dar abia perceptibil. Îl urmărea pe Oniga și-l lăsa să se agite din ce în ce mai tare. De la un timp se plictisi și voi să-l

Scanned with OKEN Scanner

întrerupă, nu găsi însă în el hotărîrea necesară să-l oprească. Și apoi îndîrjirea celuilalt de a-și expune cazul cu orice preț îi plăcea dintr-un anumit punct de vedere, îl interesa ca milițian. „Ce vreți, domnule, întreba retoric Oniga, de ce nu mă lăsați în pace? V-am dat pămîntul la colectiv, am dat boii și căruța, am dat două hectare de vie nobilă pe care am plantat-o eu, cu mîinile mele, am rămas numai cu casa și cu ce am în grădină. Ce vreți, domnule, de ce nu mă lăsați să-mi văd de casă și să-mi cîștig pîinea cum îmi trece prin cap? Vreți să vin la muncă în colectiv, să trag cu sapa alături de cei care prășeau la mine cu ziua?! Ei, asta cînd o să vă vedeți voi ceafa. Și dumneata, care ai abuzat de sora mea...“

Asta era prea de tot. Cum își permitea? Îi întîlni privirea de buhai furios și cuvintele pe care se pregătise să i le arunce în față îi înghețară pe buze ca un spasm. Nu, încă nu. Trebuie să aibă răbdare. Pentru greșeala aceea neroadă, acum trebuie să înghită mojiciile ăstuia. Ah, de nu și-ar fi pierdut mințile atunci, de n-ar fi pus mîna pe pulpa aceea albă, dacă nevastă-sa n-ar fi trăncănit, cum l-ar purta acum în șuturi pe nemernicul ăsta. Dar așa, taci Grigore și bea agheazmă, fir-ar să fie. Dar lasă, o să se scuture el. Ce se va întîmpla după aceea? Hm! De n-ar fi întrebarea aceasta, poate n-ar mai șovăi, nu i-ar permite ăstuia să-l amenințe, să plece sigur de el și, uite, să trîntească ușa.

33

Victor Duma se trezi dintr-o dată, în ușă, cu Dinache, frate-su. Și tresări surprins, deși, într-un fel, îl aștepta de mult, încă din ziua revenirii în Vișani. Atunci, imediat după moartea mamei, s-au despărțit fără un cuvînt. În Victor pătrunsese o tăcere grea, apăsătoare. Se mișca, mergea, dar în el, o bună bucată de vreme, nu s-a mai născut nici-un sunet, nici-o silabă. Cei din jur, care îl cunoșteau, neprimind răspunsurile așteptate, invocau durerea. Victor Duma îi privea parcă fără să-i cunoască, parcă neauzindu-i, ocolindu-i ca pe niște ob-

Scanned with OKEN Scanner

stacole din lumea materială. Nu simțea nici un fel de durere. Pur și simplu sufletul lui amuțise. Cînd îi reveni glasul, învăță să vorbească din nou, dar printre străini.

Acum Dinache era în cadrul ușii. Ochii lui negri și reci la rădăcina nasului ascuțit, sprîncenele albe, fruntea îngustă, cît o lamă de cuțit erau la fel. Și totuși, în el se schimbase ceva. Victor căută o clipă să înțeleagă ce. Dar gîndul îi lunecă repede în altă direcție. „Cînd Dinache se înfurie, auzi în el un glas, sprîncenele albe i se zbîrlesc. Ca în vara aceea de demult cînd el și Dinache au fost lăsați de părinții lor în lanul de popușoi de la Criponești să mai prășească pînă la asfințitul soarelui și nu mai știe de ce, s-au luat la ceartă. I-a rămas însă întipărit pe retină chipul lui Dinache de atunci, furios, cu sprîncenele zbîrlite, ca un pisoi gata de luptă. Sigur, cînd s-au luat la bătaie, Dinache l-a dovedit, era mai voinic, mai copt, altceva însă nu i-a putut ierta : a continuat să-l bată și după ce s-a recunoscut învins. Îl lovea parcă mai cu sete. Și repeta mereu : „Așa ? ! Las' că te fac eu să-mi știi de frică". Dar el, Victor, s-a încăpățînat să nu învețe frica. De aceea i-a fost dat să mai încaseze multe bătăi.

— Intră ! Ce-ai rămas acolo ? ! Ia loc ! îl îndemnă acum pe Dinache.

Musafirul păși în încăpere. Nici unul nu a întins mîna. Amîndoi au evitat să li se întîlnească privirile.

— Credeam că vii pe la mine, începu Dinache. Te-am așteptat. Ai trecut de cîteva ori prin fața porții, dar n-ai intrat. Ce ai împotriva mea ?

Glasul fratelui mai mare era aspru. Dar se simțea în el și o undă de nesiguranță. „Ce-a fost, a trecut, continuă Dinache. Sîntem acum oameni în toată firea. Am rămas singuri și trebuie să ne înțelegem și să ne ajutăm ca frații. Așa se cade".

Victor se trezi rînjind. Acum nu-i mai era teamă. În anii care au trecut, el s-a săltat dintr-o dată, l-a întrecut în înălțime, e mai vînjos. Dacă ar fi să-i întoarcă bătăile de atunci...

— Nu cumva vrei să te ajut în potlogăriile pe care le pui la cale cu Oniga ?

— Eu ? !

Scanned with OKEN Scanner

Cînd se mira, Dinache, cu figura lui albicioasă, părea un sfînt cufundat în rugăciune. Dar fratele mai mic îl știa bine. Va miza, fără îndoială, pe slăbiciunea lui sufletească, pe legătura lor, poate-i pregătit să-i spună că sîngele apă nu se face, poate e sigur de el și i-a zis nevestei să gătească ceva special pentru împăcarea lor, poate așteaptă acum să intre amîndoi pe ușă, o fi așezat și plăcintele pe masă și paharele cu vin...

— Dacă ai venit pentru împăcare, zise cu glas tare și tremurat Victor, proptindu-și mîinile în masă, află că ai dat greș. Eu sînt un om care nu uită. N-ai decît să-ți trăiești viața cum te duce capul, dar să nu-mi stai vreodată în cale, că nu știu ce se va întîmpla.

— Da' deștept te mai crezi, bre ! se încontră Dinache. Te pomenești că vrei să-ți cer iertare în genunchi.

— Poți să-mi ceri, tot degeaba.

— Nu mai spune ? !

— Așa-i cum îți zic. Și vezi-ți de treabă !...

— Nu zău !

Rînjind, Dinache se rezemă cu spatele de perete. Mîinile îi tremurau însă ușor, abia perceptibil. De dincolo de masă, Victor îl privi mai atent. Nu știa ce să facă : să-l dea afară, să cheme oamenii din grajduri pentru a-l arunca în drum sau, sub un motiv oarecare, să iasă el ? Dacă va încerca să-l alunge, Dinache, care nu mai are nimic sfînt, se va opune, va începe să înjure, să facă scandal. La această posibilitate, în anii săi de singurătate, de meditație, Victor nu s-a gîndit. Îl descoperea acum în fața sa, în febră, agitîndu-se, frămîntîndu-și labele mari și murdare, de șofer de camion, agresiv ca și înainte și încă, în plus, batjocoritor.

— Uiți, puișor, că n-ai tras cu mine la șaibă, grăi din nou, dezvelindu-și dantura colțoasă, Dinache. Te sfătuiesc să-ți ții firea năbădăioasă, că pe mine nu mă sperii ca pe alții. Eu de-alde tine am mai văzut mulți.

— Și eu de-alde tine.

— Poate. Nu zic ba. Nu mă pretind cu stea în frunte, cum te pretinzi tu. Și acum ia aminte : eu am venit la tine cu gînduri bune. Dar văd că nu ești de înțeles. Ți-au intrat gărgăunii în cap. Îi dai cu gura, faci politică, n-ai decît să ajungi mare, dacă îi poți fraieri. Nu mă priveș-

Scanned with OKEN Scanner

te. Dar să nu-ți bagi nasul în afacerile mele, că-ți rup picioarele.

— Un singur lucru uiți, frățioare. Că afacerile tale mă privesc și pe mine.

— Cum adică... te privesc ?

— Așa bine. Noi, ăștia, care primim cîte o funcție mai importantă, sîntem judecați și pentru faptele altora, ale părinților mai ales, ale fraților... De aceea ar fi mai bine să te liniștești.

— Aha, ți-i teamă să nu cazi din cauza mea ! exclamă Dinache. Am înțeles, te am la mînă, puișor, te am la mînă. Ai să joci cum îți cînt eu.

Victor îl măsură cu o privire disprețuitoare, deși știa de mult că Dinache, în chestiunile delicate, nu putea acționa decît în acest fel, violentînd bunul simț. Se gîndise de multe ori la deosebirile dintre ei, la marile neasemănări dintre sufletele lor și, la început, n-a priceput deloc cînd și cum au apărut. Deși erau frați, se deosebeau parcă mai mult decît doi străini. Ani de zile a căutat Victor punctul lor de îndepărtare. Acum îl vedea pentru prima dată : eu, își spunea, m-am strunit mereu spre ceva înalt, în timp ce el s-a lăsat purtat de instincte. Eu eram un naiv, ani de zile am crezut că poveștile din cărți erau adevărate și-mi propuneam, asemenea personajelor din romane, să fiu eroul unor întîmplări minunate. Pe cînd el nu acorda nici-o importanță unor asemenea vise, pentru el nu exista lumea imaginației.

— Dinache, i se adresă de data aceasta blînd, am o singură rugăminte : să nu uiți că mama ar mai fi trăit cîțiva ani cu mintea limpede, dacă tu...

— Ți-a intrat în cap o prostie și nu-ți mai iese. Mama n-a înnebunit din cauza mea. Nu mai are rost să vorbim.

— Știu prea bine cînd și cum i s-au întunecat mințile. Cel puțin acum, după atîția ani, ar trebui să pricepi ce vină ai avut și cum ar trebui să-ți orînduiești viața de aici încolo. Din păcate, tu trăiești în continuare ca un bezmetic. De aceea, nu-mi face plăcere să mă întîlnesc cu tine.

Zicînd aceste cuvinte, Victor Duma se îndreptă spre ușă și ieși. În urma sa, Dinache, avînd parcă prima dată sufletul răscolit, rămase cîteva clipe nemișcat, cu simțuri-

Scanned with OKEN Scanner

le paralizate, fără zbatere de gînd sub frunte. Porni apoi și el spre ieșire, dar cu pas încet, brusc îngreunat, fără să vadă pe nimeni.

34

Se întorcea acasă, tîrziu, frînt de oboseală, tîrîndu-și pașii prin colbul gros al uliței, cînd se auzi strigat.

— Hei, Victore, ia stai puțin !

Era în dreptul fîntînii cu ciuturi. Femeia care i se adresă, învîrtea mai departe roata metalică, încet, trăgînd din greu de spițe. Un moment, Victor Duma se gîndi să se apropie și s-o ajute. Rămase însă locului, așteptînd. Ulița vuia de glasuri și tropăituri de copiii care se jucau de-a v-ați-ascunselea. Fete și băieți de zece-doisprezece ani treceau în goană pe lîngă el, gîfîind, căutînd locuri întunecoase, pe după colțuri de gard, pe după fîntînă, dincolo de porți. O zări venind cu două căldări de apă în mînă, șuie, călcînd nesigur și pe Safta lui Gudabuf. Trebuie să aibă vreo cincizeci de ani, își spuse Duma, urmărind-o. Da, cam atît trebuie să aibă, preciză pentru sine, amintindu-și că atunci cînd a fost descoperită, cînd s-a aflat că țăranul acela ascuns de ochii lumii, Gudabuf, care n-a fost văzut niciodată ziua în sat, mai are o fată, ea era trecută de treizeci de ani. Cei mai uimiți au fost atunci vecinii, alde Buliga, Secereanu și Podaru, singurii care mai puteau să-și arunce o privire în ograda lor. Și totuși nici ei n-au știut nimic de existența Saftei. Au descoperit-o două învățătoare și o soră medicală trimise, prin 1947, în campania de despăduchere prin sat.

— Nu voiau să ne lase în casă, povestea atunci, la jumătate de oră de la marea descoperire, Alexandra lui Istrate, sora medicală, o femeie înaltă și latră cît o ușă. Dar cînd i-am dat un brînci bătrînului a zburat de pe prispă și nici prostălăul de fecior-su nu s-a mai opus. În casă, i-am dezbrăcat repede și le-am luat rufele nespălate la mînă. Deodată aud un zgomot sub pat. În prima clipă, mi-am zis că-i o pisică care o fi răsturnat ceva acolo. Dar cînd văd că ei nu se apleacă să-și arunce măcar o privire sub pat și mai citesc pe fețele lor și un pic de îngrijora-

Scanned with OKEN Scanner

re, îmi zic : Stai așa, Alexandro, că aici e ceva necurat la mijloc. Mă prefac eu atunci că scap rufa din mînă și, cînd mă las în jos s-o ridic, dau la o parte și țolul de pe marginea patului. Și-o văd acolo pe Safta, întinsă printre scaune, ca o lighioană, numai cu o cămașă zoioasă pe ea, privindu-mă cu ochi înspăimîntați, ca o sălbăticiune. Întind mîna s-o apuc, s-o trag afară, dar mă zgîrie cu ghearele, mă mușcă. Atunci sar și tovarășele învățătoare, care sînt aici de față și pot să confirme și o scoatem de picioare. Nici nu știe să vorbească, n-a scos un cuvînt. Doamne, ce oameni !

Pe atunci el, Victor Duma, avea șapte ani și a luat act cu stupefacție de existența pe pămînt a Saftei Gudabuf, precum toți cei de pe uliță și din satul Vișani. Pe bătrînul Gudabuf îl știa : în serile de vară, cînd se juca de-a v-ați-ascunselea cu copiii din vecini, el apărea pe lîngă carul cu boi, întorcîndu-se din cîmp. Era un moșneguț cu țepi în barbă, care privea numai în pămînt, care vorbea numai monosilabic, cu voce groasă : hăis, cea ! Numai îndemnuri pentru vite rostea Gudabuf în afara ogrăzii sale. Nu tu „bună zîua", nu tu „bună sara" sau „Ce mai faci, Vasîle ?", „Ai terminat de secerat, Neculai ?" Nimic. Apărea din întuneric pe lîngă boi, tîrîndu-și picioarele goale și murdare prin praf, îmbrăcat în haine peticite de nu mai știai din ce material au fost făcute. Abia în vara următoare s-a ivit și Safta pe uliță. Mergea ca o sălbatică, se împiedica, își lua avînt, iar se oprea și din nou se smucea spre înainte. Copiii se holbau la ea, femeile își făceau cruce, minunîndu-se cît de mare poate fi grădina lui Dumnezeu. Acum ieșea în fiecare zi după apă și oamenii o întrebau cu o curiozitate încă trează : „Ce mai faci Safto, cînd te măriți ?", „Ghine", răspundea ea numai la prima parte a întrebării și se hlizea ridicol. Uneori, cîte un bărbat se răstea la ea : „Da' ce aștepți, fă ? Nu ți s-a făcut de... nici acum ? !" Cînd era pe aproape vreo femeie, îi lua apărarea „Da las-o în pace, bre, că pînă acum i-a trecut pofta, fără să știe ce-i aia". O apăra chicotind, parcă gîndindu-se la propriile-i plăceri.

— Hai, Victore, pînă la mine. Vreau să vorbim ceva.

Era glasul Victoriei Ștefan, femeia care a primit-o în gazdă pe învățătoarea Cecilia Mărgărint.

Scanned with OKEN Scanner

— D-apoi, țață Victoria, zise Duma, tare n-aș merge. Îs așa de obosit că abia aștept să mă întind în pat.

— Dacă te plîngi tu, la anii tăi, atunci eu, care-s bătrînă, ce să mai zic ? Ia de ici o căldare și hai s-o lămurești pe domnișoara aceea, că doar tu mi-ai adus-o.

— Dar ce s-a întîmplat ?

— Stă cu geamantanul făcut și plînge în fiecare seară. I se pare că a nimerit într-un fund de lume.

Pe Cecilia Mărgărint au găsit-o în camera ei. Era îmbrăcată într-o pijama băiețească, strînsă pe corp, încît i se vedeau formele de o armonie perfectă, calotele tremurătoare ale sînilor, conturul ațițător al coapselor, liniile și unghiurile unei adevărate frumuseți feminine. Văzînd-o astfel, Victor Duma a dat să se retragă, să se scuze, ea însă, fără pic de zîmbet, l-a invitat să rămînă.

— Intră ! Ce, n-ai mai văzut fată în pijama ?

Voce a unui spirit căruia nu-i plac ocolișurile, gîndi Duma. Poate tocmai această franchețe, descoperită de la primele vorbe schimbate cu ea, îl captivase.

— Ce faci ? o întrebă el încă jenat, neputînd să-și găsească tonul firesc.

— Mă plictisesc, răspunse Cecilia, așezîndu-se pe marginea patului, prinzîndu-și palmele reunite față în față între genunchi. Mă plictisesc îngrozitor. De la școală vin aici, încerc să citesc și nu pot, mă uit pe fereastră și îmi vine să urlu. Satul ăsta parcă e mut și surd, parcă-i un monument al liniștii.

Îl privea cu ochi mari, triști, fără să mai aibă în ei scînteierile din seara în care a cunoscut-o.

— Nu ai dreptate, se pronunță el, luînd loc pe un scaun din apropiere.

— În ce privință ?

— Satul acesta nu-i nici mut, nici surd și doar aparent e liniștit. E o părticică din lumea asta convulsionară, se petrec în el explozii, lupte crîncene și peste tot pasiunile sînt în floare.

— Zău ? !...

— Te rog să nu fii ironică. Eu îți vorbesc foarte serios.

— Am înțeles, tovarășe secretar. Dacă îmi trasezi și sarcina de a-ți înghiți considerațiile pline de importanță despre Vișanii dumitale, atunci totul e în regulă.

Scanned with OKEN Scanner

— Ai aflat, deci. Cui i-ai cerut amănunte despre persoana mea ?

— N-a fost nevoie. Eşti cineva în satul ăsta, o personalitate despre care se vorbeşte peste tot. A trebuit doar să ascult...

Vru să-i răspundă şi el cu o ironie, dar îi surprinse în priviri revenirea scînteierilor jucăuşe. Zîmbi mulţumit, încîntat de schimbare. Aşa o voia, ştrengăriţă, oricînd gata să dea cu tifla, spirit liber şi pătrunzător, care nu-şi ascundea nici ţepii, nici brizele de gingăşie.

— Te îmbraci ? o întrebă el.

— Unde mă inviţi ?

— La căminul cultural, la film. Se numeşte „Reîntoarcerea".

— Da ? ! Straşnic. Sînt moartă după melodrame.

— Te aştept dincolo, la ţaţa Victoria.

Sala căminului cultural, cînd au intrat ei, era plină aproape numai cu copii şi adolescenţi. Au găsit totuşi două locuri libere, pe ultimul rînd şi s-au aşezat. Imediat ce lumina s-a stins, Duma îi simţi mîna dreaptă cum i se strecoară pe după braţul stîng. Palmele li se găsiră pe întuneric, degetele li se împreunară, strîngîndu-se uşor. Ceva mai tîrziu, ea îşi sprijini şi tîmpla de umărul lui.

— Pentru prima oară văd film la căminul cultural, şopti ea, curioasă, parcă satisfăcută.

— Trebuia să iei o piatră în gură.

— De ce ?

— Ca să meargă totul bine, să nu se rupă pelicula.

Peste un sfert de ceas, cînd acţiunea abia se înfiripa, ecranul şi sala se luminară brusc. Cecilia tresări.

— Ce s-a întîmplat ?

— Linişteşte-te ! o îndemnă tînărul, privind-o amuzat, ca pe o fetiţă tare naivă. Se schimbă rola. Aşa e la ţară.

După film, ajungînd la poarta Victoriei Ştefan, Duma se aplecă să-i sărute mîna, socotind că-i timpul să se despartă. Cecilia însă îl opri. Mîinile ei se ridicară spre faţa lui, atingîndu-i înfiorate sprîncenele, pometii obrajilor, loburile urechilor, oprindu-se la ceafă.

— Sărută-mă ! îi ceru ea cu voce înfiorată, parcă tremurînd cu tot trupul în aşteptare.

— Lia, îi şopti el îndurerat, eu sînt un ţăran care...

Scanned with OKEN Scanner

— Nu vorbi prostii, îi auzi glasul mic, adumbrit de tristețe. Sărută-mă !

Își apropie buzele de ale ei, abia atingîndu-le. Voi apoi să se retragă, dar brațele ei nu i se desfăcură de după ceafă. Începu să-l sărute ea, apăsat, cu patimă. O clipă simți că nu mai are aer, că se sufocă. Ea îi sorbea și respirația. Atunci o strînse el în brațe, îi răsturnă puțin capul și, parcă în neștire, îi mușcă buzele cu o satisfacție ciudată, dominatoare. Ea gemu, dar nu făcu nici-un gest să se desprindă din îmbrățișare.

— Ah, răule, îi șopti ea ceva mai tîrziu, am impresia că n-ai mai sărutat nici-o fată.

— Nici una ca tine, acceptă el, mîngîindu-i buclișoarele de pe frunte cu o duioșie de care nu se credea în stare, dar care acum îl încînta și pe el, descoperind-o.

— Știi, de cînd am venit în Vișani, numai la tine mă gîndesc. Dacă nu te întîlneam pe tine în prima zi, cred că acum aș fi fost departe. Ce ți-i și cu fericirea asta ! O găsești unde nici nu gîndești.

— De asta ai stat cu geamantanul nedesfăcut ?

— Îmi era ciudă pe tine că nu mai apari. Chiar mă gîndeam să plec. Ceilalți sînt tare plicticoși. Mai ales domn' Mănăilă cu sfaturile și principiile lui. Eu fac parte dintre acele femei care prind rădăcini într-un loc sau altul numai prin dragoste.

— Frumos spus.

Se despărțiră tîrziu, după miezul nopții.

35

Primarul Potorac vine în fiecare dimineață la primărie, calcă încet, cu multă grijă. I-au zis oamenii să-și vadă de boală, să se ducă la doctor și să-și ia concediu, dar el nu și nu, că nu-i timp acum, că sînt atîtea treburi cu campania asta, de s-o termina odată, cu brutăria, cu celelalte lucrări, cu actele care trebuie ținute în regulă. Numai el știe cîte sînt de făcut. Intră în primărie și „ah, tare mă mai doare, fir-ar să fie de ficat", sau „văleu, m-au îndoit, m-au omorît, sînt o pacoste rinichii ăștia, domnule !"

Scanned with OKEN Scanner

Ușa de la biroul lui se deschide și în încăpere năvălesc trei inși străini de sat, unul înalt, subțire și bălan, altul scurt și gros, al treilea un pipernicit cu umerii ridicați spre urechi. Potorac îi privește de pe scaunul său, mirat de o asemenea vizită.

— Eu sînt de la Consiliul popular județean, declară cel bălan, subțire și înalt.

Potorac se ridică imediat în picioare.

— Eu sînt de la direcția agricolă județeană, zice rotofeiul.

— Iar eu de la UJCAP, se prezintă cu glas pițigăiat pipernicitul cu umerii ridicați spre urechi, cu pantalonii prea scurți, de i se văd gleznele.

— A, poftiți, poftiți ! Luați loc, vă rog ! îi îndemnă Potorac, ducîndu-și imediat o mînă spre șale și prinzîndu-și în aceeași clipă buza de jos, între dinți, pentru a opri un geamăt. Bine ați venit la noi, continuă primarul. Deși sînt cam bolnav, vă stau la dispoziție.

Cel de la consiliu își rotește privirea prin încăpere, pare satisfăcut de ambianța creată de prezența unei mici biblioteci pline cu cărți, a ghivecilor cu flori din fereastră și a garafei cu apă curată de pe masă.

— Am primit sarcină, noi, ăștia pe care îi vezi, îl tutui el imediat, să verificăm temeinicia unor sesizări. De aceea am venit aici, acum cînd, nu-i așa, sînt atîtea treburi de făcut și am putea să ne aducem o contribuție mai mare în altă parte. Desigur, dumneata, nu-i așa, știi, despre ce-i vorba.

— Da, da, zîmbi forțat Potorac. Dar înainte de orice, aș vrea să aflu dacă ați stat la masă și dacă o să rămîneți mai mult la noi. Nu de alta, dar... ca să iau măsuri. He-hei, schimbă el brusc tonul, știu eu ce înseamnă munca de teren, mai ales la țară... Tinco, strigă deschizînd ușa, ia vino încoace !

Cam peste un sfert de ceas, cei trei de la județ, conduși de Potorac, care s-a mai înviorat după ce i-au fost acceptate invitațiile, ies din primărie. E o zi senină, călduță, de sfîrșit de noiembrie, una din acele zile în care sufletul începe să tînjească. Cei trei și cu primarul patru pășesc încet, legănat, încîntați de liniștea și strălucirea domoală din sat. Insul înalt, subțire și bălan își descheie canadiana, și-o trage un pic mai jos, mai pe

Scanned with OKEN Scanner

spate, probabil pentru a da voie razelor de soare să-i mîngîie gîtul. Pipernicitul calcă parcă în vîrful picioarelor și-și ondulează așa, nu știu cum, corpul, ca o oaie jigărită scoasă la aer după multă vreme. Numai cel scurt și gros nu reacționează în nici-un fel anume.

După două sute de metri se opresc în mijlocul șoselei. Potorac se desprinde din grup și se îndreaptă spre sediul comitetului comunal de partid, să vadă, desigur, dacă tovarășul Atanasiu este acolo. Încearcă ușa, dar e închisă. Potorac revine la grup, arată cu mîinile amîndouă spre sediu, ridică din umeri, după care toți patru se întorc.

Cînd se apropie destul de mult, sigur, și chipul meu dispare din fereastră. Peste cîteva clipe, Potorac se ivește în prag și mi se adresează în felul lui, zborșit :

— Sună la ceape și întreabă de Manciuc. Dacă nu-i acolo, să trimită după el. Să vină de unde-o fi. Repede ! Ai înțeles ?

— Da, tovarășe primar.

Mă conformez deci, pun mîna pe telefon și învîrt de manivelă pînă cînd, în sfîrșit, răspunde paznicul căruia îi zic să lase acolo totul în seama cerului și să alerge după președintele său. Cu cei de mai jos sînt și eu al dracului, ca Potorac. Stîrnesc totuși zîmbete deseori, probabil fiindcă în vocea mea înțepată, în ciuda eforturilor depuse, nu se simte nici-o răutate, nici-o duritate de șef înnăscut.

Mă duc apoi să-i raportez primarului, deși nu e neapărat nevoie, despre ce am făcut pentru îndeplinirea misiunii încredințate. Știu unde îi găsesc, nu departe de primărie, la camerele de oaspeți. Din șosea, o iau pe cărăruie, repejor, astfel încît cei dinăuntru să nu aibă timp să dosească ceea ce consideră ei că nu ar fi bine să văd. Cînd apar în prag, paharele sînt pe masă, băute pe jumătate, iar Tinca se pregătește să le umple din nou. Musafirii nu au ochi pentru mine. Ei mănîncă de zor caș proaspăt cu pîine și ceapă. În ceaunul de pe arăgazul din bucătărie, de fapt, din hol, zăresc în tăcere, două găini voinice puse la fiert. Miroase deja a mujdei de usturoi. Tinca se pricepe grozav la pregătirea meselor tovărășești...

— Ce dorești ? ! se răstește la mine Potorac, de cum mă observă în prag.

Scanned with OKEN Scanner

— Voiam să vă zic... Am trimis paznicul după tovarășul Manciuc.

— Bine, bine... Du-te !

Salut și mă întorc, deși tare aș...

36

Președintele Manciuc a apărut în sat abia cînd se lăsa întunericul. Și atunci a intrat imediat în ședința operativă. Deși încă de la prînz știa de către cine și pentru ce este așteptat. A acceptat să-i întîlnească numai a doua zi, dimineața, la ora șapte, deși i s-a spus că asta ar aduce a bătaie de joc, că se comportă jignitor față de cei trei tovarăși de la județ. Potorac, ca vechi prieten, l-a înjurat și l-a făcut găgăuță. Dar Manciuc n-a cedat.

I-a primit într-adevăr a doua zi, i-a invitat să ia loc, dar nu le-a permis să pună nici-o întrebare, ci doar să ia notă de o scurtă declarație.

— Știu care vă este misiunea, a început dumnealui stînd în picioare, cu mîna stîngă în buzunarul de la pantaloni, cu cea dreaptă gesticulînd rar, în plan vertical. Ceea ce vreau să vă spun este doar atît : am muncit aici, în funcția care mi s-a încredințat acum 15 ani, cu toată pasiunea, cu toată puterea, cu toată credința mea în cauză, fără să mă gîndesc o clipă la avantaje personale. Dacă am mai greșit, nu vreau să tăgăduiesc nimic. Faptele sînt fapte. Dar ca să vezi adevărul, ele nu trebuie judecate toate în lumina de azi. Unele trebuie judecate în lumina de ieri, altele în lumina de alaltăieri. Asta-i tot.

— Chiar tot nu-i, ținu să precizeze cel de la consiliu. Sînt mai multe chestiuni care trebuie lămurite pe îndelete.

— Eu n-am timp acum, sîntem în campanie. Dar în seara asta vin de la cîmp mai devreme. Dacă vreți să vă întoarceți acasă, mașina mea vă stă la dispoziție. La revedere !

S-a îndreptat spre ușă și a părăsit încăperea grăbit. În urma lui, cei patru priveau unul la altul descumpăniți.

— Hm, Pașa, ăsta e Pașa ! pufni Potorac.

— Cum adică ? se arătă nedumerit cel de la UJCAP.

Scanned with OKEN Scanner

— Așa îl poreclesc tinerii din sat. Se poartă ca un pașă. De asta de altfel și ciobanii au scris acele declarații. Se poartă prea autoritar, nu e de înțeles. Încolo e băiat bun, pîinea lui Dumnezeu. Dar fiindcă se poartă așa, oamenii îi caută pricină, scornesc cîte și mai cîte ca să-l dărîme. Și în șuvoiul ăsta mă tîrîie și pe mine.

Cei de la județ, luminați în sfîrșit asupra motivelor, zîmbiră cu bunăvoință. Fiecare în felul lui. În mapa celui înalt, subțire și bălan erau declarațiile proaspete, scrise cu o zi înainte de mîna lui și semnate de ciobani. Sigur, erau unele diferențe ca să zicem așa... esențiale față de cele dintîi, totuși, totuși... Iată, de pildă Iosub cel Fălos a susținut pînă la capăt că lui i s-a schimbat o vacă din lot. Întrebat dacă știe precis cu a cui vacă a fost schimbată cea pe care o avea în seamă, a ridicat din umeri, căci nu știa precis, a auzit doar, n-a văzut cu ochii lui. Dar poate a fost dusă în alt grajd, la alt îngrijitor, poate a fost trimisă la tăiere, căci în perioada aceea au fost întocmite cîteva bonuri de sacrificare... Da, da, nu e permis să umblăm așa, cu vorbe fără o acoperire temeinică, de sută la sută. Degeaba se agită tovarășul Duma cu registrele lui și cu primele declarații ale ciobanilor și îngrijitorilor. Orice afirmație trebuie să corespundă adevărului de la un capăt la altul. Altfel nu e valabilă. Aici nu merge cu „așa am auzit“ sau cu „m-a trimis cutare să-i dau lui cutare un miel sau o oaie“. Dacă ai dat fără acte, ești bun de plată. Mai susții că ai dat? Îmi fac datoria să îți atrag atenția că dacă mai susții asta, te învinovățești singur.

Despre toate acestea, de altfel, ei au vorbit și cu Atanasiu. Prima dată oprindu-l pe șosea, i-au zis despre rostul lor prin sat.

— Bine, a răspuns secretarul. Chestiunea, după mine, trebuia dată în cercetare procuraturii și organului de miliție. Dar dacă așa s-a găsit de cuviință să se procedeze...

— Sînt reclamați nu niște cetățeni oarecare, a ținut să-i atragă atenția cel de la consiliu, ci niște cadre de ale noastre.

— În fața legii toți sîntem egali... Dar, mă rog, faceți-vă datoria cum credeți de cuviință.

Spre seară, cei trei l-au prins la sediu.

Scanned with OKEN Scanner

— Tovarășe secretar, i-a zis cel înalt, subțire și bălan, noi ne-am elucidat asupra cazului. Adevărul e la mijloc.

— Cum adică ? a întrebat zîmbind trist Atanasiu.

— Adică vreau să spun că tovarășii Manciuc și Potorac au mai greșit și ei pe ici, pe colo, dar asta nu înseamnă, nu-i așa, că trebuie să le luăm capul.

— Dar cine a spus că trebuie să le luăm capul ? a întrebat iarăși complet nedumerit Atanasiu.

— Tocmai de aceea, tocmai de aceea, a intervenit și cel de la UJCAP. Sînt oameni de încredere. Noi vom expune cazul, cu toată imparțialitatea, șefilor noștri. Ei vor decide. Va fi informat, desigur, și tovarășul secretar Stoleru.

După plecarea celor trei, Atanasiu a început să-și frece fruntea cu toate degetele de la mîna dreaptă. Îl durea îngrozitor și se gîndea că durerea lui de cap se repetă tot mai des în ultima vreme. Altceva, de fapt, îl preocupa. La ce bun un pic de putere, își spunea, dacă nu poți stăvili orice rău, dacă în acest mare și complicat mecanism care este societatea, tu rămîi doar o rotiță ? Au venit cei trei și iată, deși el gîndește altfel, trebuie să accepte măsura lor, căci ei sînt niște rotițe fixate pe un ax principal. Și cînd era pe șantier i s-a cerut o dată să facă la fel, să spună da împotriva evidenței, să semneze un proces verbal la un sfîrșit de an, că un bloc de locuințe ar fi fost gata, cînd nu i se puseseră nici tocurile de la ferestre și nici-o mistrie de tencuială pe ziduri. „Semnează, i-a zis inginerul Mitrofan sorbind cu sete dintr-o țigară Kent. Nu-ți fie teamă, eu răspund". A refuzat de la început. „Nu, a zis răspicat, nu-mi pun semnătura pe un fals, indiferent ce se va întîmpla". Inginerul a încercat atunci altfel. „Măi, nea Atanasiule, i-a zis, de ce-mi încurci ploile ? ! Eu am alergat cu limba scoasă, m-am dus pe la ăștia de la primărie cu căciula în mînă și i-am convins să facem actele de predare înainte, ca peste o săptămînă, la încheierea anului, oamenii să se ducă acasă, de sărbători, cu salariile întregi, ba, avînd și niște depășiri frumușele, să le pot da și niște premii, iar dumneata, acum, mi te așezi de-a curmezișul. Nu-ți dai seama ce faci ? Dacă le spun oamenilor, te mănîncă de viu, de rămîne iar func-

Scanned with OKEN Scanner

ția de secretar de partid vacantă. Hai, semnează și termină cu prostiile !"

Asta e, cugetă mai departe Atanasiu, doar cu un pic de putere, nu poți schimba lumea din jur. Sau poate n-oi fi avînd eu o fire de luptător. Că se mai întîmplă și așa, să nu fii făcut pentru asta și atunci pierzi pe drum și ce ți s-a dat, în loc să-ți sporești puterea, autoritatea. Ești un șef drept, care vrea binele, dar fiind molîu, nu cîștigi nici-o bătălie. Da, da, cam așa...

Atanasiu își duse iar mîna la frunte. Parcă acolo osul devenise flexibil și se ondula ca o lamă de oțel supusă la capete unor presiuni variabile. Durerea era din nou puternică.

37

Plutonierul l-a oprit pe Duma în fața magazinului. Niciodată, pînă acum, nu mai stătuseră pe îndelete de vorbă. De cîte ori se întîlneau se cercetau cu privirea, se salutau și numai rareori schimbau un cuvînt, două. Duma, strîngîndu-i mîna întinsă, își spuse : „La acest om numai ochii sînt frumoși". Constatarea îl mulțumi, deși știa că alții nu i-ar împărtăși părerea. Altceva îl frămînta. Nu-și putea explica, dar de cîte ori îl întîlnea pe Năstase în uniformă, o ciudată neliniște, pentru cîteva clipe, punea stăpînire pe el. În efortul de a înțelege, gîndul l-a dus la acea întîmplare cu milițienii care îl căutau pe Dinache și la spaima de atunci, cu urmări atît de dureroase, pentru mama lui. Respingea însă o asemenea cale, părîndu-i-se neîntemeiată.

— Trebuie să colaborăm și noi, tovarășe secretar, zicea plutonierul „Aha, pentru asta l-a oprit. Atunci e bine".

— La județ, la instruire, continuă Năstase, ni s-a zis să vorbim în fața tinerilor, să-i prevenim asupra abaterilor, să punem în dezbatere, nu-i așa, cazurile mai deocheate.

Acolo, în mijlocul șoselei, priviți de mulți oameni care treceau pe lîngă ei, Duma simți dintr-o dată nevoia să fie prietenos cu plutonierul Năstase. Era la curent cu pă-

Scanned with OKEN Scanner

ţaniile lui, după cum şi plutonierul cunoştea cam tot ce trebuia despre noul secretar al comitetului comunal U.T.C. Duma îl apucă de antebraţul mîinii stîngi şi zise :

— Da, da, trebuie să o facem şi pe asta. Să trecem în plan : în fiecare lună cîte o întîlnire. Năstase se însufleţi şi el.

— Eu pot să vă ajut cu multe. Un dram de autoritate în plus nu strică. Dacă mă chemaţi la acţiuni vin cu multă plăcere...

Discuţia poate ar fi continuat. Duma întrezări într-o clipă posibilitatea unei mari apropieri. Dar, tocmai atunci, se opri lîngă ei Lazăr Cotîrceanu, un tractorist, fost coleg cu Duma la şcoala din sat. S-a oprit aşa, chiar lîngă ei, zîmbind şters, aşteptînd să fie luat în seamă. Putea să stea ceva mai încolo, la cîţiva paşi, să-şi termine oamenii discuţia, dar el ţi se bagă în suflet. Nu-l duce capul că ar putea stînjeni ? Ba bine că nu ! Dar aşa-i tot neamul lui, neam de hoţi, de oameni perfizi. Duma nu-l putea suferi de cînd erau de-o şchioapă. A fost prins la furat de cîteva ori. Şi la şcoală şterpelea creioane, radiere, orice rămînea nesupravegheat. Într-o zi, un vecin de-al lor a tăiat o găină în ogradă şi fiindcă orătania mai avea viaţă în ea, a lăsat-o acolo, lîngă lemne şi a intrat în bucătărie să mai pună ceva pe foc. Cînd s-a întors, n-a mai găsit găina. S-a crucit ţăranul, a căutat şi-n stînga şi-n dreapta, s-a băgat şi sub lemne, dar nimic, găina nicăieri. Atunci i-a venit în minte copilul lui Cotîrceanu. A tresărit ca muşcat de şarpe. Şi s-a furişat prin grădină, să se apropie, să-i surprindă. Dar n-a putut face nimic : alde Cotîrceanu dăduse drumul la cîini.

— Cu tovarăşul plutonier... aş vrea să...

— Bine, bine ! acceptă înţepat Duma. Vă las. Eu sînt peste un ceas la sediu, tovarăşe plutonier. Dacă puteţi trece... Vă aştept.

Plutonierul Năstase porneşte spre casă, încet, în aşa fel încît Lazăr Cotîrceanu să nu poată vorbi decît din mers. Aşa procedează el totdeauna cînd vreun ţăran vrea să-i aducă ceva la cunoştinţă. Nu că n-ar avea toată consideraţia pentru oamenii din sat, dar cîte unul te ţine prea mult de vorbă, o ia de departe şi pînă ajunge la durerea lui spune toate durerile rudelor sale. Aşa Năstase scapă mai uşor.

Scanned with OKEN Scanner

— Tovarășe plutonier, începe Cotîrceanu, alungindu-și spre el fața vicleană, știți, tovarășe plutonier, eu... eu nu prea am somn. Mă trezesc așa, pe la miezul nopții și nu mai pot dormi.

— Și ce vrei să-ți fac eu ?! îl întreabă Năstase peste umăr. Du-te la doctor !

— Nu, tovarășe plutonier, n-ați înțeles. Ascultați cum devine cazul. Știți unde locuiesc eu ?

— Da, peste drum de Gavrilă Mușțiu...

Abia i-au ieșit pe gură aceste cuvinte, că Năstase înțepeni deodată în mijlocul drumului. Cînd își reveni, reîncepu cu o înjurătură.

— Grijania mă-sii !... La asta nu m-am gîndit. Știi ceva, ai văzut ceva ? îl întrebă înhățîndu-l cu o mînă de guler.

Lazăr Cotîrceanu dădu afirmativ din cap.

— Spune, atunci, spune ! porunci nerăbdător Năstase. L-ai recunoscut, cine era ?

Celălalt își umflă pieptul, își aduse palmele în față, deschise în sus și își fixă un zîmbet perfid în priviri și la colțurile buzelor. Parcă ar fi vrut să zică : „Chiar așa mă crezi ?! Ce-s prost ?“ Năstase se dumiri repede. Clătină din cap, că adică vai de sufletul tău, băiete, dar, sigur, n-avea încotro.

— Mi-ați dat acum două zile o amendă usturătoare, rînji Cotîrceanu. Eu am copii, am greutăți, nu pot nici așa să dau banii... Și nici n-am făcut cine știe ce. Dacă mi s-au ars becurile de la faruri, ce sînt eu de vină ?!

— Bine, bine, se-aranjează, acceptă Năstase.

— Dar știți, rînji mai departe Cotîrceanu, și cu tata trebuie să se aranjeze. N-ați înaintat încă actele, așa că se poate face ceva.

— Nu, nu, asta nu ! se enervă Năstase pornind spre intrarea postului de miliție.

— Dacă nu, atunci...

— Atunci ce ?

— Nu știu nimic. N-am văzut nimic. Ce, pentru cîteva găini, trebuie să facă pușcărie ! E om bătrîn. Nu vi-i milă de el ?!

— Nu pot.

— Mai gîndiți-vă ! Eu am plecat.

— Stai, stai ! Hai înăuntru !

Scanned with OKEN Scanner

Păşind dincolo de prag, plutonierul îl împinse pe Cotîrceanu într-un fotoliu, iar el trecu în spatele biroului. Mintea îi era înceţoşată. Ce să facă ? Dacă înaintează actele, tatăl lui Cotîrceanu nu păţeşte mare lucru. Ar putea să pună părţile să se împace. Aşa ar fi şi mai educativ. Dacă nu vrea să discute, atunci o să-i rîdă în nas şi Vîlcu Oniga şi Lazăr Cotîrceanu. Trebuie să se scuture odată de lichele. Pe Lazăr Cotîrceanu şi pe tatăl lui o să-i prindă el şi altă dată.

— Da, o să se aranjeze şi cu bătrînul, zise încet, înnegurat. Dar fii atent : numai dacă îmi apari ca martor la proces şi dacă spui acolo exact ce vei spune aici. Da ? Ne-am înţeles ?

— De acord, rînji iarăşi Lazăr Cotîrceanu, arătîndu-şi dinţii nespălaţi şi strîmbi.

Peste o jumătate de ceas, plutonierul era din nou singur. Stătea cu declaraţia lui Cotîrceanu în mînă, o privea fără să o vadă şi nu se bucura. Îl avea pe Oniga în mînă. Nu-l mai putea scăpa nimeni de cîţiva ani de puşcărie. Dar dovada pe care o avea, dacă o utiliza, va provoca aducerea la lumină a dovezii greşelii sale, a plutonierului Năstase. Dacă-l vor da afară ?... Nu, nu, pentru atîta lucru... Mai ales că între timp nevastă-sa s-a mai îmblînzit, a înţeles că a fost doar o rătăcire de o clipă. Şi dacă ea va nega...

Se ridică, aşeză declaraţia în sertarul biroului şi porni spre ieşire. Afară se instalase o noapte de toamnă răcoroasă, dar cu cer senin, înstelat. Pe şosea se mai zăreau doar cîteva grupuri de tineri. La sediul comitetului comunal U.T.C. era lumină. Duma îl întîmpină zîmbind.

— De unde sînteţi de loc ? îl întrebă prietenește.

— De prin partea Buzăului, se mărturisi plutonierul. Mă trag şi eu din ţărani, ca mai toţi românii de azi. Cei de mîine... Satele s-au rărit, s-au împuţinat. Acum au crescut oraşele. E puzderie de lume la oraş.

— Da, asta se simte şi la noi, la U.T.C., zîmbi Duma. În evidenţa organizaţiei comunale mai sînt doar doisprezece ţărani get-beget. Încolo funcţionare şi elevi. Ţăranii au ajuns în minoritate.

— Ei, pe cînd am fost eu primit în U.T.C. era altfel...

— Pe cînd ?...

— Prin 1950. Pe atunci era U.T.M. În organizaţia din satul nostru, din Braniştea, erau 234 de ţărani. Băieţi

și fete între 15 și 26 de ani, iuți la treabă, dar și la vorbă, revoluționari. Noi, elevii, eram doar cîțiva. Îmi amintesc că în a doua lună de după confirmarea mea ca utemist, la o adunare generală, s-a pus problema recomandării unui flăcău cu armata făcută, Stan a Zamfirei, pentru a fi primit în partid. Mamăăă, ce l-au mai pisat cu întrebări, ce i-au mai scormonit autobiografia, ce l-au mai mustruluit că nu-i serios cu fetele, că stă sub papucul părinților care fac jocul reacționarilor și nu intră în întovărășire, și merg la biserică, și cîte și mai cîte.

— Tinerii, pe atunci, erau combativi, nu glumă.

— Ni se cerea să fim vigilenți, să divulgăm dușmanul de clasă sau uneltirile lui, dar, în același timp, să ne purtăm ca luptători adevărați, să ne batem pentru o cauză. Asta era partea frumoasă. Că încolo... Am scăpat într-o zi o vorbă despre un vecin, așa, ca să nu tac din gură, și a doua zi omul a și fost ridicat. Era totuși prea multă suspiciune.

Duma tresări și deveni foarte atent. Vru să deschidă gura, să ceară lămuriri, dar observă că plutonierul se oprise doar pentru a-și trage răsuflarea.

— L-au ținut numai trei zile, continuă el. L-au înveneți bine, ca să-i treacă cheful să mai aștepte venirea americanilor, dar mie mi-a fost o teamă teribilă să nu afle că eu l-am spus.

— Erați un copil pe atunci...

— Da, eram într-a șaptea. Și nu mi-a fost deloc ușor să port o asemenea vină în suflet.

— De aceea v-ați făcut milițian, încercă să glumească Victor Duma și să-i dea posibilitate celuilalt să iasă din umbra unei amintiri apăsătoare.

— Da, de aceea, afirmă pe neașteptate plutonierul.

Văzîndu-l abătut, Duma încercă să readucă discuția pe făgașul de la început, susținînd că și acum, în organizația U.T.C., combativitatea se manifestă... Năstase însă, cîteva minute nu putu să participe la dialog, dădea doar încet și rar din cap, ca un paralizat. Cînd Duma îi propuse însă să organizeze împreună două acțiuni de educație moral-cetățenească în cadrul cărora, la căminul

Scanned with OKEN Scanner

cultural, să dezbată cazurile cercetate de miliție în ultimul an, plutonierul își recăpătă și glasul și strălucirea privirii.

38

Intrînd pe poartă, privirile lui Duma se opriră brusc contrariate asupra ferestrelor de la camera în care locuia el. Erau luminate. „Cine o fi ? se întrebă rămînînd locului surprins. Numai Dinache poate să intre. El știe unde las cheia". În clipa următoare zări însă mișcîndu-se de la pat la masă profilul unui trup de femeie. Tulburat de întrebări și presimțiri, se apropie cu pași mari și bătu la ușă.

— Intră ! se auzi glasul Ceciliei Mărgărint.

— Tu ? !... exlamă el din prag. Ce cauți aici ? Nu ți-i teamă că...

— Ba îmi este, dar n-are rost să vorbim despre asta. Nu te-am văzut de trei zile și îmi era dor de tine. Ce vrei, să aștept pînă o să mi te aducă iarăși tanti Victoria ?

— Lia, dar ești... nemaipomenită !

— Nu-mi spui o noutate. Așa-s toți cei din familia Mărgărint. Hai, vino la masă ! Am gătit și eu ce am găsit și cum m-am priceput.

Îi întîlni privirile. Rîdeau într-un mod curios, scînteind la suprafață, păstrînd însă în adînc o lumină gravă, parcă îndurerată.

— Bine, acceptă el, așezîndu-se pe scaun, zîmbind. Te bănuiam eu imprevizibilă, dar nici așa...

— Acesta e abia începutul, chicoti Cecilia de cealaltă parte a mesei. Cred că n-ai mîncat de mult o ciorbă caldă. N-aș vrea să mi te vaiți într-o zi de stomac.

Pupilele lui Duma se dilatară din nou. Fata asta, își spuse aplecîndu-se asupra farfuriei, are gînduri mari.

La felul doi, Cecilia ridică de jos, de lîngă un picior al mesei, o sticlă de vin roșu, de Nicorești. Turnă în pahare, străduindu-se să nu-i tremure mîna, să nu-și ridice ochii spre fața lui Duma care, simțea, era cutreierată de uimiri și bucurii.

Scanned with OKEN Scanner

— Ce te uiți așa ? ! îl apostrofă ea îmbufnată, așezînd sticla la un capăt al mesei.

— Îmi placi.

— Știu. Altfel nu călcam în casa ta.

La urmă, Cecilia se ridică să strîngă farfuriile, să le așeze într-un lighean cu apă caldă, pe sobă. Cînd se întoarse să mai ia un rînd, Victor o prinse de mijloc. Ea se lăsă sărutată, dusă spre pat. De teamă să n-o sperie, tînărul își prelungi săruturile pe buze, pe sprîncene, pe gît, sub bărbie. Îi dezgoli ușor pieptul și îi cuprinse sînii mici și tari, fierbinți.

— Stinge lumina ! o auzi șoptind. Mi-i rușine.

O regăsi în întuneric în aceeași poziție, dar la o nouă atingere trupul ei se arcui, brațele i se încolăciră după ceafă. Se dezbrăcară apoi reciproc, cu o sete cumplită unul de altul.

Își reveni tîrziu, cînd ea, de alături, îl întrebă încet :

— Ai vreun cearșaf de schimb ?

— Cred că da, murmură el. Pentru ce ?

Neprimind nici-un răspuns, se ridică să întoarcă întrerupătorul, să caute ce i-a cerut ea.

— Nu aprinde lumina ! îl rugă ea cu voce speriată.

Tresări. Abia atunci realiză ceea ce s-a întîmplat cu adevărat. Și o imensă bucurie îi cuprinse ființa.

— Mîine să-ți aduci bagajele, o anunță el, apropiindu-se iarăși de ea, luîndu-i capul în mîini și mîngîind-o cu tandrețe și recunoștință.

39

Ca un soldat înaintea lăsării la vatră, Bucureanu intră într-o stare de bucurie și totodată de neliniște. N-a fost acasă de două luni. A fi activist de partid nu-i ușor. Sînt atîtea cerințe. Muncă grea. Dar mîine va raporta încheierea campaniei de toamnă și după aceea... Ei, i-i dor de nevastă, de copii.... Au venit ei într-o duminică aici, la țară, i-a dus la vie, le-a dat nuci să mănînce și să bea must, dar nu prea au putut rămîne singuri. Altfel te simți în propria casă. Cînd sînt mulți ochi împrejur, nici femeia nu ți-o poți săruta cu adevărat.

Scanned with OKEN Scanner

Săptămîna trecută, trecînd prin Vişani, Stoleru i-a zis : „Dacă termini printre primii, Bucurene, ai de la mine patru zile libere. Înţelegi ? Patru zile libere. N-ai decît să rămîi în sînul familiei sau să te duci unde vrei. Eu mă ţin de cuvînt". De asta nu se îndoia el. Îl ştia de mult, de pe cînd nu avea nici un fir de păr alb în cap. A lucrat în brigada lui, a stahanovistului Stoleru. Pe atunci Stoleru avea cinci inovaţii la activ şi era socotit cel mai bun strungar din ţară. Brigada lor a fost şi filmată, s-au văzut toţi pe ecran, la un jurnal de actualităţi, la cinematograf. I-au filmat şi în uzină şi la iarbă verde. Stoleru cînta la chitară şi era cu cămaşa pe afară, pe deasupra pantalonilor, descheiată de i se vedeau maioul şi pieptul păros. Ce s-a mai rugat regizorul de el să-şi bage cămaşa în nădragi şi să-şi pună o cravată la gît... Dar el nici n-a vrut să audă. Zicea că e o prostie să vii la iarbă verde cu cravată la gît şi să caşti ochii la un copac, de parcă ai vedea o minune. Mare figură, Stoleru ăsta ! O să se ţină de cuvînt, o să-i dea patru zile libere. Mîine va pune mîna pe telefon şi va zbîrnîi la judeţ să raporteze. Apoi îl va suna şi pe el, pe Stoleru, să-i spună personal. Poate aşa îl va avea în vedere şi cu alte prilejuri. De ce să nu se gîndească şi la o promovare ? Ce, nu merită ? ! Cît va mai sta instructor, cu traista în băţ din sat în sat ? Poate să se dea peste cap Atanasiu cu mofturile lui cu tot, el mîine va raporta. Ce, să-i ia alţii înainte ? ! Mai rămîn acolo cîteva petice de vie de cules. Ei şi ? ! Nu sînt la şosea, nu se văd şi apoi în trei, patru zile şi alea sînt gata. Trebuie să apară şi Atanasiu. Ce discuţie a avut aseară cu el ! Omul ăsta e cam încuiat. Parcă nu-i şi spre binele lui. Că tot e nou şi nu-l ştie nimeni. Cum vrea să se afirme ? Aşa, cu fasoane de astea ? Dar uite-l că vine. Curăţel, ras proaspăt, zîmbitor. Încet, încet se dă el pe brazdă. Va fi un tovarăş de nădejde.

— Bună dimineaţa ! salută Atanasiu.

— Să trăieşti ! răspunse Bucureanu. Te aşteptam. Deoarece eu mîine seară plec, m-am gîndit să facem şi orientările în vederea alegerilor. Să vedem ce oameni avem pentru toate birourile şi pentru comitet, pe cine mai luăm în discuţie.

Scanned with OKEN Scanner

— Le veți face, dar nu cu mine, declară Atanasiu. Am cerut să fiu schimbat imediat. Am vorbit aseară cu tovarășul Stoleru. A zis că nu mă poate ține cu forța. Deci, îmi dă drumul să plec.

Atanasiu privea pe deasupra lucrurilor, nu se așeză la birou, ci rămase lîngă fereastră, zîmbind trist. Bucureanu se prăbuși pe scaun, oftînd.

— Nu te înțeleg, murmură el blînd, tremurînd. De ce faci asta? Fiindcă vreau să raportez mîine încheierea recoltării? Fiindcă nu-i chiar adevărat dacă raportăm mîine? De asta?

— Mai sînt și alte pricini...

— Care-s, domnule, spune-le! îi ceru Bucureanu, ridicînd ușor vocea, dar păstrînd privirea aceea de om rănit pe care o avea cînd cineva îl contrazicea. Și fiindcă celălalt tăcea, continuă tot el: Fiindcă cei trimiși să verifice reclamațiile i-au scos basma curată pe Potorac și pe Manciuc?

Atanasiu dădu din cap afirmativ.

— Dar asta-i o prostie! se supără brusc Bucureanu.

Atanasiu se întoarse de la fereastră.

— O prostie?! repetă el parcă uluit de ceea ce aude.

— Da, o prostie și încă una mare, mare de tot.

— Poate, acceptă celălalt pe jumătate.

— Nu poate, ci sigur. Cum îți închipui că...

— Mai încet, tovarășe Bucureanu, îl întrerupse Atanasiu. Aici e vorba de altceva. Cînd am hotărît să mă reîntorc în satul natal și să fiu aici secretar de partid, nu m-am gîndit nici-o clipă că voi fi părtaș la vreo minciună, oricît de mică și oricum s-o numi, fie și dezinformare, cum îi zic unii. Eu am fost întotdeauna un om cinstit, nici cînd n-aveam ce mînca nu m-am dus să fur sau să mint. Și apoi nu pot conduce alături de oameni putrezi, ca Potorac, și îngîmfați ca Manciuc. Îi simt plini de bube, cînd stau lîngă ei parcă le miros puroiul.

— Îi vom schimba, îl asigură categoric Bucureanu.

— Cînd? reluă Atanasiu. Din paienjenișul de relații pe care și l-au țesut în jur, sînt foarte greu de smuls. Îi ține paienjenișul.

— Cu încetul, căută celălalt să-l convingă. Azi un pic, mîine un pic, azi un fir, mîine două, poimîine trei și tot așa, pînă îi izolăm de paienjeniș, pînă îi înlocuim.

Scanned with OKEN Scanner

— Nu, nu pot. Mă duc înapoi pe șantier. Sau în altă parte, unde va hotărî tovarășul Stoleru.

— I-ai spus lui Stoleru de toate astea ?

— Numai de Potorac și de Manciuc.

— Și ce ți-a răspuns ?

— Că o să vadă dumnealui, că o să analizeze. Dar m-a și certat, m-a făcut dezertor.

— Ceea ce e adevărat. Fugi din teamă de a nu te murdări. În loc să stai aici și să lupți. Te lauzi mereu cu cinstea ta, dar cinstea unui om laș nu face doi bani.

— O, o, ce mi-i dat să aud ! exclamă Atanasiu. Instructorul de partid care mă învață să mint, să dezinformez, îmi face morală. Bravo ! Știi că-mi placi ? Dumneata așa lupți ?

— Eu mă străduiesc să-mi îndeplinesc cît mai bine toate sarcinile încredințate. Pentru asta n-am dormit în patul meu, lîngă copii și nevastă, timp de două luni. Iar tu mă judeci pentru un fleac, pentru lucruri neesențiale.

— Cinstea și adevărul, se îndîrji Atanasiu, nu-s niciodată un fleac. Și apoi să-ți mai spun ceva : dumneata, din cîte îmi dau seama, nu mai lupți de mult pentru un ideal, ci pentru îndeplinirea unor sarcini. Faci totul, încalci și adevărul, pentru ca o sarcină să fie îndeplinită la timp. Asta înseamnă că dincolo de sarcină nu mai vezi un ideal, o cauză, ci doar cariera și bunăstarea familiei dumitale.

— Nu-ți permit !

— Nici nu trebuie. Am să-ți spun adevărul pînă la capăt. Ești un mic burghez care îndeplinește sarcini de partid. Asta ești !

Cînd se opri și-și întoarse privirile spre Bucureanu, văzu că acesta devenise de o culoare cadaverică, parcă-l înjunghiase cineva. Regretîndu-și vorbele, dezlănțuirea mînioasă, Atanasiu ieși afară și porni în josul șoselei. Își simțea sufletul greu. Sperase într-o eliberare, în revenirea la împăcarea cu sine. Dimineață, cînd a ieșit din casă, era în armonie cu pomii, cu razele soarelui, cu siluetele celorlalți oameni. Acum parcă mergea printr-un gol, urechile nu mai receptau vocile țăranilor cooperatori care plecau la cîmp, îndemnurile femeilor de a se grăbi, vuietul satului. Și privirile sale vedeau toate lucrurile cenușii, pînă și copacii aveau frunzele cenușii,

Scanned with OKEN Scanner

deși nu puteau fi decît galbene sau încă verzi. În această stare, pentru un moment, a licărit în cugetul său o întrebare : „Am dreptate, totuși ?“ A fost doar un fulger scurt, interior, care i-a traversat conștiința într-o fracțiune de secundă. Încordîndu-se, tresărind ca la o tăiere în corp, ființa sa a înăbușit posibilitatea de răspuns, nepermițînd întrebării să rămînă în lumină mai mult timp, alungînd-o. Dacă Atanasiu s-ar fi concentrat asupra acestei licăriri, poate i s-ar fi deschis instantaneu o poartă și spre alte înțelesuri ale realității și gîndul plecării cu orice chip ar fi pălit.

40

A doua zi, pe la prînz, Bucureanu și Manciuc au raportat la județ încheierea recoltării porumbului. „Am făcut-o și pe asta“, a zis Bucureanu după ce a așezat receptorul în furcă. Atanasiu a apărut abia spre seară. A plecat de dimineață spre cîmp, tocmai spre Șendrea, s-a alăturat oamenilor din brigada lui Șotrea și a rupt știuleți pînă la asfințitul soarelui. A lucrat cu îndîrjire, cot la cot cu ceilalți cooperatori, încercînd să nu rămînă în urmă, ba chiar să fie primul, deși palmele nu-i mai erau învățate cu o asemenea muncă. Nici Bucureanu nu l-a căutat. Cînd a sunat Stoleru și a întrebat de el, i-a zis că-i pe cîmp, la tractoare. „Da, da, am să-i las vorbă să se prezinte urgent la dumneavoastră, l-a asigurat pe secretarul județenei de partid. Cum am lucrat cu el ? Bine, tovarășe secretar, bine. Este un om destoinic, capabil, care cunoaște bine satul, are un nivel politic corespunzător. Desigur, e încă la început, dar se formează, poate ieși ceva bun din el“.

Cu rata de șase seara, Bucureanu a plecat spre casă. Era puțin neliniștit, întrucît nu reușea să întrevadă ce poziție va adopta Atanasiu ajungînd a doua zi la județ. Nu cumva se va da la el, la Bucureanu, susținînd că nici campania nu-i terminată ? Sau va lovi numai în Potorac și Manciuc ? Cu ei are el ce are. Ori va cere să plece zicînd, ca și aldă dată, că nu se pricepe să conducă ?... Așa ar fi mai bine, și pentru el și pentru

C-da 5548 coala 11

Scanned with OKEN Scanner

noi. Dar, știe el bine, orice s-ar întîmpla, mai mult decît o mustrare între patru ochi nu poate căpăta. Tovarășul Stoleru are și el tot interesul să raporteze încheierea cît mai grabnică a recoltării porumbului... Pe măsură ce se depărta de sat, gîndurile acestea erau înlocuite cu altele, mai luminoase, care, pe la jumătatea drumului, au și reușit să-i schimbe starea sufletească.

Intrînd în sediul comitetului comunal de partid, Atanasiu văzu imediat pe birou foaia de hîrtie pe care Bucureanu a scris : „Mîine, la ora 9, să fii la tovarășul Stoleru. Ia aminte cum te prezinți ! Din cîte mi-am dat seama, ține la tine. În orice caz, are gînduri bune. Îți doresc noroc".

Citi rîndurile fără să tresară. Nu-l mai interesa nimic în mod deosebit. Fusese jignit în credința sa. I se risipiseră brusc toate iluziile ? Nu, acum, nu-și mai punea nici un fel de întrebări. Simțea nevoia să se descarce, nu să se analizeze. Ca moșii și strămoșii lui, care tăiau cu îndîrjire pămîntul cu sapa, fără să scoată o vorbă, îmbăiați în sudoare și praf, numai să nu-și mai audă gîndurile, sau măcar să le strice ritmul, să le desprindă unele de altele, căci altfel, unite, i-ar fi făcut să lovească nu pămîntul cu sapa, ci pe altcineva.

Peste jumătate de ceas era în bufetul satului, singur la o masă, cu o sticlă de vin înainte. După ce răsturnă două pahare de vin pe gît, unul după altul, cei din jur s-au dat mai aproape. Vasile Chirac și Zamfir Chirvase au îndrăznit chiar să se așeze la masa lui. Chirac s-a aplecat și i-a cerut voie ca un om bine crescut.

— Ne permiteți și nouă, tovarășe secretar, să stăm la masa dumneavoastră ?

Atanasiu a zîmbit. După ce s-a văzut pe scaun, Chirac a schimbat imediat foaia.

— Ce-i, Simioane, ce te roade ? întrebă el destul de tare, să audă cei din jur. De ce ai coborît printre noi, țăranii ? Ți-au izbit cumva o cizmă-n dos și acum o faci pe popularul ?

— Ia lasă-l în pace ! interveni Chirvase. Nu vezi că omu-i năcăjit ? ! E și el ca toți ceilalți : numai cînd o încurcă își aduce aminte că are prieteni.

— Hai noroc ! întinse paharul Atanasiu, ridicînd privirea spre cei doi și zîmbind. Sînteți oameni buni.

Scanned with OKEN Scanner

— Sigur că da, consimți Chirac, sîntem. Hai să bem pe chestea asta.

— Eu, continuă Atanasiu, mă strădui să rămîn un om de treabă. Dar e greu, al dracului de greu.

— Hi, hi, hi, se hlizi Chirac, da' nu-i greu deloc. Numai atît să știi: că nu trebuie să te amesteci cu hoții și cu proștii. Încolo-i ușor.

Ușa s-a deschis și a intrat Victor Duma. S-a îndreptat imediat spre masa lui Atanasiu. Chirac și Chirvase i-au făcut loc, deși nu voiau să le scape prada. Atanasiu, socoteau ei, prea se fudulise cu sărăcia, iar de cînd s-a întors în comună, în această funcție, prea s-a închis în sine, de parcă ar fi plin de idei mari și secrete. Încolo e băiat bun, n-a stricat nimic din ce-au turnat în el părinții lui harnici și atît de necăjiți cîndva. Merită însă o păruială pentru farafastîcurile lui.

— Ei, și cum te înțelegi cu scumpul nostru primar? încercă iar Chirac. Am auzit că stai toată ziua bot în bot cu el. Așa-i?

— Dă-l în mă-sa! se zbîrși Atanasiu. Nu mă interesează. E o lichea. Hai să cîntăm!

Chirac și Chirvase se pregătiră imediat, au tras aer în piept.

— Tovarășe secretar, interveni atunci Duma, mai bine să mergem. Avem o ședință de comitet. Vă rog să acceptați invitația noastră.

Atanasiu nici nu-l privi. Strîngînd paharul în mîini, îi răspunse:

— Du-te, măăă... tinere... Du-te și tu cu minciunile tale. Du-te la Bucureanu, la Bucurică, măăă... să te învețe să minți, că nici asta nu știi ca lumea. Dar ai să înveți, n-o să ai puterea să nu înveți...

— Ba eu cred că Victor al nostru n-o să învețe, îl contrazise Chirac, bătîndu-l pe umăr pe Duma. Deocamdată, cel puțin. Pe urmă om mai vedea. Că încurcate sînt căile domnului, tare încurcate.

— Matale erai bun de popă, i-o întoarse Duma supărat.

— Da' ce, nu-i popă, nu oficiază el în fiecare seară în crîșma asta? întrebă Zamfir Chirvase, foarte satisfăcut că i-au venit asemenea vorbe pe buze.

Scanned with OKEN Scanner

Chirac se uită urît la cel ce vorbise ultimul, căruia îi plăcea, cînd erau și cu alții, să-l ia așa, peste picior, să se vadă că și el e isteț, că nu-i purtat de curmei de prietenul și vecinul său. Clătină din cap și-l iertă și de data asta.

Atanasiu cînta. Cei de la celelalte mese încetară orice discuție și-l ascultau. Se uitau la paharele lor umplute cu vin roșu, trăgeau din țigări, cuprinși parcă brusc de melancolie. Glasul lui Atanasiu era grav și răscolitor, le amintea vechi întîmplări și dorinți care le-au ars inimile.

De la primărie-n sus
Toate lămpile s-au stins,
Numai la iubita mea
Arde lampa ca o stea.
Știe că mă duc la ea
Ostenit, cum oi putea.
Ostenit și plin de frig
Cum e omul de la plug,
Ostenit și plin de apă,
Cum e omul de la sapă.

— Atanasiule, strigă Vasile Chirac, mai știi, mă, „La cîrciuma din șușă“ ? Ce frumos o cîntai cînd eram tineri !... Nici nu știți, măi fraților, cît de neîntrecut la toate era omul ăsta. Și avea o voce că-ți picura lacrimi în suflet...

— Ehei, sări și Zamfir Chirvase, cum să nu știm, măi Vasile ? ! Nu ne-am petrecut noi împreună tinerețile ? ! Doamne, că tare mai eram mîndri și proști !... Priveam încoace, spre vremurile de-acum, ca niște viței și zburdam de fericire, cu toate necazurile și cu toată sărăcia de atunci.

— Nu cumva regreți că s-a schimbat lumea, nea Zamfire ? interveni Duma cu o întrebare.

— Apoi, Victore, cum să-ți răspund eu la astfel de vorbe ? Vezi, continuă Zamfir Chirvase, ridicîndu-și paharul plin spre buze, sînt lucruri pe care, oricît de deștept și de școlit oi fi, nu le înțelegi decît la o anumită vîrstă. Fiindcă nu ai sufletul destul de bătrîn pentru a le înțelege cum se cuvine. Încolo, îți zic că nu-mi pare

Scanned with OKEN Scanner

rău după nimic din ce am trăit. Fiecare acoperă cu viața sa o parte de timp, cît îi este dat.

— Ce zici de Zamfir ? ! izbucni impetuosul Vasile Chirac. Nu-i așa că nu-i prost ?

Oamenii, la mesele lor, rîseră privindu-i cu simpatie pe cei doi vechi prieteni. Dar veselia lor zgomotoasă se curmă brusc. Cînta iarăși Atanasiu.

La cîrciuma din șușa
Bea nașu cu fină-sa.
— Ia, finuță, vin și bea
Că diseară ești a mea.
— Nașule, nu e păcat
Să te culci cu mine-n pat ?
— De mușcat, de sărutat
Popa nu scrie păcat.
— Ia-mă-n brațe, strînge-mă
Și pe pat aruncă-mă.
Faci cu mine tot ce-ai vrea
Că eu sînt finuța ta.

A doua zi, Atanasiu plecă din zori, cu prima rată, la județ. L-au văzut cîteva femei așteptînd mașina. Avea cu el nu numai servieta lui obișnuită, ci și un geamantan. Și nu s-a mai întors. Se zice că la județ i s-a propus un post de șef la cooperația de consum, dar el a refuzat categoric. „Nu pot primi, a spus el. Oricît de cinstit ai fi, cei de sub tine... Vreau să mă întorc la munca mea, la meseria mea. Vreau să construiesc socialismul cu palmele".

În sat s-a întors, mult mai devreme decît s-ar fi crezut, Bucureanu. Avea de îndeplinit o nouă sarcină. Urgentă.

Scanned with OKEN Scanner

PARTEA A TREIA

41

— Cine este pentru ? Să ridice mîna !

Palmele țărănești, cu bătături negre, crăpate, cu unghii mari și murdare, stăteau țepene în sus, iar Bucureanu le număra îndreptînd spre fiecare arătătorul.

— Bine, zise el răsucindu-se spre masa prezidiului. Deci în unanimitate... Așa... Scrie acolo, în procesul verbal, tovarășa Vîrșă : tovarășul Victor Duma a fost ales în unanimitate. Așa... Și acum, tovarășe Duma, te felicit și te rog să te ridici în picioare și să-ți iei un angajament aici, în fața oamenilor.

Duma, săltîndu-se de pe scaunul său ce scîrțîia, zîmbi și se gîndi în acel moment la Atanasiu. „El n-ar fi primit, își spuse. Nu înțelegea să facă un lucru formal, chiar dacă acesta se înscria de acum într-un anume ritual. Desigur, de vină sînt în primul rînd alde Bucureanu care au în munca de partid o atitudine funcționărească și golesc de orice conținut sufletesc un act fundamental pentru o ființă umană. Dar și el prea alunecase spre un conservatorism al purității, al cinstei, al dreptății, un conservatorism al îngerilor, care nu face bine deoarece lasă cale liberă lichelelor".

Scanned with OKEN Scanner

Bucureanu, văzîndu-l cum privește în sală, fără să vorbească, parcă temîndu-se de clipele acele de liniște, îl înghionti discret și-i șopti :

— Spune că te angajezi ca în noua funcție să muncești în colectiv, să ții seama de părerile maselor, de...

Victor Duma vorbi însă altfel, foarte scurt :

— Vă mulțumesc pentru votul acordat și vă asigur că în munca mea voi fi drept, cinstit, om al satului.

După care s-a așezat. Bucureanu, contrariat, a declarat închise lucrările adunării.

— Uite ce, trebuie să stăm de vorbă, îl opri instructorul. Hai cu mine la camera de oaspeți.

Duma îl urmă trecînd printre cei care, după ședință, mai rămîneau pe marginea șoselei, cîte doi, trei, să schimbe impresii, să spună ce au gîndit ei în timpul adunării, ce bine s-ar fi făcut după capul lor, așa și nu altfel. „Bună seara, nea Grigore, noapte bună, nea Vasile, să trăiești, moșule, sănătate, bădie !“ Bucureanu dispunea, în seara aceea, de o singură formă de răspuns : „Noroc !... Noroc !... Noroc !...“ A doua zi trebuia să se întoarcă la județ, la instruire și acum avea o mulțime de griji. Pentru punctul acela din cadrul instruirii care se numea *analiza muncii* avea nevoie să „consulte“ situațiile ce i-au fost prezentate, să-și noteze în caiet acțiunile ce s-au desfășurat la cămin, pe categorii, să cadă de acord asupra unor cifre și probleme privind învățămîntul politic și agrozootehnic, starea economică a cooperativei, inițiativele de educație moral-cetățenească și altele, și altele. Cu Atanasiu nu se putea deloc înțelege în aceste chestiuni, se certa mereu. „Cum să raportez că în comună s-au plantat 10 mii de puieți, întreba Atanasiu, cînd de toți dacă or fi două-trei sute ?!“ „Foarte bine, îi răspundea Bucureanu. Dacă vor să se convingă, n-au decît să vină aici și să-i numere“. Duma e altfel de om, doar el l-a ridicat, încă din școală a avut grijă de el. Nu se va împiedica în fleacuri, ca năbădăiosul ăla. S-a întors pe șantier și l-au pus șef de echipă. Mare brînză ! Șef de echipă ! Muncești cot la cot cu ceilalți. Pe cînd aici conduci, ești cel mai mare. Dar ce face omul cu mîinile lui...“

Și Duma, urmîndu-l, se gîndea tot la Atanasiu. Dar altfel, nici ca Bucureanu, nici ca el însuși cu cîteva

Scanned with OKEN Scanner

minute înainte, acolo, în ședință. „Nea Atanasiule, zicea el în adîncurile sale, mi-ar fi plăcut să fii aici. Știu, poate ne-am fi certat de multe ori, dar dacă aveai putere să rămîi era bine".

În camera de oaspeți, unde dormea noaptea Bucureanu de cînd venea și pînă pleca din comună, era cald și curat. În soba de teracotă mai ardeau încă lemne. Asta însemna că Tinca fusese de curînd pe acolo. Bucureanu, după ce își atîrnă pardesiul în cuier, a mers direct la șifonier, l-a deschis și a scos o damigeană cu multe pete roșii pe împletitura exterioară și o strachină cu caș. A adus și o pîine mare, de vatră.

— Și acum, se înveseli instructorul, să luăm o gustare ca să meargă un pahar cu vin. Și între timp mai vorbim. Cred că ai remarcat poziția principială atît a lui Potorac cît și a lui Manciuc. S-au ridicat și te-au susținut.

— Da... da...

— Trebuie să te împaci cu ei, să colaborați. N-ai încotro. Cînd dai cu piciorul într-un cîine, trebuie să știi al cui este cîinele.

— Înțeleg...

— Să nu crezi că eu mă dau în vînt după ei, dar... asta-i situația. Vezi, acum secretarii comitetului județean de partid au devenit și vicepreședinți ai consiliilor populare. În formula asta alde Potorac și Manciuc au să mai piardă teren. Hai noroc! Și felicitări, dragă, felicitări!

— Mulțumesc!

O ciocănitură în ușă, rar, de trei ori. Bucureanu zîmbi.

— Intră! **strigă el.**

Se ivi întîi capul lui Potorac, mare și rotund ca un bostan, cu ochi îngropați în grăsime, cu nas borcănat. Apăru apoi și Manciuc.

— Știam că vă găsim aici, înaintă Potorac. Și ce-am zis? De ce să nu sărbătorim evenimentul, de ce să nu servim un pahar cu vin cu noul nostru secretar? Și am venit. Îmi dați voie? Felicitări, tovarășe Duma, felicitări!

Euforia lui Potorac îl îngrețoșă pe Duma, totuși reuși să mimeze o bună stare de voioșie. Manciuc era mai ponderat, mai sobru, părea chiar puțin stînjenit.

Scanned with OKEN Scanner

— Vă urez numai succese, îi declară el lui Duma, strîngîndu-i mîna. Sînteți, cred eu, cel mai tînăr secretar de comitet comunal de partid din județ.

— Să bem pentru asta, să bem pentru tinerețe, sări Potorac.

Bucureanu îi aruncă o privire complice noului secretar de partid, dar acesta nu o luă în seamă. Paharele se umpleau mereu, la umplerea lor trecuse Potorac care, într-o asemenea îndeletnicire, dovedea o dexteritate uimitoare.

— Parcă ai fost chelner, așa de bine te pricepi, constată vesel Bucureanu.

— Am școala vieții, tovarășe instructor, se grozăvi primarul.

— Asta-i mare lucru, deși se mai găsesc unii care îți pretind acum fel de fel de diplome, se pronunță Bucureanu. Să vă povestesc un caz. Anul trecut, cam pe vremea asta, eram într-o comună din cealaltă parte a județului și mă oprește spre seară un tinerel, unul cu ochi suferinzi, cam taciturn și-mi zice : „Tovarășe instructor, aș vrea să devin secretar al comitetului comunal de partid". „Ei, cum asta, așa dintr-o dată, zic eu, abia stăpînindu-mi hohotele de rîs, cum de ți-a venit o asemenea idee ?" Vă spun drept, în clipa aceea încă mai credeam că tipul glumește. Dar el nu, nici gînd. Și a început să-mi înșiruie argumente, care de care mai de neînchipuit, să se laude cu calitățile lui.

— Nemaipomenit ! exclamă Potorac. Să auzi și să zici că-i poveste.

— Da, da, tinerelul era teribil. „Am absolvit liceul cu media 9 și 80, îmi declara el, am înființat o formație de teatru la căminul cultural, am publicat trei articole în ziarul județean, deci sînt pe linie, știu cum se pun problemele și, la urma urmelor, sînt mult mai bine pregătit decît toți cei care au ocupat această funcție pînă acum. În prezent, sînt student la fără frecvență la Institutul agronomic din Iași."

— Ha, ha, ha ! își dădu drumul Potorac. Să te strici de rîs, nu alta.

— Ăsta era bolnav, își exprimă convingerea și Manciuc care îl urmărea pe Bucureanu cu mult interes, dar fără să zîmbească.

Scanned with OKEN Scanner

— Cînd aud eu toate acestea, mă și gîndesc ce să-i răspund. Să-i zic că-i tîmpit, nu cadrá. Ce să-i spui unui lunatec, care nu știe că aici e un sistem de promovare bine pus la punct? „Măi tovărășele, îi spun, fă dumneata o cerere în acest sens și trimite-o la județ, primului secretar."

— Ha, ha, ha, extraordinar! exclamă din nou Potorac. Și a înțeles că l-ați luat peste picior?

— Da de unde! S-a întors acasă, a scris cererea și a expediat-o a doua zi. Bineînțeles că nu l-a luat nimeni în serios. Hai să bem!

Ridicară din nou paharele. Duma sorbi încet, amintindu-și că în urmă cu vreo șase ani, cînd abia fusese primit în partid, îi încolțise și lui un asemenea gînd. De aceea a avut senzația o clipă că cei trei rîdeau și de el și sufletul i se strînse, parcă i se împietri.

Potorac ceru voie să spună cîteva cuvinte din inimă.

— Tovarăși, începu el, în viața comunei noastre astăzi s-a petrecut un eveniment deosebit. A fost ales un nou secretar al comitetului comunal de partid, în persoana tovarășului Victor Duma, om tînăr, plin de inițiative, cu o bună pregătire politică, cu o mare putere de muncă. Aș spune că această schimbare era de mult necesară, pentru a asigura o firească îmbinare a tinereții, a entuziasmului în acțiune, cu experiența, cu maturitatea. Totul, de acum înainte, depinde de noi, ăștia trei. Tovarășul Duma e cu partidul, deci e forța conducătoare, eu cu statul, iar Manciuc cu puterea economică. Dacă noi ne înțelegem bine, toate merg strună. Nu-i așa, tovarășe instructor?

— Erai bun de orator la Roma, mă, Potorace! vorbi Bucureanu cu gura plină. Ai papagal, bă!

La hohotele de rîs care se porniră imediat, Duma nu participă în nici-un fel. Își menținea însă pe față un zîmbet larg, uneori își dezvelea și dinții, în așa fel încît participarea nezgomotoasă să fie pusă numai pe seama firii sale reținute. Avea nevoie de un răgaz. Simțea asta, își spunea asta mereu, deși îi era teamă ca din clipă în clipă să nu izbucnească. Potorac e un măr viermănos, își zicea. Dacă ar fi tras cineva cu urechea la ce s-a vorbit aici, ne-ar putea socoti pe toți niște oportuniști, niște slujitori mărunți ai propriilor interese materiale. Ah, îmi

Scanned with OKEN Scanner

trebuie timp, de-aș avea timp să prind rădăcini, căci eu nu sînt ca Atanasiu, să dau puterea din mînă. Atîta timp cît am convingerea că sînt mai bun decît oricare de aici din sat, care-ar putea să-mi ia locul, fac totul să rămîn deasupra, pentru a-mi îndeplini datoria pînă la capăt. Da, e vorba de o datorie, în primul rînd față de mine și apoi față de ceilalți. Timp să am și răbdare... Se ridică să plece.

— Stai jos! îi strigă pe un ton poruncitor Bucureanu.

Instructorul avea o privire sticloasă, pe care nu i-o cunoscuse pînă atunci. Își dă în petic, gîndi Duma. Face parte dintre cei ce își pierd mințile la băutură. Trebuie să găsesc un motiv și să dispar.

— Stai jos, domnule! Nu mă supăra! Ce, ești fată mare, te așteaptă mămica acasă? Ia fii atent, eu te-am pus secretar, eu te scot. E limpede? Cu mine nu-ți merge, chiar dacă te crezi tu deștept și cu moț în frunte. Clar?

Maxilarele lui Duma scrîșniră neauzit, sîngele îi năvăli în obraji. Reuși însă să se stăpînească.

— Nu mai pot sta, se scuză el, cu voce rugătoare. Mă doare capul. Știți, atîtea emoții... Trebuie să ies la aer.

— Bine, consimți, nu prea convins, Bucureanu. Du-te! Noroc!

Nu făcu nici o sută de pași, cînd o umbră se desprinse de gard și se apropie. Era Vasile Chirac. L-a așteptat.

— Cum e?

— Bine, moșule, bine.

— Da, văd eu cît de bine. De Potorac te scap eu.

— Cum?!

— Mă interesează.

— Lasă-l în plata domnului. Peste cîteva luni, secretarul comitetului comunal de partid va fi și primar. Deci oricum va pleca.

— De unde știi? De ce ești așa sigur? Nu îți dai seama că între timp te va lucra. În cel mai rău caz pentru el, dacă nu-l dai în lături, îți devine vicepreședinte, un ghimpe în coastă. După mine, trebuie neapărat lovit în punctul sensibil.

Scanned with OKEN Scanner

— Care ?

— Fratele său, Marin. E închis de 11 ani. A omorît pe unul la un bal. Cred că îți aduci aminte, că doar ești om al satului.

— Da, da... dar nu înțeleg ce vină are primarul în treaba asta.

— N-are nici-o vină. Dar dacă pentru relele lui nu-l putem face să plătească, atunci să plătească pentru o vină a altuia, a fratelui lui.

„Moșul ăsta, gîndi în clipa aceea Duma, îți dă mereu impresia că pune la cale cîte o poznă. Dar jocul lui este crud, răzbunarea lui are o nesocotință copilărească".

— Mai vorbim mîine, moșule. Acum mă doare capul.

— De ce mîine și nu în seara asta ? ! Am pregătit totul la mine, așa cum se cuvine.

— Ce tot spui ? Nu înțeleg.

— Să mergem mai bine. Ne așteaptă. Maria mea și doamna dumitale au făcut și plăcinte. Pe Zamfir l-am trimis după rachiu tocmai la Vîlcu Oniga, că eu nu mai am nici de leac. Cred că s-a întors.

— Lia e la matale ? !

— Da. De-ai ști ce bucuroasă e. De cum i-am spus vestea cea mare, a început să sară într-un picior.

— Care veste ?

— Că am pus mîna pe putere.

— Moșule, matale te ții de glume ?

— Hi, hi, hi ! Și nu cumva nu-ți mai plac glumele mele ?

— Ba da, dar nu acum, în seara asta.

— Dacă e s-o zic pe aia dreaptă, acum sînt foarte serios. Mai mult ca altă dată. Sînt serios și în același timp fericit. Nu ți se pare curios ? Pricepi ce vreau să spun ?

— Nu prea multe dar... ceva, ceva...

— Lasă că-ți explic eu înăuntru. Hai să intrăm ! De-ai ști ce teamă mi-a fost că n-ai să ieși de-acolo, de la chiolhanul pus la cale de ei. Mă tot învîrteam pe afară și nu știam cum să te scot. Am rugat-o de cîteva ori pe Tinca să vină să-ți spună, că ea jumulise niște găini și acum le perpelea pe foc la o vecină, dar zgripțuroaica de fiecare dată m-a repezit.

Cum intră în casă, Lia îi sări de gît. Avea un șorț legat în față, arăta ca o gospodină. „Mă bucur, dragul meu,

îi şopti. Abia acum îmi dau seama cine eşti cu adevărat". Ei îi privi o clipă pupilele scînteietoare, parcă mai mici şi mai dense, şi zîmbi. La masă îl aşteptau în picioare, gata să-i întindă mîna, Zamfir Chirvase şi unchiul său, Ion Bordeanu. Se desprinse din îmbrăţişarea Liei şi se îndreptă spre ei.

— Dragii mei, se auzi atunci vocea lui Vasile Chirac care, între timp, se instalase în capul mesei, ridicaţi paharele şi să închinăm sărbătoreşte pentru un om de-al nostru, pentru Victor Duma. Izbînda lui din seara aceasta este şi izbînda noastră, căci în el noi ne-am pus toată încrederea. El trebuie să fie aici întemeietorul unor vremuri noi, mai bune, mai aproape de inima noastră.

Victor Duma îl privi surprins. Pînă în clipa aceea crezuse că moş Chirac l-a invitat la el pentru a participa la sărbătorirea unui eveniment de familie, ziua sa de naştere sau a mătuşei Maria. Acum descoperea adevărata pricină şi se mira de importanţa pe care o acordă alegerii lui ca secretar. Era surprins şi în acelaşi timp emoţionat.

— Aşteptăm şi răspunsul la toast, se auzi vocea lui Zamfir Chirvase. Vasile a potrivit el nişte vorbe, dar eu vreau să-l ascultăm pe noul secretar, că doar şi eu am ridicat mîna şi, ca niciodată, am fost *pentru* cu tot sufletul.

— Da, da, îl susţinu şi Ion Bordeanu, trebuie, sigur că da.

Duma îi privi şi se abţinu să nu rîdă. Cei trei bătrîni, dintr-o dată prea gravi, rigizi, îi păreau caraghioşi. Dar Lia se apropie iarăşi de el, probabil îi simţise încordarea, impulsul de a da cu tifla şi interveni rugătoare, că vrea să-l asculte şi ea, că totdeauna e bine să-ţi dezvălui sufletul în faţa oamenilor care te iubesc.

— Apoi, eu ce să zic ? !... începu el cu o întrebare-mirare ridicîndu-se, privindu-şi păhărelul de rachiu. Nea Vasile crede că eu trebuie să întemeiez aici nişte vremuri noi. Să nu fie cu supărare, dar eu am o altă părere. Eu socot că aceste vremuri sînt întemeiate de mult, de pe cînd eram eu copil. Dar aceste vremuri, pe ici, pe colo, n-au avut totdeauna parte de oamenii care li se cuveneau, de oameni pe măsură. Eu mă voi strădui să fiu unul din aceştia aici, în Vişani. Dacă voi reuşi, asta rămîne de văzut.

Scanned with OKEN Scanner

— Bine-zis, bine-zis! aprobă imediat Zamfir Chirvase, ridicîndu-și și el paharul pentru a ciocni cu Duma.

— E om cu judecată nepotul aista al meu, grăi și Ion Bordeanu, privind mîndru la cei de față.

Tîrziu, după miezul nopții, Lia își rugă soțul să meargă cu ea acasă. „Am ameteli, îi șopti ea, nu mai pot sta, trebuie să mă întind pe un pat.“ Plecară petrecuți de gazde pînă la poartă. „Ce ai, o întrebă Duma după cîțiva pași, ce s-a întîmplat“. Lia se opri. „Aș fi vrut să-ți spun acasă, vorbi ea. Cred că sînt gravidă“. „Cuuuuum?! izbucni el cu o voce tulbure, parcă sugrumată. Crezi sau ești sigură?“ „Sînt sigură“. Se aplecă și o ridică în brațe, purtînd-o așa spre casă, ca pe un dar al zeilor, năuc de fericire.

42

Bucureanu îl aștepta la sediu. A sperat să ajungă înaintea lui și de aceea a mîncat din picioare ochiurile pe care Lia, grijulie, i le-a pregătit în timp ce el se spăla și se îmbrăca.

— Bună dimineața, salută, văzîndu-l deja instalat la birou, concentrat asupra unor hîrtii.

— Bună, tovarășe secretar. Poftim, ia loc! îl îndemnă instructorul, ridicîndu-se și oferindu-i scaunul.

— Lăsați, că stau și aici!

— Nu, nu, acesta e biroul dumitale, aici e locul dumitale. N-am de gînd să te frustrez de un drept ce ți se cuvine, adăugă el fără pic de zîmbet, trist. Aseară ai întins-o. Aș fi vrut să discutăm niște lucruri să le punem la punct.

— Putem face asta acum. Avem mintea mai limpede...

— Da, da... În primul rînd, trebuie să ne hotărîm asupra celui pe care îl vom pune în locul dumitale, la tineret. Să ne hotărîm și să mergem cu propunerea la județ. Vreau să discut chestiunea asta și cu băieții de la U.T.C., cu primul secretar. Ei, ce zici, te-ai gîndit la vreun nume?

— Bineînțeles, am și eu o propunere, dar aș ține tare mult ca acest secretar să fie ales liber, democratic și nu impus.

Scanned with OKEN Scanner

— Poftim?! se încruntă Bucureanu. Cum adică?

— Adică... să convocăm o ședință a comitetului comunal U.T.C. și să-i lăsăm pe membrii acestui organ să propună și să aleagă.

— Cum?... Așa... fără nici o orientare dinainte?

— Da.

— Dragă Duma, am impresia că o iei pe urmele lui Atanasiu și nu e bine.

— De ce nu e bine, tovarășe instructor? se îndîrji Duma. Fiindcă procedăm cum scrie la statut, în spirit democratic? Fiindcă le-am acorda în felul acesta tinerilor încrederea pe care o merită? Ați muncit ani de zile la tineret, veneați la serile noastre de dans, la adunări, la acțiunile de muncă patriotică. Cu ce gînduri veneați și de ce? Pentru a ne ține în frîu? Din teama de a nu se întîmpla ceva neprevăzut? Sau fiindcă vă plăcea?

— Stai, stai Duma! îi ceru instructorul. O iei razna, băiete. Se vede că nu ai experiență. În munca politică, noi trebuie să fim foarte atenți. Aici nu e joacă. Trebuie să-i cunoaștem foarte bine pe cei cu care vom lucra, să nu avem surprize mai tîrziu. Trebuie să-i verificăm minuțios.

— Deci să-i cunoaștem după dosar, nu după suflet, după ceea ce gîndesc, după ceea ce pot face. În cazul acesta nu mai aleg cei ce au dreptul să aleagă, ci noi, cei ce facem dosarul.

— Dosarul și-l face singur după cum poate, după cum îi este dat... să poată. Într-un fel, fiecare se alege singur.

Duma amuți. Bucureanu se dovedea nu doar un conformist, un executant conștiincios de sarcini și indicații, ci și un om care gîndește, care are păreri proprii. Dar de ce socotea o fatalitate ceea ce se întîmpla și nu corespundea convingerilor sale intime? Fiindcă a fost adeseori întors din drum?

— Să revenim la problemă, îl solicită Bucureanu, calm și puțin înegrit la față. Pe cine propui?

Întrebarea, după asemenea clipe de convulsii, i se păru firească lui Duma. De aceea și răspunsul lui veni în linie dreaptă.

— Pe inginerul Marin Gavrilă. Dacă nu aveți nimic împotrivă.

Scanned with OKEN Scanner

— E băiat bun, dar nu se poate. Secretarul comitetului U.T.C. intră automat și în biroul comitetului comunal de partid. Ori Gavrilă nu este membru de partid. Nu trebuie să pierzi acest aspect din vedere.

— Îl putem primi. La prima adunare...

— Bine... Îl voi da în verificări. Între timp, pregătește-l. Poate, cine știe...

43

Ancheta plutonierului Năstase se apropia de sfîrșit. O singură piesă îi lipsea din dosar : o declarație clară a victimei, a lui Gavrilă Mușțiu. Dar acesta era la spitalul județean, pentru raze și alte examene care nu se puteau efectua într-un dispensar comunal. Așteptarea întoarcerii lui devenise chinuitoare. Nici să doarmă nu mai putea ca înainte. După un somn, pe la unsprezece, douăsprezece noaptea, Năstase se trezea și nu mai reușea să închidă ochii pînă la ziuă. De cîteva ori s-a strecurat din pat, s-a îmbrăcat și a ieșit. Prima oară cerul era senin, spuzit de stele și el a pornit spre Bordu ca un somnambul, mulțumit de liniștea din jur. Ajuns la rădăcina pantei, aproape de șosea, pe drumul care despărțea cele două gospodării, ale lui Oniga și Mușțiu, se opri și se așeză pe marginea șanțului, destul de departe, pentru a nu fi simțit de cîini. Era rece, sfîrșit de noiembrie și aștepta cu răbdare, parcă amețit, nici el neștiind ce anume. De cîteva zile avea senzația că îi scapă ceva în cazul Oniga-Mușțiu. Nu, nu în ce privește groapa din vie, despre care a vorbit Violeta. Aceasta, dacă există, va fi descoperită. Ci de cu totul altceva. Abia în a treia noapte de așteptare se lămuri. Stînd el acolo, pe marginea șanțului, auzi deodată niște foșnete dinspre casa lui Mușțiu. Ciuli urechile. O umbră se apropia prin grădină de poarta care dădea spre drumeag. Năstase s-a ascuns imediat după o tufă. Ajungînd la poartă, înainte de a o deschide, umbra aceea a privit în susul și în josul drumului. Cînd apăru pe marginea șanțului, Năstase îl recunoscu pe Vîlcu Oniga. Nu mai trebuia să-l urmărească, să vadă unde intră. Deci vecinul și cu vecina trăiau bine. Dar asta nu adăuga nimic la

Scanned with OKEN Scanner

dosar. Totuși, se declară mulțumit de ce aflase, iar gîndul că numai el știa de amorul celor doi îl încălzi. După ce se strecură din nou în pat, lîngă nevastă-sa, adormi imediat, satisfăcut.

În nopțile următoare a venit iarăși aici. A încercat, cu multă grijă, să se apropie de casa lui Mușțiu. Îi era teamă să nu-l latre cîinele. Și-i imagina pe cei doi în casă și îi venea să dea năvală peste ei, cu martori, să-i facă de rîs. Dar, își spunea, ar fi o greșeală. Își alungă gîndul, ca nesăbuit. Privea de departe ferestrele întunecate, se simțea atras de luciul lor, pîndea clipa apariției lui Vîlcu Oniga în ușă. Se ivea mai întîi, de fiecare dată, Ștefa. Ea făcea cîțiva pași spre colțul prispei, privea pe șosea într-o parte și-n alta, apoi înspre grădină. Cînd a urmărit întîia oară această scenă, Năstase murmură pentru sine: „Să vezi că la despărțire se și îmbrățișează!“ Dar presupunerea lui nu se confirmă. Vîlcu, de cum apăru pe prispă, porni spre poarta din grădină. „De ce nu iese în șosea?“ se întrebă plutonierul. Și tot el își răspunse: „Hm, se tem de ochii lui Lazăr Cotîrceanu“. În a patra noapte de pîndă, de la Ștefa nu mai ieși Vîlcu Oniga. Era mult după miezul nopții și ușa nu se mai deschidea. De cîteva minute, dinspre Berhaci, se auzea venind un camion. Zgomotul lui, la început ca a unui bondar, se întețea cuprinzînd toată valea. La cîteva clipe după trecerea prin fața casei lui Mușțiu, se stinse. „Unde s-a oprit?“ se întrebă imediat Năstase, nemișcîndu-se însă din ascunzătoarea sa. Și tot el își răspunse: „La poarta lui Oniga“. Și ieși în grabă, pornind cu pași ușori spre drumeag. Dar cînd ajunse, tiptil, pe lîngă gard, la vreo sută de metri, cu gîndul să memoreze numărul mașinii și să rețină și alte detalii, auzi pornirea motorului. Își schimbă brusc direcția. N-avea nici un rost să se demaște degeaba. Dacă a încărcat ceva marfă în camion, Oniga are noroc. Dacă a descărcat ceva marfă, atunci... Se putea apropia, pentru a se lămuri, dinspre celălalt capăt al viei lui Oniga...

Ocoli mult. Erau niște îngrădituri prin care nu te puteai strecura. Și apoi trebuia să pășească cu multă atenție, căci orice vreasc trosnind sub talpă s-ar fi auzit, în liniștea nopții, pînă departe. Ajungînd pe malul pîrîului, o luă la stînga pe buza rîpii, sprijinindu-se de salcîmi,

Scanned with OKEN Scanner

prinzîndu-se de tufe. Era aproape de via lui Oniga, de acolo unde începea ea, chiar de pe marginea rîpii. Încă un pas și s-a întins să se prindă, cu mîna stîngă, dar creanga aceea mare a venit repede spre el și l-a izbit puternic în față. S-a retras instinctiv. Și intră imediat într-un val-vîrtej nemaipomenit, scurt dar amețitor. Se trezi în pîrîu, fără să înțeleagă prea bine ce s-a întîmplat. Se ridică din apă ud și abia atunci simți cum îl ustură fața, mîinile și un genunchi. S-a lovit în cădere. Sus, pe buza malului, nu se descifra nici-o mișcare.

Îi era teamă să nu-l prindă zorile, să nu-l întîlnească cineva pe drum. Strîngea din dinți și pășea șchiopătînd la deal. Îl încerca și frigul. Cînd s-a strecurat în casă, se simți dintr-o dată obosit și descurajat. Stînd pe marginea patului, după ce și-a scos pantofii și pantalonii, își cercetă, la lumina lunii, julitura de la genunchi. Nevastă-sa, întorcîndu-se de pe o parte pe alta, murmură : „Iar te scoli cu noaptea în cap. Hai, mai culcă-te, că doar nu ai de dat la vaci". „Bine, bine, mă culc șopti Năstase. Tu dormi, că uite, mă întind și eu lîngă tine."

— Măi Gavrilă, încearcă să-ți amintești, insistă plutonierul. Trebuie să fi văzut ceva. E spre binele tău, ce dumnezeu, nu-ți dai seama ? Dacă te-a pîndit o dată și te-a lovit pe propria-ți prispă în halul ăsta, înseamnă că ți-i dușman de moarte. Trebuie să punem mîna pe el și să-l băgăm la zdup. Acolo i-i locul. Dar ca să pot asta, trebuie să mă ajuți.

— Hai, bărbate, spune domnului plutonier ce te roagă, îl îndemnă și Ștefa. Dacă l-ai văzut pe tîlhar, dacă l-ai recunoscut, spune, nu te feri, că domnul plutonier îți vrea binele.

— Tu să taci ! se răsti Gavrilă la nevastă-sa. Apoi, pe un ton mult mai blînd, parcă cerîndu-și iertare : „N-am ce să spun. Eram beat, somnoros, am ieșit afară cu ochii închiși... și... nu mai știu nimic".

Plutonierul Năstase îl privea cu milă. Era în casa lui. De cum a auzit că s-a întors, a alergat încoace. L-a găsit în pat, sprijinit în perne. Nevastă-sa, Ștefa, i se învîrtea în jur de parcă tare i-ar mai fi dus dorul. „Curva !", își spuse Năstase în sine, văzînd-o cum se apleca, durdu-

Scanned with OKEN Scanner

lie, frumușică și tînără, să-i învelească picioarele cu o pătură. „De-ar ști Gavrilă cum și-a petrecut ea noptile...“

44

Potorac a fost chemat la județ, la serviciul cadre. În seara dinaintea plecării, îl căută pe Duma pentru a-l informa, nu cumva a doua zi să se mire de lipsa lui din comună. Și apoi spera într-o lămurire. Poate îl trage de limbă și află de ce e chemat, pentru bine sau pentru rău, pentru avansarea sau pentru alungare. Tonul cu care i-a vorbit Ivanciu la telefon i-a dat fiori. Enigmatic și amenințător : „Să vii mîine la județeană, la cadre, că avem de discutat niște probleme“. Așa i-a zis. Și el a incercat : „Vin, tovarășe Ivanciu, bineînțeles că vin. Deși eu v-aș invita aici, la noi, să mai ieșiți și dumneavoastră la aer, să petreceți o seară sub cerul liber, să mai uitați un pic de necazuri, să ne simțim și noi bine că vă avem în mijlocul nostru...“ „Ia termin-o cu chestiile astea, măi tovarășe, ai uitat cu cine vorbești ?! Nu ți-i rușine ? Mîine dimineață, la prima oră, să fii la mine“. Și Ivanciu, mînios, i-a trîntit telefonul. Potorac și-a dus mîna la față, de parcă ar fi primit o palmă pe obrazul lui bucălat. Era cu totul nedumerit. Ivanciu de la cadre a mai fost oaspetele său. Ultima oară, doar cu o lună în urmă. A venit să facă o constatare despre unul plecat de mult din sat și ajuns șef într-un județ din cealaltă parte a țării. Atunci a mîncat și a băut gîrîind ca un porc iar acum, poftim, s-a supărat, o face pe mîniosul.

— Ei, dacă sînteți chemat, zice Victor Duma, trebuie să vă duceți.

— N-a vorbit și cu dumneavoastră, nu v-a spus de ce mă cheamă ?

— Nu, nu... Tovarășul Ivanciu nu prea apelează la secretari de partid. Lui îi place să facă totul singur și direct. Dar nu trebuie să fiți îngrijorat. Probabil e vorba de completarea unei fișe de cadre sau să dați vreo referință despre cineva. Cam cu lucruri din astea se ocupă tovarășul Ivanciu.

Scanned with OKEN Scanner

La despărțire, Duma i-a urat drum bun și l-a rugat să-i ducă și lui un plic pentru șeful secției organizatorice. Potorac a rămas în șosea cu plicul în mînă, la fel de nedumerit ca înainte. Nu putea să scape de presimțiri. Cu atît mai mult cu cît ele veneau împreună cu multe întrebări îngrijorătoare : „Ce va face dacă va fi dat afară ? A fost zece ani primar. Să treacă iar în rîndul țăranilor, să ia iar sapa de coadă ? Asta nu se poate. Să pretindă alt servici ? Ce ? Care ? Cum să-i dea, cînd acum se cer studii ?! El abia și-a completat 7 clase, aici, în sat, la fără frecvență. Cîte n-a înghițit și pentru astea ? O dată a trebuit să suporte și obrăznicia directorului care l-a amenințat deschis, în fața celorlalte cadre didactice, că dacă nu asigură lemne pentru școală, îl lasă repetent. Dar i-a făcut-o și el : în toamna următoare, l-a zburat din directorat. Era atunci în clasa a șasea. Să ceară președinția cooperației de consum ? Aici trebuie să știi contabilitate, fir-ar să fie ! Dar poate nu-i nimic, poate într-adevăr e chemat să dea doar o referință și își face gînduri degeaba. Dar atunci de ce tonul acru al tovarășului Ivanciu ?! Poate o fi fost și el supărat, ca omul...

În acest timp, Duma se îndreaptă spre locuința lui Vasile Chirac. Vrea să-l vadă, să afle că nu a plecat din sat. Sigur, nu putea să-i zică lui Potorac despre discuția lui cu Ivanciu de la cadre, de la județ. Acesta i-a telefonat și l-a întrebat dacă într-adevăr tovarășul Potorac are un frate închis. În clipa aceea, stînd cu receptorul la ureche, și-a amintit de Vasile Chirac și a murmurat pentru sine : „Al dracului moș !“ „Cum, cum, mă faci moș, îți rîzi de mine ?! a auzit imediat în receptor vocea pițigăiată a lui Ivanciu. E nemaipomenit ! Cum îți permiți, tovărășele ?!“ Duma a dres-o imediat : „Nu vă supărați, dar nu despre dumneavoastră e vorba. Pe cuvîntul meu. Vorbeam cu cineva de aici despre omul de serviciu care n-a făcut focul și ne ține în frig. Și apoi ce, dumneavoastră sînteți moș ?! Cum vă puteți gîndi la așa ceva ?! Sînteți în floarea vîrstei, verde ca bradul“. Bineînțeles, tovarășul Ivanciu, conștient de puterea sa, a încheiat discuția fără să-și îndulcească vocea.

— Mătușă Maria, moș Vasile e acasă ?

Scanned with OKEN Scanner

— Apoi nu-i, grăi soția lui Chirac. A plecat la băieți de acu o săptămînă. Trebuie să se întoarcă mîine, poimîne. Aveai treabă cu el ?

— Nu-i nici-o grabă. Am să-l caut eu.

Victor Duma porni din nou spre centrul satului. Păşea rar, încercînd să-şi limpezească gîndurile. Înlăturarea lui Potorac, socotea în acele clipe, e o acțiune necesară, dar ea trebuie să pornească de la mine, sau de la comitetul comunal de partid, nu de la un ins ca moş Chirac, să nu îmbrace aspectul unei răzbunări, ci a unei operații impuse de condiții obiective. „Hai că m-am prostit ! exclamă în sinea sa Victor Duma. Vreau să mă conving că am o gîndire complexă şi de aceea pun în mişcare fel de fel de farafastîcuri şi caut motivații adînci pentru orice fleac. Nu, în munca politică deciziile juste trebuie luate şi repede, altfel îşi pierd din eficacitate. Parcă aşa am citit eu undeva".

— Hei, nu mai vezi lumea ?!

Glasul Rozei lui Duflea. Da, trece prin dreptul casei sale. Ea stă în poartă şi zîmbeşte, dar nu spre el. Se prefface că repară zăvorul porții. Ştie femeia cîți ochi o pîndesc... Duma se opreşte. Chiar crede că zăvorul e stricat şi se apropie să o ajute. Roza îi face loc, îi întinde un ciocan. Cînd îşi dă seama de şiretlic, Victor Duma îşi îndreaptă şalele, zîmbeşte şi vrea să-şi reia drumul spre centrul satului.

— Ce-i cu tine ? îl întrebă Roza în şoaptă, aţiţătoare. Nu-ți mai plac ?

— Ba da, murmură Duma.

— Atunci de ce nu mai vii ? Mă laşi să mă perpelesc toată noaptea, aşteptîndu-te...

— Roza, m-am căsătorit.

— Şi ce-i cu asta ?

Duma o priveşte din nou zîmbind, ridică din umeri şi pleacă.

— Vii la noapte ?, îl mai ajunge din urmă cu o întrebare Roza, vădana cea dulce şi focoasă.

Dar întrebarea rămîne fără răspuns.

Scanned with OKEN Scanner

45

Privea pe fereastră, dar parcă nu vedea nimic. Nu se putea hotărî să pornească într-o direcție anume și nici nu mai simțea nevoia unei decizii definitive. Liniștit în nehotărîrea sa. Asculta ploaia.

Trosc ! A intrat cineva în încăpere. A, e președintele Manciuc, observă Duma, a îmbătrînit mult în ultimul an. Pe chipul bărbatului în putere, energic, sigur de el, au apărut dintr-o dată trăsăturile unui moșneag. Și mersul i s-a schimbat...

— Uite ce-i, tovarășe Duma, începu Manciuc după ce se așeză în scaunul arătat, vreau ca între noi să fie o înțelegere. Să nu spuneți așa și pe dincolo, că nu mă interesează ce las în urmă și așa mai departe. De asta am venit aici, ca să ne înțelegem.

În loc de niște propoziții precum : „Adică ?! Ce vrei să zici ?“, Victor Duma ridică din umeri și se arătă mirat. Manciuc îl țintui cu privirile sale care izvorau ca niște săgeți de sub sprîncene negre și stufoase. Așa făcea ori de cîte ori interlocutorul său nu se înfățișa complet dumirit, încă din prima clipă, asupra intențiilor lui, spuse fie și numai pe jumătate... Continuă totuși pe un alt ton.

— Eu de-acum sînt bătrîn, nu mai aveți nevoie de mine. Acum, în ianuarie, o să alegeți pe altul. Dar pînă atunci vreau ca totul să fie făcut cum trebuie. Deci am încheiat cu semănatul și aratul de toamnă, am împărțit la oameni, acum, în preajma Crăciunului, toate produsele care mai erau de dat. Mai sînt totuși multe de făcut, apoi unele care trebuie începute acum și terminate la vară sau la toamnă. De aceea zic să vă hotărîți și pe cel pe care vreți să-l puneți președinte să-l dați de pe acum pe lîngă mine, ca pînă la alegere să învețe toate rosturile.

— Deci dumneata vrei să te retragi. Curios ! Și ce vei face după aceea ? întrebă Duma într-adevăr surprins.

— Voi cultiva ciuperci, zise zîmbind, adică rînjind, Manciuc, bucuros în sinea lui că și-a plasat replica întocmai cum a gîndit-o.

Scanned with OKEN Scanner

— Nu, nu, eu vorbesc serios, precizează Duma. De multe ori, urmărindu-te, am ajuns la concluzia că nu poți trăi dacă nu conduci cooperativa agricolă din acest sat. În ciuda greșelilor, a erorilor pe care le-ai făcut și, uneori, le mai repeți, dumneata nu poți fi înlocuit fără pierderi din acest post.

— Ha, ha, ha, izbucni în hohote groase, convulsive, Ilie Manciuc. Dar cum, chiar dumneata ai cerut înlocuirea mea!

— Eu?!! Nu. N-ai înțeles nici atunci, nici acum sensul acțiunilor mele. Eu nu-s de acord cu unele metode pe care le folosești. Dar asta e altceva. Metoda se poate schimba, se poate îndrepta. Că n-ai folosit cele mai bune metode sau pe cele întru totul cinstite, ești vinovat, dar la fel de vinovați sînt și primarul și cei ce au fost secretari de partid aici, la comună și la ceape, cei din consiliul de conducere care nu ți-au dat ghionți cînd trebuia și te-au lăsat să te porți ca un pașă. Trebuiau să te critice, să te frece, să te dezbare de năravuri individualiste.

— Eu individualist!?!

— Da, dar nu unul oarecare, ci unul în slujba colectivului. Nu mă dau peste cap pentru bunăstarea mea, pentru ca mie să-mi meargă bine, zice individualistul din zilele noastre, ci pentru colectiv. Care colectiv? Bineînțeles, colectivul meu, din ale cărui bunuri îmi revin și mie o parte. Ca această parte să devină cît mai mare, colectivul trebuie să devină cît mai bogat. Și pentru aceasta, dumneata ai depus multă trudă, mult spirit organizatoric, ai muncit pe brînci, ba uneori în dauna altor colective, ai uns mereu osiile ca să nu scîrțîie.

— Știu, știu placa, nu mai trebuie să o repeți. Pe scurt, zise grav și oarecum amenințător Manciuc, nu mai sînt bun de președinte. Pe de altă parte, și eu m-am săturat pînă peste cap să tot trag de unii și să-i împing pe alții. Mi-ajung cincisprezece ani. Hotărîți-vă, puneți pe altul, pe unul care ține la tăvăleală, pe care doriți, numai spuneți-mi cine este și trimiteți-mi-l ca să-i predau din mers și să-l învăț cîte ceva într-o lună cît mai e pînă la alegeri. Mi-l trimiteți? Cine e?

— De unde să știu eu?!

Scanned with OKEN Scanner

Priveau unul la altul mirați, contrariați, suspectîndu-se reciproc de nesinceritate.

— Cum, nu știți cine e ? ! Vreți să vă cred ? N-ați stabilit cu județul cine să-mi ia locul ? !...

— Nu. Aceasta nu este treaba mea. Va fi cel pe care îl vor alege oamenii, cooperatorii. Eu, ca secretar al comitetului de partid, înțeleg să-mi fac datoria luînd măsuri să li se respecte voința.

Victor Duma se apropie de fereastră, se rezemă cu umărul stîng de tocul geamului și privi afară căutînd să înțeleagă ce se întîmplă acolo, în semiîntunericul ce s-a lăsat peste sat. Se simțea obosit, foarte obosit. În partea cealaltă a camerei, lîngă ușă, Ilie Manciuc nu se putea încă hotărî să iasă. Venise încoace după multă chibzuință. În ultimele luni și, mai ales, în ultimele săptămîni, în fiecare seară, cînd să se culce, începea să-i vuiască ceva în tîmple. Și-a zis că-i bolnav, dar doctorul Săndilă a rîs, a pufnit : „Ai o mică astenie, boală de intelectuali, ha, ha, ha, te-ai ajuns, bre ! Să nu mai stai în birou, numai pe cîmp, în aer liber, nu închis în mașină. Te-ai boierit, șefule, te-ai boierit. Am să le spun la județ să-ți ia mașina, să mergi cu docarul, ca mine..." Manciuc l-a înjurat și a părăsit dispensarul petrecut de hohotele medicului amețit de dimineață de alcool. Deseori, în săptămîna următoare, a renunțat la mașină și a mers pe jos de la o tarla la alta, de la o vie la alta. Dar vuietul din cap nu i-a dispărut. Cum se trîntea în pat seara, deși era mort de oboseală, nu putea să adoarmă, căci auzea un șuierat continuu, de parcă ar fi trecut mereu trenuri accelerate prin fața casei lui. Și, neputînd să doarmă, îi veneau fel de fel de gînduri prin cap. Ba că și-au pierdut încrederea în el cei de la UJCAP și de la direcția agricolă, ba că i-au făcut jocul lui Potorac și cine știe ce-o fi zis acesta în numele lui, sau, de ce să nu accepți și o asemenea idee, poate are dreptate tinerelul acela în ce privește problema mieilor și a ciobanilor, a fost slab uneori, a cedat, s-a crezut mereu vultur, dar iată că a fost o biată găină din puii cărora s-au înfruptat și ulii cei mai jegoși. Acum se simțea în dizgrația tuturor. Din partea lui Victor Duma, ajuns secretar al comitetului comunal de partid, nu se putea aștepta la nimic bun. Venind spre el, încerca

Scanned with OKEN Scanner

să-şi încropească un sentiment de mulţumire: a găsit soluţia cea mai bună, să se retragă demn, să afle cine îi este urmaş şi să-l înveţe o lună treburile gospodăriei, să vadă tot satul că schimbarea ce se va petrece este acceptată şi de el. Ba chiar dorită. Şi acum, poftim, dumnealui, Victor Duma, ajuns secretar, susţine că nu ştie nimic, că n-a aranjat nimic şi mai vrea încă să-l şi creadă, de parcă el, Ilie Manciuc, nu ştie cum se aranjează treburile astea. Ori, acum, Duma ăsta vrea să arate că şi în munca de partid el face numai cum scrie la carte, că în toate el poate instaura un spirit superior?

Privirile li se întîlniră din nou. Victor Duma la fereastră, Ilie Manciuc la uşă, tresăriră imperceptibil, după care unul se îndreptă spre birou iar celălalt, fără să salute, părăsi încăperea.

Cînd sună telefonul, Duma ridică de îndată receptorul.

— Alo! Da... Da, eu sînt.

— Ce mai faci, tovarăşe secretar? se auzi vocea lui Bucureanu plecat de o săptămînă la judeţ. Ai vreo noutate?

— Nu, nimic deosebit...

— În schimb, eu am pentru dumneata una teribilă. Stai pe scaun? Da? Atunci pot să ţi-o spun. Ştii că l-am dat în verificare pe inginerul Gavrilă.

— Da, ştiu.

— Şi s-a aflat că delicatul, seraficul inginer, continuă sarcastic Bucureanu, a făcut un an de puşcărie. Ei, ce zici de asta? E bună?

Duma tăcea. Era atît de surprins încît îi trebui aproape un minut pentru a-şi reveni. Un minut în care vocea celuilalt strigă şi hohoteşte în receptor, fără să mai fie auzită de urechea sa. Cînd aşează receptorul în furcă, îşi priveşte mîna şi nu înţelege de ce tremură. Ce are el cu inginerul Gavrilă? Ce, îi este frate? Şi ce dacă a avut încredere în el? N-o să mai aibă şi gata. O să-l cheme şi o să-i spună în faţă. O să-i smulgă masca. Chiar acum trimite după el.

Zi grea. Limpede, frumoasă pe dinafară, dar cîinoasă la suflet. Duma stă în birou şi aşteaptă. E hotărît să afle adevărul pînă la capăt. Nu, nu vrea să-şi amintească acum dialogurile lui cu inginerul Gavrilă. Au

Scanned with OKEN Scanner

fost instructive, interesante. Ajunsese chiar să-i placă aceste exerciții de gîndire, de analiză incisivă a punctelor de vedere. Va renunța la ele. Despre ce au discutat ultima oară? A, da... despre întîmplare, despre șansă și neșansă. I-a povestit atunci de întîlnirea lui cu Lia. „Aici sînt mai multe întîmplări fericite, a rezumat la urmă inginerul. Prima — că ea a fost repartizată la Vișani. A doua — că tatăl ei i-a impus să se prezinte la post. A treia — ai pornit spre sat mai devreme decît ca de obicei. Întîmplarea leagă și dezleagă multe destine, aduce adeseori pe nepregătite și fericirea și nenorocirea...“

Ușa se deschide și intră inginerul. E numai zîmbet și încredere. Îl privește și i se face milă să-i spună totul dintr-o răsuflare, să nu-i pregătească sufletul cît de cît.

— Știi că te-am propus să fii ales secretar al comitetului comunal U.T.C., începe el.

— Eu? !... Secretarrr? ! izbucnește celălalt. Nu mi-ai spus nimic.

— Poate am uitat... Dar să faci cerere pentru intrare în partid ți-am zis.

— Da, dar...

— Dar ce? întreabă Duma, abia reușind să-și păstreze calmul.

— Nu tot ce vrei se poate, murmură inginerul cu glas schimbat, tulbure. Am trecut și eu printr-o întîmplare nefericită. Chiar voiam să discutăm...

— Ce să mai discutăm? De ce nu mi-ai spus pînă acum? De ce m-ai lăsat să aflu de la alții?

— Fiindcă mi-a fost teamă că-mi vei întoarce spatele. Oamenii cu temperamentul tău nu șovăie în asemenea cazuri.

— Despre ce-i vorba? Te ascult.

— Totul s-a petrecut demult, parcă în altă viață, parcă într-un vis urît, se încruntă inginerul. Ți-am spus că am făcut liceul tot singur, neajutat de nimeni. Am obținut bursă, dar nu-mi ajungea și pentru îmbrăcăminte, pentru cărți, pentru alte cheltuieli. De aceea căutam și eu în fel și chip să mă descurc, lucram în vacanțe pe șantiere, iar în timpul anului școlar încercam alte căi. În clasa a XI-a am luat laboratorul foto în pri-

Scanned with OKEN Scanner

mire. Aveam acolo multe aparate de fotografiat și chiar unul de filmat, de 16 milimetri. Cînd puteam, cînd mi se ivea cîte un prilej, o făceam și pe fotograful de ocazie, mai vindeam cîte o poză. Bineînțeles, fotografiile erau făcute cu materialele școlii. Tot atunci, în vacanța de primăvară, dirigintele, care avea mare încredere în mine, mi-a dat un teanc de foi de drum pentru a le împărți colegilor. Cum mulți se grăbeau să plece cît mai repede acasă, am rămas cu cinci foi în mînă...

— Și atunci te-ai gîndit că nu-i rău să faci un ghiseft, îl întrerupe Duma, ironic.

— Desigur, continuă celălalt, fără să ia în seamă întreruperea, ar fi trebuit să le predau, dar nu știu ce glas mi-a șoptit să mă duc în gară, să le vînd, să am cu ce petrece și eu o vacanță, ca toți cei de vîrsta mea. Probabil mă săturasem de chin și amar. Pînă atunci nu cedasem tentațiilor, cu excepția faptului că mai făceam cîte o poză, cum spuneam, dar asta mi se admitea ca o răsplată a muncii pe care o depuneam pentru școală. Căci eu realizam și toate fotomontajele și gazetele din liceu. În gară însă, m-a prins miliția, pe la douăsprezece noaptea. Aveam și un aparat de fotografiat la mine. A doua zi m-a scos de la arest un locotenent. Deși eram nenorocit, mă gîndeam că am să scap totuși ușor. Foile n-aveau o valoare mai mare de trei sute de lei. Dar cînd am ajuns la școală, mi-am dat seama că soarta mea e pecetluită. În cursul nopții se făcuse o spargere la laboratorul foto și dispăruseră toate aparatele. În zadar m-am zbătut să demonstrez că nu eu eram hoțul. Foile și aparatul au devenit probe. Mi s-au dat doi ani și am executat numai unul. Cînd am ieșit, directorul, om de treabă, m-a reprimit în trimestrul II, pentru a termina liceul. Asta-i tot. Pot să plec?

— Nu. Mai rămîi.

Victor Duma își rezimă fruntea în podurile palmelor. Ce să-i mai spună acum inginerului Gavrilă? Să-l compătimească sau să-l condamne și el? Pentru vina lui a plătit cu vîrf și îndesat. Parcă nu un complet de judecată l-a condamnat, ci însăși soarta care, cu ochiul ei ciclopic, s-a văzut trădată.

Scanned with OKEN Scanner

— Cînd vor afla oamenii din sat, îl întreabă acum, privindu-i fruntea aplecată, ce ai să faci ?

Da, întrebarea trebuie pusă. De urechile și de ochii lumii nu poți ascunde nimic prea multă vreme. Și dacă nu-ți pui întrebarea din timp, răspunsul va veni pripit, în clipa sorocită, ca o răbufnire, fără judecată, deschizînd drumul spre altă greșeală.

— Ce am să fac ? ! repetă inginerul încet, îndurerat. Nu știu. Poate am să plec și de aici, poate nu... Nu cer milă nimănui, nici să mă considere cinstit, ci doar să mă înțeleagă. Atît mi-ar ajunge. M-aș mulțumi cu acest puțin pînă la adînci bătrînețe.

Și-a ridicat privirile din podea și le-a fixat în pupilele din fața sa. Duma ar vrea să se desprindă de aceste priviri de ființă rănită în inimă, dar durerea din ele parcă îl fascinează. Simte cum suferința celuilalt trece în el, tulburîndu-l.

— Cu o lună înainte de a ieși de acolo, vorbește iarăși, cu vocea sa feminină, inginerul Gavrilă, a fost adus un individ tuciuriu, pe nume Dimofte Tîrîlă, zis Fulgerătorul, client vechi al penitenciarelor. Fusese condamnat pentru mai multe spargeri, pentru furturi din autoturisme și apartamente, dar a fost prins, am auzit, pe cînd vindea niște aparate de fotografiat. La percheziție, acasă, i-au găsit lucrurile sustrase din autoturisme și apartamente, el a recunoscut aceste spargeri și pentru asta i-au dat cinci ani. Mă interesa individul și de aceea, peste cîteva zile de la sosire, l-am întrebat de unde avea aparatele foto. Lucram, în dimineața aceea, alături, pe un șantier de construcții. „Am dat iama printr-un laborator școlar, mi-a răspuns rînjind. Dar pentru asta l-au înfundat pe un fraier". Am tăcut. M-am gîndit un moment să sar la bătaie, să-i sparg capul cu ceva, dar tocmai atunci el și-a încordat brațul pe tîrnăcop, de parcă simțise sau înțelesese, privindu-mi fața probabil, sau după cum pusesem eu întrebarea, că fraierul eram eu.

Duma tresare. O licărire de speranță i se ivește în ochi. Îl întreabă dacă a încercat, cînd a ieșit de acolo, să se reabiliteze, să redeschidă procesul. Nu, îi răspunde inginerul, n-a încercat și nici nu are de gînd. A jurat să nu mai calce într-o sală de tribunal. Tot ce s-a întîmplat face parte dintr-o altă viață. Duma nu e de

Scanned with OKEN Scanner

acord. Trebuie să lupte, să-şi dovedească nevinovăţia, atît cît a fost, nu pentru a se sluji de ea ca argument într-o împrejurare sau alta, ci pentru a se simţi liber, pentru a avea curaj oricînd să vorbească răspicat. Culcuşul resemnării e pentru cei slabi. El e gata să-l ajute, să meargă împreună la judeţ, la procuratură, să explice...

— Nu, nu, zice, ridicîndu-se, inginerul Gavrilă, n-are nici-un rost. Cei ca mine, năpăstuiţi de soartă, n-au voie să greşească. Puritatea e singura lor avere, singura lor forţă. Dacă renunţă şi numai o clipă la ea, devin ca păsările fără aripi, clocotind de dorinţa de a zbura, dar fără a mai avea dreptul să se ridice de la pămînt. Vina e mai ales a mea şi-s conştient de asta. De aceea, acum, pedeapsa nu mi se mai pare aspră şi nu mă mai revoltă...

— Argumentaţia dumitale, îl întrerupe Duma, este şubredă. Tocmai cei ce, la un moment dat, se trezesc singuri pe valurile vieţii au dreptul la clemenţă. Cu atît mai mult, nu trebuie puşi să ispăşească vini imaginare. Înclinaţia lor spre resemnare, spre închidere în sine, devine altfel dominatoare şi nu mai pot fi salvaţi de la bonomie şi mediocritate. Ori te consideri un neputincios ?

— Eu ? ! întreabă inginerul mirat. Nu, nu... Mai bine să lăsăm lucrurile aşa cum sînt. N-are nici-un rost... La revedere.

Inginerul, palid, abătut, pustiit de un zîmbet amar, deschide uşa şi pleacă. Duma priveşte lung în urma lui, cu sentimentul despărţirii de cineva drag.

46

Năstase a fost chemat la judeţ şi, după cîteva ore de discuţii cu un şef de-al lui şi cu procurorul care a cercetat dosarul, a primit ordin să-l aresteze pe Oniga. Pornind acţiunea, el nu s-a gîndit deloc la clipa cînd va trebui să-l ridice. Era atunci mînios şi plin de obidă, de parcă el însuşi ar fi fost lovit. Curînd însă a observat că i se strecurase în suflet o bucurie pe care ime-

Scanned with OKEN Scanner

diat a vrut s-o ascundă și față de sine: satisfacția că i-a căzut în mînă.

Iată-l însă, acum, șovăind și mustrîndu-se. E un om slab, își zice iarăși. Dacă ar fi fost altfel, ar fi avut și o viață mai limpede, sentimente mai precise și atitudini mai sigure. Trebuie să-l ia pe Vîlcu și să-l arunce după gratii, deși acest individ periculos ar putea să strige cît îl ține gura, dezvăluind că el, plutonierul Năstase, are în casă, ca fată la copil, pe sora lui, Violeta Oniga, o ființă bolnavă, pe care o exploatează și o batjocorește. Cum să-l facă să-și țină gura?

Mașina de la județ se oprește în fața casei exact la ora stabilită. Năstase aude frîna și, cînd se restabilește liniștea, înțelege că sergentul Gherasim a oprit motorul. Se îmbracă repede, urmărit de privirile mute ale nevestei. Din cîțiva pași e afară. Deschide portiera și urcă lîngă șofer. Îl salută, îi indică direcția și revine la gîndurile sale.

Într-un sfert de ceas vor ajunge. Nu vor bate în poartă, vor intra tiptil și vor ciocăni în ușa din spate, la bucătărie. Vor bate încet, să nu-i trezească și copiii. Totdeauna privirile îndurerate și năucite ale copiilor îi răscolesc sufletul. I s-a întîmplat asta de cîteva ori, cu alți indivizi. Au fost cele mai triste zile din viața lui. E altceva cînd îl ridici pe infractor de pe stradă, îl umfli de brat sau de ceafă, îi pui cătușile, clinc, și gata. Totul se petrece ușor și repede. Dar cînd faci asta sub ochii unor prunci nevinovați pe care îi lași fără sprijin, bun, rău, dar sprijin, cînd le răpești pe unul dintre părinți... El, care a rămas fără tată de mic... Dacă va opune rezistență, Gherasim îl va umfla pe sus. Și, ca să nu-și dea drumul la gură, îi va face cu ochiul, în așa fel încît să creadă că-i vorba doar de o anchetă, de o reținere pentru o zi sau două.

— De mîine plec în concediu, zice Gherasim. Am să mă duc la țară, la părinți, căci vin ca-n anul ăsta n-a mai fost de mult. Tu ești fericit, bătrîne, trăiești într-un sat ca ăsta, bogat, unde ai de toate...

— Fericit pe dracu...

— Ei, na! Te pomenești că nu-ți convine...

— Oprește imediat după colț. Stă la prima casă.

Scanned with OKEN Scanner

Coboară din mașină. Valuri subțiri de ceață trec pe șosea. Năstase deschide poarta și pornește înainte pe o alee care pare un tunel de viță de vie. Cînd ajung în curtea din spate, Oniga le iese în întîmpinare. Are în mîini o secure. Gherasim trece pe lîngă Năstase și se apropie de Oniga. Acesta face cîțiva pași înapoi și ridică securea. Năstase e surprins cu totul, nu mai poate face un gest, privește cu groază la securea ridicată. Dar Gherasim, pipăindu-și șoldul, șoptește șuierat spre Oniga :

— Lasă satîrul ăla jos că altfel îți rămîn copiii orfani !

După o clipă de încordare, de mutenie grea, tînărul țăran zîmbește, de parcă totul ar fi fost o glumă. Așază securea lîngă ușă. Vorbește și vocea nu-i tremură deloc.

— Și acum ce vreți, ce doriți de la mine ?

— Să te îmbraci frumușel, în liniște, pentru un drum lung. Hai, executarea !

Abia acum își revine și Năstase. Și își dă seama că pe frunte i se preling broboane de sudoare.

— Du-te la ușa din față ! îl trimite Gherasim. Să nu-i dea prin cap s-o întindă și să ne lase cu buza umflată. De la indivizi ca ăștia te poți aștepta la orice.

Ce om e și Gherasim ăsta ! Proptit bine pe două picioare butucănoase, preocupat doar de buna funcționare a mașinii și de îndestularea stomacului, nu știe ce-i șovăirea. În lucrurile simple pe care le are de făcut, el nu dă greș niciodată. Și nevastă-sa e la fel, gospodină, cu voce groasă, mare și lată, zguduind pămîntul pe unde calcă. Năstase își amintește că ei doi, mai demult, au vrut să-l însoare. I-au propus de soție o fată din satul lui Gherasim, o verișoară de-a lui. Cam urîțică, dar vînjoasă, din neamul lor puternic. Poate, dacă accepta, se rostuia și el altfel și n-ar mai fi avut acum necazurile pe care le are. Și poate lua și el ceva din firea lor, încît să fie tare, să nu piardă ca acum, cînd, într-o secundă, din șef al misiunii a devenit altceva, cînd trebuie să asculte de ordinele lui Gherasim.

— Pune-i cătușele ca să nu avem bătaie de cap ! Hai, scoate-le o dată și leagă-l de tine !

Ar vrea să-i spună lui Gherasim că nu-i cazul, dar îi întîlnește privirea neagră ca păcura și, brusc, ca paralizat,

Scanned with OKEN Scanner

își uită orice intenție. Trage cătușele din buzunar și clinc, și-l apropie cum nu a vrut niciodată pe Oniga, iar acesta zîmbește ironic și-i atrage atenția că, în caz de se împiedică și cade în vreo prăpastie, îl trage după sine și pe el. În acel moment, apare la colțul prispei, în cămașă de noapte și cu o haină aruncată pe umeri, soția lui Oniga, cu ochii în lacrimi, mușcîndu-și pumnii. În sfîrșit, Năstase se întoarce și-l trage pe Oniga, spre mașină.

47

Arestarea lui Oniga nu a stîrnit prea multă vîlvă în sat. Oamenii nu-l dușmăneau, dar nici cu ochi buni nu-l priveau. Mulți îi vindeau pe te miri ce tescovina care le rămînea pe fundul căzilor, se bucurau că iau ceva bani în loc s-o arunce, căci să facă rachiu ei nu puteau, era prea puțină, dar în același timp le era ciudă că de pe urma lor el profita. Și aproape toți, atunci cînd aveau nevoie de niște sticle cu rachiu, fie pentru nuntă, fie pentru botez, se duceau la el. Dădeau banii, primeau marfa și porneau apoi spre casă, la deal, spre Vișani, gîndindu-se că asta n-o să dureze la nesfîrșit, că mai curînd sau mai tîrziu Oniga tot va plăti pentru păcatele sale. Cînd s-a întîmplat cu adevărat, mulți au răsuflat ușurați. Se săturaseră să tot aștepte ceea ce ei erau siguri că trebuia să se întîmple. N-au dat însă fuga să-l vadă cu cătușe la mîini. Aveau alte treburi.

Pentru cei ce urmăreau însă cu multă atenție evenimentele petrecute în sat, arestarea lui Oniga constituia însă primul semn al unor înnoiri. Pe cînd mașina condusă de sergentul Gherasim ieșea din Vișani, din rata care oprise în centrul satului cobora Potorac. Plecase la oraș într-un costum negru și cu un trenci bine călcat, nou-nouț. Acum hainele atîrnau pe el în neorînduială, boțite, iar barba îi crescuse țepoasă și albă, sub ochi îi atîrnau pungi grele, vinete, de parcă s-ar fi întors de la un chef de trei zile. Ca un făcut, bătrînul Vasile Chirac s-a întîmplat pe aproape, l-a părăsit repede pe Zamfir Chirvase și i-a ieșit înainte strigînd :

Scanned with OKEN Scanner

— Să trăiești, dom' primar! Ce mai faci, dom' primar?

Tache Potorac a părut o clipă descumpănit. A ridicat din pămînt o privire tulbure, de om îndurerat și dezorientat. Apoi a izbucnit:

— Du-te dracului! Nu mai sînt primar, dar ai să mi-o plătești.

— Aaaa, nu mai ești primar?! se miră, lung și tare și prefăcut, Vasile Chirac. Ce rău îmi pare. Ha, ha, ha!

Hohotele de rîs i-au ridicat lui Potorac sîngele în obraji. O furie nestăvilită i-a cuprins ființa și, în aceeași clipă, s-a aruncat asupra lui Vasile Chirac. Bătrînul a apucat să se întoarcă — de unde se vede că n-a fost orbit de propriul rîs — și să facă trei, patru pași de fugă, de ajuns pentru a putea interveni Zamfir Chirvase și ceilalți martori. Încet, încet, strîns în brațe vînjoase, îndemnat de vorbe așezate — „ce aveți, măi, sînteți oameni în vîrstă și vă purtați ca niște proști" — se potoli și Potorac. Cînd se simți slobozit, porni spre casă, fără să mai zică vreun cuvînt, fără să mai vadă pe cineva.

Abia spre seară, a venit la primărie. A trecut printre grupurile de oameni salutînd, a deschis ușa pe care scrie—președinte, a intrat și a aprins lumina. Peste cîtva timp a apărut și Victor Duma. Se știa deja, noul primar a fost numit în persoana secretarului comitetului comunal de partid. Cumulul de funcții, despre care se vorbea atîta în ultima vreme, se realiza și în Vișani.

Mult timp i-au urmărit oamenii de afară pe cei doi. Li se vedeau umbrele. Potorac deschisese cele trei dulapuri din încăpere. Era clar că dădea în primire.

— Și-acum ce-o să facă nea Tăchiță oare?! se smiorcăi Iancu Dudău, stîrnind deodată chicoteli în jur. El, care parcă se cununase cu primăria, care uitase că-i țăran ca noi, ce-o să se facă, săracul?!

— O să-l iau pe lîngă mine, să-l învăț să pască din nou oile, se oferi mărinimos șeful de tîrlă Ion Bordeanu.

— Ba nu-i purtați voi de grijă!

Era glasul lui Vasile Chirac. Și toți s-au întors spre el, descoperindu-l în semiîntuneric, căci pînă atunci stătuse pe margine și nu scosese nici-un cuvînt. După incidentul de dimineață, a hotărît că socotelile sale cu Tache Potorac se încheiaseră, dar o veste adusă în ultimul mo-

Scanned with OKEN Scanner

ment de prietenul său Zamfir Chirvase l-a făcut să iasă iar din casă.

— Da, da, nu-i purtați de grijă, reluă bătrînul, trăgîndu-și căciula mai pe ochi. Am auzit că l-au pus achizitor. Așa că o să intre prin curțile noastre și-o să ne belească gîștile ca să-și facă planul la pene.

— Ptiu! exclamă Ion Bordeanu. Să știi că am să-i spun nevestei să nu mai crească gîște. Fir-ar să fie de lichea! Și eu care credeam că o să am onoarea să-i pun bîta în mînă...

Încet, încet, oamenii s-au risipit pe la casele lor. Pe la miezul nopții s-a stins lumina și la primărie.

48

Nu mult după Anul Nou, pe la mijlocul lui ianuarie, într-o zi în care negura atîrna în straturi groase de copaci, a avut loc adunarea generală a cooperatorilor. Cum era și de așteptat, în numele consiliului de conducere, a prezentat darea de seamă Ilie Manciuc, președintele. Citea rar și, cu toate acestea, se încurca des, se împotmolea la cîte un cuvînt iar cînd, în sfîrșit, reușea să-l rostească, era de acum transpirat, gîfîia și arunca priviri imputătoare către Victor Duma și tovarășului de la județ, de la Uniune, care, în ultimul moment, îi umblaseră pe darea de seamă înlocuind niște vorbe cu altele, mai potrivite, credeau ei. Duma i-a zîmbit de cîteva ori încurajator și Ilie Manciuc s-a calmat și a continuat din ce în ce mai bine. Oamenii din sală, unii îmbrăcați în paltoane, alții în cojoace sau în scurte de postav, ascultau cu atenție. Ilie Manciuc, cînd ajungea la cifre, își îngroșa vocea: „La grîu am obținut 4650 kg. la hectar, cea mai mare producție din istoria comunei". După ce a mai amintit o producție istorică, cea de struguri, și a arătat ce schimbări s-au petrecut în zootehnie, unde, nu-i așa, se poate și mai mult, a început partea negativă. Unii au ieșit la muncă mai mult pe loturile personale, se zicea, alții au așteptat să fie mereu împinși de la spate, să meargă președintele la poarta lor și să-i roage, — dar unde s-a mai pomenit așa ceva, tovarăși? !...

Scanned with OKEN Scanner

— Eu nu-s de acord, a sărit de pe scaun Vasile Chirac cînd și-a auzit numele citit. Eu sînt pensionar, n-am obligațiunea, ca să zic așa, să prestez zi de zi muncă în ceapeu. Muncesc cît mă țin puterile, că-s bătrîn, nu ca...

— Bine, bine, moșule, a intervenit Victor Duma zîmbind, știm că ești bătrîn și plin de neastîmpăr, acum stai jos și la discuții poți să te ridici și să-ți spui părerea.

— Da, sigur, se auzi vocea lui Zamfir Chirvase, după ce bești eliți omul...

— Gata, am înțeles, declară Victor Duma categoric. I-am înscris la cuvînt pe Vasile Chirac și pe Zamfir Chirvase. Poftim, tovarășe Manciuc, citește mai departe!

Chirac și Chirvase s-au privit mirați, ei nefiind dintre cei ce vorbeau doar atunci cînd li se dădea voie, ci ori de cîte ori și în clipele în care simțeau că au ceva de spus. Să-l întrerupă iarăși pe Ilie Manciuc? Nu, nu acum, lasă-l să-și facă autocritica. Așa, așa... Pe urmă se vor judeca ei și cu Manciuc și chiar cu Victor Duma care, de cînd este și primar, cam rîde de ei, îi ia așa... peste picior, că să lase treburile comunei în grija lui iar ei să nu-și neglijeze babele, că merită și ele un pic de dragoste măcar acum, la bătrînețe. Auzi ce-i dă prin cap, să-i trateze ca pe niște babalîci! Și ei, care au avut atîta încredere în el! Îi ia repede, ca și acum, ba îi înscrie la cuvînt, ba îi aprobă într-un mod ciudat: „Au dreptate tovarășii Chirac și Chirvase în ceea ce spun, dar noi vorbeam despre altceva.“ Și tot așa, mereu îi scoate pe margine, zîmbindu-le și, uneori, dîndu-le și cîte o floare. Dar asta nu-i bătaie de joc?! Drept cine îi ia acest Victor Duma care le poate fi fecior?

„Sîntem acum mai bogați și mai puternici decît oricînd și trebuie să ne mîndrim cu aceasta“, se auzi o frază citită de Ilie Manciuc și Vasile Chirac s-a întors chicotind spre Iancu Dudău și l-a întrebat: „Tu te simți mai bogat?“, la care țăranul văduv ridică din umeri și se încruntă, că adică să-l lase în pace în asemenea momente deosebit de grave, de mare importanță pentru dezvoltarea viitoare a satului.

Ilie Manciuc citi și ultimele cuvinte din darea de seamă și toți se așteptau să ia loc acolo unde avea scaunul liber, la prezidiu, lîngă Victor Duma, dar el nu, a rămas în picioare, ba a mai făcut un pas spre sală, își încruntă

Scanned with OKEN Scanner

sprîncenele stufoase și li se adresă repezit, parcă furios : „Dragi consăteni, v-am prezentat pînă acum darea de seamă a consiliului de conducere a ceapeului, dar eu, ca președinte, fiindcă multe s-au întîmplat și, în ultima vreme, adeseori v-ați îndoit de mine trebuie să vă prezint și un raport personal". Aici se auziră în sală mai multe respirații slobozite brusc. La prezidiu, Victor Duma a făcut gestul să intervină, a ridicat mîna dreaptă, dar cînd să deschidă și gura, s-a răzgîndit. Drept care Ilie Manciuc, dregîndu-și glasul, a continuat : „Se împlinesc acuși cinsprezece ani de cînd sînt președinte la ceapeul Vișani, cinsprezece ani de sforțări și de izbînzi. Am pornit de la o avere de trei sute mii lei și am ajuns la nouăzeci și șapte de milioane. Știți cu toții cum am ajuns aici, știți că nu ne-a fost ușor, că a trebuit să tragem din greu, să — cum să spun ? — să ne autodepășim... Și eu am încercat să mă schimb, să învăț, să țin pasul, cum se zice, dar, se pare, uneori nu prea am reușit... În ultimele luni, unii tovarăși, mai ales tovarășul Duma, m-au criticat mereu că nu am folosit metodele cele mai bune, că am stabilit relații neprincipiale cu unii factori de răspundere. Dar, eu, tovarăși, am vrut mereu binele acestei cooperative, acestui sat. Dacă nu mai sînt bun, schimbați-mă, găsiți pe altul mai tînăr, cu mai multă putere de muncă, dar fiți atenți, nu cumva să puneți pe unul care să ducă Ceapeul de rîpă. Eu atît am avut de spus."

Ilie Manciuc s-a așezat pe scaun, lîngă Victor Duma, și în sală, pentru cîteva clipe, s-a așternut o liniște grea, în privirile oamenilor citindu-se mai ales surprindere, căci nu prea se așteptau ei la asemenea cuvinte din partea președintelui, la vorbe spuse cu tremur în glas, cu durere, cu patimă. Pînă și Vasile Chirac arăta impresionat, își mușca mustața și își ascundea parcă privirea. Avea acasă o fotografie veche, îngălbenită, păstrată pe un fund de ladă și scoasă la vedere doar o dată sau de două ori pe an, o fotografie dintr-o vreme cînd el și Ilie Manciuc erau incredibil de tineri, de subțirei și blonzi și nevinovați în toate cele, deși se întorseseră doar de cîteva luni dintr-un război groaznic. Ce buni prieteni au fost ! Cînd aveau o clipă liber, între lupte, între asalturi, se întîlneau și se întorceau cu gîndul, împreună, în Vi-

Scanned with OKEN Scanner

şani, fiecare avea în buzunar o scrisoare a celuilalt către părinţi şi neveste ca în caz de... Au rupt scrisorile abia cînd au ajuns în marginea satului... În săptămîna care a urmat, el s-a înscris la Frontul plugarilor, iar Manciuc în Partidul comunist, dar au continuat să fie împreună, fotografia înfăţişîndu-i într-un moment istoric al vieţii lor, atunci cînd au împărţit celor întorşi din război moşia lui Vlăsceanu. Dacă am fi rămas tineri, gîndi Chirac, am fi avut mult mai puţine păcate, dar aşa, cu înaintarea în vîrstă, oamenii se înrăiesc, mai ales unii, îşi uită gîndurile şi visele frumoase.

— Manciuc ne spunea aici că el a vrut mereu binele satului, se ridică brusc Vasile Chirac. Aflaţi, dumneavoastră, tovarăşi, că e adevărat, eu îl cunosc din vremuri grele şi ştiu ce i se ascunde în suflet. Nu i se ascunde nimic, tovarăşi, el cum e pe dinafară aşa e şi pe dinăuntru. Dar binele e mai de multe feluri, atunci cînd vrei să-l ţii numai în ograda ta el străluceşte ca un giuvaier în mîna unui hoţ.

Cîteva voci îi solicitară, din mai multe părţi, să se exprime mai limpede, nu în parabole, nu atît de încîlcit. Interveni, în acelaşi sens, şi Victor Duma.

— Va să zică aşa, grăi Chirac după ce tuşi în pumni, eu aş fi unul dintre cei care se bîlbîie, care zice oală şi se înţelege boală ! Dar cum vă închipuiţi dumneavoastră, tovarăşi, că a fi limpede e o treabă uşoară, cînd noi ne străduim de peste douăzeci de ani să ne limpezim şi nu reuşim ? !

În golul provocat de această întrebare surprinzătoare a lui Chirac, nu s-a mai auzit nici-un zgomot, nici măcar oftatul lui Ilie Manciuc care, în clipa aceea, revedea şi el imaginea îndepărtată, înfăţişînd doi ţărani atît de tineri şi de uscăţivi, încît parcă n-ar fi fost ei.

49

Mă aşteptam la o continuare liniştită a adunării, la discuţii ponderate, principiale, cum se zice, întrucît în toţi aceşti ani oamenii noştri de la ţară au învăţat şi ei cum se vorbeşte în şedinţe, adică în frazele de început

Scanned with OKEN Scanner

să spună că „am ascultat cu toții darea de seamă", după care să se refere la unele rezultate bune, să arate ce eforturi s-au făcut, ca apoi, deoarece todeauna este loc pentru mai bine, să se dea dovadă de spirit critic și autocritic, iar la urmă să-și ia un angajament. Datorită însă tinereții sale și mai ales a încrederii într-un democratism deschis, care înlătură orice teamă din suflete, Victor Duma a făcut apelul către cei din sală. ca, în cadrul dezbaterii, să spună „tot ce au pe inimă", să-și arate necazurile, să propună schimbările, socotite de ei necesare, în interesul obștei. Dacă și-ar fi dat seama că un asemenea curs duce la infirmarea unor credințe ale sale, poate Duma n-ar mai fi intervenit în acest sens, sau, cine știe, el se pare că este mai altfel, și-ar fi reînviorat doar vechile resentimente pentru Manciuc, reprimate în ultimele săptămîni, în încercarea sa de a conduce obiectiv, detașat, nu orbit de trăiri personale. Și în acest ultim caz ar fi fost bine, deoarece, acum, vorbele grele ale Catrinei Andronache, o femeie amărîtă din satul nostru, nu l-ar mai fi surprins, arătîndu-i cît de neîntemeiate erau gîndurile sale de prețuire pentru Manciuc și convingerea că el nu poate fi înlocuit din postul de președinte, fără ca obștea să piardă.

Sigur, au vorbit întîi Dumitru Faraon și Ghiță Rîpă, șefii celor mai bune echipe, apoi Ion Bordeanu despre oi, ciobani și brînză, neamintind nimic de ancheta de pe timpul lui Atanasiu, și alți cîțiva. Și, deodată, fără să se înscrie la cuvînt, s-a ridicat în picioare, în mijlocul sălii, Catrina Andronache. Și-a tras casînca mai pe creștetul capului, a privit spre masa prezidiului și apoi și-a făcut curaj.

— Tovarăși, a zis, o femeie amărîtă ca mine, care a avut bărbat și patru copii și acum a rămas singură, își simte inima cătrănită și cugetul îmbîcsit de ceață, totuși are și ea multe de spus și poate doar vorbind își mai ușurează și ea sufletul. Așa că vă rog pe dumneavoastră să-mi dați voie...

— Poftim, tovarășa Andronache, poftim, spune-ți ofurile fără atîtea ocolișuri ! a îndemnat-o Duma.

— Apoi fără ocolișuri noi, țăranii, nu prea putem, că așa am învățat din moși-strămoși, să n-o luăm de-a dreptul că atunci dreptatea în care speri se întoarce

Scanned with OKEN Scanner

împotriva ta de te saturi şi nu mai ai chef altă dată să ceri. (Vorbea cursiv, fără nici-o poticnire, accentuînd cu un simţ nativ deosebit anumite cuvinte din frază, ca să se înţeleagă distinct ceea ce vrea să spună, ce gîndeşte şi ce nu arată. Şi asta m-a uimit la femeia aceea cu figură ştearsă, uscată, care avea mereu parcă gura încleştată şi trăia cu gîndul la cei morţi). O singură dată am luat-o şi eu de-a dreptul şi atunci am fost batjocorită şi nimeni nu mi-a sărit în ajutor. S-a întîmplat asta pe 28 mai anul trecut. Poate unii dintre cei din sală îşi amintesc. Era mult de lucru. Şi tocmai atunci eu m-am îmbolnăvit. M-am dus la dispensar, domnu' doctor mi-a dat o reţătă şi cu ea mi-am luat nişte pastile de la farmacie şi stăteam acum pe prispă, să văd dacă îşi face efectul şi dacă îmi trec ameţălile. Atunci apare în poartă tovarăşul Manciuc, pe care toţi îl lăudaţi ca om vrednic, împreună cu tovarăşul plutonier. Şi-mi strigă de parcă aş fi fost slugă la uşa lui : „Tu ce stai, fă, pe prispă şi nu ieşi la treabă, pe cîmp ?!“ Am deschis eu gura să-i vorbesc de ameţălile mele, de reţătă, de doctor, dar ce, credeţi că m-a lăsat ? „Tu-vă muma voastră de puturoşi ! a înjurat el, că m-am săturat să alerg în fiecare dimineaţă şi să vă scot din sat la muncă. Fă, proasto, s-a zborşit la mine, ia-ţi sapa de îndată şi ieşi la cîmp că altfel mă repăd în tine, de-ţi zboară fulgii !“

— Chiar aşa v-a zis ? a întrebat-o Duma stupefiat, întrerupînd-o.

— Să n-am parte de ziua de mîine, că sînt femeie bătrînă, maică, şi cu frica lui dumnezeu.

— Eu cred, Catrino, că ţie ţi-i frică de muncă, a sărit cu gura Manciuc, roşu şi îndrăcit, aşa cum rareori se arată el cînd sînt mulţi de faţă, că încolo e un tip stăpînit şi uns cu toate alifiile. Alţii se speteau muncind, iar tu stăteai la umbra hasmaţuchilor, pe prispă.

— Tovarăşe preşedinte, interveni cu un glas rece, de gheaţă, Victor Duma, lăsaţi-o să vorbească ! Am să vă dau cuvîntul la urmă.

În sală s-au auzit mai multe voci de aprobare. Mulţi urmăreau cu încordare, dar în tăcere, acest vîrtej stîrnit pe neaşteptate în adunarea lor de Catrina Andronache, alţii se foiau pe scaune, să-şi dea seama de aproape cum reacţionează vecinii lor, în timp ce Vasile Chirac

Scanned with OKEN Scanner

parcă înmărmurise cu un surîs de perplexitate pe gură. Sigur, unii auziseră de întîmplarea acestei femei necăjite, dar martori nu prea au fost, în afară de doi bătrîni și un copil, căci toată lumea, în ziua cu pricina, era la cîmp. Ba, s-a mai auzit că ar fi fost pe acolo și nevasta lui Bordeanu, care ar fi afirmat că ea, în locul Catrinei, l-ar fi dat în judecată.

— Văzînd că îmi vorbește așa de urît, a continuat Catrina Andronache, i-am spus să plece de la poarta mea și să mă lase în pace, să-mi caut de boală și de necazurile mele. „Ba intru la tine și te iau pe sus", a țipat el. Atunci i-am zis și eu : Nu călca în ograda mea, că pun mîna pe topor. N-ai voie să intri în domiciliul meu fără permisiunea mea. Asta e legea. „Care lege, fă ?" a urlat el. Îți dau eu ție lege să mă ții minte. Și a deschis poarta, a venit, m-a prins de un umăr, m-a zgîlțîit și m-a îmbrîncit de-am ajuns în mijlocul ogrăzii și i-a zis plutonierului Năstase să mă ridice și să-mi pună cătușele. Să mă aresteze, să mă ducă la post.

— Tovarăși, s-a ridicat președintele Manciuc, n-o mai ascultați pe această femeie isterică. Știți cu toții, în viața ei au fost niște întîmplări nenorocite, i-au murit copiii și soțul unul după altul, dar asta nu-i dă și dreptul să nenorocească pe alții. Nu-i adevărat că...

— Ba este adevărul adevărat, gol-goluț, așa cum s-a petrecut.

Capetele s-au întors spre fundul sălii. Acolo stătea în picioare, cu ochii deschiși larg, fără să clipească, ciobanul Ion Bordeanu. În privirile lui din acele clipe nu puteai citi nici ură, nici teamă, nici îndoială, ci doar hotărîrea de a comunica obștei, clar și direct, ceea ce știa.

— Eu n-am fost acolo, reluă el mai încet, dar la fel de grav, însă nevastă-mea, care tocmai trecea pe la poarta Catrinei, a văzut totul. A văzut cum președintele Manciuc a intrat în curtea ei și a îmbrîncit-o și cum, apoi, plutonierul Năstase a luat-o la post, unde a ținut-o cîteva ceasuri.

— I-a pus și cătușele ? a întrebat atunci și delegatul de la Uniunea județeană.

— Nu. Probabil nu le avea la el. Soția mea poate să vă spună însă și alte amănunte, poate chiar să dea o de-

claraţie în scris. Păcat că n-a venit şi ea, dar are război de ţesut în casă şi...

— Bine, bine... Dacă va fi nevoie, i se va cere şi o declaraţie, preciză Duma bătînd cu capătul neascuţit al unui creion în masă, pentru a se face iarăşi linişte. Mai aveţi ceva de adăugat, tovarăşa Andronache ?

— Eu asta am avut să vă aduc la cunoştinţă, mai zise femeia. N-am nimic cu tovarăşul Manciuc, ştiu că s-a zbătut să dezvolte ceape-ul, dar asta nu înseamnă că are dreptul să batjocorească oamenii.

Abia s-a aşezat Catrina Andronache pe scaunul ei, cînd a ridicat mîna şi a cerut cuvîntul Iosub cel Fălos, băiatul căreia fetele îi ziceau fătălău şi nu acceptau să joace cu el în horă. Văzîndu-l cu palma sus, lui Duma i se umplură ochii de uimire şi în colţul gurii îi apăru un zîmbet ciudat. Îşi aminti, în clipa aceea, de vechile lui strădanii, de încercările lui nereuşite de a scoate adevărul la iveală, de şovăielile de atunci ale lui Iosub cel Fălos, ale lui Ion Bordeanu, ale celorlalţi... Şi se gîndi că acum toate zăgazurile sînt sfărîmate. Chiar mai mult decît a dorit. Dacă pînă şi Iosub cel Fălos...

Ce-ar fi să oprească acest curs ? Nu-i de datoria lui ? Cu o săptămînă în urmă, tovarăşul secretar Stoleru l-a întrebat : „Mergem, pentru postul de preşedinte, tot cu tovarăşul Manciuc ?“ Şi el a răspuns că da, că nu este altul mai bun. Deci cărţile sînt făcute. I-a consultat şi pe membrii comitetului comunal de partid şi toţi au fost de acord. Şi acum...

— Apoi io n-am prea multe de spus, începu Iosub cel Fălos fără să mai aştepte să i se dea cuvîntul. Io, ca să zic aşa, nici nu mă pricep la vorbe meşteşugite, ca alţii. Io sînt de la coada vacii, adăugă el stîrnind rîsete. Drept să spun, mia mi-a plăcut mult autocritica pe care tovarăşul nostru preşedinte şi-a făcut-o aici. A fost frumoasă. Dar n-a amintit nimic de vaca pe care mi-a schimbat-o, de Florica cea lată în şale, cu care eu mă făleam, căci era cea mai mîndră din tot grajdul. Tovarăşul preşedinte mi-a luat-o într-o zi şi mi-a adus în loc una slabă şi pricăjită, încît tovarăşul Duma, cînd a venit la noi, mi-a zis că eu îngrijesc mortăciuni, că sînt cioclu de animale. Da' ce vină am eu cînd tovarăşul Manciuc m-a ameninţat că dacă suflu o vorbă mă ia

Scanned with OKEN Scanner

mama gaia?! Spuneți și dumneavoastră, că sînteți oameni cu cap, nu un nevolnic ca mine, aveam eu vreo vină? Asta voiam eu, ca tovarășul Manciuc în autocritica pe care și-a făcut-o, să amintească și de vaca aceea, de Florica cea lată în șale.

— Tovarăși, se ridică Duma, acest caz a fost cercetat o dată de către o comisie competentă de la județ. Eu cred că nu mai e nevoie să purtăm discuții pe marginea lui.

— Ba să purtăm, tovarășe secretar, că de asta ne-am strîns aici, să spunem lucrurilor pe nume, nu să umblăm cu cocoloșiri, sări de la locul său Zamfir Chirvase. Că și eu m-am dus o dată la tovarășul președinte Manciuc și i-am cerut să-mi repartizeze un atelaj pentru a-mi căra ce aveam pe cîmp, dar dumnealui mi-a zis că oficial nu-mi poate da și să mă duc eu la un conducător de atelaj, să mă înțeleg cu el. Adică să-i plătesc, să-i dau ciubuc, nu să-mi facă transportul acela cum scrie la statut. Păi treabă e asta?!

Manciuc, la masa prezidiului, pămîntiu, încordat, închis în sine, își privea insistent mîinile, fără să încerce a mai interveni cu vreo explicație, fără să mai întrerupă vreun vorbitor. Drepturile întemeietorului, gîndise el pînă în seara aceea, anulează micile greșeli, îl fereau de atacuri dușmănoase. El a pus bazele gospodăriei colective, sub conducerea lui ea s-a dezvoltat, a devenit ceea ce este astăzi. Sigur, nu trebuia să se poarte așa cu Catrina Andronache, dar era atunci furios, culturile fuseseră năpădite, după o săptămînă de ploi, de buruieni și i s-a părut că ea se prefăcea bolnavă. Ce, nici atîta lucru nu poate să înțeleagă? Și tocmai acum prostul ăsta de Iosub are mîncărime la limbă. Dar ce, a tras el vreun folos personal din asta? Ori asta nu se mai ia în considerație acum? Nici pe Ion Bordeanu, care a luat cuvîntul a doua oară, nu l-a întrerupt. N-are decît să trăncănească vrute și nevrute, că și ăsta s-a deșteptat în ultimul timp de nu poți să-i mai zici nici dă-te mai încolo. Nici pe tînărul inginer Marin Gavrilă, care a venit de cîteva luni în sat, proaspăt absolvent, un băiețandru cu puf la nas și care, în timpul efectuării semănăturilor de toamnă, a și început să-i dea lecții, că soiul cutare nu merge pe o asemenea solă, că aici, după nor-

Scanned with OKEN Scanner

mele agrotehnice și după cercetările lui, ar fi mai potrivit altceva, nu l-a oprit să-i spună că aceste pămînturi, înainte de colectivizare, nu produceau decît 800—900 kg grîu la hectar, iar acum dau cîte 3 400—3 900 kg. Se poate și mai mult? Sigur că da. Ce, neagă el asta?! Dar să nu-i spună lui că umblă cu improvizații. Să n-o facă pe deșteptul, că el știe cine e, a aflat totul și dacă-l supără prea mult... Și Faraon ăsta ce se mai izmenește! Ce, vrea să-i ia locul, să fie el președinte? N-are decît. Rău a făcut că nu s-a retras imediat după încheierea campaniei de toamnă, așa cum își pusese în gînd, cînd Duma a început să cîștige teren. Trebuia să se aștepte la așa ceva. Dar Duma l-a încîntat, i-a vorbit de încrederea pe care o are în priceperea lui de a conduce pe mai departe destinele ceape-ului și el s-a lăsat îmbrobodit și a venit aici sigur de sine, căzînd în capcana întinsă cu perfidie de cel ce s-a arătat binevoitor înainte. Nu, nu, încercările lui de a-i domoli pe cei ce-l atacă nu-l înșeală, sînt formale, ele mai mult atîță. Ce înseamnă asta: „Tovarăși, acest caz a fost cercetat o dată de către o comisie competentă de la județ"?! Țăranii atît așteaptă, să demonstreze că acea comisie a fost incompetentă, că ei știu mai mult și mai bine. Dar dacă ar fi spus: „Tovarăși, partidul are încredere deplină în tovarășul Manciuc!" N-ar fi vorbit toți, în continuare, numai despre cîmp și despre recolte?

— De o bucată de vreme, vorbi mai departe Faraon, în felul lui, cam repezit, unora le place să se împăuneze cu meritele altora, să se cocoațe pe umerii noștri și să strige că totul li se datorează lor, că dacă n-ar fi fost ei atît de deștepți noi am fi ajuns de rîpă, de parcă nu noi muncim din zori și pînă noaptea, de parcă pămîntul ăsta produce mai mult fiindcă se bat ei cu pumnul în piept. Dar dacă am ajuns în situația asta, tovarăși, aș vrea să arăt că și noi avem o vină și încă una destul de mare. Căci președintele Manciuc nu s-ar fi purtat astfel cu o femeie bolnavă, abuzînd de puterea funcției, dacă știa că noi vom sări imediat și ne vom spune părerea deschis. Noi însă vedem multe, dar ne facem că nu vedem. Sîntem orbi cu propria voie.

— Cum adică, nea Faraoane? îl întrerupse Duma, clipind des din ochi și prefăcîndu-se că nu înțelege, așa

cum avea el obiceiul cînd voia să facă pe cineva să intre în amănunte. Cum adică ?...

— Așa cum spun, reluă Faraon și mai repezit. Vreți un caz concret ? Dacă vreți, am și din astea destule. Iată unul încă proaspăt, de pe vremea culesului la vie. Într-o dimineață, mă trezesc că-mi vin la treabă din toată echipa, numai Aurel a lui Mirișteanu și Florin Leucă. N-aveam nici pe cine să dau la încărcat benele din via în care recoltau elevii. Că elevii sînt mici și nu pot ei să ridice coșurile și să descarce în bene. Mă uit eu în dreapta, mă uit în stînga, îl întreb pe Mirișteanu de știe ceva dar el, e aici de față și poate să vorbească, ridică din umeri. Atunci Leucă mă cheamă în vîrful dealului și-mi arată o vie de lîngă sat, unde se vedeau mai multe capete. Acolo erau oamenii mei. Și știți în a cui vie culegeau ? În a tovarășului președinte. Via lui, de pe lotul de folosință.

În sală se stîrniră murmure. Unii voiau să afle dacă totuși Manciuc i-a plătit din buzunarul său pe cei ce i-au cules via sau dacă i-a pontat cu zile muncă în catastifele ceape-ului. Alții comentau cu voce tare : „S-a boierit, tovarășul Manciuc". „Femeia lui e madam, poartă manichiură, cucoană mare..."

Ascultînd, Victor Duma își arunca din cînd în cînd cîte o privire, parcă în trecere, peste chipul lui Manciuc. Cutele de pe față, de sub pometii obrajilor, i se adînciseră, ochii căpătaseră strălucire de sticlă, pe frunte îi căzuse un smoc de păr pînă pe sprîncene, în neorînduială, umerii i se lăsaseră, i se împuținaseră. Pe omul acesta l-a iubit și l-a urît ? De ce acum suferea pentru el, în loc să se bucure de ceea ce se împlinea cu dreptate ? Ar fi vrut să li se întîlnească privirile. Așa cum se întîmplase după procesul acela. Da, își spuse imediat, dar atunci nici unul n-a ieșit cu capul plecat, fiecare era convins că dreptatea era de partea lui. Acum e altă situație. De ce a crezut că se mai poate merge înainte cu el ? De ce, în ciuda greșelilor lui, a oboselii și dezorientării pe care i le observase, a ținut totuși să-l aibă alături la conducerea treburilor din comună ? Fiindcă fusese un întemeietor ? Fiindcă simțea nevoia unui simbol ?

Scanned with OKEN Scanner

Nu avu însă răgazul să-și răspundă pe îndelete la întrebările care parcă i se ridicau din adîncurile conștiinței sale.

— Propuneți-le o pauză de douăzeci de minute, îi șopti reprezentantul Uniunii județene a cooperativelor agricole de producție. Trebuie să luăm legătura cu tovarășul secretar Stoleru.

Adunarea acceptă pauza propusă. Era clar că Duma și tovarășul de la UJCAP avea nevoie de timp pentru a se hotărî. Se vedea asta și din graba cu care ei au părăsit sala căminului cultural și s-au îndreptat spre clădirea primăriei de vizavi, unde i-au convocat și pe membrii comitetului comunal de partid. Președintele Manciuc, care se înnegurase la față, a dat să-i urmeze, dar Duma i-a spus că poate să rămînă, să tragă o țigară în liniște, pînă se întorc ei. Au înțeles cu toții ce se pregătește și pe fețele multora au apărut surîsuri de satisfacție. Numai Vasile Chirac era în continuare abătut, dezamăgit, poate fiindcă a scos la lumină, cînd nu trebuia, acea imagine din tinerețe, umbrită acum, murdărită de isprăvile lui Manciuc, cel amețit de putere și care ani de zile nu s-a gîndit nici-o clipă măcar că meritele întemeietorului pot fi puse în balanță cu greșelile lui.

Intrînd în biroul său, Victor Duma a ridicat receptorul și a cerut să i se facă imediat legătura cu tovarășul secretar Stoleru.

Adunarea s-a terminat tîrziu, aproape de miezul nopții. Oamenii, bărbați și femei, tineri și vîrstnici, au ieșit din sală în liniște, de parcă nimeni nu mai avea nimic de adăugat, nici o părere altfel decît a celorlalți, nici o idee de dezvoltat, de susținut cu noi argumente. Graba cu care se despărțeau, plecînd spre casele lor, pe ulițele întortocheate ale satului, arăta însă că inimile lor nu erau stăpînite de bucurie, de satisfacție, deși acolo, în sala aceea, mai mult ca oricînd, s-a hotărît ceea ce au dorit ei.

Scanned with OKEN Scanner

50

Intrînd pe poartă, Duma văzu din nou ferestrele luminate la camera lor de locuit și se hotărî s-o certe pe Lia, să fie aspru cu ea, să-i interzică o dată pentru totdeauna să-l mai aștepte. El întîrzie prin sat reținut de treburi, nu fiindcă nu i-ar face plăcere să ia masa împreună. O găsi însă adormită, pe marginea patului, o furase somnul într-o clipă cînd, probabil, și-a așezat capul pe pernă și acum respira ca un copil, deschizînd tremurător buzele, cu aura încrederii și nevinovăției pe față.

Privind-o, Duma își simți însă risipindu-i-se din suflet pornirea de ceartă, se înduioșă, se apropie și, aplecîndu-se într-un genunchi o sărută ușor pe buze, ea nu se trezi însă, ci doar se lăsă pe spate, întinzîndu-se. „A adormit îmbrăcată, își spuse. De unde o fi învățat ea să se poarte astfel ca soție?! De la mama ei? Sau poate femeile au și un asemenea instinct? Ori poate dragostea, atunci cînd iubesc cu adevărat, le dă nu numai puterea de a naște copii, deși-s atît de fragile, ci le și învață tot ce e nevoie?".

Își scoase paltonul, și-l agăță în cuier, luă o bucată de carne prăjită dintr-o farfurie de pe masă și o felie de pîine și începu să mănînce stînd în picioare, mișcîndu-se prin cameră, privindu-și din cînd în cînd soția. Își umplu apoi un pahar cu vin și îl bău pe nerăsuflate, cu o sete pe care abia atunci și-o descoperea. Cît a mers de la căminul cultural spre casă, zgribulit, ridicîndu-și umerii pentru a nu-i pătrunde gerul prin căciulă și gulerul hainei, s-a străduit să nu se mai gîndească la nimic, să rupă punțile dintre lumea sa, interioară, și cea de afară. Cel puțin pînă mîine, cînd lucrurile pot apărea într-o cu totul altă lumină. Tocmai de aceea se concentră asupra foamei și setei sale și goli sticla cu vin, după care, parcă încîntat de starea sufletească astfel dobîndită, se descotorosi de haine și își îmbrăcă pijamalele, pregătindu-se pentru culcare.

„Trebuie s-o dezbrac, gîndi el, aplecîndu-se asupra Liei, n-o pot lăsa să doarmă așa". Îi desfăcu nasturii capotului, încet, unul după altul, dar asta nu era de-a-

Scanned with OKEN Scanner

juns, trebuia s-o întoarcă pe-o parte, apoi pe cealaltă, să-i ridice ușor brațele în sus, să-i scoată mînecile. Un sîn îi ieși prin decolteul combinezonului, cald, îmbietor, cu mugurul acela cafeniu gata să înflorească, în care se strîngeau esențe de lapte și el își apropie buzele, sărutîndu-l. „Te-ai întors?“ murmură ea, fără să deschidă ochii. „Da, șopti el. E tîrziu. Nu trebuia să mă aștepți“. Dar în aceeași clipă își dădu seama că ea nu-l mai aude, că somnul i-a furat-o din nou.

Răsuci întrerupătorul și se întoarse lîngă ea, trăgînd plapuma deasupra. Mîine va dormi pînă la prînz, e duminică, are și el voie, își spuse, să lenevească puțin.

Își strînse puternic pleoapele și începu să numere în gînd pînă la o sută, chemînd somnul. După un ceas, încă era treaz. Răsărise luna și în cameră pătrunsese o lumină difuză, aurie, de vis. O privi pe Lia cîteva clipe.

Auzi cîntatul cocoșilor. Trebuie să fie ora două, își spuse. Își aminti de părinții săi. Se trezeau, uneori, iarna, la o asemenea oră, în puterea nopții și începeau să vorbească pe șoptite despre cîte în lună și în stele, despre oameni din sat pe care îi știa și el, despre întîmplări de demult. Culcat lîngă Dinache, în patul celălalt, i-a ascultat de multe ori fără ca ei să-și dea seama că el se trezise și, în acele momente se prefăcea că doarme, pufăind în ritm egal. În acele nopți aflase el multe taine ale părinților: cum se cunoscuseră, cît se iubeau, ce credeau ei despre fiecare dintre fiii lor, ce viitor le prevedeau, convingerile și temerile lor în ce privește lumea nouă, care se instaura atunci. „Aș vrea să trăiesc, îl auzi vorbind pe tatăl său, pînă cînd toate frămîntările astea se vor termina, pînă se va alege ce-i bun de ce-i rău și se vor limpezi rosturile spre care ne îndreptăm“. „Da' ce crezi tu că-i bun în ce se face acum?“ auzi atunci glasul somnoros al mamei. „Ei, este și ceva bun, răspunse tatăl său. Trebuie să fii orb sau să nu vrei să vezi, să fii întunecat la minte și cu sufletul strîmb ca să nu recunoști. Uite, de-o pildă, regimul ăsta ne învață și pe noi, țăranii, să trăim ca oamenii, cu adevărat. Și noi, și părinții noștri, și toți cei care au fost înainte și cînd aveam coșarele pline tot nu ne înduram să trăim, tot cămăși de cînepă purtam, tot numai fasole și cartofi puneam pe masă. Ba pentru

Scanned with OKEN Scanner

o palmă de pămînt ne duşmăneam de moarte, trăgeam cu puştile unul în altul, cum a tras fratele tău în mine. Ei nu, zice regimul ăsta, nu aşa se trăieşte, nu mai trebuie să fie nimeni robul pămîntului. Şi asta, femeie, e bine, numai că mai departe lucrurile se încurcă. Fiindcă pentru un asemenea bine trebuie făcute alte orînduieli şi dacă astea îs croite strîmb de la început, atunci binele poate să iasă rău sau nu începe cu totul, e ca un pom pus să crească într-o oală strîmtă, care îi chinuie rădăcinile."

Avea minte ascuţită bătrînul meu, gîndi Victor Duma. Ce păcat că n-a apucat vremurile astea de limpezire, de statornicire, de risipire a îndoielilor prin croirea unor drumuri. Ar fi meritat, căci avea un fel aparte de a-şi desluşi în suflet înţelesurile întîmplărilor şi era mereu cinstit cu sine însuşi şi nu a crezut nici-o clipă că totul va fi uşor ; poate de aceea îi privea pieziş, zîmbind ironic, pe alde Potorac care tot promiteau oamenilor că în doi-trei ani, cel mult în cinci, vor aduce ei fericirea pe pămînt. El, spre deosebire de alţii, deşi n-o spunea în gura mare, ci doar pe şoptite şi numai soţiei, ca pe-o taină, credea în fericirea aceea, nu însă şi în prea repedea aducere a ei pe pămînt.

Nici de acum încolo, gîndi în continuare Duma, nu ne va fi uşor. Sînt unii care tot vestesc petrecerea unor minuni, că la orizont s-a ivit nu ştiu ce, că nu mai e mult şi... Alţi Potoraci, alte vorbe. Dar aceştia aproape că nu mai contează. Oamenii ştiu acum cu toţii care-i binele, căci fiecare a jertfit ceva pentru a-l putea vedea. Ştiu şi în ce orînduieli trebuie să încapă şi ce trebuie să facă ei zi de zi şi ceas de ceas, pînă la sfîrşitul vieţii. Şi asta e mai important decît orice minune care s-ar mai putea întîmpla.

— Nu dormi ? îl întrebă Lia, ridicîndu-se într-un cot şi privindu-i pupilele negre, aţintite spre tavan.

— Încă nu, murmură el, fără să-şi schimbe poziţia.

— Ai ajuns departe cu gîndurile tale ? Poţi să mă aştepţi cîteva clipe ?

— Da, te aştept.

Se iviră zorii şi ei tot mai vorbeau. Şi se bucurau de venirea zorilor unei zile noi, a doua după întemeiere.

SFÎRŞIT

Scanned with OKEN Scanner

– Și cînd vreți să începeți treaba ?

Tonul excesiv de politicos nu-l surprindea pe Duma, își imaginase îndelung și în diferite feluri această scenă. În ultima săptămînă s-a gîndit adeseori la acest moment. Chipul lui Manciuc îi stăruia mereu pe retină, îl vedea cînd izbucnind nestăvilit, negînd că ar fi declarat liber postul respectiv, cînd surîzînd ironic, trimițîndu-l înapoi, la direcția agricolă, susținînd că el a cerut un cadru cu pregătire superioară și nu pe unul care nu știe mai mult decît un țăran oarecare. Își pregătise răspunsuri pentru orice situație, hotărît să rămînă în sat. „Nu pentru a mă răzbuna, își zicea, ci pentru a dovedi că aici îmi este locul și pentru a schimba ceea ce alții nu îndrăznesc". Una din variante se potrivea de minune.

– De mîine.

Lei 10,50

Scanned with OKEN Scanner